

Rāznas nacionālā parka Tūrisma attīstības plāns 2010 – 2020

Latvijas dabas fonds

RĪGA, 2010

Plāna saturs

LIETOTIE TERMINI UN IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI	5
IEVADS	7
I RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA RAKSTUROJUMS	8
1.1. RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS.....	8
1.2. RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA IZVEIDES UN AIZSARDZĪBAS VĒSTURE.....	9
II RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA TŪRISMA NOZARES RAKSTUROJUMS	10
2.1. TŪRISMA NOZARES ATTĪSTĪBAS VĒSTURE.....	10
2.2. TŪRISMA PIEDĀVĀJUMA RAKSTUROJUMS.....	11
2.3. TŪRISMA PIEPRASĪJUMA RAKSTUROJUMS.....	33
2.4. TERITORIJAS IZMANTOŠANU UN TŪRISMA ATTĪSTĪBU REGULĒJOŠIE NORMATĪVIE AKTI UN PLĀNOŠANAS DOKUMENTI.....	34
2.5. RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA PĀRVALDĒ UN TŪRISMA ATTĪSTĪBĀ IESAISTĪTĀS PUSES.....	40
<i>III RNP tūrisma galamērķa vērtējums</i>	47
3.1. TŪRISMA RESURSU VĒRTĒJUMS.....	47
3.2. RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA TŪRISMA KONCENTRĀCIJAS ZONAS.....	49
3.3. TŪRISMA IETEKMES UZ DABAS RESURSIEM VĒRTĒJUMS.....	50
3.4. RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA KĀ TŪRISMA GALAMĒRĶA RAKSTUROJUMS.....	51
3.5. TŪRISMA NOZARES STIPRO, VĀJO PUŠU UN IESPĒJU, DRAUDU ANALĪZE.....	53
3.6. TŪRISMA PIEDĀVĀJUMA SALĪDZINOŠĀ ANALĪZE.....	56
3.7. TŪRISMA NOZĪME RNP TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAJĀ ATTĪSTĪBĀ.....	57
IV RNP TŪRISMA ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA	61
4.1. TŪRISMA ATTĪSTĪBAS VĪZIJA, ATTĪSTĪBAS VIRZIENI UN NOSACĪJUMI.....	61
4.2. TŪRISMA ATTĪSTĪBAS MĒRKI.....	62
4.3. TŪRISMA MĀRKETINGA VADLĪNIJAS.....	64
4.4. TŪRISMA ATTĪSTĪBAS RĪCĪBAS PLĀNS.....	68
V RNP TŪRISMA ATTĪSTĪBAS PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	82
5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS NOVĒRTĒJUMS.....	82
5.2. PLĀNA IEVIEŠANAS UN AKTUALIZĀCIJAS PRIEKŠLIKUMI.....	84
IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI	85
PIELIKUMI	88
1. PIELIKUMS. APRAKSTI UN TABULAS.....	88
1.1. pielikums. Rāznas nacionālā parka pagastu/novadu sociālekonomiskie rādītāji.....	88
1.2. pielikums. Rāznas nacionālā parka tūrisma piedāvājums.....	89
1.3. pielikums. Ikgadējie pasākumi Rāznas nacionālajā parkā un tā apkārtnē.....	95
1.4. pielikums. Sabiedriskā transporta kustības grafiks.....	97
1.5. pielikums. RNP individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un to grozījumu projekts.....	99
1.6. pielikums. Dabas un kultūras objektu labiekārtojuma un uzturēšanas prasības.....	104
1.7. pielikums. Tūrisma monitoringa vadlīnijas.....	108
1.8. pielikums. Plāna ieviešanai pieejamais finansējums.....	111
2. PIELIKUMS. KARTES.....	116
2.1. pielikums. RNP zonējums un dabas aizsardzības plānā ierosinātās zonējuma izmaiņas.....	116
2.2. pielikums. RNP tūrisma koncentrācijas zonas.....	117
2.3. pielikums. RNP tūrisma piesaistes.....	118
2.4. pielikums. Plānotā tūrisma infrastruktūra.....	119

Attēli un tabulas

Attēls Nr. 1. Rāznas nacionālā parka teritorija.

Attēls Nr. 2. Tūrisma mītnu veidi Rāznas nacionālajā parkā.

Attēls Nr. 3. Apmeklētāju skaits Rāznas nacionālajā parkā 2006. – 2008. gadā.

Attēls Nr. 4. Vidējā diennakts satiksmes intensitāte valsts autoceļos Latvijā 2008. gadā.

Attēls Nr. 5. Tūristu piesaistes Rāznas nacionālajā parkā pēc to rakstura.

Attēls Nr. 6. Rāznas nacionālajā parka tūrisma produktu piemēri un identificētās dabas tūrisma produktu nišas, atbilstoši pieejamiem resursiem.

Attēls Nr. 7. Rāznas nacionālajā parkā esošo tūrisma produktu piemēri un identificētās vēstures un kultūras tūrisma produktu nišas, atbilstoši pieejamiem resursiem.

Attēls Nr. 8. Tūristu piesaistes Rāznas nacionālajā parkā pēc to mēroga.

Attēls Nr. 9. Nacionālas nozīmes tūrisma piesaistu piemērotības vērtējums.

Attēls Nr. 10. Antropogēno ietekmi ilustrējoši attēli.

Tabula Nr. 1. Rāznas nacionālā parka teritorijā iekļautā Rēzeknes, Dagdas un Ludzas novada daļa.

Tabula Nr. 2. Iedzīvotāju skaits Rāznas nacionālā parka pagastos.

Tabula Nr. 3. Apmeklētāju skaits Rāznas nacionālajā parkā 2006. – 2008. gadā.

Tabula Nr. 4. Satiksmes intensitātes mērījumi uz reģionālajiem ceļiem 1997. – 2008. gadā.

Tabula Nr. 5. Nacionāla mēroga tūrisma piesaistes un to tūrisma piemērotības vērtējums.

Tabula Nr. 6. Rāznas nacionālā parka tūrisma areāli un to raksturojums.

Tabula Nr. 7. Tūrisma radīto nozīmīgāko ietekmju piemēri.

Tabula Nr. 8. Rāznas nacionālā parka atbilstība tūrisma galamērķa kritērijiem.

Tabula Nr. 9. Latvijas nacionālo parku un Rāznas populārāko tūrisma resursu pieminēšanas biežums Google.lv meklēšanas sistēmā.

Tabula Nr. 10. Latvijas nacionālo parku salīdzinājums.

Tabula Nr. 11. Rāznas nacionālā parka apmeklētāju izdevumi 2009. gadā.

Tabula Nr. 12. RNP tūrisma attīstības rīcības plāns.

Tabula Nr. 13. RNP tūrisma attīstības plāna ieviešanas indikatori.

Lietotie termini un izmantotie saīsinājumi

A, R, Z, D	Austrumi, rietumi, ziemeļi, dienvidi	LR	Latvijas Republika
CSN	Ceļu satiksmes noteikumi	LRAA	Latgales reģiona attīstības aģentūra
CSP	Centrālā statistikas pārvalde	LVAf	Latvijas Vides aizsardzības fonds
DAP	Dabas aizsardzības pārvalde	LVRA	Latvijas viesnīcu un restorānu asociācija
DAP RNP	DAP Rāznas nacionālā parka administrācija	MK	Ministru kabinets
EEZ/NO FI	Eiropas ekonomiskās zonas un Norvēģijas valdības finanšu instruments	NVO	Nevalstiskā organizācija
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai	NP	Nacionālais parks
EM	Ekonomikas ministrija	NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
ERAF	Eiropas reģionālās attīstības fonds	PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
ES	Eiropas Savienība	PSR	Padomju Sociālistiskā Republika
EZF	Eiropas Zivsaimniecības fonds	PSRS	Padomju Sociālistisko Republiku Savienība
ĪADT	Īpaši aizsargājamā dabas teritorija	RAPLM	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija ¹
KKF	Kultūrkapitāla fonds	RNP	Rāznas nacionālais parks
KM	Kultūras ministrija	TIC	Tūrisma informācijas centrs
KP	Kultūras piemineklis	TIP	Tūrisma informācijas punkts
LĢIA	Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra	TAVA	Tūrisma attīstības valsts aģentūra
LLTA	Latvijas Lauku tūrisma asociācija	VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības Ministrija ²
LNRC	Latgales novada rehabilitācijas centrs	VITILA	Latvijas Vides gidu tīkls
LAD	Lauku atbalsta dienests	VNA	Valsts nodarbinātības aģentūra
LAP	Lauku attīstības plāns	VNKP	Valsts nozīmes kultūras piemineklis
LDF	Latvijas Dabas fonds	VZD	Valsts zemes dienests

Aktīvais tūrisms	Tūrisma veids, kura mērķis ir aktīva atpūta un fiziskas aktivitātes. Pie aktīvā tūrisma veidiem pieskaitāms kājnieku tūrisms, ūdenstūrisms, velotūrisms, pārgājieni ar zirgiem u.tml. aktivitātes vai to kombinācijas.
Apmeklētājs	Fiziska persona, kura ceļo ārpus savas pastāvīgās dzīvesvietas ne ilgāk par vienu gadu, ar jebkādu mērķi (piem., darījumi, radu apmeklējums, atpūta u.tml.), izņemot darba attiecības ar vietējām organizācijām apmeklētājā vietā.
Biotops	Dabiska vai cilvēka ietekmē veidojusies teritorija ar tikai tai raksturīgiem nedzīvās dabas apstākļiem un dzīvās dabas (mikroorganismu, sēņu, augu un dzīvnieku) kopumu.
Dabas piemineklis	Savrups dabas veidojums – aizsargājams koks, dendroloģiski stādījumi, alejas, ģeoloģiski un ģeomorfoloģiski dabas objekti un citi dabas retumi, kuriem ir zinātniska, kultūrvēsturiska, estētiska vai ekoloģiska vērtība.
Dabas taka	Kājāmgājējiem domāta marķēta un/vai ar citiem infrastruktūras elementiem aprīkota taka dabā, kuras mērķis ir iepazīstināt ar teritorijas dabas vai kultūras objektiem un veicināt vides un apkārtējās teritorijas izziņu.
Dabas tūrisms	Tūrisma veids, kura mērķis ir izziņāt dabu, apskatīt raksturīgas ainavas, biotopus, novērot augus un dzīvniekus dabiskajos apstākļos, kā arī izprast dabas aizsardzības nozīmi.
Darījumu tūrisms	Tūrisma veids, kura mērķis ir dienesta darījumu kārtošana, komercdarbības jautājumu risināšana, piedalīšanās konferencēs, semināros un sanāksmēs, izstāžu apmeklēšana.
Dziednieciskais tūrisms	Tūrisma veids, kura mērķis ir veselības uzlabošana, t.sk. veselības uzlabošana lauku saimniecībās vai tūristu mītnēs, izmantojot dažādas terapeitiskas procedūras, relaksējošas programmas u.tml. aktivitātes.
Ilgspējīgs tūrisms	Jebkurš tūrisma veids, kas tiek attīstīts un īstenots ilgtspējīgi un līdzsvaroti ar attiecīgo dabas, kultūras un sociālo vidi. Tas neapdraud dabas un kultūras vērtības, dod finansiālu labumu attiecīgās teritorijas ekonomikai, vietējiem uzņēmējiem un iedzīvotājiem.
Īpaši aizsargājama dabas teritorija	Ģeogrāfiski noteikta platība, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā un tiek izveidota, saudzēta un apsaimniekota ar nolūku aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību un saglabāt sabiedrības atpūtai un izglītošanai nozīmīgas teritorijas.
Kultūrvide	Vide, kas veidojusies cilvēka darbības rezultātā un glabā šīs darbības pēdas — gan garīgas vērtības, gan materiālus veidojumus.
Kultūras mantojums	Cilvēces vēsturiskā atmiņa, dažādu tautu un nāciju pieredzes apliecinājums, kas tiek papildināta ar katra laikmeta jaunradītājam vērtībām un nodots tālāk nākamajām paaudzēm. Tas aptver kultūrvēsturiskas vietas un ēkas, kultūrainavu, mākslas darbus un senlietas, valodas, paražas un tradīcijas, tradicionālās prasmes un pieredzi, simboliskas un garīgas vērtības.
Kultūras piemineklis	Kultūrvēsturiskā mantojuma daļa — kultūrvēsturiskas ainavas vai atsevišķas teritorijas (senkapi, kapsētas, parki, vēsturisko notikumu norises un ievērojamu personu darbības vietas, ēku grupas, atsevišķas ēkas, mākslas darbi, iekārtas un priekšmeti), kam ir vēsturiska, zinātniska, mākslinieciska vai citāda kultūras vērtība un, kuru saglabāšana nākamajām paaudzēm atbilst Latvijas valsts un tautas interesēm.

¹ Ministrija darbojas līdz 01.01.2011. tika likvidēta. Tās funkcijas tika nodotas jaunizveidotajai VARAM.

² Ministrija izveidota ar 22.11.2010. MK not. Nr. 676. par RAPLM un Vides Ministrijas apvienošanu.

Kultūras tūrisms	Tūrisma veids, kura mērķis ir iepazīt savas vai citu tautu un valstu kultūru un kultūras mantojumu.
Lauku tūrisms	Tūrisma veids, kura mērķis ir lauku dzīves, darbu un lauksaimnieciskās ražošanas iepazīšana un atpūta lauku vidē.
Nemateriālais kultūras mantojums	Mutvārdu tradīcijas un izpausmes, ieskaitot valodu kā nemateriālā kultūras mantojuma nesēju, paražas, spēles, rituāli, zināšanas un prasmes, kā arī ar tiem saistīti instrumenti, priekšmeti un artefakti, ko kopienas atzīst par sava kultūras mantojuma daļu.
Parauglaukums	Ar konkrētām robežām dabā iezīmēta relatīvi maza teritorija (kvadrants), kurā ilgtermiņā tiek sekots līdzi dažādām izmaiņām, kuru cēlonis var būt cilvēks, dabiski procesi, vai abi iepriekš minētie faktori.
Monitorings	Tūrisma jomā: sistemātiski un regulāri tūrisma nozarē iesaistīto resursu stāvokļa un tūristu skaita novērojumi (gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi), kas nepieciešami, lai novērtētu tūrisma ietekmi uz teritorijas dabas un kultūras resursiem, pakalpojumu sniedzējiem un teritoriju kopumā.
Nacionālais parks	Īpaši aizsargājama dabas teritorija, kura ietver plašus apvidus ar nacionāli nozīmīgiem izciliem dabas veidojumiem, cilvēka darbības neskartām vai maz pārveidotām ainavām un kultūrainavām, sugu un biotopu daudzveidību, kultūras un vēstures pieminekļu bagātību.
<i>Natura 2000</i> teritorija	Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīkls, kuru galvenais izveides mērķis ir Eiropā retu un apdraudētu augu un dzīvnieku sugu un to dzīves vietu un biotopu aizsardzība.
Rekreācija	Indivīda fizisko, garīgo un emocionālo spēju atjaunošana brīvajā laikā. Rekreācijas galvenās funkcijas ir dziednieciskā, izglītojošā un sporta funkcija.
Sakrālais tūrisms	Tūrisma veids, kura mērķis ir svētvietu, baznīcu, u. c. kulta objektu apmeklējums.
Tūrisma aģentūra	Tūrisma uzņēmējs, kas pilda starpnieka funkcijas starp klientiem un tūrisma operatoriem vai citiem pakalpojumu sniedzējiem.
Tūrisma galamērķis	Apvidus, pilsēta vai skaidri definējama un aptverama ainaviski vai kultūrvēsturiski vienota teritorija ar daudzveidīgu un savstarpēji saistītu tūrisma piedāvājumu, ērtu pieejamību un atpazīstamu tūrisma tēlu. Tūrisma ģeogrāfijā galamērķis ir sinonīms jēdzienam „tūrisma vieta”. Statistikā bieži ar to apzīmē galveno vietu ceļojumā, bet mārketingā tā ir vienība vietas pārdošanas organizēšanai, kas ideālā gadījumā sakrīt ar ceļotāju uztveres reģionu.
Tūrisma infrastruktūra	Tūrisma informācijas zīmes un norādes, putnu vērošanas torņi, glābšanas dienesti, slēpotāju pacēlāji utml., kā arī ar tūrisma saistīto nozaru (transporta, tirdzniecības, sakaru, kultūras, veselības aizsardzības u.tml.) pakalpojumu kopums, kas nodrošina tūrisma nozares darbību.
Tūrisma ietekme	Tūrisma attīstības ietekmē radušās izmaiņas tūrisma vietas dabas, kultūras, sociālajā un ekonomiskajā vidē.
Tūrisma objekts	Viens no tūristu piesaistes veidiem – dabas objekts, vieta, ēka, būve u.tml., kurš piesaista tūristus ar savu unikalitāti vai arī tipiskumu, estētisko vai vēsturisko vērtību, piemēram, Mākoņkalns, Zosnas muiža u.tml.
Tūrisma operators	Tūrisma uzņēmējs, kas izstrādā un pārdod kompleksus tūrisma pakalpojumus. Persona vai uzņēmums, kas ceļotājiem nodrošina pakalpojumu piedāvājumu tūrisma vietās, piemēram, transporta pakalpojumus, vietējās ekskursijas, konferenču un izstāžu organizēšanu u.tml.
Tūrisma pakalpojumi	Komersanta vai saimnieciskās darbības veicēja mērķtiecīga darbība par atlīdzību, kas ir saistīta ar ceļošanas vai brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu (nakšņošana viesu namā, ēdināšana, gida pakalpojums u.tml.).
Tūrisma produkts	Viens no tūristu piesaistes veidiem – uz pieredzes gūšanu balstīts pakalpojums (retāk prece), kam piemīt reāla patēriņa vērtība, ko var izmērīt laika vienībās, un ko uzņēmumi un organizācijas ražo, izveido vai pielāgo tūristu vajadzību un interešu apmierināšanai (piem., muzejs “Andrupenes lauku sēta” un tā kulinārā mantojuma iepazīšanas piedāvājums).
Tūrisma resursi	Dabas un cilvēka veidotu faktoru un norišu kopums, kas piemīt tūrisma vietai un ko var izmantot tūrisma produktu un pakalpojumu attīstībā.
Tūristu gids	Profesionāli vispusīgi sagatavots cilvēks, kurš vada ekskursiju vietējiem vai ārvalstu tūristiem, sniedzot precīzi interpretētu informāciju par tūrisma objektiem vai apkārtējām norisēm.
Tūristu piesaiste	Tūrisma elements, kas “pievelk” tūristus un rada vēlmi apmeklēt tieši konkrēto tūrisma vietu. Tūristu piesaiste var būt vieta, atsevišķs objekts, pasākums, notikums, mīts. Tūristu piesaistes klasificē pēc to rakstura (dabas, kultūras, komerciālās, vēstures un citas piesaistes) vai pēc to nozīmīguma (vietējās, nacionālās un starptautiskās nozīmes piesaistes). Atšķirībā no tūrisma objekta tā ietver arī notikumus un parādības, kas fiziski var nebūt piesaistīti konkrētai vietai. Vienkāršojot, tūristu piesaistes nereti dēvē par apskates objektiem, lai arī tas nav precīzs jēdziens (piemēram, pasākumi nav objekti).
Tūrists	Fiziska persona, kura tūrisma motīvu vadīta ceļo ārpus savas pastāvīgās dzīvesvietas ne ilgāk par vienu gadu, bet ne mazāk par vienu diennakti.
Tūrisms	Personas darbības, kas saistītas ar ceļošanu un uzturēšanos ārpus savas pastāvīgās dzīvesvietas brīvā laika pavadīšanas, lietišķo darījumu kārošanas vai citā nolūkā ne ilgāk par vienu gadu. Ekonomikas sektora nozare, kuras uzņēmumi nodarbojas ar ekskursiju un atvaļinājumu pavadīšanas organizēšanu un pakalpojumu sniegšanu tūristiem, veicot transportēšanu, nodrošinot mājvietas, ēdināšanu, drošību.
Vides kapacitāte	Vides fiziskā ietilpība, spēja bez neatgriezeniskas pārveidošanās regulāri uzņemt noteiktu daudzumu apmeklētāju.

Ievads

Rāznas nacionālais parks (RNP) ir viens no četriem Latvijas nacionālajiem parkiem, turklāt – vienīgais Latgalē. Saskaņā ar likumu par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (ĪADT¹ nacionālie parki ir plaši apvidi, kuros ietverti nacionālas nozīmes izcili dabas veidojumi, cilvēka darbības neskartas un maz pārveidotas ainavas un kultūrainavas, biotopu daudzveidība, kultūras un vēstures pieminekļu bagātība un kultūrvides īpatnības.

RNP unikalitāti veido par „Latgales jūru” sauktais Rāznas ezers ar raksturīgo Mākoņkalna ainavu, salām bagātais Ežezers, ezeriem bagātā Latgales augstienes augstākā daļa ar Lielo Liepukalnu, kā arī Latgales kultūrvide un kultūrainava. Kultūras mantojuma pamatā ir latgaliešu valoda, mentalitāte, amatniecības, apbūves un arhitektūras tradīcijas, kā arī vēsturiski veidojusies ticības un kultūras daudzveidība – pagānisma, vācu muižniecības, poļu katolicisma, krievu vecticībnieku un pareizticības tradīciju izpausmes. Šobrīd līdzīgas vērtības ir saglabājušās arī citviet Latgalē, taču tikai šeit dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu sekmē teritorijai piešķirtais nacionālā parka statuss. Tas ļauj cerēt, ka ar laiku Rāznas nacionālais parks kļūs par visu Latgali reprezentējošu dabas un kultūrvides telpu.

Nacionālo parku galvenais uzdevums ir dabas daudzveidības un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana, zinātniskā izpēte, izglītošana, dabas un kultūras mantojumu respektējošas atpūtas organizēšana¹. Tas nozīmē, ka nacionālie parki ir nozīmīgas teritorijas ne tikai bioloģiskās daudzveidības un kultūras mantojuma saglabāšanai, bet arī tūrisma attīstībai. Nacionālā parka statuss nosaka lielāku apmeklētāju interesi, ietver attīstības iespējas un cerības par šā reģiona attīstību perspektīvā. Reizē tā ir lielāka atbildība reprezentēt savu novadu atbraucējiem un organizēt tūrisma nozares pamatu uz ilgtspējīgiem principiem.

Ar ilgtspējīgu tūrisma saprotama jebkura tūrisma attīstības vai darbības forma, kas ievēro vides aizsardzības prasības, saglabā dabas un kultūras vērtības, uztur tūrisma nozares efektivitāti, dod finansiālu labumu vietējai ekonomikai un uzlabo vietējo iedzīvotāju dzīves apstākļus. Tūrisma attīstības plāns var kalpot kā viens no instrumentiem ilgtspējīgas teritorijas attīstības nodrošināšanai. 2009. gadā Rāznas nacionālajam parkam tika izstrādāts arī dabas aizsardzības² un ainavu ekoloģiskais plāns³, kas ļauj cerēt uz līdzsvarotu teritorijas izaugsmi nākotnē.

Tūrisma attīstības plāns ir dokuments, kas apraksta teritorijas tūrisma attīstības iespējas. Ņemot vērā vides, sociālos, kultūras, politiskos un tiesiskos aspektus, tajā noteikta teritorijas tūrisma attīstības vīzija un identificēta darbības tās sasniegšanai.

Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības plānā ir ietverts RNP tūrisma nozares raksturojums, sagatavota tūrisma attīstības stratēģija un rīcības plāns, izstrādātas mārketinga un monitoringa vadlīnijas. Plānā ietvertie priekšlikumi izmantojami atjaunojot pašvaldību plānošanas dokumentus, plānojot investīciju piesaisti, meklējot jaunas idejas uzņēmējdarbības turpmākai attīstībai, izstrādājot sadarbības projektus, veidojot uzņēmēju tirgvedības stratēģijas u.tml.

Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības plāns tika izstrādāts Latvijas Lauku tūrisma asociācijas (LLTA) „Lauku ceļotājs” un Latvijas Dabas fonda (LDF) realizētā Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansēta projekta „Ilgtspējīga dabas resursu izmantošana un apsaimniekošana *Natura 2000* teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos”⁴ ietvaros. Plāna izstrādē piedalījās LDF, LLTA „Lauku ceļotājs” un Vidzemes augstskolas speciālisti – Andris Klepers, Juris Smajinskis, Valters Pranks, Arta Krūze, Aiga Petkēvica un Baiba Strazdiņa. Plāna izstrādē izmantotas „Karšu izdevniecības Jāņa sēta” karšu pamatnes. Karšu salikumu veidoja Ilona Kīlupa un Mareks Kīlups.

Tomēr plāns nav tikai dažu cilvēku redzējums. Tā izstrādē gandrīz divu gadu garumā iesaistījās Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) RNP administrācijas, pašvaldību un tūrisma informācijas centru darbinieki, tūrisma uzņēmēji, vietējie iedzīvotāji un citi interesenti, kas norādīja uz tūrisma attīstības problēmām, meklēja tām risinājumus, domāja par neizmantošām tūrisma attīstības iespējām un nākotnes perspektīvām. Pats plānošanas process jau devis daudz enerģijas, kas vērsta ilgtspējīgas attīstības virzienā. Uzņēmēju, ceļotāju, parka administrācijas un pašvaldību darbinieku interviju un teritorijas apsekošanas laikā tika noteiktas parka tūrisma attīstības stiprās un vājās puses, attīstības problēmas un nākotnes perspektīvas. Plāna izstrādes ietvaros organizēto sanāksmju un semināru laikā tika izstrādāta tūrisma attīstības vīzija, mērķi, uzdevumi un noteikti to potenciālie izpildītāji. Kopumā plāna izstrādes pasākumos iesaistījās 78 uzņēmēji, DAP RNP administrācijas, pašvaldību un tūrisma informācijas centru darbinieki, kā arī citi interesenti. Papildus 42 uzņēmēji un pašvaldību darbinieki savu skatījumu par teritorijas attīstības iespējām un problēmām izklāstīja interviju laikā. Lai noskaidrotu ceļotāju viedokli par parka tūrisma piedāvājumu, tika aptaujāti 122 ceļotāji. 56 ceļotāji interviju laikā ļāva izziņāt to plānotos un reālos ceļojuma izdevumus. Plāna gala redakcijas novērtēšanai tika organizēta elektroniska plāna sabiedriskā apspriešana, kuras laikā tika saņemti vērtīgi komentāri un ieteikumi plāna satura un rīcības plāna pilnveidošanai. Plāna gala redakcija ir izskatīta un akceptēta Rēzeknes, Dagdas un Ludzas novada domes sēdēs⁵.

¹ 02.03.1993. Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” ar grozījumiem līdz 16.12.2010.

² Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns 2009. – 2019. gadam. LDF, 2009.

³ Rāznas nacionālā parka ainavu ekoloģiskais plāns. SIA „ELLE”, 2009.

⁴ EEZ/NO FI projekts Nr. LV0052 „Ilgtspējīga dabas resursu izmantošana un apsaimniekošana *Natura 2000* teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos”. LLTA „Lauku ceļotājs” & Latvijas Dabas fonds, 2008./2011. gads.

⁵ 26.01.2011. Dagdas novada domes sēdes protokols Nr.1., 27.01.2011. Ludzas novada domes sēdes protokols Nr.1.

I Rāznas nacionālā parka raksturojums

1.1. Rāznas nacionālā parka vispārīgs raksturojums

Atrašanās vieta

Rāznas nacionālais parks atrodas Latgales centrā starp Rēzekni, Ludzu, Zilupi, Dagdu, Aglonu un Maltu. Ar minētajām vietām parku savieno Rēzeknes – Krāslavas (P55), Maltas – Kaunatas (P56), Maltas – Dagdas (P57) un Ezernieku – Ludzas (P49) valsts autoceļi (attēls Nr.1.). Tuvākās pilsētas – Dagda un Rēzekne atrodas 10 līdz 15 km attālumā no parka robežām. Parka kopējā platība ir 596 km². Tā robežas noteiktas Rāznas nacionālā parka likumā¹.

Parka teritorijā ietverta Latgales augstienes centrālā daļa ar Rāznas ezeru jeb "Latgales jūru" parka ziemeļos, salām un pussalām bagāto Ežezeru tā dienvidos, pauguriem un ezeriem bagātās Latgales augstienes centrālo daļu ar augstākajām Latgales virsotnēm parka vidienē.

Administratīvi parka teritorija atrodas trīs novados un astoņos pagastos – Rēzeknes novada Mākoņkalna, Lūznavas, Čornajas un Kaunatas pagastā, Dagdas novada Ezernieku, Andzeļu un Andrupenes pagastā un Ludzas novada Rundēnu pagastā (attēls Nr.1., tabula Nr. 1.).

Attēls Nr. 1. Rāznas nacionālā parka teritorija.

Tabula Nr. 1. Rāznas nacionālā parka teritorijā iekļautā Rēzeknes, Dagdas un Ludzas novada daļa.

Novads/pagasts	Novada/pagasta platība (ha)	RNP aizņemtā novada/pagasta platība (ha)	Novada/pagasta teritorijā ietvertā RNP daļa (%)	RNP ietvertā novada/pagasta daļa (%)
Rēzeknes novads	251925	36553	61	15
Čornajas pagasts	14954	7155	12	48
Lūznavas pagasts	7438	3909	7	53
Kaunatas pagasts	16930	15682	26	93
Mākoņkalna pagasts	16324	9787	16	60
Dagdas novads	95301	20046	34	21
Andrupenes pagasts	13593	5775	10	42
Andzeļu pagasts	9742	8225	14	84
Ezernieku pagasts	12823	6046	10	47
Ludzas novads	96318	2974	5	3
Rundēnu pagasts	12419	2974	5	24

Iedzīvotāji, uzņēmējdarbība, nodarbinātība

Pēc aptuvenām aplēsēm parka teritorijā dzīvo 5000 iedzīvotāju. Lielākā daļa no tiem dzīvo nelielos ciemos, pārējie – viensētās un viensētu grupās. Lielākie ciemi ir Kaunata (~600 iedz.), Ezernieki (~500 iedz.), Lūznava (~460 iedz.) un Andrupene (~430 iedz.)². Tuvākajās pilsētas – Dagdā dzīvo 2 517 iedzīvotāji, Ludzā – 9 636 un Rēzeknē – 35 148³.

Līdzīgi kā citviet Latvijā, RNP iedzīvotāju skaits ik gadu samazinās. To apliecina gan pieaugošais neapdzīvoto viensētu skaits, gan iedzīvotāju skaita izmaiņu tendences RNP teritorijā esošajos pagastos. Ja 2000. gadā parka pagastos dzīvoja 9892 iedzīvotāji, tad 2010. gadā vairs tikai 8231 (tabula Nr. 2., pielikums Nr. 1.1.).

Tabula Nr. 2. Iedzīvotāju skaits Rāznas nacionālā parka pagastos³.

Pagasts	Iedzīvotāju skaits, 01.01.2000.	Iedzīvotāju skaits, 01.01.2010.	Pagasts	Iedzīvotāju skaits, 01.01.2000.	Iedzīvotāju skaits, 01.01.2010.
Čornajas pagasts	1680	1419	Andrupenes pagasts	1657	1390
Lūznavas pagasts	1352	1119	Andzeļu pagasts	824	695
Kaunatas pagasts	1550	1350	Ezernieku pagasts	1156	930
Mākoņkalna pagasts	873	726	Rundēnu pagasts	800	602

Saskaņā ar VZD 2009. gada datiem parka teritorija ir sadalīta 8344 kadastra vienībās. Lielākā zemju daļa pieder privātajiem zemju īpašniekiem un juridiskām personām. Pašvaldību īpašumā atrodas tikai 8% parka teritorijas, valstij –18%. Lielākā daļa no valstij piederošajām zemēm ir ezeri. Ņemot vērā parka ezerus, vidējais kadastra vienības lielums ir 2,7 ha.

¹ 02.11.2006. "Rāznas nacionālā parka likums" ar 25.01.2007., 14.06.2007., 30.04.2009. un 16.12.2010. grozījumiem.

² Kaunatas, Ezernieku, Lūznavas, Andrupenes, Andzeļu, Čornajas, Mākoņkalna pagastu teritorijas plānojumi, 2007./2009. gads.

³ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati (www.pmlp.gov.lv), 01.01.2010.

Pēc uzņēmumu reģistra datiem¹ 2010. gada sākumā RNP pagastos bija reģistrēti 392 uzņēmumi. Lielākā to daļa bija nelielas zemnieku saimniecības, kuras nodarbojās ar ekstensīvu lauksaimniecību un mežsaimniecību. Ar lauksaimnieciskās produkcijas ražošanu tirgum, zvejniecību, intensīvu mežsaimniecisko darbību un kokapstrādi nodarbojās tikai daži uzņēmēji. Novadu griezumā pelnošākās nozares minētajā laikā bija tirdzniecība, ēku, ceļu un inženierbūvju projektēšana, celtniecība un remonts, transporta pakalpojumi, mežkopība, mežizstrāde un kokapstrāde, lauksaimniecība un lauksaimniecības pakalpojumi.

Kaut tūrisms starp pelnošākajām nozarēm neierindojas, tas uzskatāms par nozīmīgu reģiona iedzīvotāju ienākumu gūšanas veidu. Ar tūrisma saistītus pakalpojumus RNP teritorijā 2008., 2009. gadā sniedza 39 uzņēmēji, zemnieku saimniecības, pašnodarbinātie, sabiedriskās organizācijas, valsts vai pašvaldību iestādes. Vēl seši tūrisma uzņēmēji savu darbību minētajā laikā bija pārtraukuši vai atradās izveides stadijā. 26 tūrisma pakalpojumu sniedzēji darbojās tiešā parka tuvumā (līdz 10 km attālumā no parka robežām). Vairāki parka tūrisma uzņēmumi ierindojas starp lielākajiem pagastu uzņēmumiem².

Pēc pagastu darbinieku sniegtajām ziņām, lielākā parka iedzīvotāju daļa ir nodarbināta piemājas vai nelielās zemnieku saimniecībās, pašvaldību iestādēs (skolas, bērnudārzi, pagastu pārvaldes, tautas un kultūras nami u.c.) un nelielos uzņēmumos, kuri sniedz tirdzniecības, transporta, lauksaimniecības un dažāda veida remonta pakalpojumus. Samērā būtiska parka iedzīvotāju daļa ir nodarbināta Rēzeknes, Dagdas, Maltas u.c. tuvāko pilsētu vai lielāko ciemu iestādēs un uzņēmumos. Ar tūrisma nozari saistītus pakalpojumus 2008., 2009. gada vasaras sezonā sniedza 106 cilvēki³, kas ir aptuveni 3% no darbaspējīgiem RNP iedzīvotājiem.

1.2. Rāznas nacionālā parka izveides un aizsardzības vēsture

Aizsardzības vēsture

Rāznas nacionālais parks ir viena no lielākajām un jaunākajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām Latvijā. Tas izveidots, lai saglabātu Rāznas ezera un Latgales augstienes centrālās daļas bioloģiskās, ainaviskās un kultūras vērtības, veicinātu nenoplicinošu teritorijas saimniecisko attīstību, dabas tūrisma un ekoloģisko izglītību⁴.

Par parka dibināšanas dienu uzskatāms 2007. gada 1. janvāris, kad stājās spēkā RNP likums, taču parka teritorijas aizsardzības vēsture ir daudz senāka. Platlapju mežiem klātās Ežezera salas valsts aizsardzībā ir kopš 1928. gada. Salāja ezers ar apkārtni, Piļoru un Pahatnīku ozolu audzes, Lielais Liepukalns un Rāznas pauguraines centrālā daļa (bijušais aizsargājamo ainavu apvidus "Ezernieki") – kopš 1977. gada. Pašreizējā platībā parka teritorija ir aizsargāta kopš 2003. gada, kad pēc Daugavpils Universitātes pētnieku, vietējo pašvaldību vadītāju un pagastu attīstības centra "Rāzna" iniciatīvas tika izveidots Rāznas ezera dabas parks. 2004. gadā dabas parku iekļāva Eiropas Savienības (ES) nozīmes putniem nozīmīgo vietu sarakstā⁵, 2005. gadā – ES īpaši aizsargājamo dabas teritoriju *Natura 2000* tīklā⁶.

Aizsargājamās vērtības

RNP teritoriju veido mežu, purvu, ezeru, lauksaimniecības zemju un viensētu mozaīka. Lielākā dabas aizsardzības vērtība piemīt parka ezeriem, bioloģiski vērtīgiem zālājiem, purviem, nogāžu, platlapju, purvainiem un boreāliem mežiem, koros sastopama lielākā retu un aizsargājamu sugu un biotopu koncentrācija. Kopumā RNP teritorijā konstatēti 16 aizsargājami biotopi un 125 aizsargājamas sugas, tai skaitā divas mieturaļģu, trīs ķērpju, 37 augu, 18 bezmugurkaulnieku, divas abinieku, divas rāpuļu, divas zivju, 44 putnu un 15 zīdītāju sugas⁷.

RNP teritorija ir bagāta ar kultūras pieminekļiem. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā⁸ ir iekļauti 18 parka senkapi, 16 pilskalni, Jaunstašuļu velna pēdas akmens, Volkenbergas pilsdrupas, Bukmuižas baznīca, Lūznavas muižas parks un atsevišķas Lūznavas, Zosnas un Jaundomes muižu kompleksu ēkas. Deviņiem senkapiem, četrām viduslaiku kapsētām, Ubagovas velnakmenim, Ismeru, Lipušku un Rečinas vecicībnieku lūgšanu namiem, Kaunatas, Zosnas un Melnā Dukstīgala katoļu baznīcām, sanatorijai „Rāzna”, Zosnas muižas parkam un vairākām Lūznavas un Zosnas muižu kompleksu ēkām piešķirts vietējas nozīmes kultūras pieminekļa statuss⁹.

¹ Uzņēmumu reģistra dati *Lursoft* datu bāzē www.lursoft.lv.

² Rēzeknes novada informatīvais portāls www.rezeknesnovads.lv/rpp/lv/content/2/1/269/?p_id=2566.

³ pēc 28 tūrisma pakalpojumu sniedzēju sniegtajām ziņām.

⁴ 02.11.2006. "Rāznas nacionālā parka likums" ar 25.01.2007., 14.06.2007., 30.04.2009. un 16.12.2010. grozījumiem.

⁵ Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.

⁶ 02.03.1993. Likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ar grozījumiem līdz 16.12.2010.

⁷ Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns 2009. – 2019. gadam. LDF, 2009.

⁸ 29.10.1998. KM rīkojums Nr. 128. „Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļus sarakstu” ar grozījumiem līdz 10.11.1998.

⁹ Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas mājas lapa www.mantojums.lv

II Rāznas nacionālā parka tūrisma nozares raksturojums

2.1. Tūrisma nozares attīstības vēsture

Pirmās tūrisma aktivitātes mūsdienu izpratnē RNP teritorijā datējamas ar 19. gs., kad Zosnas un Lūznavas muižās vasaras pavadīja mākslinieki un ezera tuvumā esošajās mājās dzīvoja vasarnieki no Rīgas, Pēterburgas, Maskavas un citām pilsētām. Lai apmierinātu pieaugošo atpūtnieku pieprasījumu pēc vasaras mītnes vietām, 1909. gadā Lūznavas (tolaik – Dlužņevas) muižnieks Staņislavs Kerbedžs Zosnas ezera krastā sāka būvēt viesnīcas tipa mākslinieku atpūtas namu (tagadējo LNRC “Rāzna” ēku), taču Pirmais pasaules karš un tam sekojošie notikumi tās celtniecību pārtrauca.

Pēc valstiskās neatkarības iegūšanas Latvijā veidojās pirmās tūristu biedrības, kas nodarbojās ar ekskursiju organizēšanu. 20. gs. 30. gados Latvijas apceļošanas veicināšana bija viens no valsts tūrisma politikas mērķiem. Lai to realizētu, tika apmācīti tūristu aģenti un tūristu pavadoņi, kā arī uzsākta kampaņa “Apceļo dzimto zemi!”, iesaistot lielas tūristu plūsmas. Pēc 1934. gada 15. maija apvērsuma tūristu biedrības tika slēgtas, bet to funkcijas pārņēma centralizēts Tūrisma birojs, kas nodarbojās arī ar tūrisma maršrutu veidošanu. Vietējais tūrisms 20. gs. 30. gados turpināja piedzīvot uzplaukumu, sasniedzot pat līdz 185 tūkstošiem ceļotāju gadā. Piedāvāto ekskursiju maršruti bija ļoti daudzveidīgi. Par galvenajiem tūrisma galamērķiem kļuva Latvijas ainaviskākās vietas, t.sk., Latgales augstiene ar Rāznas ezeru tās centrā. Rāznas ezers, Ežezers, Mākoņkalns, Lielais Liepukalns, Bukmuižas, Kaunatas, Andrupenes un Zosnas muižas iekļautas tā laika nozīmīgākajā ceļojumu maršrutu grāmatā “Ceļvedis pa dzimto zemi”¹.

30. gados RNP teritorijā un tā apkārtnē darbojās vairākas tūristu apmešanās vietas. Maltā, Dagdā, Ubagovā, Tulemuižā, Jaunslabadā un Vecānu ciema Rimšās darbojās pansijas. Gultas vietas bija pieejamas Leimanišķu sādžā, Totjarovkā, Lūznavas kurlmēmo skolā, Andrupenes, Bukmuižas un Mākoņkalna pamatskolās². Lielākā daļa šo tūristu mītnu darbojās visu gadu, tomēr vairākas apmešanās vietas un mācību iestādes viesus uzņēma tikai vasarās (no 15. maija vai 1. jūnija līdz 1. septembrim). Maksa par pansiju 14 dienām variēja no 28 līdz 39,2 Ls. Maksa par gultasvietu – no 0,5 līdz 0,7 Ls par nakti. Par gulēšanu sienā saimnieki prasījuši no 0,1 līdz 0,3 Ls. Lielākajā daļā tūristu mītnu par nepilnu latu bija iespējams ieturēt maltīti, par 0,1 līdz 0,2 Ls – nopirkt litru piena³. Kā galvenās tūristu piesaistes minētas peldvietas, atpūtas vietas ezeru krastos, makšķerēšanas, zvejas, medību un laivu izmantošanas iespējas. Kā tuvākie “dabas jaukumi” – Rēznes (Rāznas) un Ješas (Ežezers) ezers, to krasti un salas, Grizāni un Kraukļi Solovejas (Salāja ezera) piekrastē, Padebešu kalns, Lielais Liepukalns, Vecslabas pilskalns, Dlužņevas jeb Lužņevas (Lūznavas) un Sosnas (Zosnas) muižu parks³.

Straujo vietējā tūrisma attīstību pārtrauca Otrais pasaules karš, pēc kura tūrisma iezīmējās jauns attīstības posms. 1944. gadā Veczosnā darbu uzsāka tuberkulozes sanatorija “Rāzna” (tagad – LNRC “Rāzna”), kuras pakalpojumus izmantoja pacienti no visas Padomju Savienības⁴. Tomēr tūrisma nolūkos pēc kara gados un Staļina laikā daudz neceļoja. Masveidīgāk tūrisms no jauna uzplauka Hruščova „politiskā atkušņa” laikā 20. gs. 50. gadu otrajā pusē un 60. gadu sākumā⁵. Visas valsts teritorijā plānveidīgi tika izstrādāti simtiem ceļojumu un ekskursiju maršrutu, celtas tūristu bāzes un kempingi. Latgales augstiene tika ietverta vairākos vissavienības nozīmes ūdens tūrisma un distanču slēpošanas maršrutos⁶. Latvijas iedzīvotāji varēja relatīvi vienkārši ceļot uz citām PSRS republikām. PSRS republiku iedzīvotāji apmeklēja Latviju.

Rāznas ezera krastā 20. gs. 60. un 70. gados tika uzceltas vairākas atpūtas bāzes un vasarnīcu rajoni, kuri īsā laikā kļuva populāri ne tikai Latvijā, bet arī ārpus tās robežām. Vasarnīcu rajonos atpūsties mēdza gan „nozīmīgos amatos” esoši Latvijas iedzīvotāji, gan viesi no Maskavas, Pēterburgas un citām PSRS vietām. Lielo Rēzeknes uzņēmumu (Slaukšanas iekārtu rūpnīca, Piena Konservu kombināts, Celtniecības instrumentu rūpnīca u.c.) celtās atpūtas bāzes kļuva par populārām atvaļinājumu pavadīšanas un sporta spēļu rīkošanas vietām. To teritorijās darbojās klubi, kino zāles, ēdnīcas, tūrisma inventāra nomas punkti, sporta spēļu un bērnu rotaļu laukumi. Nedēļas nogalēs tajās rīkoja kāzas, jubilejas, banketus un koncertus. Atpūtnieki tika izmitināti gan kempinga mājiņās, gan telts.

Kopš 1972. gadā Ežezera krastā darbojās PSRS nozīmes tūrisma un atpūtas bāze “Ezernieki”. Tūristu bāzes arhīvi diemžēl nav saglabājušies un precīza informācija par bāzes darbību nav pieejama. Tomēr pēc bāzes pārvaldnieka⁷ teiktā var spriest, ka 70. un 80. gados tūrisma intensitāte tajā bija ļoti augsta. Vasarās Ežezera krastā atpūtās pat 750 cilvēku dienā, ziemās – līdz 500. Atpūtnieki tūristu bāzē ieradās organizētās sērījveida grupās, pamatā no Krievijas, Vidusāzijas un Kaukāza republikām (ar vilcieni līdz Rīgai vai Rēzeknei un tālāk ar autobusiem). Uz Ezernieku bāzi regulāri kursēja pasažieru autobusi. Bāzes teritorijā atradās ēdnīca, bārs, kino un koncertu zāle, laivu bāze un tūrisma inventāra nomas punkts. Bāzes viesi devās organizētos laivu braucienos, pārgājienos, ekskursijās un atpūtās Ežezera un Sīvera ezera krastā. Ziemās bāzes apkārtnē darbojās distanču slēpošanas trases.

Pēc Latvijas valsts neatkarības atjaunošanas RNP līdzīgi kā daudzviet Latvijā tūrisma iestājās apsūkums. Situācija sāka uzlaboties 90. gadu otrajā pusē, kad attīstījās privatizācija, uzlabojās uzņēmējdarbības vide un RNP teritorijā sāka darboties pirmie privātie tūrisma uzņēmumi. Daļa no Latvijas PSR laiku tūristu bāzēm tika privatizētas un pielāgotas mūsdienu tūristu prasībām. Tomēr iepriekšējo gadu darbības apjomu tās vairs nerasniedza. Nespējot piesaistīt to kapacitātei atbilstošu klientu

¹ Vanags K. 1939. Rēzekne – Latgales sirds. – Ceļvedis pa Dzimto zemi. Tūristu ceļojumu maršruti Latvijā. Rīga, Sabiedrisko lietu ministrijas Tūrisma nodaļa.

² Maldups A. 1937. Aprīņu un pagastu apraksti. Rīga, Valsts statistikas pārvalde.

³ Sabiedrisko Lietu Ministrijas Tūrisma nodaļa. 1937. Tūristu apmetņu saraksts. Rīga, Latviju Kultūras spiestuve.

⁴ Latgales novada rehabilitācijas centra „Rāzna” mājas lapa www.lnrc.lv.

⁵ Žīgurs E. 1957. Brīvā Daugava. - Tūrisma maršruti. Rīga, Latvijas PSR Izglītības ministrijas Republikāniskā bērnu ekskursiju un tūrisma stacija.

⁶ Vētra K., Eglīte P. 1968. Putešestvijs po Latviskoij CCP. Po rodnim prostorom. Minska, Izdatelstvo – Fizkultura I Sport.

⁷ Intervija ar O. Baltkāji 2008. gada 12. augustā

skaitu, daļa no tām tika slēgtas. Atsevišķu zemnieku saimniecību un ciema māju saimnieki brīvājās istabās vai ēkās piedāvāja vienkāršas apmešanās vietas.

Straujākā tūrisma uzņēmumu attīstība notika laikā starp 2001. un 2005. gadu, kad pateicoties pieejamam finansiālam atbalstam tika celtas jaunas viesu mājas un pilnveidots esošo tūrisma mītnu labiekārtojums. Tūrisma piedāvājums minētajā laikā pieauga divas reizes salīdzinot ar iepriekšējo periodu.

Šobrīd starp RNP tūrisma uzņēmumiem dominē mazie uzņēmumi, kuriem tūrisms ir blakus nodarbe citiem naudas ieguves avotiem vai saimniekošanai zemnieku saimniecībā. Lielākās tūrisma pakalpojumu sniedzēju koncentrēšanās zonas joprojām ir Rāznas ezera un Ežezera apkārtnē. Taču arī citu RNP ezeru krastos izveidotas tūristu mītnes un tūristu piesaistes vietas.

2.2. Tūrisma piedāvājuma raksturojums

Tūrisma piedāvājumā izmantotie dabas resursi

Dabas resursi ir lielākā Rāznas nacionālā parka vērtība. Mozaīkveida ainava, stāvi pauguri, salām un līčiem roboti ezeri, pļavu, mežu un purvu dažādība, augu un dzīvnieku sugu bagātība kombinācijā ar labvēlīgiem klimatiskiem apstākļiem rada piemērotus apstākļus dažādu tūrisma un rekreācijas veidu attīstībai.

Pauguri

RNP atrodas Latgales augstienes centrālajā daļā – Rāznas un Dagdas paugurainē un Maltas pazeminājumā. Rāznas pauguraine ir viena no augstākajām paugurainēm Latvijā. Tās augstākās virsotnes ierindojas starp augstākajiem un stāvākajiem Latvijas pauguriem. Lielais Liepukalns (289,3 m) ir trešā augstākā virsotne Latvijā, Dzērkaļu kalns (286,3 m v.j.l.) – piektā augstākā. Pēc relatīvā augstuma Lielais Liepukalns (86 m) un Dzērkaļu kalns (89,2 m) ir Latvijas reljefa izcilākās virsotnes. Ievērojams relatīvais augstums ir arī Mazajam Liepukalnam (63,1 m), Dubuļu kalnam (61,8 m), Bednaja Gorai (60 m), Visūna kalnam (58 m), Mākoņkalnam (57,9 m), Karaļu kalnam (55,6 m) un citiem Rāznas pauguraines pauguriem¹. Šīs reljefa formas veido ainaviski pievilcīgāko RNP daļu.

Atsevišķi Rāznas pauguraines lielpauguri ir ierindojušies starp iecienītākajiem parka apskates objektiem. Populārākais no tiem ir teikām apvītais Mākoņkalns jeb Padebešu kalns, kurš iekļauts daudzos Latgales apceļošanas maršrutos. Kalna piekāpē ierīkots stāvlaukums un atpūtas vieta, uzstādīts informācijas stends, atkritumu urna un tualete. Uz Mākoņkalna virsotni ved koka kāpnes. Virsotnē līdzās viduslaiku pilsdrupām ierīkota brīvdabas estrāde un izcirstas skatu stigas, atsedzot vienu no skaistākajiem skatiem uz Rāznas ezeru un apkārtnējiem pauguriem.

Populārs apskates objekts ir arī Lielais Liepukalns, no kura paveras tāls skats uz Latgales augstieni un Rāznas ezeru. Kaut šobrīd tajā trūkst atbilstoša labiekārtojuma, to apmeklēt aicina lielākā daļa no reģiona un valsts tūrisma informācijas sniedzējiem. Lai sekmīgāk izmantotu tā tūrisma potenciālu un mazinātu negatīvās tūrisma ietekmes, DAP RNP administrācijas darbinieki ir izstrādājuši šī objekta labiekārtošanas projektu (skatu torņa, atpūtas vietas, dabas takas un autostāvvietas ierīkošanai, automašīnu kustību ierobežoju barjeru un informatīvo stendu uzstādīšanai).

Pārējie RNP lielpauguri tūrisma un rekreācijas vajadzībām šobrīd izmantoti netiek. Lielākā daļa no tiem ir grūti pieejami, grūti atpazīstami un bez atbilstošas infrastruktūras tūrisma maz izmantojami. Tomēr, izstrādājot pārgājienu un slēpšanas maršrutus, piedāvājot atraktīvus “bez ceļu” pārgājienu zinošu gidu pavadībā, ierīkojot skatu vietas, izstrādājot izziņas tūrisma piedāvājumus, kuros atraktīvā un interesantā veidā iekļauti stāsti par pauguru veidošanos, tūrisma un rekreācijas nolūkā iespējams izmantot arī citus RNP lielpaugurus.

Padomju gados Ūdrāju pilskalna nogāzē darbojās „kalnu” slēpošanas trase. 90. gadu beigās slēpošanas trase tika ierīkota arī Garaudžu kalna nogāzē. Šobrīd neviena no tām nedarbojas un to infrastruktūra vairs nav darba kārtībā. To vietā ar „kalnu” slēpošanu iespējams nodarboties Sauleskalnā, kurš atrodas 20 km attālumā no parka robežām. RNP teritorija “kalnu” slēpošanas vietā vēlams attīstīt distanču slēpošanu, kas ir parka ainavu un vidi saudzējošāks ziemas sporta veids, kurš pēdējos gados atkal kļūst par aizvien iecienītāku aktīvās atpūtas veidu ziemas sezonā.

Ezeri

Latgales augstiene ir ezeriem bagātākais apvidus Latvijā. To dēvē par “Zilo ezeru zemi”. RNP pilnībā atbilst šim apzīmējumam. Parka teritorijā atrodas vairāk nekā 140 ezeru un dīķu. 125 no tiem ir lielāki par 1 ha, 37 – lielāki par 10 ha un 11 – lielāki par 50 ha. Kopumā ezeri aizņem 85 km² jeb 14% no parka teritorijas².

RNP vēsturiskais un emocionālais centrs ir Rāznas ezers, kuru dēvē par “Latgales jūru”. Pēc platības tas ir otrs lielākais (5756 ha), pēc tilpuma (405 mlj.m³) – pats lielākais ezers Latvijā. Parka D daļā atrodas viens no skaistākajiem Latvijas ezeriem – līčiem un salām bagātais Ežezers (1065 ha), kurā saskaitīti ~70 salveidīgi veidojumi, no kuriem puse ir salas, bet

Skats uz Mākoņkalnu pār Rāznas ezeru
(foto – B. Strazdiņa).

Skats no Lielā Liepukalna (foto – A. Klepers).

¹ Markots A. 1997. Rāznas pauguraine. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 4. sēj. Rīga, Latvijas Enciklopēdija.

² pēc LĢIA vienkāršotajā topogrāfiskajā kartē norādītajiem zemes lietojuma veidiem. Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns 2009. – 2019. gadam. LDF, 2009.

puse – niedrēm un meldriem apauguši sēkļi. Salām, līčiem un pussalām bagāts ir arī Salājs (184 ha), Viraudas (124 ha), Ismeru – Žogotu (141ha), Pārtovas (84 ha), Rokoļu (48 ha), Idzepoles (44 ha), Žuguru (33 ha) un Bižas ezers Andrupenes pagastā (174 ha)¹.

Parka ezeriem ir augsta ūdens kvalitāte un tie atbilst Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājamam biotopam – Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju. Rāznas, Olovecas, Kaunatas, Viraudas, Idzepoles, Ismeru, Zosnas, Pārtavas, Vaišļu, Salājā, Rundēnu pagasta Bižas ezerā un Ežezērā sastopamas retas un aizsargājamas augu sugas un plašas mieturāju audzes. Augsta dabas aizsardzības vērtība ir arī Rāznas, Olovecas, Zosnas, Bižas un Ežezera smilšainajām un akmeņainajām piekrastēm².

Lielākie parka ezeri ir zivīm bagāti un tiek izmantoti zvejai un makšķerēšanai. Zivju sugām bagātākais ir Rāznas ezers. Tajā sastopamas 25 dažādas zivju sugas. Liela zivju sugu dažādība konstatēta arī Ežezērā, Viraudas, Olovecas, Salāja, Pārtavas, Kaunatas, Ismeru – Žogotu, Zosnas, Bižas, Idzepoles un Patmalnieku ezeros. Izplatītākās sugas ir līdakas, asari, raudas, plīči un ruduļi²

Tā kā ezeri ierindojas starp nozīmīgākajiem RNP tūrisma un rekreitīvajiem resursiem, to ūdens kvalitātes, zivju resursu un piekrastes biotopu saglabāšana ir nozīmīga ne tikai no dabas aizsardzības, bet arī no tūrisma viedokļa.

Populārākais un tūrismā visplašāk izmantotais RNP dabas objekts ir Rāznas ezers. Valstī nav cita ezera, kura krastos būtu attīstīts tik daudzveidīgs tūrisma un rekreitīvais piedāvājums un sastopama tik liela tūristu mītnu koncentrācija. Ezera piekrastē ir labiekārtotas peldvietas un atpūtas vietas. Peldvietu apsaimniekotāji un piekrastes tūrisma mītnu saimnieki piedāvā samērā plašu ūdens transporta līdzekļu un ūdens sporta inventāra nomu. Vairāku piekrastes māju saimnieki savos īpašumos piedāvā izmantot telšu un piknika vietas.

Otrs populārākais parka ezers ir Ežezers, taču salīdzinot ar Rāznas ezeru tūrisma piedāvājumā tas izmantots daudz mazāk. Ezera piekrastē darbojas divas tūristu mītnes, kurās pieejama laivu un ūdens velosipēdu noma. Dažu piekrastes māju saimnieki savos īpašumos piedāvā izmantot telšu un piknika vietas, taču to piedāvājums nav plaši reklamēts. Ezerniekos un Andzeļos ierīkotas peldvietas. Ezera apceļošanai izstrādāts ūdens tūrisma maršruts. Pīloru ozolu audzē ierīkotā atpūtas vieta iekļauta daudzos Latgales tūrisma maršrutos, kā labākā Ežezera apskates vieta.

Naktsmītnes, dažādā pakāpē labiekārtotas atpūtas vietas un peldvietas, laivu un ūdens sporta inventāra noma pieejama arī Salāja, Zosnas, Pārtovas, Olovecas, Zundu un Vuciņu ezeru krastos. Pārējo ezeru krastu nelielās peldvietas, atpūtas un makšķerēšanas vietas lielākoties izmanto tikai apkārtnējo māju iedzīvotāji.

Kaut ezeri ierindojas starp plašāk izmantotajiem RNP tūrisma resursiem, to tūrisma potenciāls joprojām ir izmantots nepilnīgi. Daudz vairāk tūrisma produktos varētu būt izmantotas ezeru sniegtās izzīņas, dzīvnieku vērošanas, zvejas, makšķerēšanas, ūdens tūrisma un rekreācijas iespējas un esošajiem piedāvājumiem varētu būt plašāka publicitāte. Daudz plašāk RNP ezeri varētu tikt izmantoti ziemas, pavasara un rudens sezonā.

Upes

RNP ūdensteces nav lielas, taču upju tīkls ir samērā blīvs un sazarots. Lielākā daļa no tām ir seklas, lēnas, meliorētas, stipri aizaugušas un sausās vasarās izžūstošas. Lielākās upes ir Rēzekne, Malta, Balda, Pārtova, Sarjanka un Narūta, taču ūdens tūrismā no tām izmantojama vienīgi Rēzekne un Narūta. Pārējās parka upes ūdens tūrismā tiek izmantotas vienīgi augsta ūdens līmeņa apstākļos to lejtecēs un vidustecēs (ārpus RNP teritorijas). Gan Rēzekne, gan Narūta iekļauta SIA "Latgales laivas" piedāvātajos ūdens tūrisma maršrutos. Pārējās parka ūdensteces RNP teritorijā tiek izmantotas vienīgi makšķerēšanai, taču lielāka popularitāte ir makšķerēšanai parka ezeros un to krastos.

Meži

Pusi no RNP zemēm aizņem meži (29 580 ha jeb 49,6%), taču lielus masīvus tie neveido, bet atrodas mozaikā starp lauksaimniecības zemēm, purviem, ezeriem un apdzīvotām vietām. Lielākie meža masīvi saglabājušies parka centrālajā daļā vietās ar pauguraināko reljefu un parka DR uz neauglīgiem smilts nogulumiem. Reti un aizsargājami meža biotopi aizņem nelielu parka daļu (2292 ha jeb 4% parka teritorijas). Lielākās to platības veido purvaini meži, skujkoku meži uz osiem un nogāžu un gravu meži. Nelielās platībās sastopami dabiski boreālie meži, ozolu meži, melnalkšņu staignāji, pārmitri platlapju meži un avoksnāji².

Rāznas ezera piekraste Lipuškos
(foto – B. Strazdiņa).

Ežezers (foto – B. Strazdiņa).

Rēzeknes upe
(foto – www.rnpadm.gov.lv).

¹ Biedrības "Latvijas ezeri" izveidotā Latvijas ezeru datu bāze www.ezeri.lv.

² Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns 2009. – 2019. gadam. LDF, 2009.

No parka mežiem tūrisma un rekreācijas vajadzībām vissplašāk tiek izmantota Pļoru ozolu audze. Kaut tā ir īpaši aizsargājama, tā ierindojas starp visreklamētajiem un visapmeklētākajiem RNP dabas objektiem ar vispilnīgāko labiekārtojumu. Audzes malā ierīkota atpūtas vieta un laipu taka līdz Ežezeram. Ezernieku – Andzeļu autoceļa malā ierīkots stāvlaukums, uzstādīta atkritumu urna, tualete, velo statīvi un informācijas stendi. RNP DAP administrācijas darbinieki nodrošina regulāru atpūtas vietas apsaimniekošanu.

Atsevišķi tūrisma informācijas sniedzēji kā apskates objektu min Pahatņiku ozolu audzi, taču, tā kā pie tās trūkst jebkāda veida informācija un labiekārtojums, to nevar uzskatīt par apmeklētājiem piemērotu dabas objektu. Turklāt, tā kā Pahatņiku ozolu audze ir īpaši aizsargājama un tajā sastopamas retas un aizsargājamas sugas, tās iekļaušana plaši popularizētā tūrisma piedāvājumā pieļaujama tikai pēc rūpīgas izvērtēšanas.

2009., 2010. gadā izcērtot krūmus, uzstādot informācijas stendus, norādes un ierīkojot atpūtas vietas, DAP RNP administrācijas darbinieki parka mežos uzsāka Grumušku un Stalidzānu pilskalnu taku un pārgājienu maršruta “Salājs – Asreits – Dubleits” ierīkošanu.

Daļēji meža resursi izmantoti Lītavņiku Mēness akmens kalendāra takas un pārgājienu maršruta “Akmeņi pagātnes liecinieki” izveidē. Vairāku tūristu mītnu tuvumā to saimnieki ierīkojuši dažāda garuma pastaigu maršrutus un saviem viesiem neatsaka ierādīt labākās apkārtnes sēņošanas un ogošanas vietas, tomēr kā tūrisma produkts šie piedāvājumi nav noformēti.

Pārējie parka meži tūrisma un rekreācijas vajadzībām netiek izmantoti un uzskatāmi par maz izmantotu aktīvā, dabas un izziņas tūrisma un rekreācijas resursu ar samērā augstu tūrisma potenciālu. Ierīkojot tematiskas dažādu meža tipu un dabas procesu izziņas takas un marķētus pārgājienu maršrutus, piedāvājot “bez ceļu” pārgājienu zinošu gidu pavadībā, izstrādājot sēņošanas un ogošanas piedāvājumus, kuros ietverti apmācību un ēdienu pagatavošanas elementi, parka mežus aktīvās atpūtas un izziņas nolūkos iespējams izmantot daudz plašāk.

Lauksaimniecības zemes

Aptuveni trešo daļu no RNP zemēm aizņem lauksaimniecības zemes (17624 ha jeb 29,6%). Lielākās to platības veido ilggadīgi zālāji ar atsevišķiem bioloģiski vērtīgu zālāju, tīrumu un atmatu fragmentiem. Aizsargājamo pļavu biotopu platības ir nelielas (~100 ha jeb 0,17% parka teritorijas). Tās veido sugām bagātu atmatu pļavas, vilkakūlas pļavas, kaļķainas pļavas un palieņu pļavas. Botāniski interesantākās ir sugām bagātas atmatu pļavas. Dažās no tām saskaitītas pat vairāk nekā 80 ziedaugu sugas¹.

Vairākās ezeru piekrastes pļavās ierīkotas atpūtas vietas. Atsevišķu pļavu fragmenti iekļauti pārgājienu un izjāžu maršrutos. Tomēr kā vides izziņas objekti parka pļavas izmantotas netiek. Pārdomāti ierīkojot pļavu augu iepazīšanas takas, izstrādājot tauriņu, spāru un citu bezmugurkaulnieku sugu vērošanas un pļavu augu dziedniecisko un saimniecisko īpašību iepazīšanas piedāvājumus, parka pļavas var kļūt par saistošu RNP vides izziņas tūrisma elementu.

Šobrīd tūrismā neizmantotas ir uz jaunu iemaņu, pieredzes un zināšanu gūšanu balstītu tradicionālās lauksaimniecības un lauku sētas ikdienas darbu iepazīšanas iespējas.

Purvi

Purvu platības RNP ir nelielas (1131 ha jeb 1,9% no parka teritorijas). Līdzīgi kā citviet Latgales augstienē, tie veidojušies aizaugot nelieliem ezeriņiem vai pārpurvojoties šaurām starppauguru ieplakām. Dažu ezeru krastos izveidojušās šauras pārejas purvu joslas, atsevišķos reljefa pazeminājumos – nelieli augstie purvi. Pauguru un upju ieleju nogāzēs vietām sastopami minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi. Gan pārejas, gan augstie, gan avotu purvi ir aizsargājami¹.

No parka purviem tūrisma un rekreācijas vajadzībām izmantots vienīgi Andrupenes purvs. Tajā ierīkota 750 m gara laipu taka, kas ļauj iepazīt augstajiem un pārejas purviem raksturīgos augus un savdabīgo cilvēka darbības maz skarto purva ainavu. 2009. gada vasaras sākumā tajā ierīkots jauns koka laipu segums un atjaunotas kāpnes. Andrupenes – Maltas ceļa malā uzstādīta norāde. 2010. gadā uzstādīti informācijas stendi un norādes.

Tā kā purvu ekosistēmas ir trauslas un RNP purvu platības nelielas, pārējie RNP purvi tūrismā iesaistāmi tikai pēc pamatīgas izvērtēšanas. Plašāk tos varētu izmantot vienīgi ziemas laikā, ierīkojot distanču slēpošanas takas, organizējot pārgājienu u.tml.

Parki, alejas, dižkoki

RNP teritorijā apzināti vairāk nekā 30 dižkoki un dendroloģiski vērtīgi koki². Lielākā daļa no tiem ir grūti pieejami un tūrismā maz izmantojami. Taču vairāki dižkoki ar DAP RNP administrācijas darbinieku gādību ir atbrīvoti no krūmiem un izveidoti par pievilcīgiem apskates objektiem.

Pļoru ozolu audze (foto – B. Strazdiņa).

Pahatņiku ozolu audze (foto – D. Brakmane).

Rudo kumeļu pauguru pļavas (foto – B. Strazdiņa).

Andrupenes purva laipu taka (foto – B. Strazdiņa).

¹ Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns 2009. – 2019. gadam. LDF, 2009.

² DAP RNP administrācijas mājas lapa www.mpadm.gov.lv (darbojās līdz DAP reformai 2010. gada martam).

Pie RNP teritorijā esošajām muižām saglabājušies veci muižu parki. Ievērojamākais no tiem ir Lūznavas muižas parks, kuram piešķirts valsts nozīmes kultūras pieminekļa statuss. Pieteicoties Lūznavas pagasta darbinieku ieinteresētībai, tas ir sakopts un labi saglabāts. Lai pilnveidotu šī parka labiekārtojumu, Rēzeknes novada dome, pamatojoties uz ainavu arhitektu ieteikumiem, 2010. gadā plāno atjaunot parka stādījumus, uzstādīt solus, atkritumu urnas un norādes, atjaunot ceļu segumu.

Saglabāts un labi uzturēts ir arī sanatorijas "Rāzna" un Bukmuižas parks. Tajos ierīkotas atpūtas vietas, rotaļu laukumi un ceļi. Atpūtas vietas ierīkotas arī Andzeļu un Zosnas muižas parkos. Taču lai šo muižu parkus varētu iekļaut RNP tūrisma piedāvājumā kā šāda tipa apskates objektus, to labiekārtojumu nepieciešams pilnveidot, uzstādot informācijas standus un norādes, atjaunojot vēsturiskos stādījumus un vēsturisko ceļu tīklu. Realizējot Zosnas muižas parka atjaunošanu un labiekārtojumu, jāņem vērā, ka parkam piešķirts vietējas nozīmes kultūras pieminekļa statuss¹. RNP dabas aizsardzības plānā noteikta arī Žogotu muižas parka izpēti, atjaunošanas un labiekārtošanas nepieciešamība.

Dzīvnieku sugu daudzveidība

Parka mežos dzīvo lūši, vilki, lapsas, meža cūkas, jenotsuņi un āpši. Parka lauksaimniecības zemes veido būtisku barības bāzi stīrnām, aļņiem un staltbriežiem. Upes, grāvjus, ezerus un to krastmalas apdzīvo ūdri un bebrī. Upju un ezeru tuvumā esošajos parkos, alejās, platlapju mežu puduros, pagrabos un vecās ēkās vasaras mītnes vietas rod vismaz deviņu sugu sikspārņi.

Pateicoties lielam ezeru blīvumam, parka teritorijā sastopama ievērojama ūdensputnu daudzveidība. Izcilākās ūdensputnu ligzdošanas vietas atrodas Rāznas, Kaunatas, Andrupenes pagasta Bižas ezerā un Ežezērā.

Rāznas ezers ir atzīts par vienu no labākajām lielā dumpja ligzdošanas vietām Latvijā. Vairāki lielo dumpju pāri ligzdo arī Andrupenes pagasta Bižas ezerā. Rāznas ezera Ezīša salā un Ežezera Lielā Lāča salā atrodas jūras kraukļu kolonijas. Ežezera salās ligzdo zivju gārņi. Rāznas ezerā un Ežezērā barojas zivjērgļi un jūras ērgļi. Pavasaros un rudenos Kaunatas ezerā pulcējas migrējošie gulbji un pīles. Vasarās tajā ligzdo ievērojams skaits ķīru un zīriņu. Platlapju, nogāžu un mitrajās lapu koku mežos mīt vairākas dzeņu sugas. Parka plāvās ligzdo liels skaits griežu. Parka plāvās un laukos medī mazie ērgļi, klījāni, lījas, klījas un citi plēsīgie putni².

Upju, ezeru, dīķu un grāvju tuvumā sastopama lielākā daļa no Latvijā sastopamajām abinieku un rāpuļu sugām. Parka plāvās vērojama liela bišu, tauriņu, vaboļu, zirnekļu u.c. bezmugurkaulnieku sugu daudzveidība. Purvos un ezeros vai to līčos ar daudzveidīgu ūdensaugu augāju mājā liels skaits gliemju, spāru, skrejvaboļu un citu bezmugurkaulnieku sugu².

Neskatoties uz ievērojamo RNP dzīvojošo sugu daudzveidību, dzīvnieku vērošanas iespējas parka tūrisma piedāvājumā praktiski netiek izmantotas. Putnu un dzīvnieku vērošanu saviem viesiem piedāvā RNP pierobežas viesu nama "Dīķi" saimnieks. Baldas dzimnavās iespējama bebru vērošana. Tomēr, kā tūrisma produkts šie piedāvājumi nav noformēti. Regulārus novērojumus parka teritorijā neveic arī Latvijas putnu vērošanas entuziasti. Kaut RNP salīdzinājumā ar izcilākajām Latvijā putnu vērošanas vietām vērojama mazāka putnu sugu daudzveidība, parka ezeriem un platlapju mežiem piemīt būtisks putnu vērošanas vietas potenciāls. To izmantošanu varētu sekmēt kvalitatīva infrastruktūra un regulāru ar putnu vērošanu saistītu pasākumu rīkošana.

Sagatavojot atbilstošus piedāvājumus un nodrošinot zinošu gidu pakalpojumus, nākotnē populāra varētu kļūt arī citu RNP dzīvojošo dzīvnieku sugu iepazīšana.

Ainava

Pateicoties izteiktam reljefam, mežu, pļavu un apstrādātu lauku mijai, salām un līčiem bagātiem ezeriem, līkumotiem ceļiem, Latgalei raksturīgiem dievnamiem, ciemiem un lauku sētām, liela daļa no parka ainavām ir estētiski augstvērtīgas.

No reljefa augstākajām vietām paveras tāli panorāmveida skati, kas Latvijas ainavā ir īpaša vērtība. Īpaši nozīmīgi ir Mākoņkalna un Lielā Liepukalna skatu punkti. Ainava, kas paveras no Mākoņkalna virsotnes uz Rāznas ezeru jau kļuvusi par vienu no RNP atpazīstamības zīmēm. Izcilas skatu vietas atrodas Rāznas, Ežezera, Salāja, Viraudas, Olovecas, Bižas, Žuguru, Rešetniku, Dubuļu, Ūdrijas u.c. ezeru krastos.

RNP dižkoks (foto – www.mpadm.gov.lv)

Lūznavas muižas parks (foto – D. Brakmane).

Paugurknābju gulbji (foto – www.mpadm.gov.lv)

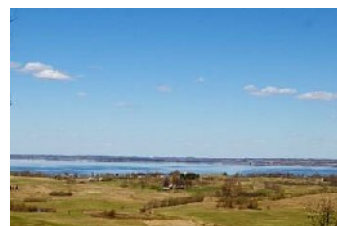
Baltie stārķi (foto – A. Klepers).

Pļavas ķirzaka (foto – D. Brakmane)

Lapsa (foto – A. Klepers)

Skats no Mākoņkalna uz Rāznas ezeru (foto – D. Brakmane).

¹ Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas mājas lapa www.mantojums.lv.

² Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns 2009. – 2019. gadam. LDF, 2009.

Daudzviet augstvērtīgas ainavas iespējams vērot pārvietojoties pa parka ceļiem. Starp ainaviski nozīmīgākajiem ceļu posmiem ierindojas atsevišķi Zosnas – Lamašu, Andrupenes – Brīveru, Lesinsku – Veresovkas, Čornajas – Melnā Dukstīgala – Bulānu, Rudušku – Andzeļu, Zosnas – Ismeru, Kaunatas – Rudzišu, Andrupenes – Pušas, Andzeļu – Ezernieku u.c. ceļu posmi.

Papildus vizuālajai vērtībai daudzām parka ainavām piemīt augsta kultūrvēsturiskā vērtība. Starp nozīmīgākajām parka kultūrainavām, kurās sastopama augsta un daudzveidīga kultūras un estētisko vērtību koncentrācija, var minēt Bļižņevas, Rudušku, Žuguru, Viraudas, Salāja, Ežezera apkārtni, atsevišķus Rāznas ezera piekrastes posmus, Zosnas un Lūznavas muižu kompleksus, Kaunatas, Andrupenes, Lipušku un Veczosnas ciemu centrus u.c.¹

Kaut ainava ir viena no būtiskākajām RNP vērtībām, kas piesaista apmeklētājus, tūrisma piedāvājumā tā izmantota nepilnīgi. Parka teritorijā nav uzbūvēta neviena skatu torņa vai skatu platformas. Ainavu stīgas tiek uzturētas vienīgi Mākoņkalnā. Lielā Liepukalna skatu stīgas pēdējo reizi atjaunotas 90. gadu vidū un šobrīd ir stipri aizaugušas. Pārējie izcilie skatu punkti nav nedz labiekārtoti, nedz dabā vai tūrisma informācijas materiālos iezīmēti.

Tomēr, nodrošinot parkam raksturīgo ainavu saglabāšanu un to estētisko vērtību pieaugumu, uzbūvējot skatu torņus un skatu platformas, labiekārtojot ainavu vērošanas vietas, dabā un informatīvajos materiālos iezīmējot gleznainākos skatu punktus, ainaviskākajās parka daļās ierīkojot dabas takas un pārgājienu maršrutus, gleznainākos parka ceļus iekļaujot velo un auto tūrisma maršrutos, RNP ainavu iespējams veidot kā vienu no galvenajiem RNP tūrisma produktu elementiem.

Klimats

RNP atrodas Latvijas kontinentālākajā daļā ar salīdzinoši aukstu ziemu un siltu vasaru. Vasaras tūrisma sezona, kad diennakts vidējā gaisa temperatūra ir augstāka par +15°C, ilgst 77 dienas gadā. Peldēšanas sezona, kad diennakts vidējā ūdens temperatūra ir augstāka par +17°C, – 64 dienas gadā. Ziemas atpūtas veidiem piemērots laika periods ar pastāvīgu sniega kārtu un gaisa temperatūru zem – 5°C ilgst 95 dienas gadā. Augstāko parka pauguru apkārtnē pirmais sniegs uzsnieg nedēļu ātrāk, nekā lielākajā Latvijas daļā un parka Z. Arī pavasaros noturīga sniega sega parka centrālajā daļā saglabājas vismaz nedēļu ilgāk. Upēs un ezeros noturīga ledus sega izveidojas decembra sākumā un saglabājas līdz marta beigām, aprīļa sākumam².

Kopējais nokrišņu daudzums RNP apkārtnē ir 670 – 680 mm gadā. Visvairāk nokrišņu izkrīt jūlijā, nereti stipru lietusgāzu veidā. Nokrišņu minimums ir februārī, martā. Valdošie ir R, DR, D vēji. Lielākoties tie ir vēji ar nelielu ātrumu – 2 līdz 5 m/s, taču rudens mēnešos nereti ir vērojamas vētras, kad vēja ātrums sasniedz 20, 25 m/s, brāzmās pat 35 m/s. Īpaši vējaina ir Rāznas ezera piekraste¹.

Parka klimats kopumā ir tūrisma attīstībai labvēlīgs. Salīdzinoši siltās vasaras ļauj attīstīt daudzveidīgu vasaras tūrisma piedāvājumu. Salīdzinoši aukstās, garās un sniegotās ziemas rada plašas iespējas dažādu ziemas aktīvā tūrisma veidu attīstībai (distanču slēpošana, slidošana, braucieni zirgu kamanās, ledus burāšana u.c.). Tūrisma piedāvājumā iekļaujot vētru vērošanu Rāznas ezera krastā, ūdens tūrisma ūdeņiem bagātā palu laikā, klimata un laika apstākļu noteiktas dabas parādības RNP tūrisma piedāvājumā iespējams iesaistīt daudz plašāk.

Tūrisma piedāvājumā izmantotie kultūras resursi

Viena no lielākajām Latgales reģiona vērtībām ir bagātā kultūrvidē, ko veido latgaliešu un citu Latgalē dzīvojošo tautu valoda, mentalitāte, folklorā, reliģiskās, amatniecības, sadzīves, svētku svinēšanas, apbūves un arhitektūras tradīcijas, kā arī vēstures, mākslas un arhitektūras pieminekļu daudzveidība. Tieši kultūras mantojums veido to unikālo Latgales tēlu, kas piesaista tūristus un izceļ Latgali citu Latvijas reģionu vidū.

Pilskalni, latgaļu apmetnes

RNP teritorija ir bagāta arheoloģiskajiem pieminekļiem. Parka teritorijā atrodas 16 pilskalni, divas latgaļu apmetnes, 28 apbedījumu vietas, trīs viduslaiku kapsētas un viduslaiku pilsdrupas, kas iekļautas valsts un vietējas nozīmes aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstos³. Tūrisma un rekreācijai nozīmīgākie no tiem ir pilskalni un pilsdrupas, kas labi izceļas apkārtējā ainavā un ir saistīti teikām un leģendām, ko iespējams izmantot dažādu tūrisma produktu veidošanā. Pārējie arheoloģijas pieminekļi dabā ir grūti atpazīstami un bez īpašiem pielāgošanas darbiem tūrismā maz izmantojami.

Galšūna ezera krasts (foto – B. Strazdiņa).

Skats uz Ežezeru no ceļa Ruduški – Andzeļi (foto – B. Strazdiņa).

Bļižņevas sādža (foto – B. Strazdiņa).

¹ Rāznas nacionālā parka ainavu ekoloģiskais plāns. SIA "ELLE", 2009.

² Kalniņa A. 1995. Klimatiskā rajonēšana. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija.

³ Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas mājas lapa www.mantojums.lv.

No RNP pilskalniem labiekārtoti un tūrisma izmantoti ir tikai divi – Mākoņkalns un Milkas pilskalns, taču arī tie kā šāda tipa arheoloģijas pieminekļi parka tūrisma piedāvājumā netiek akcentēti. Milkas pilskalns vairāk zināms kā labiekārtots paugurs, kura virsotnē uzstādīta Dievmātes statuļa. Savukārt Mākoņkalns vairāk tiek popularizēts kā paugurs, no kura paveras viens no skaistākajiem skatiem uz Rāznes ezeru, nevis kā pilskalns, uz kura bijusi viena no senākajām Livonijas Ordeņa pilīm Latvijā. Līdz mūsdienām tajā saglabāties vairogmūra fragments, iespējamā pils akas vieta (lai izzinātu pils laukuma pazeminājuma patieso nozīmi, nepieciešams veikt arheoloģiskos pētījumus) un vāji izteikti aizsargvaļņi pilskalna nogāzēs. Jāpiezīmē, ka citās Latvijas Viduslaiku pilīs vairogmūris (augstākā un stiprākā ārējā nocietinājuma daļa, kas nodalīta no pārējā aizsargmūra un vērsta pret vājāk aizsargāto pusi) nav saglabāties¹.

Lai daudzveidotu RNP tūrisma piedāvājumu, 2009. un 2010. gadā DAP RNP administrācijas darbinieki uzsāka Grumušku un Stalidzānu pilskalnu labiekārtošanu. Grumušku pilskalnu apskatei ir ierīkota ar norādēm, informācijas stendiem un atpūtas vietām aprīkota dabas taka. Stalidzānu pilskalnā izcērtot krūmus veikta takas maršruta iezīmēšana. Turpmākajos gados plānots šo pilskalnu labiekārtojumu pilnveidot.

Pateicoties izteiksmīgam reljefam, ainaviskumam un ērtai pieejamībai, kultūras, dabas un izziņas tūrisma potenciāli izmantojami arī Vecslabadas pilskalns, Ūdrijas pilskalns, Dubuļu kalns un Zaļenpoles Karātavu kalns. Jau šobrīd tie tiek reklamēti dažādos tūrisma informācijas materiālos. Taču tā kā pie tiem trūkst jebkāda informācija vai labiekārtojums, tos nevar uzskatīt par apskatei piemērotiem un popularizējamiem tūrisma objektiem. Tūrisma potenciāls piemīt arī Balbītes pilskalnā, kas ir viens no retajiem Latvijas pilskalniem, kas atrodas uz ezera salas.

Pārējie RNP teritorijā esošie arheoloģijas pieminekļi ir grūti pieejami vai grūti atpazīstami un bez īpaša labiekārtojuma tūrisma piedāvājumā maz izmantojami.

Lai RNP arheoloģijas pieminekļus pilnvērtīgi iekļautu tūrisma piedāvājumā kā šāda tipa objektus, to labiekārtošanas projektu izstrādē nepieciešams piesaistīt ainavu arhitektus un arheologus un vietās, kur tas nav pretrunā ar dabas aizsardzība prasībām, pilskalnu labiekārtojumā ietvert atsevišķus pieminekļu rekonstrukcijas elementus. Lai akcentētu Mākoņkalna kultūrvēsturisko nozīmi pēc Rēzeknes novada domes pasūtījuma arhitekts Pēteris Blūms 2010. gadā izstrādāja Mākoņkalna pilskalna saglabāšanas un attīstības koncepciju². Tajā ietvers pilskalna raksturojums, vairogmūra konservācijas un pilskalna plakanuma saglabāšanas pasākumu plāns, ieteikumi pilskalna pieejamības uzlabošanai, pilskalna un tā apkārtnes ainavisko vērtību uzlabošanai. Apsveicama arī ideja Latgales senvēsturi atspoguļojošu objektu būvniecību veikt ārpus kultūras pieminekļu teritorijām, kas neapdraud pašu pieminekļu vērtību, bet dod iespēju iepazīt Latgales senvēsturi. 2010. gadā šāda "mākslīgi" veidota Latgaļu pilskalna ierīkošana uzsākta Andrupenes pagastā.

Kultakmeņi

Interesantu arheoloģijas pieminekļu grupu veido laukakmeņi, kas tiek uzskatīti par senām kulta vietām. Vairākos no tiem saskatāmas cilvēku vai dzīvnieku pēdu nospiedumu atveids un tie tiek dēvēti par velna pēdas akmeņiem, velnakmeņiem, āžakmeņiem vai upurakmeņiem. Divi no tiem – Ubagovas velnakmens un Jaunstašuļu velna pēdas akmens iekļauti aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstos².

Kaut lielākie RNP laukakmeņi tiek reklamēti dažādos tūrisma informācijas materiālos un to apskate iekļauta vairākos tūrisma maršrutos³, nezinātājiem tie ir grūti atrodami.

Lai situāciju mainītu un radītu iespēju apmeklētājiem iepazīt šos savdabīgos dabas pieminekļus, DAP RNP administrācijas darbinieki ir uzsākuši 6 km gara pārgājienu maršruta "Akmeņi – pagātnes liecinieki" ierīkošanu. 2009. gadā maršrutā veikta krūmu ciršana, takas marķēšana, norāžu un informācijas stendu uzstādīšana. Maršrutā ietverts Jaunstašuļu velnakmens, Āžmuguras akmens, Plakanais akmens, Zirga pēdas akmens, kā arī virkne mazāku lineāri izvietotu laukakmeņu. Akmeņu apskati var veikt gan individuāli, gan DAP RNP vides gidu pavadībā. 2010. gadā izcērtot krūmus un uzstādot norādes tūrisma piedāvājumā iekļauts arī Juguļu akmens Kaunatas pagasta Mukānos.

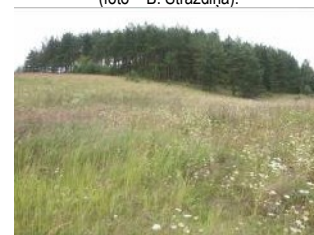
Andrupenes pagasta Lītaunīkos pētnieks Edmunds Tukišs apzinājis vairākas astronomisku un rituālu akmens veidojumu kopas, kas varētu būt izmantotas no dzelzs laikmeta līdz pat 18. gs. sākumam. Saules un mēness ciklu likumsakarības pētnieks māk skaidrot ne tikai ar apkārtnē atrastām akmeņu rindām, bet arī ar tautas dziesmām un latvju rakstu zīmēm. Lai uzsvērtu šī objektu nozīmību, DAP RNP administrācijas darbinieki 2009. gadā administrācijas telpās Lipuškos ierīkoja pastāvīgu ekspozīciju, kas sniedz ieskatu E. Tukiša veiktajos pētījumos un novērojumos.

Volkenbergas pilsdrupu fragments
(foto – B. Strazdiņa).

Dievmātes statuļa Milkas pilskalnā
(foto – B. Strazdiņa).

Vecslabadas pilskalns (foto – J. Smajinskis).

Laukakmeņu grupa ap Jaunstašuļu Velna pēdas akmeni (foto – www.mpadm.gov.lv).

Edmunds Tukišs (foto – A. Klepers).

¹ Mākoņkalna pilskalna saglabāšanas un attīstības koncepcija. Blūms P., 2010.

² Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas mājas lapa www.mantojums.lv.

³ <http://balticclakes.com/lv>; www.visitlatvia.lv; www.rezeknesnovads.lv u.c.

Pieminekļi un piemiņas zīmes

Parka teritorijā sastopami samērā daudz kultūras un vēstures pieminekļu, piemiņas vietu, akmeņu, zīmju un plākšņu, kas saistītas ar nozīmīgiem pagastu vēstures notikumiem un ievērojamām personām. Izmantojot stāstus, skaidrojuma un leģendas, arī šīs vēstures liecības iespējams izmantot dažādu kultūras tūrisma piedāvājumu bagātināšanā.

Baznīcas un lūgšanu nami

Nozīmīgu vietu RNP kultūrainavā ieņem sakrālā arhitektūra – baznīcas, lūgšanu nami un krucifiksi. Tie norāda gan uz reliģijas nozīmi Latgales iedzīvotāju dzīvēs, gan kalpo par pievilcīgiem ainavas elementiem, kas ieņem dominējošu lomu ciemu ainavās un nereti tiek izmantoti par to atpazīstamības simboliem.

Pateicoties multikulturālai videi, Latgalē vēsturiski vienlaikus dzīvojuši vairāki kristīgo konfesiju pārstāvji – pareizticīgie, Romas katoļi, vecticībnieki, luterāņi un Grieķu katoļi jeb uniāti¹. Šobrīd dominējošās reliģijas ir katoļticība, vecticība un pareizticība, kas atspoguļojas arī teritorijas dievnamos. RNP atrodas Bukmuižas, Kaunatas, Andrupenes, Zosnas un Dukstigala katoļu baznīcas, Bļižņevas, Lipušku, Ismeru, Rudušku un Rečeņu vecticībnieku lūgšanu nami, Vertulovas pareizticīgo baznīca un Jaundomes katoļu kapela. Dievnami, to žogi, zvanu torņi un interjeru elementi iekļauti valsts un vietējas nozīmes aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstos².

No katoļu baznīcām arhitektoniski izcilākā ir 19. gs. 30. gados baroka stilā celtā Bukmuižas baznīca, kurā saglabājušies lielākā reliģisko atribūtu daļa – svētbildes, krucifiksi, skulptūras, altāra trauki. Majestātiskas ir arī 19. gs. vidū celtās Kaunatas un Andrupenes Romas katoļu baznīcas. Arī tajās atrodas svētbildes, skulptūras u.c. reliģiskie atribūti ar ievērojamu māksliniecisko vērtību. No laukakmeņiem celtajā Jaundomes katoļu kapelā saglabāties interesants marmora altāris.

Ar īpašu šarmu apvīti ir RNP koka dievnami – vecticībnieku lūgšanu nami, Vertulovas pareizticīgo baznīca, Zosnas un Melnā Dukstigala katoļu baznīcas. Zosnas Romas katoļu baznīca, kura atrodas Zosnas muižas teritorijā, ir viena no mazākajām koka baznīcām Latgalē. Ievērojama cieniņa ir tās altārglezna, krucifikss, kā arī laukakmeņiem un sarkaniem ķieģeļiem celtais zvanu tornis, mūra žogs un vārti³.

Unikāls un līdz galam neapzināts ir vecticībnieku kultūras mantojums. Realizējot RNP uzņēmēju vecticībnieku amatniecības muzeja ierīkošanas ieceri, vecticībnieku reliģiskā un kultūras mantojuma iepazīšana varētu kļūt par nozīmīgu RNP kultūras tūristu piesaistes elementu. Īpaši ainaviska ir Bļižņevas vecticībnieku lūgšanu nama apkārtnē. Tās aizsardzības nodrošināšanai RNP ainavu ekoloģiskajā plānā ierosināts izveidot kultūrvēstures aizsardzības zonu.

Kaut parka dievnami tiek reklamēti dažādos tūrisma informācijas materiālos, tie tomēr netiek pozicionēti kā tūrisma objekti un ikdienā apskatāmi tikai no ārpusē. Dievnamu interjeru apskate atsevišķos gadījumos ir iespējama, taču tas uzskatāms par izņēmumu, ko izmanto tikai īpaši interesenti ar specifisku izziņas vai kultūras tūrisma ievirzi.

RNP dievnamu un krucifiksu daudzveidība ļauj veidot īpašus nišu tūrisma produktus dažādu konfesiju un to dievnamos izmantoto arhitektūras paņēmienu iepazīšanai.

Muižas

Nozīmīga RNP ainavas sastāvdaļa ir 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā celtās muižas un puzmuižas. Izcilākā no tām ir jūgendstilā celtā Lūznavas muiža. Pateicoties Lūznavas pagasta pārvaldes darbinieku ieinteresētībai, līdz mūsdienām saglabājušās lielākā daļa muižas kompleksa ēku, vairāk nekā 20 ha plašais muižas parks ar vēsturiskiem stādījumiem, savstarpēji savienotu dīķu sistēmu un vēsturisku celiņu tīklu, kā arī daļa no muižas vēsturiskā interjera – ozolkoka parkets, sarkankoka kāpnes ar dekoratīviem sarkankoka paneļiem un jūgendstila margām, durvis, durvju un logu apmales.

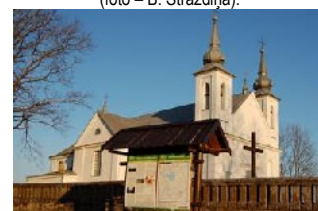
Muižas parks ir slavens ar 20. gs. sākumā poļu tēlnieces Jūlijas Stabrovskas veidoto Madonnas statuju, kuras kopija 1991. gadā uzstādīta 50. gados nogāztās statujas vietā. Muižas ēkā esošās bibliotēkas darbinieces interesentiem piedāvā muižas un tā parka apskati, kuras laikā sniedz saistošu stāstījumu par muižas vēsturi un tās kultūras vērtībām.

Piemiņas zīme Kārlim Ulmanim
(foto – A. Klepers).

Bukmuižas Sv. Ludviga katoļu baznīca
(foto – B. Strazdiņa).

Kaunatas Sv. Jaunavas Marijas katoļu baznīca
(foto – B. Strazdiņa).

Zosnas Sv. Erceņģeļa Miķeļa Romas katoļu baznīca
(foto – B. Strazdiņa).

Lipušku vecticībnieku lūgšanu nams
(foto – A. Petkēvica).

Bļižņevas vecticībnieku lūgšanu nams
(foto – B. Strazdiņa).

Lūznavas muiža
(foto – B. Strazdiņa).

Zosnas muižas galvenā vērtība ir pildrežģa konstrukcijā celtā kungu māja, muižas parks ar saglabātu vēsturisko plānojumu un pieeju pie Rāznes ezera. Arī šajā muižā saglabājušās atsevišķas interjera detaļas – griestu dekoratīvās rozetes, durvis, flīžu un parketa grīdas. Diemžēl Zosnas muižas komplekss atrodas sliktā stāvoklī. Muižas ēka nav apdzīvota, tās telpas ir neremontētas un muižas apkārtnē parks ir nesakopts. Vizuāli kungu mājas kvalitāti samazina arī 1968. gadā no silikāta ķieģeļiem celtā piebūve.

Ievērojama ir arī sanatorijas "Rāzna" ēka. 1909. gadā Lūznavas muižnieks to sāka celt kā mākslinieku atpūtas namu, taču 20. gs. sākuma kari šo ieceri pārtrauca. Šobrīd ēkā atrodas Latgales novada rehabilitācijas centrs "Rāzna". Tās parkā ierīkotas labiekārtotas atpūtas vietas, sporta spēļu un bērnu rotaļu laukumi. Te plānots izveidot arī nelielu ekspozīciju par nama vēsturi un izcilākajiem ārstiem. Sanatorijas ēka, tās parks un Lūznavas muižas parks ir vienīgie RNP dabas un kultūras objekti, kuri pieejami cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

19. gs. sākumā celtā Jaundomes muiža jeb Novomisļa, šobrīd atrodas sliktā stāvoklī un neatbilst tūrisma objekta statusam. Tomēr veicot muižas atjaunošanu un apkārtnes sakopšanu, to iespējams veidot par pievilcīgu RNP apskates objektu. Lai nodrošinātu šī pieminekļu saglabāšanu un iekļaušanu RNP tūrisma piedāvājumā, 2010. gadā Dagdas novada dome uzsāka šī objekta atjaunošanu.

Lūznavas muižas komplekss, Zosnas muižas ēka un Jaundomes muižas dzīvojamās ēkas ārējās fasādes apdare ir iekļauta valsts nozīmes aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā. Zosnas un Lūznavas muižas pārvaldnieka ēkas, Sanatorija "Rāzna" un Zosnas muižas parks – vietējas nozīmes kultūrvēsturisko pieminekļu sarakstā.

Sanatorija "Rāzna", Lūznavas un Zosnas muižas kopā ar sanatorijas un muižu parkiem veido nozīmīgu kultūras un izziņas tūrisma resursu, ko iespējams sasaistīt vienotā kultūras tūrisma maršrutā vai to elementus iekļaut citos tūrisma piedāvājumos.

Interesantu kultūras tūrisma piedāvājumu iespējams veidot Zosnas apkārtnē, izstrādājot vienotu Zosnas muižas, Zosnas baznīcas, Zosnas un Rāznes ezeru apskates maršrutu. Papildus piedāvājumā – laivu brauciens uz Zosnas ezera otrā krastā esošo sanatoriju "Rāzna". Pateicoties novietojumam – starp Zosnas un Rāznes ezeru, nākotnē Zosnas muiža varētu kļūt par nozīmīgu tūristu resursu, kas ļautu baudīt Zosnas un Rāznes ezera mieru un muižas vēsturisko auru.

Apbūves un arhitektūras tradīcijas

Viena no raksturīgākajām Latgales iezīmēm ir tās apbūves un arhitektūras tradīcijas. Līdz 20. gs. 20. gadiem Latgales zemnieki pārsvarā dzīvoja sādžās – blīvos vairāku māju puduros. Latvijas brīvvalsts laikā sādžas tika sadalītas atsevišķās viensētās, tomēr, sekojot tradīcijai, zemnieki, kas agrāk bija apvienoti sādžu kolektīvos, arī viensētās saglabāja dažāda rakstura saimnieciskās un sadzīviskas saites, kurām pamatā bija kopienas tradīcijas. Daļēji saglabājās slēgtie pagalmi un tradīcija dzīvojamās un saimnieciskās ēkas būvēt cieši līdzās. Viensētām piešķirtie māju vārdi neiesakņojās un viensētu grupām, kas izveidojās no vienas sādžas, saglabājās senais sādžas nosaukums¹.

Sadalīšanai tika pakļautas arī muižu un pusmuižu zemes. Tādejādi jau 30. gadu beigās Latgalē dominēja tipiska viensētu apdzīvotība, kas maz atšķīrās no citiem Latvijas reģioniem. 20. gs. vidū un īpaši aktīvi 1950. gados zemniekus no viensētām pārvietoja uz jaunizveidotiem ciemiem. Mazākās ēkas tika pārvilkas neizjauktā veidā, lielākās izjauca un ciemā salika no jauna. Jaunu savrupsetu celtniecība, veco ēku atjaunošana un labiekārtošana netika pieļauta². Tādejādi sādžas iezīmes ēku izvietojumā un Latgalei raksturīgas guļbūves viensētas ar dēļu apdari un dekoratīvām fasādes detaļām - pakšiem, lieveņiem, durvīm, logu un durvju ailēm un aizvirtņiem RNP saglabājušās fragmentāri un ir īpaši saudzējamas.

Madonnas statuja Lūznavas muižas parkā (foto – A. Klepers).

Zosnas muiža (foto – B. Strazdiņa).

Sanatorija "Rāzna" (Latgales novada rehabilitācijas centrs "Rāzna") (foto – A. Klepers).

Jaundomes muiža (foto – A. Petkēvica).

Muzejs "Andrupenes lauku sēta" (foto – B. Strazdiņa).

RNP viensēta ar slēgtu pagalmu (foto – B. Strazdiņa).

¹ Maldups A. 1937. Aprīņu un pagastu apraksti. Rīga, Valsts statistikas pārvalde.

² Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas mājas lapa www.mantojums.lv.

³ Krūmiņš A. 2003. Latgales koka baznīcas. Rīga, grāmatu apgāds "Jumava".

¹ Dunsdorfs E. 1991. Skaistā Latgale. Melburna, Kārļa Zariņa fonds.

² Dunsdorfs E. 1991. Skaistā Latgale. Melburna, Kārļa Zariņa fonds.

Tipisku Latgales lauku viensētu interesenti var apskatīt muzejā “Andrupenes lauku sēta” un saimniecībā “Mežmalas”, kas atrodas parka pierobežā, Dītlavos. Vietām, pārvietojoties pa parka ceļiem, iespējams vērot viensētas ar sādžām raksturīgiem slēgtiem pagalmiem. Kultūrvēsturiski nozīmīga apbūve saglabājusies arī atsevišķās Lipušku, Kaunatas, Andrupenes, Zosnas un Veczosnas ciemu daļās. Vietām parka teritorijā saglabājušās melnās jeb dūmu pirtis, kuras ārpus Latgales tikpat kā vairs nav sastopamas.

Tā kā apbūves un arhitektūras tradīcijas ir svarīgākais Latgales kultūrainavas elements, to saglabāšana ir īpaši nozīmīga. Turklāt, reģionam raksturīgo lauku sētu un ciemu ainavu iespējams virzīt kā vienu no centrālajiem kultūras tūrisma piedāvājuma elementiem. Izstrādājot ciemu apskates maršrūtus un sagatavojot saistošus, kvalitatīvus un izglītojošus tajos iekļauto objektu aprakstus, kā arī nodrošinot ērti sasniedzamu vietējo gidu piedāvājumu, vēsturisko ēku apskate var kļūt par pievilcīgu RNP kultūras tūrisma sastāvdaļu.

Muzeji un apskates saimniecības

Nozīmīgi RNP tūrisma resursi ir muzeji un apskates saimniecības. Ar latgaliešu vēsturi, kultūras un sadzīves tradīcijām iespējams iepazīties muzejā “Andrupenes lauku sēta”, kas dažu gadu laikā ir izveidojies par vienu no populārākajiem Latgales novada muzejiem. Andrupenes lauku sētu veido 20. gs. sākumā celtas viensētas ēku komplekss. Katrā ēkā ierīkots tai atbilstošs iekārtojums un izstādīta ēkām raksturīgu sadzīves priekšmetu un darbarīku kolekcija. Iepriekš piesakoties, muzejā pieejamas Latgales kulinārā mantojuma ēdienu degustācijas, folkloras kopu priekšnesumi, kalēja, podnieka un citu amatu prasmju demonstrējumi, kā arī dažādas tematiskās programmas (piem., kāzu viesu uzņemšana atbilstoši latgaliešu tradīcijām).

z/s “Rudo kumeļu pauguri” piedāvā iepazīt tradicionālus zemnieku sētas mājdzīvniekus un aplūkot plašu “zirglietu” kolekciju. Dītlavu “Mežmalās” aplūkojama plaša sadzīves priekšmetu un senu darbarīku kolekcija. Mākoņkalna “Upmalās” – 20. gs. pirmās puses automašīnu un dekoratīvo augu kolekcija.

Jau tuvākajā laikā RNP muzeju un apskates saimniecību klāsts varētu tikt papildināts ar jauniem objektiem. Vairāki RNP uzņēmēji lolo ieceri parka teritorijā atvērt vecticībnieku amatniecības muzeju, brīvdabas muzeju Latgales senvēstures atspoguļošanai, kā arī apskates saimniecību “Zirgs lauku sētā”. Dagdas novada dome – Ezerniekos ierīkot Ezera muzeju. Interesantas varētu būt ekspozīcijas, kas ļautu iepazīt ezeru zvejniecības un tradicionālās lauksaimniecības tradīcijas, kā arī dažādu pārtikas produktu gatavošanas māku (“Siera sēta”, “Alus nams”, “Medus sēta” u.tml.).

Vairāki interesanti muzeji atrodas arī parka pierobežā. Pušas muižas kapelā ierīkotajā Pušas pagasta muzejā, iespējams iepazīt keramiķa Ādama Kāpostiņa darbus. Maltas vēstures muzejā – Maltas apkārtnes vēstures liecības. Maltas 2. vidusskolas muzejā – 13. gs. latgaļu rotas. Baldas ūdensdzirnavās – 19. gs. pirmajā pusē celtās dzirnavu ēkas, ledus pagrabu un graudu malšanas ierīces. Latgales kultūrvēstures muzejā Rēzeknē aplūkojama Latgales glezniecības, Latgales keramikas un Rēzeknes pilsētas vēstures ekspozīcija. Plaša amatnieku darbu un darbarīku ekspozīcija apskatāma Ludzas amatniecības centrā, kurā ierīkota podnieka, skrodera, audēja un kalēja darbnīca un tradicionāla Latgales zemnieku sētas saimes istaba.

Amatnieku darbnīcas un amatniecības tradīcijas

Viens no spilgtākajiem Latgales kultūras mantojuma elementiem ir podniecības tradīcijas. Latgales podnieku veidotie mākslas darbi ir tradicionāla Latgales vizītkarte un podnieku darbnīcu apmeklējums – teju vai katras Latgales apceļošanas elements. Nekur citur Latvijā podnieku tradīcijas nav saglabātas tik izteikti kā Latgalē, tāpēc tās var uzskatīt par unikālu un īpašu tūrisma resursu. 2008. gadā Rēzeknes rajona podnieku darbnīcas TAVA rīkotā konkursā “Eiropas izcilākie tūrisma galamērķi”¹ tika atzītas par tā gada izcilāko Latvijas ilgtspējīga tūrisma galamērķi. Tas norāda uz šīs tradīcijas nozīmīgumu Latvijas tūrisma resursu vidū.

Viensēta ar saglabātu dzīvojamās un saimnieciskās ēkas apvienojumu (foto – B. Strazdiņa).

Kokgriezumiem rotāta ēka Kaunatas ciemā (foto – A. Petkēvica).

Muzeja “Andrupenes lauku sēta” dzīvojamās mājas ekspozīcija (foto – B. Strazdiņa).

Muzeja “Andrupenes lauku sēta” dzīvojamās mājas ekspozīcija (foto – B. Strazdiņa).

Droška no z/s “Rudo kumeļu pauguri” ratu kolekcijas (foto – D. Brakmane).

¹ TAVA un Eiropas Komisijas organizēts konkurss “Eiropas izcilākie tūrisma galamērķi” (“European Sestination of Excellence”) jeb EDEN , www.edenineurope.eu.

Lai saglabātu senās podniecības tradīcijas un podniecības amatu no izzušanas, Latgales podnieki izveidojuši vairākas podnieku apvienības. Viena no tām ir 1990. gadā dibinātā "Pūdņiku skūla". Tajā apvienojušies podniecības meistari, kuri darbojas ar melno jeb svēpēto keramiku, kuru apdedzina bedres tipa apdedzināšanas ceļos, neizmantojot rūpnieciskas metodes un paņēmienus¹.

RNP teritorijā, Kaunatas pagasta "Akminīšos", podnieka un "Pūdņiku skūlas" dibinātāja Evalda Vasilevska dzīves un darba vietā var iepazīt podnieka amata meistara prasmi, uzklaustīt stāstījumu par senām māla trauku izgatavošanas un apdedzināšanas metodēm, vērot trauku gatavošanas, cepla kurināšanas un atvēršanas procesu, izmēģināt roku trauku virpošanu, veidošanu un dekorēšanu, kā arī iegādāties mākslinieka darbus.

Muzeja "Andrupenes lauku sēta" darbinieku rīkotajos pasākumos podnieku amata prasmes demonstrē Krāslavas podnieks Valdis Pauliņš.

Vairākas podnieku darbnīcas atrodas parka pierobežā. Ozolaines pagasta Pūpolos (Bekšos) saimnieko Staņislavs Viļums, Maltas pagasta Garkalnos – Aivars Ušpelis, Griškānu pagasta Pocolujevkā – Andris un Viktors Ušpeļi.

Īpaša loma podniecības tradīciju popularizēšanā ir Latgales kultūrvēstures muzejam Rēzeknē. Muzeja četrās zālēs ierīkota pastāvīga Latgales keramikas ekspozīcija "Māla un uguns pārvērtību radīts brīnums". Ik gadu to apmeklē aptuveni 20 000 interesentu.

Nozīmīgas Latgales amatniecības nozares ir arī aušana, kalšana, pīšana, koka trauku, mēbeļu, saimniecības priekšmetu un rokdarbu izgatavošana. Koktēlniecības noslēpumus var iepazīt Viktora Ivanova koka virpošanas darbnīcā Andrupenē. Andra Platača mākslinieku darbnīcā Ezemiekos – gravīru un stikla gleznu izgatavošanas mākslu. RNP pierobežā Dītlovu "Mežmalās" brīvdabas muzeja cietīgās ēkās to saimnieki Helēna un Boļeslavs Mundas ļauj iepazīt skalu grozu pīšanas procesu no skalu iegūšanas līdz grozu izgatavošanai.

Lai popularizētu Latgales amatniecības tradīcijas, Ludzas amatniecības centrs un Latgales mākslas un amatniecības centrs Preiļos ar Valsts kultūrkapitāla fonda un LRAA atbalstu jau vairākus gadus organizē akciju "Zelta rūku ceļš Latgali" („Zelta roku ceļš Latgalē")². Akcijas ietvaros no agra pavasara līdz vēlam rudenim interesenti tiek aicināti caur amatu darbnīcām apceļot Latgali, iepazīstot 50 Latgales meistaru darbus un gūstot podnieku, audēju, pinēju, kalēju u.c. arodu pirmās iemaņas. Akcijā ik gadu iesaistās arī RNP un apkārtnes podnieki un skalu grozu pinēji.

Latgales zirgkopības tradīcijas

Viena no raksturīgākajām Latgales iezīmēm ir Latgales zirgkopības tradīcijas. Latgalē zirgkopība attīstījās savādāk nekā citos Latvijas novados. Šeit augstāk vērtēja ātras gaitas zirgus, kuri bija daudzu paaudžu lolojums. Tas saistīts gan ar garajiem smilšu ceļiem, gan mazo tīrumu skaitu, kā rezultātā zirgus mazāk izmantoja lauksaimniecībā un mežu darbos, bet vairāk kā pārvietošanās līdzekli. Noteicošu lomu spēlēja arī latgaliešu temperaments – vēlme sacensties ar kaimiņu, kam labāks un ātrāks zirgs, kā arī Latgales novada ciešās saites ar Krieviju, no kurienes jau 19. gs. tika ievesti rikšotāju izcelsmes vaislinieki³.

1949. gadā Latgalē rikšotāji bija līdz 98% no visiem zirgiem. 20. gs. otrajā pusē politisku apsvērumu dēļ Latgales rikšotāji kā šķirne praktiski izzuda². Taču šobrīd ar vairāku entuziastu iniciatīvu Latgales rikšotāju šķirnes audzēšana pamazām atjaunojas un šodien Latgales rikšotājs atkal ir daļa no Latgales reģiona etniskās identitātes.

RNP teritorijā Latgales zirgkopības tradīcijas var iepazīt apskates saimniecībā „Rudo kumeļu pauguri", kur saimnieko vieni no Latgales rikšotāju šķirnes atjaunošanas entuziastiem. Saimniecībā iespējams uzklaustīt saimnieku stāstījumu, aplūkot senu "zirglietu" kolekciju un doties izjādē zirga mugurā vai izbraucienā Latgalei raksturīgā pajūgā, divjūgā vai trijjūgā. Pieredzējuša instruktora vadībā saimniecībā iespējams apgūt pajūgu vadīšanas un jāšanas pamatus.

Jau tuvākā nākotnē domājams, ka Latgales zirgkopības tradīcijas parka tūrisma piedāvājumā tiks izmantoti daudz plašāk. Par to liecina zirgu īpašnieku vēlme veidot jaunus tūrisma produktus, kuros iesaistīts zirgs, un veidot kopīgus parka apceļošanas maršrutus. z/s "Rudo kumeļu pauguri" lolo ieceri parka teritorijā ierīkot zirgu pajūgu vadīšanas un pajūgu skriešanās sacensībām piemērotus laukumus, z/s "Zundi" – savu saimniecību veidot kā demonstrāciju saimniecību "Zirgs lauku sētā", LNRC "Rāzna" – rehabilitācijas programmā iekļaut reitterapiju.

"Pūdņiku skūlas" meistaru darbi
(foto – www.pudnikuskula.viss.lv).

"Pūdņiku skūlas" meistaru darbi
(foto – www.pudnikuskula.viss.lv).

Latgales rikšotāji
(foto – D. Brakmane).

Brauciens zirgu pajūgā pa Rudo kumeļu pauguriem (foto – B. Strazdiņa).

E. Vasilevska vadīts pajūgs
(foto – E. Vasilevskis).

¹ Podnieku apvienības "Pūdņiku skūla" mājas lapa www.pudnikuskula.viss.lv.

² skat. Latgales mākslas un amatniecības centra mājas lapu www.latgalesamatnieki.lv un Ludzas amatnieku centra mājas lapu www.ludzasamatnieki.lv.

³ Latvijas zirgu audzētāju asociācijas mājas lapa www.petnet.lv/horses/.

Lai RNP veidotu par Latvijā atpazīstamu vietu, kur visspilnīgāk iepazīt Latgales zirgkopības tradīcijas, ar zirgkopību saistītu tūrisma piedāvājumu veidošanā jāiesaistās arī citiem RNP zirgu īpašniekiem.

Kulinārais mantojums

Latgale ir vienīgais Latvijas reģions, kurš iesaistījies Eiropas kulinārā mantojuma tīklā¹, kas izveidots, lai veicinātu vietējo kulināro tradīciju iekļaušanu tūrisma piedāvājumā. Pateicoties "Eiropas reģiona „Ezeru zeme”" iniciatīvai, "Latgales kulinārā mantojuma tīklā" ir iesaistījušies vairāk nekā 50 Latgales uzņēmumi, tostarp arī muzejs "Andrupenes lauku sēta" un viesu nams „Ezerkrasti”. Pēc tradicionālām receptēm gatavotus ēdienus izņēmuma kārtā iespējams degustēt z/s "Rudo kumeļu pauguri" un "Mežmalas". Iepriekš vienojoties – arī brīvdienu mājās "Pie Rāznas" un "Laukmalas".

Nacionālā virtuve ir svarīgs tūrisma resurss, kas nodrošina gan ēdināšanas piedāvājumu, gan veido nozīmīgu tūrisma piesaisti. Nākotnē tās elementi tūrisma piedāvājumā iekļaujami daudz plašāk.

Notikumi, pasākumi

Latgalē ir bagāta un daudzveidīga kultūra, ko, savstarpēji ietekmējoties, veidojušas daudzas tautas un etniskās grupas, kas šeit dzīvo jau gadsimtiem. Kaut ietekmējušās, tās tomēr dzīvojušas paralēli un nesajaukušās, saglabājot savu valodu, kultūru, reliģiskās, sadzīves un svētku svinēšanas tradīcijas.

Būtiska loma Latgales nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā ir kultūras un tautas namiem, kas ir nozīmīgas vietējo iedzīvotāju pulcēšanās, brīvā laika pavadīšanas, radošo aktivitāšu un dažādu pasākumu norises vietas. Tajos darbojas folkloras kopas, lauku kapelas, etnogrāfiskie ansambļi un deju kolektīvi, apliecinot, ka tautas dziesmas, dejas un svētku svinēšanas tradīcijas ir svarīga Latgales kultūras sastāvdaļa.

Ik gadu pagastu tautas un kultūras namos tiek organizētas Ziemassvētku, Jaunā gada, Lieldienu un Valsts svētku svinības. Ar priekšnesumiem un zaļumballēm pagastu estrādēs tiek svinēti Līgo svētki. Ar gadatirgiem, folkloras kopu un pašdarbības kolektīvu priekšnesumiem lielāko ciemu centrālajos laukumos atzīmēti Miķeļi, Mārtiņi, Annas dienas un citi tradicionālie gadskārtu un reliģiskie svētki.

Augusta pirmajās nedēļās „Akminišos” Evalds Vasilevskis sadarbībā ar citiem "Pūdnīku skūlas" meistariem organizē mākslinieku plenēru "Akminiši", kurā ik gadu piedalās vairāk nekā divdesmit podnieki un gleznotāji. Plenēra noslēgumā mākslinieku veikumu ierodas aplūkot plašs apmeklētāju loks. Par nelieliem svētkiem izvēršas katra meistara ceplā atvēršanas reize.

Rēzeknes novada dome (agrāk – rajona padome) sadarbībā ar Latgales kultūrvēstures muzeju un keramiķu apvienībām ik pavasari organizē Latgales podnieku dienas. To ietvaros tiek rīkotas izstādes un podnieku darbnīcu atvērto durvju dienas, kuru laikā iespējams piedalīties ceplā kurināšanā un atvēršanā, kā arī iepazīt māla trauku izgatavošanas procesu.

Ik gadu "Rudo kumeļu pauguru" saimnieki sadarbībā ar zirgu īpašnieku asociāciju "Latgales rikšotājs" rīko zirgu pajūgu un kamanu vadīšanas sacensības "Tautas *draivings*", kurās piedalās gan vietējie zirgu īpašnieki, gan zirgkopības entuziasti no Dagdas, Ciblas, Rēzeknes un citām Latvijas vietām. Ja pajūgu vadīšanas sacensības (braukšana ratos) pēdējos gados ir kļuvušas populāras un tiek rīkotas arī Dagdā, Ciblā un citviet Latvijā, tad "ziemas *draivings*" jeb kamanu vadīšanas sacensības notiek tikai „Rudo kumeļu pauguros”. Uzlabojot sacensību publicitāti un to organizēšanā iesaistot citus parka uzņēmējus, šīs sacensības iespējams veidot par vienu no nozīmīgākajām RNP tūristu piesaistēm.

Savdabīga Latgales tradīcija ir večerinka. Dagdā un Andrupenē vēl ir dzīvas tradicionālās muzicēšanas tradīcijas un zinoši vecmeistari, kuri Latvijas pirmās brīvvalsts laika spēlējuši kāzās, godos, talkās un citās sanāksmās. Viņu pieredze ir vērtīga visiem, kas vēlas autentiskas večerinku tradīciju elementus iekļaut tūrisma piedāvājumos. Šobrīd ar seniem mūzikas instrumentiem, tradicionālām latgaliešu melodijām un tautas dejām apmeklētāju grupām pēc iepriekšēja pieteikuma iespējams iepazīties viesu namā "Rāznas stāvkrasti".

Kaut DAP RNP administrācija darbojas tikai kopš 2007. gada, par ikgadējiem jau kļuvuši vairāki tās darbinieku organizēti ar vides izziņu un izglītību saistīti pasākumi – nacionālo parku diena, ūdens diena, putnu dienas. To ietvaros parka ekspertu un reindžeru pavadībā iespējams doties izziņošanās ekskursijās. Parka skolās tiek rīkotas pasākumu tēmai atbilstošas nodarbības. Parka administrācija atbalsta arī vietējo uzņēmēju, amatnieku un pašvaldību darbinieku rīkotos pasākumus – Mārtiņdienas svinības Lipuškos, mākslinieku plenēru Akminišos, Annas dienas svinības atpūtas bāzes "Dana" teritorijā.

RNP teritorijā esošās mežniecības ik gadu organizē Meža dienas, kuru ietvaros skolēni un citi interesenti tiek aicināti piedalīties koku stādīšanā, putnu būrīšu izgatavošanā un uzstādīšanā.

Mākslinieku plenēra darbu skate
(foto – www.raznasnpa.gov.lv)

Latgales podnieku darbi 2009. g. Latgales podnieku dienu izstāde (foto – www.pudnikuskula.viss.lv)

Kamanu vadīšanas sacensības "Rudo kumeļu pauguros" (foto – www.raznasnpa.gov.lv)

Lūznavas folkloras ansamblis "Lūznavieši"
(foto – www.rezeknesnovads.lv)

¹ Eiropas reģionālā kulinārā mantojuma tīkls (*the European Network of Regional Culinary Heritage*), www.culinary-heritage.com.

Nozīmīgu ieguldījumu parka sakopšanā un labiekārtošanā sniedz DAP RNP administrācijas un pašvaldību organizētās talkas, kurās piedalās gan administrācijas darbinieki, gan RNP teritorijā esošo skolu skolēni, Starptautiskās Jauniešu miera federācijas jaunieši un vietējie iedzīvotāji.

Viens no plašāk apmeklētajiem pasākumiem ir deju mūzikas festivāls "Summer House" Kaunatā vai atpūtas bāzē "Jaunais Dinamietis". Ik gadu augusta sākumā tas pulcē 1500 līdz 2000 deju mūzikas cienītājus no Daugavpils, Rēzeknes, Rīgas un citām Latvijas vietām. Kaut lielākā apmeklētāju daļa pasākuma laikā nakšņo festivāla teritorijā ierīkotajā telšu pilsētiņā, daļa pasākuma apmeklētāju izmanto arī tuvāko naktsmītņu piedāvājumu. Samērā populāri ir arī viesu nama "Ezerkrasti" saimnieku organizētie ikgadējie volejbola svētki.

Lielākā daļa RNP notiekošo pasākumu ir nelieli, ar mazu publicitāti un orientēti uz vietējiem iedzīvotājiem. Tomēr tie daudzveido vietējo iedzīvotāju un RNP viesu brīvā laika pavadīšanas iespējas un kalpo par atraktīvu tūrisma piedāvājuma papildinājumu. Nākotnē RNP teritorijā notiekošie pasākumi un svētki parka tūrisma piedāvājumā jāiesaista daudz plašāk un mērķtiecīgāk.

Nozīmīgi reģionāla mēroga pasākumi, kuri piesaista apmeklētājus gan no tuvākām, gan tālākām vietām, norisinās parka tuvumā esošajās pilsētās un lielākajos ciemos – Rēzeknē, Ludzā, Dagdā, Maltā, Viļānos un Aglonā. Arī šo pasākumu apmeklētājus iespējams piesaistīt RNP, iesaistoties pasākumu organizēšanā un to norises vietās un informatīvajos materiālos reklamējot parka tūrisma piedāvājumu. Jau šobrīd viesu pieplūdumu parka dienviddaļas uzņēmēji izjūt Jaunavas Marijas debesīs uzņemšanas svētku laikā Aglonā. Informācijas apkopojums par parka teritorijā un tā apkārtnē notiekošajiem pasākumiem pievienots plāna 1.3. pielikumā.

Pavasara putnu dienas RNP
(foto – www.raznasnpa.gov.lv).

DAP RNP organizētie izziņas pasākumi
Pasaules ūdens dienā
(foto – www.raznasnpa.gov.lv).

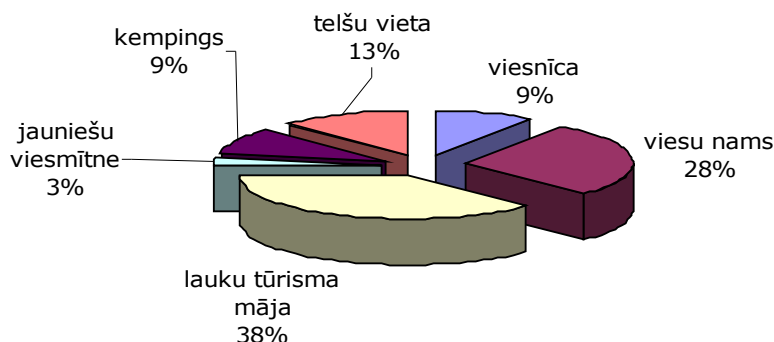
RNP sakopšanas talka
(foto – www.raznasnpa.gov.lv).

Tūrisma produkti un pakalpojumi

Naktsmītnes

Pateicoties senām tūrisma tradīcijām, RNP ir plašs naktsmītņu piedāvājums. 2010. gadā parka teritorijā darbojas 25 tūristu mītnes, kas atbilst viesnīcās, viesu mājās, jauniešu viesmītnēs, kempinga, lauku tūrisma mājas vai privāti izīrējamo tūristu mītņu iedalījumam. 15 parka naktsmītņu teritorijās, 5 lauku sētās, 3 atpūtas vietās pie Rāznes un Pārtovas ezera tiek piedāvātas telšu izvietojšanas iespējas (attēls Nr. 2). Vēl 15 tūristu mītnes darbojas ārpus RNP – līdz 10 km attālumā no parka robežām.

Tūristu mītņu veidi Rāznes nacionālajā parkā

Attēls Nr. 2 Tūrisma mītņu veidi Rāznes nacionālajā parkā.

Naktsmītņu kvalitāte un cenu līmenis ir ļoti dažāds. Zemākā cena par divvietīgu istabu ir 7 lati no cilvēka, dārgākā – 160 lati par mājīgu ar vienu guļamistabu (šī pati cena Līgo vakarā ir 192 lati). Gultasvietas cenas jauniešu viesmītnēs un dienesta viesnīcās variē no 3 līdz 5 latiem, kempinga mājīnās – no 2 līdz 7 latiem. Par telts izvietojšanas iespēju tam paredzētā vietā jāmaksā no viena līdz trīs latiem.

Kopumā RNP viesiem pieejamas 694 gultasvietas. Kopā ar nakšņošanas vietām tuvākajā apkārtnē gultas vietu skaits sasniedz 950. Ja rēķina atbilstoši starptautiski pieņemtajam salīdzinājumam – gultas vietas tikai divvietīgās un vienvietīgās istabās –, tad vienlaicīgi RNP teritorijā iespējams pārnakšņot 416, bet kopā ar tuvāko apkārtni – gandrīz 600 viesiem.

Tūrisma mītnu kvalitātes atbilstības sertifikāts kādai no Latvijas tūrisma mītnu kvalitātes kategorijām nav piešķirts nevienai no parka tūristu mītnēm. Latvijas tūristu mītnu nacionālais eko sertifikāts "Zaļais sertifikāts", ko piešķir tūrisma mītnēm, kurās tiek saudzēta vide, racionāli izmantoti ūdens un enerģijas resursi, nodrošināta videi draudzīga atkritumu apsaimniekošana un kurās apmeklētājiem tiek piedāvāta videi draudzīgas aktivitātes un veselīga vietējā ražotāja pārtika, piešķirts viesu namam "Pie Rāznas" un brīvdienu mājai "Zemeņu krastiņi", kas atrodas netālu no parka robežām. Nevienam parka tūrisma uzņēmumam nav piešķirts starptautiska ekomarķējuma atpazīstamības zīme „ekopuķīte”.

Tā kā mērķtiecīgu un precīzu statistikas datu apkopošanu veic tikai daži RNP tūrisma uzņēmēji, precīza informācija par naktsmītnu noslogotību un noslogotības izmaiņu tendencēm nav pieejama. Spriežot pēc gultasvietu skaita pieauguma, kopš 90. gadu sākuma RNP nakšņojošo viesu skaits ik gadu ir pieaudzis. To apliecina arī 25 uzņēmēju apkopotie dati par apmeklētāju skaita izmaiņām pēdējos trīs gados. Ja 2006. gadā 25 parka naktsmītnēs nakšņoja mazliet vairāk nekā 16 000 viesu, tad 2008. gadā – gandrīz 25 000 (tabula Nr. 3.). 2009. gadā līdzīgi kā citviet Latvijā naktsmītnu noslogojums samazinājās vidēji par 30%. Tomēr jau 2010. gadā, pēc atsevišķu uzņēmēju sniegtajām ziņām, situācija uzlabojās.

Kaut teritorijā nakšņojošo viesu skaits vērtējams kā relatīvi augsts, nakšņošanas kapacitātes ziņā maksimums, ko teritorija spēj uzņemt, nav sasniegts. Spriežot pēc uzņēmēju sniegtajām ziņām, vēl 2008. gadā vasaras sezonā tūrisma pieprasījums pārsniedza piedāvājumu – rezervēšana brīvdienām un svētku dienām bija aizpildīta jau gada sākumā.

Lai daudzveidotu piedāvājumu un izceltos konkurentu vidū, lielākā daļa parka tūristu mītnu bez nakšņošanas pakalpojuma saviem viesiem piedāvā dažādas izklaides iespējas. Piem., atpūtas komplekss "Obiteļa" piedāvā izmantot stadionu, kas vasarās pielāgots basketbola un tenisa spēlēm, ziemā – hokejam un slidošanai. Viesu namā "Rāznas Stāvkrasti" ierīkots veselības uzlabošanas un relaksācijas centrs. "Leiču", "Mežmalu" un "Pakuļmāju" saimnieki ierīkojuši pastaigu takas. Vairāku tūristu mītnu saimnieki sadarbojas ar z/s "Rudo kumeļu pauguri", saviem viesiem piedāvājot izjādes un vizināšanos zirgu pajūgā.

Nākotnē RNP naktsmītnu attīstību nepieciešams virzīt nacionālam parkam atbilstoša tūrisma piedāvājuma veidošanā – nodrošinot saudzīgu dabas resursu izmantošanu, veicinot kvalitātes sertifikātu popularitāti un pielietojumu, niansējot esošo piedāvājumu atbilstoši vēlamo mērķauditoriju interesēm, kā arī daudz plašāk izmantojot sadarbības iespējas Latgali un RNP reprezentējošu tūrisma produktu veidošanā.

Kā rāda tūrisma pētījumi¹, lielākajai daļai apmeklētāju ir svarīgi, ka tūrisma mītnes tiek klasificētas atbilstoši tūristu mītnu kvalitātes kategorijām, kas atvieglo izvēli un palīdz novērtēt sagaidāmo pakalpojumu kvalitāti. Savukārt vides kvalitātes sertifikāti ir labs pamats vides aizsardzības prasību ievērošanai lauku tūrisma sektorā. Tas paaugstina vides apziņu un sekmē racionālu resursu izmantošanu ilgtermiņā.

Ēdināšana

Regulārs ēdināšanas piedāvājums RNP ir mazattīstīts. Atpūtas kompleksā "Ezerkrasti" darbojas kafejnīca, taču tās piedāvājums ir maz pieejams tūristiem, kuri neizmanto citus atpūtas kompleksa piedāvājumus. Vasaras sezonā sporta un atpūtas bāzē "Jaunais Dinamietis" tiek atvērta vasaras kafejnīca "Dīleri". Neregulārs kafejnīcu piedāvājums ir arī Dagdā un Maltā (strādā atsevišķās nedēļas dienās un ierobežotos laikos). Plašāks ēdināšanas piedāvājums pieejams vienīgi Rēzeknē.

Muzejā "Andrupenes lauku sēta" pēc iepriekšējas rezervācijas pieejama tradicionālu Latgales ēdienu degustācija. Pēc tradicionālām receptēm gatavotus piena produktus izņēmuma kārtā iespējams degustēt z/s "Rudo kumeļu pauguri". Dažādus "lauku labumus" saviem viesiem piedāvā "Zundu", "Pintu", "Laukmalu", "Pakuļmāju", "Pie Rāznas" u.c. tūristu mītnu saimnieki. Kaut Rāznas ezerā tiek zvejotas un makšķerētas zivis, to iegāde un degustācija iespējama vienīgi gadatirgos. Andrupenes muzejs un atpūtas kompleksa "Ezerkrasti" kafejnīca iekļauta Latgales kulinārā mantojuma sarakstā².

Atsevišķās naktsmītnēs, iepriekš vienojoties, to viesiem pieejamas brokastis, pusdienas vai vakariņas. Apkalpojot lielāku viesu skaitu, lielākā daļa naktsmītnu saimnieku sadarbojas ar Rēzeknes un Dagdas ēdināšanas uzņēmumiem, kuri vajadzības gadījumā piegādā gatavu produkciju. Gandrīz visās tūristu mītnēs bez papildu samaksas pieejamas labiekārtotas virtuves, kurās apmeklētāji paši var gatavot sev maltītes.

Ēdināšanas pakalpojumu trūkums šobrīd ir viens no vājākajiem punktiem RNP tūrisma piedāvājumā. Nākotnē daudz plašāk jāattīsta vietējo lauksaimnieku saražoto produktu, parka ezeros zvejotu vai makšķerētu zivju un tradicionāli gatavoto ēdienu degustācijas un iegādes iespējas. Daudz vairāk tūristu mītnēm būtu jāpiedāvā ēdināšanas pakalpojums, kas pēc

Kempings "Selēna" (foto – B. Strazdiņa).

Kempings "Jaunais Dinamietis" (foto – B. Strazdiņa).

Viesu nams "Vītolī" (foto – B. Strazdiņa).

Atpūtas komplekss "Obiteļa" (foto – B. Strazdiņa).

Atpūtas komplekss "Rāznas Gulbis" (foto – B. Strazdiņa).

¹ Dambacher C. (ed.). 2006. TourBench Guest Survey on Camping Sites – General European Report. Konstanz, ECO-CEMPING e.V.

² Eiropas reģionālā kultūras mantojuma tīkls (the European Network of Regional Culinary Heritage), www.culinary-heritage.com.

iepriekšēja pasūtījuma pieejams gan tūristu mītnu viesiem, gan citiem teritorijas apmeklētājiem. Šādu risinājumu veiksmīgi var attīstīt arī nevienmērīga pieprasījuma gadījumā.

Semināru un konferenču rīkošana

Aprīkotas semināru un konferenču telpas piedāvā lielākās parka tūristu mītnes – „Ezerkrasti”, „Rāznas stāvkrasti”, „Obiteļa”, kā arī Latgales novada rehabilitācijas centrs “Rāzna” un muzejs “Andrupenes lauku sēta”. Minētajās tūristu piesaistēs konferenču un semināru rīkošanas vajadzībām tiek piedāvāts izmantot 8 zāles ar 35 līdz 100 vietām. Semināru rīkošanas vajadzībām iespējams iznomāt arī Andrupenes un Kaunatas pagasta pārvalžu zāles ar 200 un 50 vietām un RNP telpas Lipuškos.

Tā kā konferenču un semināru rīkošanas piedāvājums rada iespēju samazināt kraso sezonālītāti un piesaistīt tūristus arī ārpus vasaras mēnešiem, kas ir aktīvākais ceļošanas laiks, darījumu tūrisms RNP teritorijā būtu attīstāms arī turpmāk. Tomēr, tā kā semināru un konferenču rīkošanas apjoms pēdējos gados ir samazinājies, nākotnē vairāk jādomā par esošā darījumu tūrisma piedāvājumu kvalitātes uzlabošanu, konkurētspējas palielināšanu un mārketinga uzlabošanu, nevis jaunu piedāvājumu veidošanu. Sekmīgi šai jomā jau darbojas Andrupenes muzejs, semināru rīkotājiem piedāvājot izmantot tradicionālo Latgales ēdienu degustāciju, muzeja apskati un semināru noslēgt ar folkloras kolektīvu priekšnesumiem.

Pirtis ar viesību telpām

Viens no pieprasītākajiem tūrisma pakalpojumu veidiem, ko piedāvā lielākā daļa parka tūrisma uzņēmēju, ir pirtis ar viesību un pasākumu telpām. Šobrīd parka teritorijā apmeklētājiem tiek piedāvāts izmantot 25 pirtis. Gandrīz puse no tām ir krievu un somu pirtis ar viesību un pasākumu telpu piedāvājumu 20 līdz 60 viesiem. Atpūtas kompleksā “Ezerkrasti” un atpūtas bāzē “Dana” pieejamas arī lielākas viesību zāles ar 100 līdz 150 vietām. Pārējās parka pirtis ir nelielas un pasākumu rīkošanas iespējas tajās netiek piedāvātas.

Latgalei raksturīgā melnā pirts tūristiem pieejama kempingā “Jaunais Dinamietis” un viesu namos “Tinēji” un “Ezersētās”, kuri atrodas parka pierobežā. Nākotnē melnās pirts tradīcijas, par kurām vērojama aizvien lielāka ceļotāju interese, tūrisma piedāvājumā būtu jāizmanto daudz plašāk. Tūrisma piedāvājumā nepietiekami izmantotas arī tradicionālās pāršanās procedūras un pirts rituāli. Tie pieejami vienīgi „Ezersētās” un „Zemeņu krastiņos”.

Ārstniecības un rehabilitācijas iespējas

Veselības uzlabošanas iespējas piedāvā viesu nami “Rāznas Stāvkrasti”, “Laukmalas” un Latgales novada rehabilitācijas centrs „Rāzna”. Rehabilitācijas centrā pieejamas ārstnieciskās vannas, masāžas, fizikālā terapija u.c. ārstniecības pakalpojumi. Papildus uzņēmums piedāvā izmantot atpūtas kompleksu, kurā ietilpst sauna, masāžas vanna, infrasarkano staru kabīne, solārijs un baseins. Viesu namā “Rāznas Stāvkrasti”, iepriekš piesakoties, apmeklētāju grupām pieejama infrasarkano staru kabīne, sauna, baseins, burbuļu, pērļu un dūņu vannas, sāls istaba un klasiskā masāža. Viesu namā “Laukmalas”, pēc iepriekšējas rezervācijas, pieejama klasiskā masāža un psihologa konsultācijas.

Pilnveidojot un popularizējot esošo piedāvājumu, kā arī papildinot to ar dažādām veselību uzlabojošām programmām (reiterācija, veselību uzlabojošas procedūras lauku pirtīs (īpaši ziemas sezonā), veselības pārgājieni, zāļu tēju izmantošana veselības stiprināšanai u.tml.), dziedniecisko tūrisma nākotnē ir iespējams attīstīt plašāk.

Peldvietas un atpūtas vietas ezeru krastos

Viens no visplašāk izmantotajiem tūrisma veidiem ir atpūta pie ūdeņiem. Plašākās un populārākās RNP peldvietas ar pilnīgāko labiekārtojumu atrodas Rāznas ezera piekrastē – Lamašos, Tilišos un Astiņos. Pēc peldvietu apsaimniekotāju sniegtajam ziņām, Lamašu un Tilišu peldvietās vien 2008. gadā atpūtas 25 000 apmeklētāji, kas ņemot vērā īso peldēšanas sezonu, nelielo silto dienu skaitu un ierobežoto peldvietu platību ir liels skaits. Informācija par pārējo parka peldvietu apmeklētību datu trūkuma dēļ nav pieejama, taču pēc vietu vizuālā novērtējuma var nojaust, ka arī tās ir samērā plaši apmeklētas.

Peldvietu apsaimniekotāji atpūtas kompleksa „Ezerkrasti” un “Rāznas gulsnis” saimnieki apmeklētājiem piedāvā izmantot labiekārtotus stāvlaukumus, ar galdiem, soliņiem un atkritumu urnām aprīkotas piknika vietas, tualetes, pārgērbšanās kabīnes, spēļu un sporta laukumus, kā arī iznomāt dažādu ūdens sporta un aktīvās atpūtas inventāru. Tilišu peldvietai pieguļošajā teritorijā iespējams celt teltis, rīkot sporta un izklaides pasākumus, iegādāties atspirdzinošus dzērienus un uzkodas, kā arī izmantot atpūtas kompleksa “Ezerkrasti” piedāvājumu. Līdz 2010.gadam Lamašu peldvietu apsaimniekoja SIA “Eko punkts”, taču tā kā ar uzņēmumu netika pagarināts līgums par Rāznas ezera apsaimniekošanu, minētajā gadā uzņēmums pārtrauca arī Lamašu peldvietas apsaimniekošanu. Šobrīd peldvietas apsaimniekošanas darbus veic pašvaldība.

Rāznas ezera Tilišu peldvieta
(foto – www.raznaslicis.lv).

Rāznas ezera Malukštas peldvieta
(foto – B. Strazdiņa).

Viesu nama "Rāznas pērle" saimnieki pēdējos gados uzsākuši padomju gados populārās Malukštas peldvietas apsaimniekošanu. Rāznas ezera R krastā neliela peldvieta ierīkota Zosnā. Tās apsaimniekošanu nodrošina Lūznavas pagasta pārvalde.

Nelielas, brīvi pieejamas peldvietas atrodas arī Lipuškos un Vilkakrogā, taču pie tām trūkst atbilstoša labiekārtojuma. To labiekārtošana, ierīkojot atbilstošu infrastruktūru un nodrošinot regulāru apsaimniekošanu, paredzēta gan RNP dabas aizsardzības plānā, gan pagastu teritorijas plānojumos. Lipušku peldvietas attīstību šobrīd kavē Malta – Kaunatas autoceļā (P56) tuvums un ierobežotās automašīnu novietošanas iespējas.

Ežezera piekrastē plašāk apmeklētā peldvieta ar pilnīgāko labiekārtojumu atrodas Ezerniekos. Peldvietas tuvumā Rēzeknes – Dagdas autoceļā (P55) malā ierīkota brīvi pieejama stāvvieta, atpūtas vieta, rotaļu laukums, uzstādītas pārgērbšanās kabīnes, atkritumu urnas un tualetes, kā arī izvietoti informācijas stendi. Peldvietas apsaimniekotājs (Ezernieku pagasta pārvalde) nodrošina regulāru tās sakopšanu. Publiski pieejama peldvieta ierīkota arī Andzeļos, taču tās atrašanās vieta nav iezīmēta ar norādēm un tās labiekārtojums ir novecojis.

Nelielas, brīvi pieejamas peldvietas jeb atpūtas vietas pie ūdens atrodas Salāja, Zosnas un Olovecas ezera krastā, taču tajās nav ierīkots atbilstošs labiekārtojums vai tas ir novecojis. Lielākas vai mazākas peldvietas un atpūtas vietas pie ūdens saviem klientiem piedāvā arī ezeru krastos esošo tūrisma mītnu un lauku māju saimnieki, kuri ierīkojuši telšu laukumus.

Lai pilnīgāk izmantotu RNP ezeru piedāvātās rekreācijas iespējas, parka teritorijā nepieciešams gan ierīkot jaunas peldvietas, gan uzlabot esošo peldvietu labiekārtojumu un papildināt tajās pieejamo pakalpojumu klāstu.

Nākotnē plašākās un populārākās RNP peldvietas (Tilišos, Lamašos, Astiços, Malukštā, Zosnā, Andzeļos un Ezerniekos) vēlams labiekārtot atbilstoši valsts nozīmes peldvietu labiekārtojumam¹ – peldvietu norobežot ar bojām, ierīkot peldēšanās sektorus bērniem, nepieļaut ar peldvietas uzraudzību nesaistītu motorizēto ūdens transporta līdzekļu izmantošanu ārpus īpaši nodalītām zonām, nodrošināt glābšanas dienestu darbu, kā arī realizēt regulāru peldvietu ūdens kvalitātes kontroli. Kā rāda Lamašu un Tilišu peldvietu piemēri, labiekārtotas peldvietas, par kurām pieejama informācija un kurās pieejami papildus pakalpojumi, var sekmīgi attīstīt kā tūrisma produktu.

Pārējās nelielās Rāznas ezera, Ežezera un citu RNP ezeru krastos ierīkotās peldvietas un atpūtas vietas pie ūdens arī turpmāk varētu saglabāties klusas un nomaļas, kurās iespējams baudīt netraucētu atpūtu. Taču arī tās nepieciešams regulāri apsaimniekot un labiekārtot, nodrošinot vismaz minimālas apmeklētāju ērtības un saglabājot ezeru un to piekrastes vides kvalitāti.

Laivu noma un aktīvā atpūta uz ūdens

Rāznas ezera krastā jau kopš padomju laikiem darbojas laivu bāze, taču laivu izmantošana tūristiem tajā netiek piedāvāta. Tā vietā laivu noma pieejama visās tūristu mītnēs, kuras atrodas parka ezeru krastos un apsaimniekotajās peldvietās.

Plašāks ūdens transporta līdzekļu piedāvājums pieejams Rāznas ezera Tilišu (atpūtas kompleksā "Ezerkrasti"), Astiču peldvietā (atpūtas kompleksā "Rāznas gulbis") un kempingā "Priedes". Līdz 2010. gadam plaša ūdens transporta līdzekļu noma bija pieejama arī Lamašu peldvietā. Šobrīd ūdens transporta līdzekļu noma tajā netiek piedāvāta, taču ņemot vērā peldvietas popularitāti un izdevīgo novietojumu, domājams, ka turpmākajos gados laivu nomas punkta darbība tajā tiks atjaunota.

Ežezērā laivu nomu piedāvā to krastos esošo viesu namu saimnieki, taču pieejamo laivu skaits nav liels un to piedāvājums netiek plaši reklamēts. Tomēr, līdz ar Ežezera licencētās makšķerēšanas organizētāja maiņu 2010.gadā, domājams, ka jau tuvākajā laikā laivu nomas iespējas šajā ezerā uzlabosies.

Kanoe laivu nomu un transportēšanu piedāvā uzņēmums "Latgales laivas", kurš atrodas RNP pierobežā – Užuņa ezera krastā. Uzņēmums interesentiem piedāvā izstrādāt klientu vēlmēm pielāgotus laivu maršrutus pa Latgales upēm un ezeriem, kā arī izmantot jau sagatavotus Rēzeknes upes un Ežezera ūdens tūrisma maršrutus, kurus iespējams veikt gan individuāli, gan instruktoru pavadībā. Ūdens motociklu, ūdens slēpju un veikborda nomu un transportēšanu piedāvā SIA "Tip Tops", kurš apsaimnieko telšu un atpūtas vietu „Līdaciņas” Pārtovas ezera krastā.

Rāznas ezera Lamašu peldvieta
(foto – B. Strazdiņa).

Ežezera peldvieta Ezerniekos
(foto – B.Strazdiņa).

Zundu ezera peldvieta pie brīvdienu mājas
"Zundi" (foto – B. Strazdiņa).

Laivu nomas punkts kempingā "Priedes"
(foto – B. Strazdiņa).

Laivu nomas punkts atpūtas kompleksā
"Rāznas gulbis" (foto – www.razna.lv).

¹ 06.04.2010. MK not. Nr. 341. "Peldvietu izveidošanas un uzturēšanas kārtība".

Neskatoties uz samērā plašo piedāvājumu, RNP ezeru piedāvātās ūdens tūrisma iespējas ir izmantotas nepilnīgi. Parka ezeros varētu būt attīstīts daudz plašāks ūdens transporta un ūdens sporta inventāra nomas piedāvājums, ezeru apceļošanai – ierīkoti daudz vairāk ūdens tūrisma maršruti. Informācija par esošajām inventāra iznomāšanas iespējām un izstrādātajiem ūdens tūrisma maršrutiem varētu būt daudz plašāk pieejama.

Lai saglabātu ezeru mieru un netraucētu tajos mītošās dzīvnieku sugas, Rāznas, Zosnas, Salāja, Olovecas, Rundēnu pagasta Bižas ezerā un Ežezērā ir aizliegts pārvietoties ar jebkādiem kuģošanas līdzekļiem, izmantojot iekšdedzes dzinēju. Ievērojot RNP individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos minētos nosacījumus¹, tos izmantot ļauns vienīgi amatpersonām, zinātniekiem, ezeru nomniekiem, licencētās makšķerēšanas organizētājiem, rūpnieciskās zvejas tiesību nomniekiem, privāto ūdeņu īpašniekiem, kuriem pieder zvejas tiesības, un tūrisma pakalpojumu sniedzējiem, kuru tūrisma uzņēmumi atrodas minēto ezeru krastos. Minētais aizliegums neliedz šajos ezeros bez saskaņojuma lietot airu laivas, buru laivas, ploštus u.tml. peldlīdzekļus. Papildus, lai uzlabotu zivju nārsta sekmes Rāznas ezerā, laikā no 1. marta līdz 31. maijam Zosnas, Dukstigala un Čornajas līcī nav ļauta nekādu ūdens transporta līdzekļu izmantošana¹.

Makšķerēšana un zveja

Viena no nozīmīgākām parka apmeklētāju grupām ir makšķernieki. Ar makšķerēšanu nodarbojas gan ezeru krastos dzīvojošie, gan tuvāko pilsētu iedzīvotāji, gan tūristi. Ežezērā Dagdas novada pašvaldība organizē licencēto makšķerēšanu un zemūdens medības². Licences iespējams iegādāties Kaunatas, Lipušku, Ezernieku un Maltas pārtikas veikalos, Ezernieku peldvietas stāvvietā, kā arī makšķerēšanas piederumu veikalos Rēzeknē, Dagdā un Daugavpilī². Līdz 2010. gada pavasarim licencētā makšķerēšana un zemūdens medības tika organizētas arī Rāznas ezerā, taču tā kā Rēzeknes novada dome nav pagarinājusi līgumu ar SIA "Eko punkts" par Rāznas ezera apsaimniekošanu, vēl nav zināms uzņēmums, kurš turpinās licencētās makšķerēšanas organizēšanu šajā ezerā. Līdz tam, makšķerēšana Rāznas ezerā notiek tāpat kā pārējos parka ezeros - saskaņā ar Makšķerēšanas³ un RNP individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem¹. RNP pierobežā Grumužos iespējama maksas makšķerēšana īpaši ierīkotos zivju dīķos.

Populārākais aktīvās atpūtas veids zemas mēnešos ir zemledus makšķerēšana. Pēc vietējo iedzīvotāju novērojumiem, nedēļas nogalēs Rāznas ezerā ar zemledus makšķerēšanu nodarbojas vairāki simti makšķernieku. Lielākā daļa no tiem ir vietējie un tuvākās apkārtnes iedzīvotāji. Tomēr daļa zemledus makšķernieku teritorijā ierodas no tālienes un izmanto RNP viesu namu sniegtos pakalpojumus. Iecienītas zemledus makšķerēšanas vietas atrodas arī Ežezērā un citos parka ezeros.

Ar zvejniecību parka teritorijā nodarbojas gan zvejniecības uzņēmumi, gan pašpatēriņa zvejnieki. Lielākā daļa no tiem zvejo Rāznas ezerā. Pārējie – Bižas, Idzepoles, Salāja, Viraudas, Zosnas, Ismeru, Olovecas, Ūdrāju, Žuguru ezerā un Ežezērā.

Līdzdalība ezera zvejā un izbraucieni ar zvejnieku laivām varētu būt pievilcīgs RNP tūrisma piedāvājums. Lai pilnvērtīgi izmantotu teritorijas "Zilo ezeru zemes" tēlu, teritorijā daudz plašāk jāattīsta zivju iegādes un tradicionāli pagatavotu zivju degustācijas iespējas. Atraktīvs piedāvājums varētu būt līdzdalība specializētajā zušu zvejā un ziemas zvejā – vada vilkšanā. Plānojot ziemas un vasaras makšķerēšanas un zvejas piedāvājumu, jāņem vērā augstāk minētie mehānisko transporta līdzekļu un kuģošanas līdzekļu ar iekšdedzes dzinējiem izmantošanas ierobežojumi Rāznas, Zosnas, Salāja, Olovecas, Rundēnu pagasta Bižas ezerā un Ežezērā¹.

Dabas takas, pārgājienu un slēpošanas maršruti

Dabas taku un pārgājienu maršrutu izveide RNP šobrīd ir veidošanās stadijā. Tūrisma infrastruktūra – taka, kāpnes, laipas, informācijas stends un norādes ierīkotas Piļoru ozolu audzē, Andrupenes purvā un Mākoņkalnā.

2009. gadā DAP RNP administrācija iesāka pārgājienu maršrutu "Akmeņi pagātnes liecinieki", "Grumušku pilskalnu taka", "Salājs – Asareits – Dubuleits", "Zilie ezeri zaļajos mežos" ierīkošanu, taku maršrutos izcērtot krūmus, ierīkojot atpūtas vietas un uzstādot norādes. Lielā Liepukalna takas ierīkošanai izstrādāts tehniskais projekts. 2010. gadā sākts darbs pie Stalidzānu Svīlušā kalna takas ierīkošanas. Lai pilnveidotu piedāvājumu un daudzveidotu klientu izklaides iespējas, dažāda garuma pastaigu takas ierīkojuši arī vairāku tūrisma mītņu saimnieki.

Kanoe laiva no atpūtas kompleksa "Rāznas gulbis" piedāvājuma (foto – www.razna.lv).

Vindsērfings Rāznas ezerā (foto – www.razna.lv).

Zemledus makšķernieki uz Rāznas ezera ledus (foto – B. Strazdiņa).

Kāpnes Mākoņkalna nogāzē (foto – D.Brakmane).

¹ 26.06.2007. MK noteikumi Nr. 447 „Rāznas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” ar 23.11.2010. grozījumiem.

² 26.05.2010. Dagdas novada saistošie noteikumi Nr. 10. "Par licencēto makšķerēšanu Ežezērā" un 26.05.2010. noteikumi Nr. 11. "Licencēto zemūdens medību nolikums Ežezeram".

³ 22.12.2009. MK not. Nr. 1498. "Makšķerēšanas noteikumi".

RNP dabas aizsardzības plānā dabas takas un pārgājienu maršrutus paredzēts ierīkot Ezerniekos, Malukštā, Karaļu, Viraudas un Pārtovas ezera apkārtnē, Žogotu muižas parkā, Vecslabadas pilskalnā, kā arī uz Ežezera Lielā Lāča un Jeršovkas salas. Lūznavas muižas parkā plānots ierīkot pastaigu taku cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Papildus RNP uzņēmēji izteikuši interesi dabas takas ierīkot Obiteļu meža masīvā, Dzērkaļu kalna apkārtnē un citviet parka teritorijā.

Lai RNP kļūtu par iecienītu izziņošu pastaigu un pārgājienu vietu, parka ainaviskākajās daļās nepieciešams ierīkot arī garākus pārgājienu maršrutus, kurus iespējams veikt dienas vai pat vairāku dienu garumā un ierīkotās takas un maršrutus sasaistīt vienotā maršrutu tīklā.

Kaut ziemas RNP ir stabilākas nekā lielākajā Latvijas daļā, ziemas tūrisma piedāvājums ir maz attīstīts. Sniega segas biežums, paugurainais reljefs un liela aizsalstošu ezeru daudzveidība parka teritorijā ļauj attīstīt distanču slēpošanu, nodrošinot daudzveidīgas slēpošanas iespējas. Tā kā distanču slēpošanas trašu ierīkošana un uzturēšana prasa salīdzinoši nelielus ieguldījumus, apvienojot ar mērķtiecīgu tirgvedību, distanču slēpošanas piedāvājums radītu papildu iespēju nelielajiem viesu namiem ziemas sezonā pārdot arī citus pakalpojumus.

Velo noma un velo maršruti

Projekta „Aizraujošs velosipēdistu maršrutu tīkls Baltijas Ezeru zemē”¹ ietvaros RNP teritorijā ierīkoti pieci 6 līdz 36 km garī velo maršruti – „Latgales virsotnē”, „Ežezera noslēpumi”, „Kulta vietas Mākoņkalna apkārtnē”, „Mākoņkalna akmeņu leģendas” un „Zosnas muižas apkārtnē”. Tie ir grūti līdz vidēji grūti izbraucami maršruti, kuri ved pa reģionālas un vietējas nozīmes autoceļiem un pašvaldību ceļiem ar grants vai zemes segumu, kuru kvalitāte ne vienmēr ir velo maršrutiem atbilstoša. Asfalta segums ir tikai atsevišķos Ežezera, Mākoņkalna un Latgales virsotnes maršruta posmos, kur tie ved pa Rēzeknes – Krāslavas (P55) vai Maltas – Kaunatas (P56) autoceļu. Maršrutos uzstādītas norādes. Velo maršrutā „Ežezera noslēpumi” ietvertie apskates objekti un atpūtas vietas apriņķotas ar velo statīviem un informācijas stendiem. Īpaši velosipēdistiem paredzēti celiņi vai nodalītas velosipēdistu braukšanas joslas parka teritorijā nav ierīkotas.

Maršrutu popularizēšanai izdots velo maršrutu ceļvedis latviešu, lietuviešu, krievu, angļu un vācu valodā. Izstrādātie maršruti reklamēti Latgales un Baltijas ezeru zemes interneta mājas lapās². Trīs no minētajiem maršrutiem iekļauti LLTA „Lauku ceļotājs” 2007. gadā izdotajā velo ceļvedī pa aizsargājamām dabas teritorijām³. Ežezera velomaršrutu interneta vidē reklamē TAVA⁴ un Latvijas velo informācijas centrs⁵.

Velosipēdu nomu saviem klientiem piedāvā septiņas parka tūrisma mītnes. Lielākajā daļā no tām ir pieejami divi vai trīs velosipēdi. Lielākais velosipēdu skaits (10 gab.) pieejams kempingā „Selēna”. Tā kā informācija par velo nomas iespējām ir maz pieejama, to izmanto maz interesentu. Tuvākais velo serviss pieejams Rēzeknē.

Tā kā organizēts velotūrisms ir dabai draudzīgs ceļošanas veids, velotūristus RNP teritorijai būtu jāpiesaista daudz mērķtiecīgāk. Lai RNP kļūtu par populāru velotūrisma galamērķi, RNP velo maršrutu tīklojumu nepieciešams pilnveidot, izstrādājot jaunus dažāda garuma un grūtības pakāpes apļveida velo maršrutus, kuri ved pa ainaviskākajiem lauku un mežu ceļiem. Lai veicinātu RNP uzņēmēju sniegto pakalpojumu izmantošanu, maršruta sākuma un beigu punktu vēlamā plānot tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietu tuvumā. RNP dabas aizsardzības plānā velo maršruta ierīkošana paredzēta ap Rāznes ezeru. Līdz šim šī maršruta izveidi kavēja Višķeru – Zīdu ceļa pārrāvums uz Lūznavas un Čornajas pagasta robežas. Tā kā 2010. gadā realizēta šī ceļa posma rekonstrukcija, domājams, ka jau tuvākajā laikā tas varētu kļūt par vienu no populārākajiem RNP velo maršrutiem. Tomēr, lai nodrošinātu velosipēdistu drošību, gar P56, P55 autoceļiem nepieciešams ierīkot velo celiņus.

Izjādes un vizināšanās zirgu pajūgā

Atraktīvs RNP piedāvājums ir izjādes un izbraucieni zirgu pajūgā. Gan saviem, gan apkārtējo tūrisma mītnu viesiem dažāda garuma (dažu stundu vai vairāku dienu) izjāžu un pajūgu maršrutus piedāvā z/s „Rudo kumeļu pauguri”. Īpaša programma tiek piedāvāta kāzu u.c. īpašu notikumu svinēšanai. Izņēmumu kārtā izjādes zirgu pajūgā pieejamas „Akminišos”, „Zundos”, „Rāznes stāvkrastos” un citās parka saimniecībās, kurās ir zirgi, taču šis piedāvājums šobrīd ir neregulārs.

Ziemas sezonā z/s „Rudo kumeļu pauguri” piedāvā izbraucienus zirgu vilktās kamanās. Sportisku aktivitāšu cienītāji var izmēģināt spēku skijoringā.

Laipu taka Pijoru ozolu audzē
(foto – D.Brakmane).

Velo nomas piedāvājums viesu namā „Rāznes gulbis” (foto – www.razna.lv)

Brauciens zirgu pajūgā pa Rudo kumeļu pauguriem
(foto – www.razna.lv).

¹ Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas finansēts projekts „Aizraujošs velosipēdistu maršrutu tīkls Baltijas Ezeru zemē”, Biedrība „Eiropas reģions „Ezeru zeme”, 2005./2007. gads.

² www.balticclakes.lv un www.latgale.lv.

³ Smajlinskis J., 2007. Veloceļvedis pa aizsargājamām dabas teritorijām. Rīga, LLTA „Lauku ceļotājs”.

⁴ Latvijas oficiālais tūrisma portāls www.latviatourism.lv.

⁵ Latvijas Velo informācijas portāls www.bicycle.lv.

Ekskursiju piedāvājums

Kopš 90. gada sākuma RNP reģionā darbojas divas tūrisma firmas. Kaut to pamat nodarbošanās ir izejošā tūrisma apkalpošana, tās piedāvā arī vairākus Latgales apceļošanas maršrūtus. Piecus 5 līdz 10 stundu garus ekskursiju maršrūtus un gidu pakalpojumus latviešu, krievu, angļu, vācu un poļu valodā piedāvā Rēzeknes tūrisma aģentūra "Tēvzeme". Minētie maršrūti netiek pozicionēti kā ceļojumi uz RNP, tomēr liela daļa no maršrūtus iekļautajiem objektiem atrodas parka teritorijā (Rāznas ezers, Ežezers, Lūznavas muiža, Veczosna, Zosnas baznīca, muzejs "Andrupenes lauku sēta"). Rēzeknes tūrisma aģentūra "Selēna L" Rāznas ezeru un Ežezera iekļāvusi divu dienu ekskursijas maršrutā "Latgales zelta tūre". Rāznas ezera, Mākoņkalna, Ežezera, Lūznavas, Zosnas un sanatorijas "Rāzna" apmeklējums iekļauts sešu līdz deviņu stundu garos ekskursiju maršrūtus "Apkārt Rāznas ezeram", "Apburošā Latgale" un "Latgales zilie ezeri", kuri tiek piedāvāti latviešu un krievu valodu pārvaldoša gida pavadībā.

Kopš 2009. gada RNP kā ceļojuma galamērķis iekļauts SIA "Impro Ceļojumi" piedāvājumā. Ceļojumā iekļauta Rāznas ezera, Mākoņkalna, Ežezera, Piļoru ozolu audzes, Andrupenes muzeja, podnieka Evalda Vasilevska dzīves un darba vietas, "Rudo kumelju pauguru", Lūznavas un Zosnas muižu apskate.

Ārvalstu tūrisma operatoru interese par RNP teritoriju līdz šim ir bijusi neliela. RNP kā galamērķis to maršrūtus nav iekļauts, tomēr vairāki tūrisma objekti epizodiski iekļauti ārvalstu firmu organizētos tūrisma maršrūtus. Atsevišķi parka objekti iekļauti vairākos Latvijas un Baltijas tūrisma ceļvežos, kas izdoti pēc 2007. gada 1. janvāra¹.

Individuālu ceļojumu maršrutu izstrādes pakalpojumu piedāvā gan minētās tūrisma aģentūras, gan Rēzeknes, Dagdas un Ludzas tūrisma informācijas centri.

Kopumā reģionā ienākošā tūrisma uzņemšanas un apkalpošanas piedāvājums vērtējams kā nepilnīgs. Neviena no reģiona tūrisma aģentūrām par savu darbības prioritāti nav izvirzījusi Latgales un RNP apceļošanas maršrutu izstrādāšanu, popularizēšanu un organizēšanu un pastiprināti nedarbojas ar šī galamērķa attīstīšanu un iebraucošo tūristu apkalpošanu. Lai parka tūrisma piedāvājuma pārdošanas iespējas uzlabotu, parka uzņēmējiem daudz aktīvāk jāsadarbības kopēju piedāvājumu veidošanā un to piedāvāšanā tūrisma aģentūrām, kuras nodarbojas ar ienākošā tūrisma apkalpošanu. Īpaši nozīmīga ir sadarbība ar tūrisma aģentūrām, kuras darbojas ekotūrisma jomā.

Tūristu gidu pakalpojumi

Gidu pakalpojumus RNP teritorijā piedāvā Dabas aizsardzības pārvaldes un Dagdas TIC darbinieki. Pie atsevišķiem objektiem (muzejā "Andrupenes lauku sēta", Zosnas, Veczosnas un Lūznavas muižā, dievnamos, apskates saimniecībās un amatnieku darbnīcās) gidu pakalpojumus piedāvā to apsaimniekotāji. Taču informācija par šo piedāvājumu nav plaši izplatīta un individuālajiem ceļotājiem tie ir maz pieejami. Gidu piedāvājums lielākoties ir orientēts uz iepriekš organizētām tūristu grupām – ar laicīgu pakalpojuma rezervēšanu.

DAP darbinieki kopš 2009. gada interesentiem piedāvā četras vides izglītības programmas – "ĪADT Latvijā", „Rāznas ezera iemītnieku meklējumos”, „Pa skudras meža taku”, „Un ko ar atkritumiem?”, kā arī pārgājienus pa pastaigu maršrūtiem Mākoņkalna, Andrupenes un Andzeļu pagastā ("Akmeņi pagātnes liecinieki", "Zilie ezeri zaļajos mežos", "Salājs – Asreits – Dupleits" un "Grumušu pilskalni"). Papildus izzinot ekskursijās DAP vides gidu un reindžeru pavadībā iespējams doties parka teritorijā organizēto vides izziņas pasākumu laikā (putnu, meža, parka un ūdens dienās).

Lai dabas un kultūras resursu sniegtās iespējas RNP tūrisma piedāvājumā varētu izmantot pilnvērtīgāk, gidu pakalpojumus nepieciešams izmantot daudz plašāk. Daudz vairāk gidu un tūristu pavadonju pakalpojumi varētu tikt izmantoti dažādos pastaigu, laivu un velo maršrūtus. Informācijai par piedāvātajiem gidu pakalpojumiem būtu jābūt daudz ērtāk pieejamai. Kvalitatīva tūristu gida piedāvājums, kas var apvienot neliela tūrisma operatora funkcijas, joprojām ir brīva niša RNP tūrisma piedāvājumā.

Tūrisma piedāvājumā, kurā iekļautas ekskursijas gida pavadībā, daudz plašāk iespējams iesaistīt arī citus uzņēmējus. Maršrutā iekļaujot maltīti, suvenīru vai lauku labumu iegādes iespējas, tiktu palielināts gan tūristu uzturēšanas laiks, gan teritorijā ienākošās naudas apjoms. Tā kā gids var palīdzēt saskatīt lietas, kas neuzmanīgam vērotājam paliek nepamanītas, īpaši svarīga gida loma ir dzīvnieku un putnu vērošanas piedāvājumā, augu, dzīvnieku un dabas procesus izziņošanas takās un vides izglītības pasākumos.

Tūrisma atbalstošā infrastruktūra

Tūrisma informācijas sniedzēji

Tūrisma informāciju parka teritorijā esošajos novados nodrošina Rēzeknes, Dagdas un Ludzas novadu TIC. Tie uztur pašvaldību mājas lapu tūrisma sadaļas (www.rezeknesnovads.lv, www.dagda.lv, www.ludzaspils.lv), izdod novadu tūrisma informatīvos materiālus un konsultē teritorijas apmeklētājus par novadu dabas un kultūras vērtībām, to apskates iespējām un piedāvātajiem tūrisma pakalpojumiem. RNP teritorijā tūrisma informācija pieejama Kaunatas TIP. Tā kā novadu TIC ir izveidoti, lai nodrošinātu tūrisma informācijas pieejamību konkrētajos novados, tie koncentrējas uz novadu tūrisma piedāvājumu popularizēšanu.

Virtuālajā vidē vienotu informāciju par tūrisma iespējām Latgalē nodrošina portāls www.latgale.lv un www.balticlakes.com. Informācija par RNP un atsevišķām parka tūrisma piesaistēm pieejama TAVA mājas lapās www.latviatourism.lv, www.latvia.travel un dažādu iniciatīvu veidotās tūrisma informācijas vietnēs – www.vietas.lv,

¹Baediker – Baltikum (DE); Bradt – Latvia (ENG); Dumont – Baltikum + Lettland (2 X DE); Lonely Planet – Estonia, Latvia & Lithuania + Eastern Europe (2 X ENG); Michelin (ENG); Plaudis A., 2007, A Trip Around Latvia (ENG); APA Publications – Baltic States (ENG); Rough Guide – Baltic States (ENG); BaltiCCycle – Latvia by bicycle (ENG, DE); Connoisseur – Latvia. Tourist & Restaurant Guide (ENG); Jumava – Latvia (LV, ENG, DE, FR); Marco Polo – Lettland (DE); Le Petit Fute – Lettonie (FR); Ajaks-Press – Латвия (RUS); Avangard – Латвия (RUS).

www.etaka.lv, www.viss.lv, www.celotajs.lv u.c. Atsevišķu tūrisma pakalpojumu popularizēšanai vairāki uzņēmēji ir izveidojuši uzņēmumu mājas lapās. Daļā no tām, piemēram, atpūtas kompleksa „Rāznas Gulbis” mājas lapā www.razna.lv ietverta informācija ne tikai par uzņēmuma sniegtajiem pakalpojumiem, bet arī par RNP.

Būtisku tūrisma informācijas daļu nodrošina DAP RNP administrācijas darbinieki, uzstādot informācijas standus un norādes, izdodot bukletus, gatavojot ziņas par RNP aktualitātēm reģionālajiem laikrakstiem un DAP mājas lapai, informējot par parka vērtībām, to izmantošanas ierobežojumiem.

Lai nodrošinātu adekvātu informācijas pieejamību, RNP teritorijā nepieciešams ierīkot RNP tūrisma informācijas centru, kurš kalpotu par RNP apceļošanas sākuma vietu un, kurā būtu pieejama plaša informācija par RNP, tā vērtībām un tūrisma iespējām tajā. Informācijas centrs varētu pildīt starpnieka funkcijas, interesentiem piedāvājot iespēju rezervēt naktsmītni vai maltīti, nolīgt gidu, iznomāt tūrisma inventāru, iegādāties suvenīrus u.tml. Vienlaikus tas varētu kalpot par uzņēmējdarbības atbalsta centru, parka reprezentācijas pasākumu, izstāžu, lekciju un semināru organizēšanas vietu. RNP informācijas un apmeklētāju centra ierīkošanas nepieciešamība uzsvērta arī RNP dabas aizsardzības plānā. TIC izbūvei Čornajas pagasta Tilišos jau izstrādāts tehniskais projekts. Papildus lielākajās apmeklētāju pulcēšanās vietās nepieciešams atvērt nelielus tūrisma informācijas punktus un pilnveidot esošo TIP darbu. Jauni TIP varētu atrasties Andrupenes lauku sētas muzejā, Ezerniekos un citviet parka teritorijā.

Interneta vidē nepieciešams izveidot vienotu RNP tūrisma informācijas mājas lapu, kurā pieejama visa nepieciešamā informācija ērtai ceļojuma plānošanai un organizēšanai. Esošās tūrisma informācijas un tūrisma uzņēmēju mājas lapas nepieciešams sasaistīt vienotā tīklā.

Norādes

Par RNP robežām apmeklētājus informē ĪADT robežzīmes – stabiņi ar ozollapas zīmēm un informatīvās ceļa zīmes ar uzrakstu „Rāznas nacionālais parks”. Lai parka apmeklētājus informētu par apskates objektu atrašanās vietām DAP RNP administrācijas darbinieki 2009. gadā parka teritorijā uzstādīja 30 vienota stila norādes un informatīvās zīmes. Norāžu uzstādīšana labiekārtoto apskates objektu iezīmēšanai tiek turpināta arī 2010. gadā.

Informatīvās zīmes un norādes RNP robežu un tā apskates objektu iezīmēšanai (foto – D. Brakmane, B. Straždiņa).

Papildus atsevišķi apskates objekti (Mākonkalns, Lielais Liepukalns, Lītavņiki, muzejs „Andrupenes lauku sēta”, Salāja ezers) iezīmēti ar CSN atbilstošiem virzienu rādītājiem (balti burti uz brūna fona). Teritorijā orientēties palīdz CSN atbilstošas virzienu rādītāju zīmes (balti burti uz zila fona).

CSN standartam atbilstošas norādes zīmes dažādās RNP vietās (foto – D. Brakmane, B. Straždiņa).

Daļa no parka naktsmītņu vietām iezīmētas ar CSN atbilstošiem virzienu rādītājiem ar baltiem burtiem uz pelēka fona. Pārējās naktsmītnes un tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietas iezīmētas ar dažāda stila norādēm, kuras izgatavotas un uzstādītas pēc TIC un privātas iniciatīvas.

Pēc TIC un uzņēmēju iniciatīvas uzstādītas norādes dažādās RNP vietās (foto – D. Brakmane, B. Straždiņa).

Projekta „Aizraujošs velosipēdistu tīkls Baltijas ezeru zemē” ietvaros izstrādātie velo maršruti iezīmēti ar projekta laikā izgatavotām norādes zīmēm. DAP RNP administrācijas ierīkotie pārgājēju maršruti iezīmēti gan ar RNP stila norādēm, gan zilās krāsas marķējumu uz takas malās augošiem kokiem.

Norādes zīmes un krāsas marķējums RNP velo un pārgājēju maršrutu iezīmēšanai (foto – D. Brakmane, B. Straždiņa).

Informācijas stendi

Nozīmīgi tūrisma informācijas avoti ir informācijas stendi. RNP teritorijā šobrīd ir uzstādīti vairāk nekā 50 informācijas stendi. Tā kā tie uzstādīti dažādos laikos, dažādu iniciatīvu un dažādu projektu ietvaros, to vizuālais noformējums un izvietojuma principi ir atšķirīgi. Ne visos gadījumos stendu informācija ir saskaņota ar blakus uzstādītajiem stendiem.

2009. gada vasarā DAP RNP administrācijas darbinieki pie nozīmīgākajiem parka apskates objektiem uzstādīja 20 divdaļīgus pēc ĪADT vienotā stila¹ izgatavotus stendus. Tajos atainota RNP karte, sniegta vispārīga informācija par RNP un detalizētāka informācija par apskates objektiem pagastos, kuru teritorijā stendi uzstādīti. Pie dabas takām un pārgājienu maršrutiem uzstādīti viendaļīgi stendi, kuros atainota parka karte ar iezīmētu stenda atrašanās vietu.

Projekta "Sugu un biotopu aizsardzība dabas parkā "Rāzna"² ietvaros 12 parka vietās uzstādīti viendaļīgi informācijas stendi, kuros latviešu, krievu un angļu valodā sniegta vispārēja informācija par parku un atsevišķām tā vērtībām, atainota karte ar RNP zonējumu un labiekārtotām peldvietām, kā arī ikonu veidā sniegta informācija par atsevišķiem parka izmantošanas ierobežojumiem. Arī šie stendi ir izgatavoti pēc ĪADT vienotā stila. Diemžēl visi 12 stendi satur vienādu informāciju, neizceļot konkrētās vietas patiesās vērtības un radot vilšanos teritorijas rūpīgākajiem apmeklētājiem.

DAP RNP Lūznavas pagasta stends Zosnā.

ES LIFE-Daba projekta un DAP RNP stends Andrupenē.

Viendaļīgs informācijas stends pārgājienu maršrutā "Akmeņi pagātnes liecinieki".

ES LIFE-Daba projekta stends Andrupenē.

Projekta "Aizraujošs velosipēdistu maršrutu tīkls Baltijas ezeru Zemē"³ ietvaros Pīļoru ozolu audzē un Ezernieku peldvietā uzstādīti velo tūristiem paredzēti stendi, kuri palīdz orientēties velo maršrutā "Ežezera noslēpumi" un sniedz informāciju par maršrutā ietvertajiem apskates objektiem un tuvākajām tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietām. Andzeļu muižas parkā un Ezernieku peldvietā uzstādīti viendaļīgi mākslinieciski noformēti informācijas stendi, kuri informē par Ežezera un ozolu mežu dabas vērtībām (spriežot pēc stendu saturošās informācijas, Andzeļu parkā uzstādītos stendus bija paredzēts uzstādīt pie Pīļoru ozolu audzes).

Velo maršruta "Ežezera noslēpumi" stends Pīļoru ozolu audzē.

Velo maršruta "Ežezera noslēpumi" stends Andzeļu muižas parkā.

Velo maršruta "Ežezera noslēpumi" stends Ezernieku peldvietā.

Čornajā, Kaunatā, Ezerniekos, Andzeļos, Andrupenē, Lipuškos un Lūznavā izvietoti dažādi noformēti informācijas stendi, kuros atainota shematiska pagastu karte un sniegta īsa informācija par nozīmīgākajiem apskates objektiem konkrētajos pagastos.

Čornajas pagasta informācijas stends.

Andrupenes pagasta informācijas stends.

Mākoņkalna pagasta informācijas stends.

Ezernieku pagasta informācijas stends.

Vairākos parka pagastos uzstādīti TAVA sagatavotie trīsdaļīgie stendi, kuros atainota Latgales reģiona karte un latviešu, krievu, angļu un vācu valodā sniegta informācija par nozīmīgākajiem pagasta apskates objektiem.

TAVA informācijas stends Kaunatas pagastā.

TAVA informācijas stends Kaunatas pagastā.

TAVA informācijas stends Andrupenes pagastā.

Labiekārtotajās parka peldvietās un pie atsevišķiem apskates objektiem to apsaimniekotāji uzstādījuši dažāda stila informācijas stendus ar informāciju par objektu izmantošanas vai apskates iespējam. Lūznavas muižas stendā sniegta informācija par muižas vēsturi.

¹ Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotais stils. DAP, 2007 (http://www.daba.gov.lv/public/lat/dabas_vertibu_apsaimniekosana/).

² ES LIFE – Daba programmas finansēts projekts LIFE/04/NAT/LV/000199 "Sugu un biotopu aizsardzība dabas parkā "Rāzna"". Daugavpils Universitāte, 2004./2009. gads.

³ Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas finansēts projekts „Aizraujošs velosipēdistu maršrutu tīkls Baltijas Ezeru zemē”. Biedrība "Eiropas reģions "Ezeru zeme", 2005./2007. gads.

Informācijas stends Lamašu peldvietā.

Informācijas stends Tilišu peldvietā.

Informācijas stends pie Lūznava muižas.

Nākotnē, stendu uzstādīšanā un aktualizēšanā būtu jāpiemēro vienādi principi, kā arī jārod risinājums bojāto vai novecojošo stendu atjaunošanai vai aizvākšanai. Uzstādot jaunus stendus svarīgi iekļaut vietām atbilstošu, labi interpretētu un ar blakus izvietotajiem stendiem saskaņotu informāciju. No tūrisma viedokļa lielākajā daļā informācijas stendu trūkst aktuālas un praktiskas tūrisma informācijas – ēdināšanas iespējas, naktsmītnes un tūrisma maršruti, tūrisma objektu apskates iespējas u.tml.

Informatīvās ierobežojumu zīmes

Bez informācijas stendiem un norādes zīmēm DAP RNP administrācija parka teritorijā izvietojusi zīmes, kas informē par teritorijas izmantošanas ierobežojumiem un sodiem, kas paredzēti par atkritumu izmešanu tam neparedzētās vietās.

Pēc privātas iniciatīvas parka teritorijā izvietotas aizlieguma zīmes, kuras informē par privātiem zemju īpašumiem un atpūtas vietām, kuras ierīkotas privātai lietošanai

Informatīvā zīme par naudas sodiem, kas piemērojami par atkritumu izmešanu Pīloru ozolu audzē.

Informatīvā zīme par kuģošanas līdzekļu ar iekšdedzes dzinējiem izmantošanas ierobežojumiem Ežezera.

Ceļi

Viens no galvenajiem RNP attīstības priekšnoteikumiem ir parka un tā apskates objektu un tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietu pieejamība. Parka teritorija atrodas starp diviem galvenajiem valsts autoceļiem – A13 (Rēzekne – Daugavpils) un A12 (Jēkabpils – Rēzekne), kuri ir Eiropas nozīmes ceļu E22 (Rīga – Maskava) un E262 (Kauņa – Daugavpils – Rēzekne – Ostrova – Pēterburga) daļa. Parka teritoriju šķērso trīs valsts reģionālie autoceļi – P55 (Rēzekne – Krāslava), P56 (Malta – Kaunata), P57 (Malta – Sloboda), 11 vietējas nozīmes valsts autoceļi, kā arī pašvaldību ceļi. Parka austrumu robeža daļēji sakrīt ar reģionālo valsts autoceļu P49 (Ludza – Ezernieki).

RNP sasniedzamība ar autotransportu vērtējama kā laba. Esošais autoceļu tīkls ir pietiekami attīstīts un nodrošina ērtu parka un tā tūrisma objektu sasniedzamību. Grūtāk pieejami ir atsevišķi potenciāli tūrisma objekti – pauguri, pilskalni, laukakmeņi, dižkoki u.tml. Atsevišķās vietās ceļu tīkla nepilnības dēļ nav iespējams veidot apļveida teritorijas apskates maršrutus, piem., Žuguru ezera apkārtnē. Lai pilnveidotu RNP ceļu tīklojumu un radītu iespēju veidot apļveida tūrisma maršrutus ap Rāznas ezeru, 2010. gadā veikta Višķeru – Zīdu ceļa rekonstrukcija. Lai novirzītu automašīnu plūsmu no Lipušku ciema centra, ap Lipušku ciemu veidojams apvedceļš.

Lielākā daļa RNP ceļu ir ar grants segumu. Asfaltēts segums ir vienīgi P55 autoceļam un atsevišķiem P56 un P57 autoceļu posmiem. Kaut parka ceļi tiek regulāri uzturēti, ceļu posmi ar grants un zemes segumu nereti ir neapmierinošas kvalitātes. Daudzviet sliktā seguma kvalitāte, īpaši pavasara un rudens sezonā, neļauj tos lietot tūristu autobusiem. Grants un zemes ceļu kvalitāte kavē arī velo tūrisma attīstību. Lai uzlabotu satiksmes dalībnieku drošību, pie apskates objektiem un atpūtas vietām nepieciešams ierīkot stāvlaukumus vai ceļu paplašinājumus drošai automašīnu novietošanai. Lai uzlabotu parka tūrisma attīstības iespējas, būtiski jāpalielina ceļu kvalitāte uzlabojot to segumu. Kardināli jāuzlabo atsevišķu pievedceļu kvalitāte.

Auto stāvvietas, tualetes, atkritumu urnas un atpūtas vietas

Publiski pieejamu auto stāvvietu vai ceļa paplašinājumu automašīnu novietošanai, atkritumu urnu, tuaļu un atpūtas vietu skaits parka teritorijā ir nepietiekams. Par to skaidri norāda esošo labiekārtoto autostāvvietu un atpūtas vietu noslodze.

CSN atbilstošām ceļa zīmēm iezīmēti un labiekārtoti stāvlaukumi atrodas pie Rāznas ezera Lamašu, Malukštas, Astiču un Tilišu peldvietām, Ežezera Ezernieku peldvietas, Salāja ezera peldvietas, Pīloru ozolu audzes, Mākoņkalna, muzeja "Andrupenes lauku sēta", Lūznava muižas, sanatorijas "Rāzna", kā arī vairākās vietās ciemu centros. Mākoņkalna, Pīloru ozolu audzes, Tilišu, Lamašu, Ezernieku un Salāja ezera peldvietas stāvlaukumā pieejamas tualetes un atkritumu urnas. Maksa par stāvlaukumu izmantošanu tiek iekasēta vienīgi Tilišu un Salāja peldvietā. Līdz 2010.gadam vasaras sezonā maksa tika iekasēta arī par Lamašu peldvietas stāvlaukumu izmantošanu.

RNP dabas aizsardzības plānā ar tualetēm, atpūtas vietām un atkritumu urnām aprīkoti stāvlaukumu ierīkošana paredzēta Strodos, Dvarčos, Malukštā, Turčānos, Lielā Liepukalna pakājē, Ismeru – Žogotu un Bižas ezeru krastā.

Labiekārtots stāvlaukums pie Pīloru ozolu audzes (foto – B. Strazdiņa).

Ežezera licencētās makšķerēšanas nolikumā¹ autostāvvietu ierīkošana paredzēta Bondariškos, Andzeļos, Ostrovļānos un Jurkovā. Lai mazinātu antropogēno slodzi uz ezeru krastu un ceļmalu biotopiem un ceļotājiem ļautu izbaudīt ezeru piekrastes ainavas, stāvlaukumus vai ceļa nobrauktuves nepieciešams ierīkot arī Vilkakrogā, P56 autoceļa malā Bereznīkos, Vecstaļņos, Škrabjos, kā arī citviet parka teritorijā. To ierīkošana uzlabotu arī apmeklētāju drošību, tā kā lielākā daļa RNP ceļu ir šauri un nepārskatāmi un automašīnu novietošanas iespējas to ceļmalās ir visai ierobežotas. Tas novērstu arī RNP individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu² pārkāpumus, tā kā nobraukt no ceļa dabas lieguma un dabas parka zonā ir aizliegts.

Atpūtas vieta Pijoru ozolu audzē
(foto – D. Brakmane).

Ar galdiem, soliēm, atkritumu urnām un ugunsкура vietām aprīkotas atpūtas vietas pieejamas labiekārtotajās Rāznes ezera, Ežezera, Salāja un Pārtovas ezera peldvietās, Mākoņkalna pakājē, Pijoru ozolu audzē, Andzeļu muižas un sanatorijas "Rāzna" parkā. Par nelielu samaksu interesentiem iespējams izmantot ezeru kratos esošu viesu namu piknika vietas. RNP dabas aizsardzības plānā esošo atpūtas vietu labiekārtošana un jaunu vietu ierīkošana paredzēta Lielajā Liepukalnā, Lipuškos, Punkuļos, Viraudas, Olovecas, Bižas ezeru krastos un uz Rāznes ezera Zosnas līča salām.

Atpūtas vieta Rāznes ezera Malukštas peldvieta
(foto – B. Strazdiņa).

Sabiedriskais transports

Ar sabiedrisko transportu RNP var nokļūt no Rīgas, Dagdas un Rēzeknes. No Rēzeknes uz dažādiem RNP ciemiem kursē 20 autobusi dienā, no Dagdas – 19 (skat. 1.4. pielikumu). Kaut autobusu skaits ir diezgan liels, to maršrutu pārklājums ir nepietiekams. Lielākā autobusu daļa kursē uz pagastu centriem un nomaļākos ciemos tie neiegriežas. Līdz ar to, vairākus populārus apskates objektus ar sabiedrisko transportu sasniegt nav iespējams.

No Rīgas RNP teritorijā iespējams nokļūt ar vienu no autobusiem, kurš kursē maršrutā Rīga – Dagda. Lai RNP teritorijā nokļūtu no citām Latvijas pilsētām un apdzīvotām vietām, jākombinē vairāki autobusu maršruti, kuru kursēšanas laiki ne vienmēr ir saskaņoti un informācija par maršrutu kombinēšanas iespējām nav ērti pieejama.

Rēzeknē ik dienu pietāj vairāki starptautiskās satiksmes autobusi, kuri kursē maršrutā Rīga – Sanktpēterburga, Rīga – Maskava, Viļņa – Pēterburga, Viļņa – Maskava un Rēzekne – Viļņa.

Tuvākās starptautiskās lidostas atrodas Rīgā un Viļņā. Abas aptuveni 260 km attālumā no parka robežām.

Paralēli valsts nozīmes autoceļiem A12 un A13 stiepjas Ventspils – Maskava un Viļņa – Sanktpēterburga starptautiskās nozīmes dzelzceļa līnijas. Tuvākā dzelzceļa stacija atrodas Rēzeknē. Ik dienu tajā pietāj vairāki pasažieru vilcieni, kuri kursē maršrutos Rīga – Zilupe, Rīga – Maskava, Rīga – Sanktpēterburga un Viļņa – Sanktpēterburga. Pasažieru vilcienu kustības saraksts pievienots 1.4. pielikumā. Tā kā dzelzceļa transports ir viens no ērtākajiem un videi draudzīgākajiem pārvietošanās veidiem, dzelzceļa transportu parka tūrisma piedāvājumā būtu jāizmanto daudz plašāk.

Citi pakalpojumi

Lielākajos parka ciemos darbojas viens vai vairāki veikali, kuros iespējams iegādāties pārtikas, saimniecības un pirmās nepieciešamības preces. Tuvākās degvielas uzpildes stacijas atrodas Dagdā, Pocelujevkā un Rēzeknē. Autoremonta darbnīcas – Maltā, Dagdā un Rēzeknē. Tuvākās banku filiāles un bankomāti pieejami Maltā, Dagdā un Rēzeknē. Bezskaidras naudas norēķini iespējami atpūtas kompleksos "Rāznes Gulbis" un "Obiteļa".

Medicīnisko pakalpojumu pieejamība vērtējama kā laba. Ārstu konsultācijaš pieejamas Veczosnā (Latgales novada rehabilitācijas centrā "Rāzna") un ģimenes ārstu prakses vietās Lūznavā, Lipuškos, Čomajā un Ezerniekos. Tuvākā reģionālā slimnīca atrodas Rēzeknē. Ģimenes ārstu, zobārstu un ambulatorie pakalpojumi pieejami arī Dagdas slimnīcā. Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesti atrodas Dagdā, Maltā un Rēzeknē. Kaunatā, Ezerniekos, Dagdā, Maltā un Rēzeknē darbojas aptiekas.

Sakari

Svarīgs tūrisma attīstības priekšnosacījums ir kvalitatīvi sakari, komunikāciju iespējas un pieeja informācijai. Šie faktori nosaka uzņēmējdarbības attīstības un investīciju piesaistes iespējas. Sakaru pakalpojumus RNP teritorijā nodrošina visas Latvijā darbojošās telekomunikāciju kompānijas. Mobilo tīklu sakaru pārklājums RNP teritorijā ir optimāls. Galvenajās tūristu vietās nav zonas uztveres traucējumu.

Interneta nodrošinājums parka teritorijā ir nepietiekams. Lielā parka daļā pieejams tikai mobilā interneta savienojums ar nepietiekamu datu pārraides ātrumu, kas ierobežo uzņēmēju iespējas nodrošināt aktuālu informāciju par uzņēmuma piedāvājumu interneta vidē. Tas ierobežo arī apmeklētāju iespējas piekļūt informācijai RNP apceļošanas laikā. Publiski pieejami interneta punkti ierīkoti pagastu bibliotēkās, tomēr to pakalpojumi orientēti uz vietējiem iedzīvotājiem un aktīvākajā ceļošanas laikā (brīvdienās un svētku dienās) tie nav pieejami. Vairākas tūristu mītnes viesiem piedāvā izmantot bezvadu internetu.

¹ 26.05.2010. Dagdas novada saistošie noteikumi Nr. 10. "Par licencēto makšķerēšanu Ežezērā".

² 26.06.2007. MK noteikumi Nr. 447 „Rāznes nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” ar 23.11.2010. grozījumiem.

2.3. Tūrisma pieprasījuma raksturojums

Teritorijas apmeklētāji

Informācija par Rāznas nacionālā parka apmeklētājiem ir ļoti aptuvena. Strukturētu apmeklētāju statistiku apkopo tikai daļa no RNP uzņēmējiem. Precīza apmeklētāju uzskaitē (pēc pārdoto biļešu skaita) tiek veikta vienīgi muzejā "Andrupenes lauku sēta", taču arī tajā netiek reģistrēti apmeklētāji, kuri tā teritoriju apmeklē ārpus muzeja darbinieku darba laika (sestdienas pēcpusdienas un svētdienas).

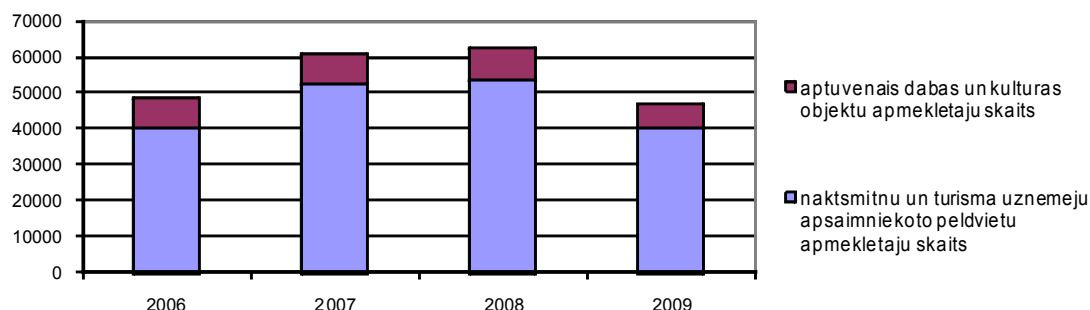
Pēc TIC un DAP RNP administrācijas darbinieku apkopotajiem datiem var spriest, ka 2008. gadā parka teritoriju apmeklēja vairāk nekā 60 000 apmeklētāju. Lielākā daļa no tiem (39%) RNP bija ieradušies, lai atpūstos Rāznas ezera peldvietās vai piedalītos to teritorijās organizētos pasākumos. Tomēr gandrīz tikpat daudz apmeklētāju (38%) RNP bija ieradušies uz ilgāku laiku un nakšņoja kādā no RNP tūristu mītnēm (tabula Nr.3.).

Tabula Nr. 3. Apmeklētāju skaits Rāznas nacionālajā parkā 2006. – 2008. gadā¹.

	2006.	2007.	2008.
Tūristu skaits nakšņošanas vietās – tūristu mītnēs	16225	24788	24712
Lamašu un Tilišu peldvietas apmeklētāju skaits	19000	21500	25000
Viesu nama "Dana", Salāja peldvietas un Annas dienu apmeklētāju skaits	5000	6224	4135
Muzeja "Andrupenes lauku sēta" apmeklētāju skaits	3500	3420	3800
Amatnieku darbnīcu un apskates saimniecību apmeklētāju skaits	1200	1300	1532
Dabas objektu apmeklētāju skaits	3500	3500	3500
Deju mūzikas festivāla "Summer House" apmeklētāju skaits	x	x	2000

Minētais apmeklētāju skaits ir aptuvens. Daļa no RNP apmeklētājiem ir pieskaitīti vairākkārt – teritorijā ieradušies tūristu autobusā, kas apmeklē gan Andrupenes muzeju, gan Mākoņkalnu vai apmeklē muzeju un nakšņo kādā no RNP tūristu mītnēm. Taču tā kā minētajā skaitā nav ieskaitīti apmeklētāji, kuri teritorijā ierodas uz vienu dienu, lai piedalītos kādā no RNP pasākumiem, ciemotos pie radiem vai draugiem, makšķerētu vai atpūstos RNP ezeru peldvietās, kuras neapsaimnieko tūrisma uzņēmēji, reālais apmeklētāju skaits varētu būt lielāks par minēto.

Pēc uzņēmēju interviju² laikā sniegtajām ziņām, no 90. gadu vidus līdz 2009. gadam parka apmeklētāju skaits ik gadu palielinājās. Netieši to apstiprina arī tūrisma uzņēmumu skaita pieaugums. Ja 1999. gadā tūrisma pakalpojumus tagadējā RNP teritorijā sniedza 14 uzņēmumi, tad 2009. gadā jau 39 (tabula Nr. 3. un attēls Nr. 3.). Līdzīgi kā citviet Latvijā, 2009. gadā ekonomiskās krīzes ietekmē RNP apmeklētāju skaits būtiski samazinājās. Pēc atsevišķu uzņēmēju sniegtajām ziņām 2009. gadā to sniegtos pakalpojumus izmantoja vidēji par 30% mazāk interesentu, nekā 2008. gadā.

Attēls Nr. 3. Rāznas nacionālā parka apmeklētāju skaits 2006. – 2009. gadā.

Lielākā apmeklētāju daļa RNP teritorijā ierodas laikā no maija līdz oktobrim. Mācību gada sākumā un noslēgumā, lielāko apmeklētāju daļu veido skolēnu grupas. Apmeklētāju maksimums teritorijā uzturas jūlijā un augustā. Vasaras mēnešos svarīgākās mērķauditorijas ir ģimenes ar bērniem, draugu un domubiedru grupas, kas kopīgi pavada nedēļas nogales un/vai atvaļinājumus. Sezonālitate vērojama ne tikai gada griezumā, bet arī nedēļas dienās – nedēļas pirmā puse ir ar mazāku tūristu plūsmu, savukārt nedēļas otra puse – ar lielāku.

Kopumā RNP tūrisma intensitāte raksturojama kā augsta. Apmeklēju skaits vairāk nekā desmit reizes pārsniedz parka iedzīvotāju skaitu. Tomēr vietējie iedzīvotāji līdz šim nav izteikuši būtiskas sūdzības par tūristu klātbūtni teritorijā. Iespējams tas tādēļ, ka parka apmeklētāji ir izkaisīti plašajā parka teritorijā. Lielāks apmeklētāju skaits siltās vasaras dienās koncentrējas vienīgi Rāznas ezera peldvietās. Pēc peldvietu apsaimniekotāju sniegtajām ziņām siltās vasaras dienās Tilišu peldvietas stāvvietā mēdz būt novietotas pat 250 automašīnas dienā. Lamašu peldvietā – 175 automašīnas un ezera krastā uzceltas pat 80 teltis. Saīdzinoši daudz ceļotāju apmeklē arī Mākoņkalnu, "Akmiņšus", „Rudo kumeļu paugurus”, Ežezaru un muzeju "Andrupenes lauku sēta".

¹ pēc 26 tūrisma uzņēmumu, muzeja "Andrupenes lauku sēta", amatnieku darbnīcu, apskates saimniecību darbinieku un pasākumu organizētāju sniegtajām ziņām. Dabas objektu apmeklētāju skaits noteikts pēc DAP RNP administrācijas aplēsēm, uz novērojumu pamata pieņemot, ka tūrisma sezonā ik nedēļu nozīmīgākajos dabas objektos piestāj četri tūrisma autobusi.

² Auziņa B., Klepers A., Upīte M. RNP Ceļotāju aptauja, 2008./ 2009. g.

Uzņēmēju intervijās¹ noskaidrojās, ka lielākā apmeklētāju daļa ir ceļotāji no Latvijas. Ārvalstu tūristi nepārsniedz 5% no kopējā apmeklētāju skaita. Lielākoties tie ir ceļotāji no Krievijas, Lietuvas, Igaunijas, kas ceļo individuāli vai nelielās grupās. Ik gadu teritoriju apmeklē arī daži viesi no Baltkrievijas, Vācijas, Nīderlandes, Dānijas, Polijas, Itālijas, Šveices, Lielbritānijas, Īrijas, Beļģijas, Francijas u.c. valstīm.

Pēc TIC darbinieku sniegtajām ziņām nozīmīgākie ceļojumu iemesli ir 2 līdz 3 dienu ekskursijas pa Latgali, atpūta pie ezeriem, makšķerēšana, sporta aktivitātes, podnieku darbnīcu, muzeju un tradicionālo kultūras pasākumu apmeklējumi, kā arī dalība skolēnu vasaras nometnēs. Ārvalstu tūristus vairāk interesē velotūrisms, “neskarta” daba un ievērojamu vietu apskate.

Kopējā mobilitāte un transporta plūsmas

Bez apmeklētāju statistikas, RNP apmeklētību un pieejamību raksturo transporta plūsmu intensitāte uz galvenajiem RNP un apkārtnes ceļiem.

Pēc valsts a/s “Latvijas valsts ceļi” datiem² kopējās automašīnu plūsmas parka teritorijā vidēji gadā nepārsniedz 1000 automašīnas dienā (attēls Nr. 4.). Kaut šie skaitļi neraksturo sezonālās rādītājus un atpūtnieku vai tūristu proporciju kopējā transporta plūsmā, tomēr tas dod aptuvenu priekšstatu par automašīnu daudzumu un cilvēku mobilitāti parka teritorijā.

Pēc mērījumiem, kas veikti tieši uz RNP ceļiem (tabula Nr. 4.), gada vidējais automašīnu daudzums uz reģionālās nozīmes ceļiem ir 270 automašīnas dienā, uz vietējās nozīmes ceļiem – 122. Kravas transporta intensitāte uz reģionālās un vietējās nozīmes ceļiem gadā vidēji ir 22 automašīnas dienā. Auto plūsmas intensitāte jāņem vērā plānojot velo tūrisma maršrutus, stāvlaukumu un ceļmalas piestātņu ierīkošanu.

Attēls Nr. 4. Vidējā diennakts satiksmes intensitāte valsts autoceļos Latvijā 2008. gadā (a/s “LVC” dati).

Tabula Nr. 4 Satiksmes intensitātes mērījumi uz reģionālajiem ceļiem 1997. – 2008. gadā (a/s “LVC” dati).

Ceļa posms	1997	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
P56 Malta – Lipuški		209			102	196			198	
P56 Lipuški – Kaunatas pagrieziena		152	243		455		360			316
P55 Kaunata – Ezernieki	721		411			274		258		
P57 Malta – Andrupene			69			239		245		
V566 Kaunata – Rundēni						129				113
V609 Šjakoti – Sloboda/Andzeļi						114				89
V568 Lipuški – Rukmaņi						72				87
V590 Utāni – Virauda – Andrupene						50				52
V616 Andzeļi–Ezernieki						275				245

2.4. Teritorijas izmantošanu un tūrisma attīstību reglamentējošie normatīvie akti un plānošanas dokumenti

Teritorijas attīstību un izmantošanu reglamentējošie normatīvie akti un plānošanas dokumenti

Attīstības plānošanas sistēmas likums

Latvijas attīstības plānošanas pamats ir noteikts “Attīstības plānošanas sistēmas likumā”³. Tajā noteikti attīstības plānošanas pamatprincipi, definēti attīstības plānošanas dokumentu veidi, to līmeņi, hierarhija, darbības termiņi, izstrādes un apstiprināšanas process.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija un nacionālais attīstības plāns

Hierarhiski augstākais Latvijas attīstības plānošanas dokuments ir Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija⁴. Tajā izvirzīti valsts ilgtermiņa attīstības mērķi, prioritārie rīcības virzieni un uzdevumi.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas ieviešanai izstrādāts Latvijas Nacionālais attīstības plāns⁵. Tajā noteikti uzdevumi, kas realizējami, valsts ilgtermiņa attīstības mērķu sasniegšanai. Kaut lielākā daļa no plānā izvirzītajiem uzdevumiem ir saistīti ar valsts ekonomiskās stabilitātes, drošības un pamatpakalpojumu nodrošināšanu, valsts pārvaldes efektivitātes, izglītības kvalitātes un sabiedrības līdzdalības paaugstināšanu, uzņēmējdarbības, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju, lietišķo zinātņu un inovāciju attīstību, tajā uzsvērtā arī dabas daudzveidības, kultūras mantojuma, kultūrvēsturisko novadu identitātes saglabāšanas, vēstures, kultūras un dabas izziņas tūrisma attīstības nepieciešamība.

¹ Auziņa B., Klepers A., Upīte M. RNP Ceļotāju aptauja, 2008./ 2009. gads.

Latgales reģiona plānošanas dokumenti

Latgales reģionā ilgtspējīgas un līdzsvarotas attīstības nodrošināšanai ir izstrādāts Latgales attīstības plāns¹, Latgales reģiona telpiskās struktūras plāns², Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums³ un Latgales reģiona attīstības programma⁴.

Visos reģiona plānošanas dokumentos tūrisms ir minēts kā viens no Latgales reģiona attīstības stratēģiskajiem virzieniem un "Zilo ezeru zeme" – kā viens no Latgales tūrisma attīstībai nozīmīgākajiem reģioniem, kurā tūrisma un rekreācijas attīstība un tūrisma resursu saglabāšana ir prioritāte.

Saskaņā ar Latgales reģiona plānošanas dokumentiem tūrisma un rekreācijas attīstības nodrošināšanai "Zilo ezeru zemes" reģionā nepieciešams attīstīt dabas, ūdens, kultūras un sakrālo tūrismu (saglabāt latgalisko un multikulturālo kultūras mantojumu, dabas vidi un reģionam raksturīgo ainavu, kā arī izmantot to ilgtspējīga tūrisma piedāvājumā, kas sasaistīts vienotā piedāvājuma tīklā), uzlabot tūrisma pakalpojumu pieejamību (ceļu kvalitāti, ceļu infrastruktūru un tūrisma informāciju), sakārtot tūrisma infrastruktūru (ierīkot un labiekārtot publiski pieejamas atpūtas vietas, peldvietas un skatu vietas), attīstīt kopēju reģiona tūrisma mārketingu un uzlabot tūrisma pakalpojumu sniedzēju sadarbību. Papildus "Zilo ezeru zemes reģionā" nepieciešams attīstīt maza mēroga lauksaimniecību, zvejniecību, zivsaimniecību, amatniecību un pakalpojumu sektoru, kas dažādo tūrisma produktu klāstu un vietējo ekonomiku. Savukārt RNP un citu Latgales reģiona ĪADT attīstība jābalsta uz ekotūrisma un maza mēroga lauku attīstību.

Pašvaldību attīstības plāni un teritoriju plānojumi

Tiešāk par nacionāla un reģionāla līmeņa plānošanas dokumentiem, tūrisma attīstību ietekmē pašvaldību attīstības programmas un teritorijas plānojumi, kuros noteikti pašvaldību attīstības uzdevumi un definēti pieļaujамie teritoriju izmantošanas veidi. Saskaņā ar Rēzeknes, Dagdas un Ludzas novadu domes lēmumiem⁵, novadu attīstība un izmantošana tiek organizēta saskaņā ar attiecīgo pagastu attīstības plāniem un teritoriju plānojumiem, kuri apstiprināti laikā no 2007. līdz 2009. gadam.

Visos pagastu plānošanas dokumentos izcelta dabas un kultūras vērtību nozīme un uzsvērts augstais tūrisma un rekreācijas potenciāls. Kā nozīmīgākie tūrisma resursi minēti tīri ūdeņi, nepiesārņota vide, skaistas ainavas un bagāts kultūras mantojums – mākslas, arhitektūras un arheoloģijas pieminekļi un nemateriālais kultūras mantojums.

Pagastu attīstība vīzijās minēts, ka nākamo desmit gadu laikā pagastu teritorijas kā RNP sastāvdaļas kļūs par nozīmīgu dabas, lauku un kultūras tūrisma galamērķi, kurā saglabāts dabas un kultūras mantojums, attīstīta tūrisma infrastruktūra un tūrisma serviss.

Kā nozīmīgākie uzdevumi tūrisma attīstības nodrošināšanai izvirzīti:

- pilnveidot esošo tūrisma objektu labiekārtojumu, veidot jaunus tūrisma produktus, uzlabot tūrisma informāciju (sakopt, atjaunot, popularizēt teritorijas dabas un kultūras pieminekļus un pilnveidot to infrastruktūru, ierīkot jaunas peldvietas, atpūtas vietas un pilnveidot esošo peldvietu un atpūtas vietu labiekārtojumu, veicināt uzņēmēju sadarbību un veidot kopējus tūrisma piedāvājumus);
- saglabāt un racionāli izmantot dabas daudzveidību, latgaliešu un etnisko minoritāšu kultūras mantojumu, teritoriju ainaviskās vērtības un vides kvalitāti (popularizēt kultūras vērtību un tradīciju saglabāšanu, atbalstīt amatniecības attīstību, organizēt ikgadējus pasākumus, veikt vidi un ainavu degradējošu objektu sanāciju, izglītot iedzīvotājus vides aizsardzības jautājumos);
- uzlabot uzņēmējdarbībai un iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšanai nozīmīgu infrastruktūru (uzlabot ceļu tīklu un ceļu seguma kvalitāti, ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmu un dzeramā ūdens kvalitāti, pilnveidot atkritumu apsaimniekošanas sistēmu);
- veidot labvēlīgus apstākļus uzņēmējdarbības attīstībai, īpašu uzmanību pievēršot lauku tūrisma attīstībai (atbalstīt vietējos uzņēmumus un sekmēt to paplašināšanos, piesaistīt jaunus uzņēmējus, veidot sadarbību ar valsts un reģionālajām uzņēmējdarbību veicinošām institūcijām u.c.).

Lielākā daļa ainaviski nozīmīgo vietu pašvaldību teritorijas plānojumos definētas kā meža, lauksaimniecības vai tūrisma un rekreācijas teritorijas. Atsevišķi Ežezera, Rāznes, Olovocas, Žuguru u.c. ezeru piekrastes posmi noteikti kā savrupmāju, vasarnīcu u.c. veida dzīvojamās apbūves vai piemājas saimniecību teritorijas. Atsevišķas Rāznes ezera Tilišu, Vilkakroga, Roga, Lamašu, Astiču, Malukštas, Lipušku, Dvarču, Bereznīku, Zosnas un Zosnas ezera Zosnas un Veczosnas piekrastes daļas definētas kā peldvietu teritorijas.

² Valsts a/s „Latvijas Valsts ceļi” noteiktā satiksmes intensitāte Latvijas valsts ceļos 1996. – 2009. gadā (<http://www.lvceli.lv/LV/?i=231>).

³ 08.05.2008. "Attīstības plānošanas sistēmas likums" ar 11.03.2010., 28.10.2010. un 16.12.2010. grozījumiem.

⁴ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. RAPLM, 2010.

⁵ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013. gadam. RAPLM, 2006.

¹ Latgales attīstības plāns. LR Finanšu Ministrija, 2000.

² Latgales reģiona telpiskās struktūras plāns. 2004.

³ Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006 – 2026. gadam. LRAA, 2006.

⁴ Latgales reģiona attīstības programma 2007. – 2013. gadam. 2007.

⁵ 17.07.2009. Rēzeknes novada pašvaldības saistošie noteikumi Nr.2. "Par Rēzeknes novada teritorijas plānojumu"; 02.09.09. Dagdas novada pašvaldības saistošie noteikumi Nr. 4. "Par Dagdas novada teritorijas plānojumu"; 17.09.2009. Ludzas novada pašvaldības saistošie noteikumi Nr. 3. "Par Ludzas novada teritorijas plānojumu".

Lai saglabātu Latgales un RNP raksturu un identitāti, teritorijas plānos nepieciešams iestrādāt Latgales reģiona plānošanas dokumentos noteiktās apbūves, ainavu saglabāšanas un ainavu degradācijas novēršanas vadlīnijas, kā arī RNP ainavu ekoloģiskā plāna ainavu apsaimniekošanas vadlīnijas. Lai nodrošinātu ezeru krastu pieejamību, ezeru krastos jaunas pastāvīgas apbūves izvietošana nebūtu pieļaujama. Tā kā jaunas laivu piestātnes un peldvietas RNP drīkst būt un ierīkot tikai teritorijas plānojumos norādītajās vietās¹, veicot plānu atjaunošanu, tajos nepieciešams norādīt RNP dabas aizsardzības un tūrisma attīstības plānā minētās potenciālās peldvietas un laivu piestātņu vietas.

Tūrisma attīstību reglamentējošie normatīvie akti un plānošanas dokumenti

Latvijas tūrisma nozares tiesisko pamatu nosaka "Tūrisma likums"², starpvalstu līgumi, nolīgumi un dažādi LR normatīvie akti, kas attiecas uz plānošanu, resursu izmantošanu, dabas, vides un kultūras mantojuma aizsardzību, uzņēmējdarbību, nodokļiem, vīzām un robežšķērsošanu.

Tūrisma likums

"Tūrisma likums"² nosaka Latvijas tūrisma politikas uzdevumus, mērķus un kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi darbojas tūrisma jomā, kā arī definē tūrisma pakalpojumu sniedzēju veidus un pienākumus.

Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes

Latvijas tūrisma attīstības politikas pamatprincipi, mērķi un stratēģiskie rīcības virzieni tūrisma nozares ilgtspējīgai un konkurētspējīgai attīstībai noteikti Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnēs³.

Pamatnostādņu projektā kā galvenie tūrisma attīstības rīcības virzieni minēti:

- tūrisma nozares kvalitātes paaugstināšana, pilnveidojot Latvijas tūrisma politiku un tās regulējumu, uzlabojot Latvijas tūrisma statistiku un tūrisma izglītības kvalitāti, veicinot tūrisma kvalitātes sistēmas ieviešanu, tūrisma nozarē strādājošo tālākizglītību, tūrisma nozares zinātniski pētnieciskās jomas attīstību un dažādu kvalitātes sertifikātu izmantošanu;
- konkurētspējīgu kultūras, darījumu, veselības, aktīvā un lauku tūrisma produktu attīstība, uzlabojot tūrisma infrastruktūru un tūrisma objektu pieejamību (uzlabojot ceļu un sabiedriskā transporta kvalitāti, attīstot reģionālās lidostas, ierīkojot velo ceļņus, pilnveidojot vides informāciju (stendi un norādes), uzlabojot interneta pieejamību un attīstot visiem pieejamu tūrisma infrastruktūru);
- Latvijas tūrisma produktu atpazīstamības uzlabošana, pilnveidojot valsts tūrisma portāla popularitāti, prioritārajos tūrisma tirgos palielinot Latvijas kā droša un kvalitatīva tūrisma galamērķa atpazīstamību, izmantojot jaunāko tehnoloģiju sniegtās iespējas tūrisma produktu un Latvijas kā tūrisma galamērķa atpazīstamības veicināšanā;
- publiskā – privātā sektora, starptautiskās un starp institucionālās sadarbības veicināšana.

Detalizēti uzdevumi pamatnostādnēs noteikto mērķu sasniegšanai, to izpildes termiņi, atbildīgās institūcijas un uzdevumu īstenošanai nepieciešamais finansējums noteikts Latvijas tūrisma attīstības rīcības plānos, kuri tiek izstrādāti katriem diviem gadiem.

Latvijas tūrisma mārketinga stratēģija 2010. – 2015. gadam

Latvijas tūrisma attīstības tirgvedības pamatprincipi noteikti Latvijas tūrisma mārketinga stratēģijā⁴. Tajā noteikti nacionālu tūrisma produktu veidošanas pamatprincipi un tūrisma nozares attīstības mērķi, identificēti galvenie mērķtirgi un noteiktas prioritārās mārketinga aktivitātes konkrētajos mērķtirgos.

Stratēģijas ieviešanas ietvaros plānots palielināt vietējā tūrisma un tūrisma eksporta pieaugumu, pagarināt ārzemju tūristu uzturēšanās ilgumu, izveidot vienotu Latvijas tūrisma tēlu, uzlabot tūrismā iesaistīto pušu un pārrobežu sadarbību, paaugstināt tūrisma pakalpojumu kvalitāti, mazināt sezonālītāti un attīstīt konkurētspējīgu Latvijas tūrisma piedāvājumu, izmantojot resursus ar vislielāko eksporta potenciālu. Starp stratēģiski nozīmīgākajiem tūrisma resursiem minēta Latvijas koka arhitektūra, nemateriālais kultūras mantojums (amatniecība, tautas medicīna, kulinārais mantojums, svētku svinēšanas tradīcijas, pirts rituāli u.c.), sakrālais mantojums, atsevišķu Latvijas reģionu, t.sk. Latgales, kultūrtelpa, Latvijas lauku ainava, meži, purvi, plavas, ezeri un tajās sastopamā bioloģiskā daudzveidība, ko nepieciešams izmantot kvalitatīvu, ilgtspējīgu, individualizētu un tūrisma attīstības tendencēm atbilstošu tūrisma piedāvājumu veidošanā ar augstu pievienoto vērtību, iespēju tūristiem līdzdarboties, gūt jaunu pieredzi un pozitīvas emocijas.

¹ 26.06.2007. MK noteikumi Nr. 447 „Rāznas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” ar 23.11.2010. grozījumiem.

² 07.10.1999. "Tūrisma likums" ar grozījumiem līdz 10.12.2009.

³ Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2009. – 2015. gadam.

⁴ Latvijas tūrisma mārketinga stratēģija 2010. – 2015. gadam. TAVA, 2010.

Aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību un izmantošanu reglamentējošie normatīvie akti un plānošanas dokumenti

Likums par Īpaši aizsargājamām dabas teritorijām

Latvijas aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības pamatprincipi noteikti likumā par "Īpaši aizsargājamām dabas teritorijām"¹. Tajā definēta Latvijas un ES nozīmes (*Natura 2000* vietu) ĪADT izveidošanas un likvidēšanas kārtība, ĪADT kategorijas, to pārvaldes, kontroles, apsaimniekošanas un izmantošanas pamatprincipi.

Rāznas nacionālā parka likums

RNP statusu, izveidošanas mērķi, robežas, funkcionālās zonas, zonu robežas un parka pārvaldes kārtību nosaka "Rāznas nacionālā parka likums"². Saskaņā ar likumu, parks izveidots, lai saglabātu Rāznas ezera un ar to saistīto sugu un biotopu daudzveidību un Latgales centrālās daļas kultūras un ainaviskās vērtības, veicinātu teritorijas nenoplicinošu saimniecisko attīstību, dabas tūrismu un ekoloģisko izglītību.

Lai vienlaikus ar dabas un kultūras vērtību saglabāšanu, nodrošinātu RNP teritorijas sociālekonomisko attīstību, parka teritorijā ir nodalītas trīs funkcionālās zonas – dabas lieguma, dabas parka un neitrālā zona (2.1. pielikuma karte).

Dabas lieguma zonā iekļautas teritorijas ar vislielāko dabas aizsardzības nozīmi un lielāko retu un aizsargājamo sugu un biotopu koncentrāciju – Lielais Liepukalns, Mākoņkalns, Salāja ezers, Ežezera salas un piekrastes ozolu meži, Rāznas ezera salas, Lītavnīku Mēness akmens kalendāra teritorija, Harčenku purvs un Zosnas mitraine. Kopumā dabas lieguma zona aizņem 907 ha jeb 2% RNP teritorijas.

Lai neierobežotu RNP apdzīvoto vietu attīstību, esošo ciemu un to apkārtnes teritorijās 3 706 ha platībā (~6% RNP teritorijas) noteikta neitrālā zona. Zonā ietverta Lūznavas, Veczosnas, Zosnas, Gineviču, Lipušku, Rukmaņu, Viraudas, Zundu, Andrupenes, Andzeļu, Ezernieku, Dubuļu, Kaunatas, Čomajas, Treuhu, Zaļenpoles un Berezinku ciemi un tiem piegulošās teritorijas.

Lai saglabātu RNP ainavas, kultūras vērtības, tūrismam un atpūtai piemērotu vidi un samazinātu saimnieciskās darbības ietekmi uz dabas lieguma zonas teritorijām, pārējā parka teritorija 55 001 ha platībā iekļauta dabas parka zonā (92% RNP teritorijas).

Rāznas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

RNP aizsardzības un izmantošanas kārtību nosaka "Rāznas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"³.

Tā kā dabas aizsardzībai nozīmīgākās RNP daļas ir iekļautas dabas lieguma zonā, tās izmantošanā noteikti visstingrākie ierobežojumi. Dabas lieguma zonā aizliegts:

- mainīt zemes lietošanas kategoriju, ja vien kategorijas maiņa nav saistīta ar biotopu atjaunošanu, publiski pieejamas izziņas un dabas tūrisma infrastruktūras objektu būvniecību vai ierīkošanu, ceļu vai inženierbūvju restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju, kas saskaņota ar DAP administrāciju;
- kurināt ugunsurus ārpus speciāli ierīkotām vietām;
- celt teltis un ierīkot atpūtas vietas ārpus dabā īpaši norādītām vietām;
- nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja vien pārvietošanās nav saistīta ar šo zemju apsaimniekošanu vai uzraudzību;
- rīkot motorizēto transporta līdzekļu sacensības, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;
- sadalīt zemes īpašumus zemes vienībās, kas mazākas par 10 ha, ierīkot iežogotas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē, veikt darbības, kas izraisa augsnes eroziju, uzart, bojāt vai iznīcināt pļavas un ganības, nosusināt purvus, iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens ieguvi personiskajām vajadzībām, uzstādīt vēja ģeneratorus, kā arī realizēt virkni ar mežizstrādi un mežu apsaimniekošanu saistītas darbības (skat. 1.5. pielikumu).

Bez saskaņošanas ar DAP RNP administrāciju dabas lieguma zonā aizliegts:

- brīvā dabā ārpus tam paredzētām un speciāli ierīkotām vietām organizēt publiskus pasākumus;
- restaurēt, renovēt vai rekonstruēt ceļus un inženierbūves, celt un ierīkot jaunas hidrotehniskās būves un meliorācijas sistēmas, realizēt biotopu apsaimniekošanas pasākumus, dedzināt sausu zāli vai niedres, mākslīgi atjaunot vai ieaudzēt mežu, purvos ierīkot dzērveņu plantācijas.

Dabas parka zonā aizliegts:

- kurināt ugunsurus ārpus speciāli ierīkotām vietām, izņemot pagalmus;
- nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja vien pārvietošanās nav saistīta ar šo zemju apsaimniekošanu vai uzraudzību;
- sadalīt zemes īpašumus zemes vienībās, kas mazākas par 10 ha, nosusināt purvus, uzstādīt vēja ģeneratorus un realizēt atsevišķas ar mežizstrādi un mežu apsaimniekošanu saistītas darbības (skat. 1.5. pielikumu).

¹ 02.03.1993. "Likums par Īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ar grozījumiem līdz 16.12.2010.

² 02.11.2006. "Rāznas nacionālā parka likums" ar 25.01.2007., 14.06.2007., 30.04.2009. un 16.12.2010. grozījumiem.

³ 26.06.2007. MK noteikumi Nr. 447 „Rāznas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” ar 23.11.2010. grozījumiem.

Bez saskaņošanas ar DAP RNP administrāciju dabas parka zonā aizliegts:

- brīvā dabā ārpus tam paredzētām vai speciāli ierīkotām vietām organizēt publiskus pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 100 cilvēku;
- rīkot motorizēto transporta līdzekļu sacensības, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;
- mainīt zemes lietošanas kategoriju, veikt ceļu un inženierbūvju rekonstrukciju, renovāciju vai restaurāciju, celt un ierīkot jaunas hidrotehniskas būves un meliorācijas sistēmas, dedzināt sauso zāli vai niedres, ierīkot iežogotas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē.

Papildus visā RNP teritorijā, t.sk. neitrālajā zonā, aizliegts ierīkot atkritumu poligonus, piegružot vidi, glabāt atkritumus tiem neparedzētās vietās, novadīt neattīrītus notekūdeņus, lietot ūdensputnu šāviņus, kas satur svīnu un plaut plāvas virzienā no lauka malām uz centru.

Rakstiska parka administrācijas atļauja nepieciešama, lai jebkurā RNP vietā, t.sk. neitrālajā zonā:

- ierīkotu izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus;
- izplatītu informāciju par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem (t.sk., uz informācijas stendiem, bukletos vai uzņēmumu mājas lapās), brīvā dabā ārpus apdzīvotām vietām izvietotu reklāmas stendus;
- pārveidotu ezeru, upju un strautu grunts vai krastu reljefu (piem., uzlabojot peldvietu), veidotu mākslīgās salas un izvietotu peldošas konstrukcijas (t.sk. laipas un laivu piestātnes), veiktu darbības, kas izraisa pazemes ūdens, gruntsūdens vai virszemes ūdens līmeņa maiņu, cirstu kokus ārpus meža zemēm.

Rāznas, Zosnas, Salāja, Olovecas ezerā, Ežezērā un Rundēnu pagasta Bižas ezerā aizliegts pārvietoties ar jebkādiem kuģošanas līdzekļiem, izmantojot iekšdedzes dzinēju (ledus periodā – ar mehāniskiem transportlīdzekļiem un mopēdiem), ja vien tā nav ar parka administrāciju saskaņota pētnieku, dienesta pienākumus pildošu amatpersonu, ezeru apsaimniekotāju, licenzētās makšķerēšanas organizētāju vai zvejnieku pārvietošanās, ezeru un zivju resursu apsaimniekošanas nodrošināšanai un zvejas tiesību īstenošanai. Tūrisma pakalpojumu sniegšanas vajadzībām, saskaņojot ar DAP RNP, vienu kuģošanas līdzekli drīkst izmantot katrs tūrisma pakalpojumu sniedzējs, kurš darbojas uz ezeram iegulošas zemes, kas atrodas tā īpašumā.

10 metrus platā joslā ap Rāznas ezeru aizliegts izvietot un būvēt jebkādas ēkas un būves (t.sk. uz veciem pamatiem), izņemt hidrotehniskās būves, ūdens transportlīdzekļu piestātnes, krastu nostiprināšanas būves un peldvietas, kas paredzētas teritorijas plānojumā, kā arī veikt jebkādu saimniecisko darbību, kuras rezultātā mainās esošā Rāznas ezera krasta līnija. Rāznas ezera Zosnas, Dukstigala un Čornajas līcī laikā no 1. marta līdz 31. maijam aizliegta jebkāda veida makšķerēšana no laivām vai citiem peldošiem transporta līdzekļiem.

10 m rādiusā ap dabas pieminekļiem aizliegts ierīkot atpūtas vietas un celt teltis ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām (izņemot pagalmus), veikt jebkādu saimniecisko vai cita veida darbību, kura bojā, varētu bojāt, iznīcināt vai mazināt tā dabisko estētisko nozīmi. Ar DAP jāaskaņo arī jebkādi pieminekļu apsaimniekošanas pasākumi. Papildus, aizsargājamus ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos dabas pieminekļus ir aizliets pārveidot (t.sk., aprakstīt un apzīmēt) vai pārvietot (skat. 1.5. pielikumu).

Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns

RNP ilgtspējīgas attīstības un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nolūkos projekta "Sugu un biotopu aizsardzība dabas parkā "Rāzna"¹ ietvaros tika izstrādāts RNP dabas aizsardzības plāns². Plānā aprakstītas parka dabas un kultūras vērtības, identificēti tās ietekmējošie faktori, noteikti teritorijas apsaimniekošanas mērķi un pasākumi šo mērķu sasniegšanai, kā arī sagatavoti grozījumi parka individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un zonējumam.

Tā kā nacionālais parks dibināts ne tikai tā dabas un kultūras vērtību saglabāšanai, bet arī dabas tūrisma, ekoloģiskās izglītības un nenoplicinošas saimnieciskās attīstības nodrošināšanai, kā viens no parka apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķiem ir izvirzīts RNP izveidošana par Latvijas mēroga populāru apmeklēšanas vietu, kurā ierīkota dabas aizsardzības prasībām atbilstoša izziņas, rekreācijas un aktīvās atpūtas infrastruktūra un nodrošināta dabas un kultūras objektu pieejamība. Šī mērķa sasniegšanai plāna darbības laikā paredzēts veikt RNP tūrisma attīstība plāna izstrādi un ieviešanu, uzcelt un iekārtot RNP administrācijas un informācijas centru Tīlīšos, rekonstruēt Lipušku apvedceļu un Višķeru – Zīdu ceļu Rāznas ezera ziemeļos, kā arī realizēt vairākus ar peldvietu, atpūtas vietu, putnu vērošanas torņu un skatu platformu izbūvi, stāvlaukumu, dabas taku, pārgājienu, nūjošanas, velo, izjāžu un ūdens tūrisma maršrutu ierīkošanu saistītas aktivitātes. Tā kā dabas aizsardzības plāna un tūrisma attīstības plāna izstrādes laiki daļēji pārklājās, dabas aizsardzības plānā tika iestrādāti tūrisma infrastruktūras ierīkošanas pasākumi, kuri identificēti tūrisma attīstības plāna izstrādes laikā.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros sagatavotā RNP zonējuma grozījumu priekšlikumos ierosināts:

- dabas lieguma zonā ietvert visus aizsargājamus mežu un purvu biotopus un ezerus ar vislielāko dabas aizsardzības nozīmi (Ežezeru un Salāja ezeru), palielinot zonas platību līdz 2 293 ha (4% no RNP teritorijas);
- dabas parka zonā atstāt tikai bioloģiski vērtīgos ezerus, plāvas un ainaviski nozīmīgākās parka daļas, samazinot zonas platību līdz 44 470 ha (75% no RNP teritorijas);
- neitrālajā zonā ietvert tikai pašvaldību teritorijas plānojumos norādītos ciemus teritorijas plānos norādītajās robežās, samazinot zonas platību līdz 1 398 ha (2% no RNP teritorijas);
- pārējā parka teritorijā 11 450 ha platībā noteikt ainavu aizsardzības zonu (19% no RNP teritorijas).

¹ES LIFE – Daba programmas finansēts projekts LIFE/04/NAT/LV/000199 "Sugu un biotopu aizsardzība dabas parkā "Rāzna"". Daugavpils Universitāte, 2004./2009. gads.

² Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns 2009. – 2019. gadam. LDF, 2009.

Parka individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu grozījumu projektā ierosināts:

- ezeru salu biotopu saglabāšanas nodrošināšanai, aizliegt būvniecību uz ezeru salām, ja vien būvniecība nav saskaņota ar parka administrāciju un tā nav saistīta ar atpūtas vietu un izziņas infrastruktūras ierīkošanu dabas aizsardzības plānā norādītajās vietās (Ežezera Lielā Lāču sala un Jeršovkas sala, Rāznes ezera Zosnas līča salas);
- niedrēs ligzdojošo ūdensputnu ligzdošanas vietu saglabāšanas nodrošināšanai, ierobežot niedru plaušanu dabas lieguma un dabas parka zonas ezeros (bez saskaņošanas ar parka administrāciju niedru plaušanu plānots ļaut līdz pieciem metriem platās joslās peldvietu ierīkošanas un laipu uzstādīšanas vietās);
- parka ainavisko vērtību saglabāšanas nodrošināšanai, dabas parka zonā aizliegt veikt darbības, kas būtiski vai neatgriezeniski pārveido reģionam raksturīgo ainavu, izmaina kultūrvēsturiskās vides īpatnības un raksturīgos ainavu elementus, būvēt jaunas un paplašināt esošas būves, kas neieklaujas ainavā un ieņem tām neatbilstošu dominējošu lomu, stādīt kokaugus, kas aizsedz skatus no skatu punktiem uz vēstures, kultūras un ainavas vērtībām;
- vērtīgāko parka mežu aizsardzības uzlabošanai, aizliegt veikt jebkādu mežsaimniecisko darbību dabiskajos meža biotopos un gravās, ierobežot platlapju koku sugu ciršanu u.c.;
- jaunizveidotajā ainavu aizsardzības zonā bez parka izmantošanas ierobežojumiem, kuri noteikti visā parka teritorijā (t.sk. neitrālajā zonā), aizliegt dedzināt sauso zāli un niedres, sadalīt zemes īpašumus zemes vienībās, kas mazākas par 3 ha, uzstādīt vēja ģeneratorus (ja vien ģenerators netiek uzstādīts piemājas teritorijā individuālai lietošanai), nosusināt purvus un veikt ģeoloģisko izpēti derīgo izrakteņu ieguvei ārpus jau zināmajām atradnēm;
- zemes transformāciju, zemes lietošanas kategorijas maiņu, jaunu hidrotehnisko būvju celtniecību, savvaļas dzīvnieku aploku ierīkošanu, motorizēto transporta līdzekļu sacensību un publisku pasākumu, kuros piedalās vairāk nekā 150 cilvēku, organizēšanu ārpus tam paredzētām vietām, ainavu aizsardzības zonā ļaut realizēt tikai ar parka administrācijas rakstisku atļauju.

Funkcionālo zonu izmaiņu priekšlikumi norādīti 2.1. pielikumā, individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu grozījumu projekts – 1.5. pielikumā. Šobrīd grozījumu projekts ir iesniegts Dabas aizsardzības pārvaldē, taču līdz to apstiprināšanai Saeimā un Ministru Kabinētā, dabas aizsardzības plānā minētajiem zonējuma un aizsardzības un izmantošanas noteikumu grozījumiem ir tikai ieteikuma raksturs. Tomēr tā kā RNP dabas vērtības un dabas vides kvalitāte lielā mērā veido parka tūrisma attīstības pamatu, to saglabāšana ir ne tikai dabas aizsardzības, bet arī tūrisma attīstības interesēs. Līdz ar to minētie parka izmantošanas ierobežojumi būtu jāievēro jau šobrīd.

Rāznes nacionālā parka ainavu ekoloģiskais plāns

Lai identificētu ekoloģisko, kultūrvēsturisko, estētisko un sociāli – ekonomisko faktoru noteiktās RNP attīstības iespējas un veicinātu RNP ainavu ekoloģisko, estētisko un kultūrvēsturisko vērtību un bioloģiskās daudzveidības pieaugumu 2008./2009. gadā pēc DAP RNP administrācijas pasūtījuma SIA ELLE izstrādāja RNP ainavu ekoloģisko plānu¹. Plānā ietverts parka ainavu struktūru ekoloģisks, bioloģisks, kultūrvēsturisks, estētisks un sociālekonomisks novērtējums, identificētas vizuāli vērtīgas ainavas, ainaviski augstvērtīgi ceļu posmi un ainaviski nozīmīgi skatu punkti, analizēta ainavu attīstības vēsture un prognozēta tās turpmākā attīstība, noteikti vēlamie ainavu attīstības virzieni un priekšnosacījumi to sasniegšanai, izstrādātas vadlīnijas ainavu aizsardzībai un apsaimniekošanai un ainavu ekoloģiskā plāna iestrādei pašvaldību teritorijas plānojumos.

Ainavu apsaimniekošanas vadlīnijās uzsvēta lauksaimniecības zemju apsaimniekošanas, ilggadīgo zālāju uzturēšanas un kailciršu ierobežošanas nozīmība, kā arī ainavu degradējošo objektu (graustu un nepabeigtu jaunceltņu) sanācības, ceļmalu un ezeru piekrastu sakopšanas un skatu aizsedzošo krūmu izciršanas nepieciešamība (līdz 200 m garos piekrastes posmos pie ceļiem un apskates vietām vietās, kur nav sastopami aizsargājami biotopi, slīkšņas vai pārmitras krastu joslas (2/3 no ezera krasta līnijas saglabājot neizmainītas)).

Lai saglabātu un pilnveidotu parka ainavu kvalitāti, saskaņā ar ainavu aizsardzības vadlīnijām, jānodrošina RNP muižu, dievnamu, krucifiksu un to apkārtnes ainavas apsaimniekošana, pilskalnu siluetu atsegšana, muižu parku sakopšana un atjaunošana. Plānojot dažādu jaunu objektu būvniecību vai esošo rekonstrukciju, jāsaglabā ēkām raksturīgās iezīmes, arhitektūras stils un apjoms. Ēku ārējām fasādēm jāveido koka apdare, jāsaglabā sīkdaļas (piem., kokgriezumi), divslīpju jumti un tradicionālais to tonālais risinājums. Jaunai apbūvei jāiekļaujas apkārtējā ainavā. Tā nedrīkst kontrastēt ar jau esošo ainavu, ieņemt dominējošo lomu vai aizsegēt un būtiski izmainīt skatus uz ainavas vērtībām. Pirms apjomīgu objektu būvniecības ainaviski nozīmīgās vietās un skatu līnijās pie ceļiem un ezeriem jānodrošina detalplānojumu izstrāde, kurā jārisina apbūves arhitektoniskais veidols un ekoloģiskie aspekti.

Tā kā parka ainava ir viens no nozīmīgākajiem RNP tūrisma resursiem, parka ainavisko vērtību saglabāšanai jāpievērš īpaša uzmanība un ainavu apsaimniekošanas vadlīnijas jāizmanto plānojot un organizējot turpmāko parka apsaimniekošanu un izmantošanu.

¹ Rāznes nacionālā parka ainavu ekoloģiskais plāns. SIA "ELLE", 2009.

Kultūras mantojuma aizsardzību reglamentējošie normatīvie akti un plānošanas dokumenti

Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas

Latvijas kultūras mantojuma saglabāšanas pamats ir noteikts Kultūras ministrijas izstrādātajās "Valsts Kultūrpolitikas vadlīnijās 2006. – 2015. gadam"¹. Tajās izvirzīti valsts kultūrpolitikas attīstības mērķi, prioritātes, rīcības virzieni un uzdevumi to sasniegšanai, t.sk.:

- **stiprināt nacionālo un kultūrvēsturisko reģionu kultūras identitātes**, t.sk., saglabāt latviešu valodas izteiksmes daudzveidību un veidot latgaliešu rakstu valodu par pilntiesīgu kultūras saziņas līdzekli Latgalē;
- **pilnveidot Latvijas kultūras mantojuma saglabāšanu, aizsardzību, izpēti un pieejamību**, t.sk., uzlabojot sabiedrības iesaistīšanos kultūras procesos, sniedzot atbalstu NVO, kas darbojas kultūras jomā, motivējot pašvaldības iesaistīties nemateriālā kultūras mantojuma apzināšanā un saglabāšanā, pilnveidojot kultūras/tautas namu darbu u.c.;
- **radīt labvēlīgus nosacījumus kultūras tūrisma produktu un pakalpojumu izveidei un attīstībai** – sekmēt nacionālas nozīmes kultūras tūrisma produktu attīstību, izmantojot kultūras resursus ar starptautiskas atpazīstamības un konkurētspējas potenciālu, attīstīt vietējo tūrismu, veidojot uz Latvijas vēstures, kultūras un dabas izziņāšanu orientētus tūrisma produktus u. c.

Kultūras pieminekļu aizsardzību un izmantošanu reglamentējošie normatīvie akti

Latvijas kultūras pieminekļu aizsardzības pamatu nosaka likums "Par kultūras pieminekļu aizsardzību"². Likums nosaka kultūras pieminekļu veidus, to uzskaites, aizsardzības, pārvaldes, izmantošanas, izpētes un saglabāšanas pamatprincipus, pieminekļu īpašnieku vai valdītāju pienākumus.

Kultūras pieminekļu uzskaites, izpētes, aizsardzības, izmantošanas, remonta, restaurācijas un konservācijas kārtību nosaka "Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju, valsts pirmpirkuma tiesībām un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu"³.

2.5. Rāznas nacionālā parka pārvaldē un tūrisma attīstībā iesaistītās puses

Kaut Rāznas nacionālajam parkam un tā apkārtnē piemīt nozīmīgs tūrisma potenciāls un dažādos plānošanas dokumentos tūrisma attīstība minēta kā viena no nozīmīgākajām teritorijas attīstības prioritātēm, ne parka, ne "Zilo ezeru zemes" reģionā nav izveidota organizācija, kas būtu atbildīga par reģiona tūrisma attīstību un apmeklētāju piesaisti. Tā vietā RNP tūrisma galamērķa attīstībā tieši vai pastarpināti dažādos līmeņos ir iesaistītas vairākas puses, kuras savas kompetences ietvaros realizē dažādas tūrisma attīstību veicinošas aktivitātes.

Ekonomikas Ministrija

Par Latvijas tūrisma politikas izstrādi ir atbildīga LR Ekonomikas ministrija (EM). Tās galvenie uzdevumi ir likumprojektu un normatīvo aktu izstrādāšana, valsts atbalsta plānošana, starptautisko sadarbības līgumu sagatavošana un īstenošana, starptautisko projektu izstrādes koordinēšana. Ministrijas ietvaros par tūrisma jomu atbild Uzņēmējdarbības konkurētspējas departamenta Tūrisma nodaļa.

Tūrisma attīstības valsts aģentūra

Latvijas valsts tūrisma politikas ieviešanas nodrošināšanai ir izveidota Tūrisma attīstības valsts aģentūra (TAVA), kas darbojas saskaņā ar TAVA nolikumu⁴. Aģentūras galvenie uzdevumi ir Latvijas tūrisma tēla atpazīstamības veicināšana un Latvijas kā tūrisma galamērķa popularizēšana, tūrisma attīstību veicinošu pasākumu realizēšana, tūrisma attīstības finansējuma piesaistīšana, sadarbības veicināšana, tūrisma tirgus izpēte, tūrisma attīstību ietekmējošo normatīvo aktu pilnveidošanas priekšlikumu izstrādāšana un tūrisma nozares kvalitātes pārvaldības ieviešana.

Minēto uzdevumu veikšanai TAVA ik gadu izdod dažādus tūrisma informatīvos materiālus, t.sk., Latgales tūrisma karti latviešu, angļu, krievu, vācu, lietuviešu un igauņu valodā un dažādus tematiskos tūrisma izdevumus (piem., Lauku tūrisma mītnu katalogs, Baltijas kempingu katalogs u.tml.), uztur Latvijas tūrisma portālu www.latviatourism.lv un www.latvia.travel, sadarbībā ar reģionālajām tūrisma asociācijām organizē reģionu tūrisma konferences un informācijas dienas, reprezentē Latviju starptautiskās tūrisma izstādēs u.tml.

Kopš 2007. gada TAVA līdzdarbojas Eiropas Komisijas projekta "Eiropas izcilākie tūrisma galamērķi"⁵ realizēšanā, organizējot tūrisma galamērķa konkursu Latvijā. Projekta ietvaros tiek izcelti un popularizēti topošie vai potenciālie Eiropas tūrisma galamērķi, kuros tūrisma attīstība noris saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības principiem. 2008. gadā par izcilāko Latvijas ilgtspējīga tūrisma galamērķi tika atzīts Rēzeknes TIC sagatavotais pieteikums "Latgales podnieki – māla pavēlnieki".

¹ 18.04.2006. MK not. Nr. 264 "Par ilgtermiņa pamatnostādņēm "Valsts Kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015. gadam" ar grozījumiem līdz 03.12.2008.

² 12.02.1992. likums "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" ar grozījumiem līdz 28.10.2010.

³ 26.08.2003. MK not. Nr. 474 "Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju, valsts pirmpirkuma tiesībām un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu" ar 06.04.2010. grozījumiem.

⁴ 16.11.2004. MK not. Nr. 936. "Tūrisma attīstības valsts aģentūras nolikums".

⁵ "Eiropas izcilākie tūrisma galamērķi" ("European Sestination of Excellence") jeb EDEN, www.edenineurope.eu

Latgales plānošanas reģiona administrācija

Latgales plānošanas reģions (LPR) ir VARAM pārraudzībā esoša valsts iestāde, kas nodrošina Latgales reģiona plānošanas dokumentu izstrādi, sekmē to ieviešanu, veicina pašvaldību un citu valsts pārvaldes iestāžu sadarbību, realizē reģiona interešu aizstāvību valsts līmenī, informē par pieejamajiem finanšu instrumentiem un veicina to apgušanu. LPR veicina arī tūrisma attīstību, reģiona plānošanas dokumentos norādot tūrisma attīstībai nozīmīgākās teritorijas, perspektīvākos tūrisma attīstības virzienus un rīcības tūrisma attīstības nodrošināšanai. LPR administrācija iesaistās arī dažādu ar reģiona tūrisma attīstību saistītu projektu realizēšanā. LPR darbību reglamentē Reģionālās attīstības likums¹, Teritorijas plānošanas likums² un Latgales plānošanas reģiona nolikums.

Rēzeknes, Dagdas un Ludzas novada pašvaldības

Saskaņā ar likumu par pašvaldībām³, pašvaldības ir atbildīgas par teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecību, rekonstruēšanu un uzturēšanu, parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošanu un uzturēšanu), sadzīves atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanas organizēšanu un kontroli, sabiedriskā transporta pakalpojumu organizēšanu. To pienākums ir sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu, tautas jaunrades attīstību un kultūras pieminekļu saglabāšanu, gādāt par iedzīvotāju izglītību, veicināt uzņēmējdarbību u.tml.

Saskaņā ar Tūrisma likumu⁴, pašvaldības izstrādā attīstības plānus un teritorijas plānojumus, kuros definē pašvaldību tūrisma attīstības perspektīvas, nodrošina resursus tūrisma attīstībai, piedalās tūrisma informācijas centru un punktu izveidē un finansēšanā, veicina izglītojošo darbu tūrisma jomā, popularizē aktīvu un veselīgu dzīvesveidu, sniedz atbalstu tūrisma uzņēmējiem tūrisma piedāvājuma veidošanā.

Būtisku ieguldījumu RNP tūrisma piedāvājuma pilnveidošanā ir realizējusi Andrupenes pagasta padome, izveidojot muzeju "Andrupenes lauku sēta", nodrošinot tā darbību un sekmējot muzeja attīstību. Muzeja telpu remontam, modernas apkures sistēmas uzstādīšanai un semināru telpas labiekārtojuma pilnveidošanai 2009. gadā tika realizēts ELFLA finansēts projekts "Andrupenes kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana, atjaunojot, uzlabojot un labiekārtojot pašvaldības muzeju "Andrupenes lauku sēta" un tā teritoriju". Ezernieku pagasta pārvalde nodrošina Ezezera Ezernieku peldvietas regulāru apsaimniekošanu. Kaunatas pagasta pārvalde – atvēlējusi savas telpas tūrisma informācijas punkta ierīkošanai. Mākoņkalna pagasta pārvalde – realizējusi Mākoņkalna labiekārtošanas projektu. Lūznavas pagasta pārvalde – nodrošina Lūznavas muižas un parka apsaimniekošanu. Zināmu lomu tūrisma attīstības veicināšanā un tūrisma piedāvājuma daudzveidošanā veic pagastu kultūras un tautas namu darbinieki, kas ir galvenie pagastu kultūras dzīves organizatori.

Turpmāk pašvaldībām aktīvāk būtu jāiesaistās teritorijas sakopšanas nodrošināšanā, atkritumu apsaimniekošanas kontrolē, pašvaldības īpašumu, kultūras pieminekļu un pašvaldību plānošanas dokumentos noteikto peldvietu apsaimniekošanas nodrošināšanā, mūžizglītības, uzņēmējdarbības un inovatīvu tūrisma produktu izstrādes veicināšanā.

Tūrisma informācijas centri

RNP teritorijā darbojas Rēzeknes, Dagdas un Ludzas novadu tūrisma informācijas centri (TIC) un Kaunatas tūrisma informācijas punkts (TIP). Novadu TIC biroji atrodas novadu centros, ārpus RNP teritorijas. RNP teritorijā tūrisma informācija pieejama Kaunatas TIP, kurš ierīkots Kaunatas pagasta pārvaldes ēkā.

Kā nozīmīgākās TIC darbības var minēt:

- novadu tūrisma attīstības koordinēšana un sadarbības veicināšana;
- novadu tūrisma informācijas datu bāzes veidošana, atjaunošana un papildināšana, pašvaldību interneta mājas lapu tūrisma sadaļu aktualizēšana;
- novadu tūrisma karšu, bukletu un brošūru sagatavošana un izplatīšana;
- ceļotāju un vietējo iedzīvotāju konsultēšana par tūrisma un rekreācijas iespējām;
- tūrisma attīstībai nozīmīgu projektu realizēšana.

Lai realizētu pagastu attīstības programmas un RNP iekļautās novadu daļas kā RNP sastāvdaļas kļūtu par atpazīstamu dabas, izziņas un kultūras tūrisma galamērķi, Rēzeknes, Ludzas un Dagdas novadu TIC-iem daudz aktīvāk jāsadarbības RNP kā vienota tūrisma galamērķa reklamēšanā. Lai uzlabotu tūrisma informācijas pieejamību, RNP teritorijā nepieciešams ierīkot papildus TIP.

DAP Rāznes nacionālā parka administrācija

No parka izveides brīža līdz 2009. gada 1. jūnijam parka pārvaldi īstenoja Rāznes nacionālā parka administrācija. Saskaņā ar valsti īstenoto ĪADT pārvaldes reformu, kopš minētā datuma RNP pārvalde ir nodota Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) pārziņā⁵, kura darbojas saskaņā ar MK apstiprinātu DAP nolikumu⁶. RNP administrācija ir pievienota DAP un tās pārziņā ir nodota ne tikai RNP, bet visu DA Latgales ĪADT pārvaldīšana.

¹ 21.03.2002. "Reģionālās attīstības likums" ar grozījumiem līdz 16.12.2010.

² 22.05.2002. "Teritorijas plānošanas likums" ar grozījumiem līdz 16.12.2010.

³ 19.05.1994. Likums "Par pašvaldībām" ar grozījumiem līdz 16.12.2010.

⁴ 07.10.1999. "Tūrisma likums" ar grozījumiem līdz 10.12.2009.

⁵ 02.11.2006. "Rāznes nacionālā parka likums" ar 25.01.2007., 14.06.2007., 30.04.2009. un 16.12.2010. grozījumiem.

⁶ 02.06.2009. MK not. Nr. 507 "Dabas aizsardzības pārvaldes nolikums" ar grozījumiem līdz 21.12.2010.

Saskaņā ar nolikumu² DAP funkcijas ir ĪADT pārvaldīšana, valsts sugu un biotopu aizsardzības politikas īstenošana, kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ĪADT administrēšana un tirdzniecības ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām uzraudzība.

Funkciju īstenošanai DAP:

- kontrolē dabas aizsardzību regulējošo normatīvo aktu ievērošanu, izsniedz un anulē atļaujas, atzinumus un saskaņojumus darbībām ĪADT;
- koordinē un veic ĪADT zinātniskos pētījumus un monitoringu, apkopo un glabā zinātnisko pētījumu rezultātus un monitoringa datus, uzkrāj un apkopo informāciju par ĪADT veiktajiem un nepieciešamajiem dabas aizsardzības pasākumiem, organizē un uzrauga sugu, biotopu un dabas aizsardzības plānu izstrādi un veicina to ieviešanu, plāno un organizē nepieciešamos dabas aizsardzības, sugu, to dzīvotņu un biotopu uzturēšanas, atjaunošanas un aizsardzības pasākumus;
- informē par ĪADT, to robežām un aizsardzības režīmu, izglīto sabiedrību dabas aizsardzības jautājumos un veicina sabiedrības (t.sk. zemes īpašnieku) iesaistīšanos ĪADT apsaimniekošanā;
- apsaimnieko VARAM valdījumā esošos valsts nekustamos īpašumus un veic citus ĪADT, vides un meža apsaimniekošanas normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus.

Tā kā RNP ir jaunākais nacionālais parks Latvijā, par kuru gan tā iedzīvotājiem, gan plašākai sabiedrībai ir nepietiekama informācija, viena no DAP RNP administrācijas darbības prioritātēm ir teritorijas atpazīstamības veicināšana, informācijas pieejamības nodrošināšana, sabiedrības izglītošana vides aizsardzības jautājumos un iesaistīšana dabas vērtību un kultūras mantojuma saglabāšanā. Šīs prioritātes ietvaros pirmajos administrācijas darbības gados realizētas vairākas aktivitātes, starp kurām kā būtiskākās var minēt:

- iezīmēta parka robeža, uzstādot informatīvās zīmes (ozollapas) un informatīvās ceļa zīmes ar uzrakstu "Rāznas nacionālais parks";
- izstrādāts parka logo (autore – Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskolas studente K. Keidāne);
- izveidota un uzturēta parka mājas lapa www.raznasnpa.gov.lv (lapa slēgta līdz ar vienotas DAP mājas lapas www.daba.gov.lv atklāšanu 2010. gada martā);
- uzstādīti informatīvie stendi, norādes un informācijas zīmes;
- izdoti bukleti "Rāznas nacionālais parks", "Rāznas ezers" (latviešu, krievu un angļu valodā), "Ūdeņi" (latviešu valodā), 8 bukletu sērija "RNP vērtības RNP pagastu teritorijās" (latviešu valodā), izdota RNP avīze un SIA "Karšu izdevniecība Jāņa sēta" RNP karte mērogā 1:100 000;
- Rēzeknes un Dagdas laikrakstos, Dagdas un Rēzeknes televīzijā, Latgales radio un citos medijos nodrošināta regula informācija par RNP un tā aktualitātēm;
- Izstrādātas vairākas vides izglītības programmas, organizēti semināri un izglītojoši pasākumi par RNP aizsardzības, apsaimniekošanas un izmantošanas jautājumiem;
- iedibināta tradīcija ik gadu atzīmēt pasaules ūdens dienu, nacionālo parku dienu, pavasara un rudens putnu dienas,
- atbalstīta mākslinieku plenēra "Akminīši", pajūgu vadīšanas sacensību, Mārtiņdienai, Miķeļiem un Annas dienai veltītu pasākuma organizēšana;
- RNP telpās Lipuškos iekārtots apmeklētāju pieņemšanas punkts un organizētas dažādas ar RNP saistītas izstādes.

Neskatoties uz lielo sabiedrības izglītošanas un informēšanas darbu, kā rāda RNP uzņēmēju un iedzīvotāju intervijas, liela parka iedzīvotāju daļa vēl aizvien ir nepietiekoši informēta par RNP vērtībām un to aizsardzības nepieciešamību. Daudzi uzņēmēji un vietējie iedzīvotāji savu dzīves un darbošanās vietu neasociē ar RNP un nesaskata parka sniegtās priekšrocības uzņēmējdarbības attīstībā. Priekšstati par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ne vienmēr ir patiesi. Līdz ar to, informācijas pieejamības nodrošināšana, sabiedrības izglītošana un dažādu izglītojošo pasākumu organizēšana arī turpmāk saglabājama kā viena no DAP RNP administrācijas darbības prioritātēm.

Lai nodrošinātu dabas vides saglabāšanu un uzlabotu RNP dabas objektu pieejamību, DAP RNP administrācija realizējusi vairākas ar dabas infrastruktūras uzstādīšanu un uzturēšanu saistītas aktivitātes:

- Tilīšu, Lamašu un Ezernieku peldvietā, Mākoņkalna pakājē un Piļoru ozolu audzes stāvvietā ik vasaru uzstādīti atkritumu konteineri un konteineru tipa bio tualetes, atjaunota Andrupenes purva taka;
- sadarbībā ar jauniešu brīvprātīgā darba kopu atjaunota Mākoņkalna infrastruktūra, izcirsti krūmi Mākoņkalna skatu stīgas uzturēšanai, sāka Grumušku un Stalidzānu pilskalnu dabas taku un pārgājienu maršrutu "Akmeņi pagātnes liecinieki" un "Zili ezeri zaļos mežos" ierīkošana (krūmu izciršana, norāžu un stendu uzstādīšana);
- sadarbībā ar zemes īpašniekiem uzsākta Juguļu apkārtnes labiekārtošana;
- izstrādāts Lielā Liepukalna labiekārtošanas projekts (skatu torņa, dabas takas, stāvlaukuma, atpūtas vietas un nožogojumu ierīkošanai).

Arī turpmāk DAP RNP administrācija varētu būt viena no galvenajām infrastruktūras objektu plānotajām un ierīkotajām, tā kā tai ir lielāka pieredze un iespējas finansējuma piesaistē. Tomēr objektu apsaimniekošanu nākotnē vēlams nodot uzņēmēju un NVO rokās, kuri objektu tuvumā sniedz dažādus maksas pakalpojumus, tādejādi gūstot labumu no objektu apsaimniekošanas un radot priekšnoteikumus to apsaimniekošanai ilgtermiņā. Nākotnē dažādu apskates objektu

labiekārtošanā, dabas taku, pārgājienu un velo maršrutu plānošanā un ierīkošanā daudz aktīvāk jāiesaistās arī vietējiem iedzīvotājiem, NVO, pašvaldībām un uzņēmējiem.

Organizējot regulāras RNP sakopšanas talkas, DAP RNP administrācija realizē nozīmīgu ezeru krastu un populārāko apskates objektu sakopšanas darbu. Tā kā atkritumu apsaimniekošana ir zemes īpašnieku un pašvaldības funkcija, nākotnē pašvaldībām būtu daudz aktīvāk jāiesaistās šo problēmu risināšanā.

Lai atvieglotu DAP RNP darbu, sekmētu sadarbību un saskaņotu dabas aizsardzības un teritorijas apsaimniekošanas intereses, parka pārvaldes uzlabošanai ir izveidota RNP konsultatīvā padome, kura darbojas saskaņā ar RNP konsultatīvās padomes nolikumu¹. Padomes sastāvā darbojas pašvaldību, VARAM, Valsts meža dienesta, valsts a/s "Latvijas Valsts meži", Reģionālo lauksaimniecības pārvalžu, LPR, LRTA un Daugavpils Universitātes pārstāvji. Konsultatīvās padomes sanāksmes notiek vismaz divas reizes gadā un to laikā tiek pārrunāti dažādi ar RNP pārvaldi un apsaimniekošanu saistīti jautājumi.

Nevalstiskās organizācijas

Būtiska loma RNP tūrisma attīstībā ir nevalstiskajām organizācijām (NVO), kuru darbību reglamentē likums par Sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām². Tieši vai pastarpināti RNP tūrisma attīstībā ir iesaistījušās vairākas nacionāla, reģionāla un vietēja mēroga NVO. Piesaistot valsts un ES finanšu avotu līdzekļus, NVO realizē dažādas iniciatīvas, kas saistītas ar tūrisma infrastruktūras labiekārtošanu, maršrutu plānošanu un ierīkošanu, mārketingu, tūrisma izglītību u.tml.

Latgales reģiona attīstības aģentūra

Latgales pašvaldību dibinātās biedrības "Latgales reģiona attīstības aģentūra" (LRAA) misija ir veicināt Latgales reģiona sociāli ekonomisko attīstību. Sadarbībā ar LPR un citām reģiona organizācijām, pašvaldībām, NVO un uzņēmējiem, LRAA aktīvi iesaistās dažādu reģiona attīstībai nozīmīgu projektu realizēšanā. Kā tūrisma attīstībai nozīmīgākās no tām var minēt:

- Latgales reģiona portāla www.latgale.lv un tā tūrisma informācijas sadaļa www.turisms.latgale.lv izveide un uzturēšana;
- Latgales reģiona pārstāvniecības nodrošināšana starptautiskajās tūrisma izstādēs;
- Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas projekta "Jauna tūrisma galamērķa radīšana, apvienojot Latgales un Rytu Aukstaitija pierobežas reģionu piedāvājumu" (2005./2007. g., realizēts sadarbībā ar Eiro reģionu "Ezeru zeme", LRTA un TAVA) realizēšana. Tā ietvaros izveidota vienota Latgales, Lietuvas un Baltkrievijas pierobežas reģionu tūrisma informācijas sistēma, sasaistot www.latgale.lv, www.ezerukrastas.lt un www.balticlakes.com mājas lapas vienotā tīklā, izstrādāti tūrisma maršruti, izdota tūrisma karte un bukleti, realizēta reklāmas kampaņa, organizētas apmācības un pieredzes apmaiņas braucieni;
- Latvijas – Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas projekta "Uz ūdens balstīta kopēja tūrisma piedāvājuma radīšana Latgalē un Utenas apgabalā" (2009./2011. g., realizēts sadarbībā ar LPR un 11 Latvijas un Lietuvas pašvaldībām) realizēšana. Tā ietvaros labiekārtotas Latgales un Lietuvas pilsētu peldvietas, izveidots aktīvā tūrisma centrs Līvānos, izstrādāti tūrisma maršruti, izdotas tūrisma kartes un brošūras, realizētas apmācības, pieredzes braucieni un reklāmas kampaņas projekta ietvaros organizēto pasākumu, izstrādāto maršrutu un labiekārtoto atpūtas vietu reklamēšanai.

Kaut RNP teritorijā tūrisma infrastruktūras objekti LRAA realizēto projektu ietvaros nav ierīkoti, populārākie parka apskates objekti iekļauti projektu ietvaros sagatavotajos tūrisma maršrutos, kuri popularizēti projektu mārketinga aktivitāšu ietvaros.

Biedrība "Eiropas reģions "Ezeru zeme""

Biedrība "Eiropas reģions "Ezeru zeme"" ir Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas pierobežas pašvaldību asociācija, kas izveidota, lai ar pārrobežu sadarbības palīdzību sekmētu pierobežas teritoriju sociālekonomisko attīstību. Ilgtspējīgas, saskaņotas un plānotas darbības nodrošināšanai, biedrība dažādu projektu ietvaros ir izstrādājusi vairākus plānošanas dokumentus - Eiropas reģiona attīstības stratēģiju³, Eiropas reģiona Lauku tūrisma attīstības stratēģiju⁴ Tūrisma mārketinga stratēģiju⁵.

Eiropas reģiona attīstības stratēģijā tūrisms ir minēts kā viena no nozarēm, kuru iespējams attīstīt izmantojot pārrobežas sadarbības iespējas. Saskaņā ar stratēģijā noteiktajiem uzdevumiem, tūrisma attīstības nodrošināšanai jāuzlabo reģiona pieejamība, tūrisma infrastruktūra un pakalpojumi, iesaistīto pušu sadarbība, informācijas pieejamība un tūrisma mārketinga. Tā kā dabas un kultūras vides kvalitāte veido galvenos reģiona tūrisma resursus, vienlaikus ar tūrisma attīstību jānodrošina ilgtspējīga dabas resursu izmantošana, vides kvalitātes saglabāšana un negatīvu antropogēno ietekmju samazināšana.

Lai nodrošinātu lauku tūrisma attīstību, saskaņā ar Eiropas reģiona Lauku tūrisma attīstības stratēģiju, reģionā nepieciešams izveidot lauku tūrisma attīstību koordinējošu struktūru, attīstīt plaša spektra lauku tūrisma piedāvājumu, stimulēt vietējo iedzīvotāju iniciatīvu lauku tūrisma piedāvājuma un sadarbības tīklu veidošanā, nodrošināt lauku tūrisma resursu ilgtspējīgu izmantošanu, uzlabot tūrisma informāciju, tūrisma mārketingu un reģiona lauku tūrisma imidžu.

¹ 27.03.2007. MK not. Nr. 210. "Rāznas nacionālā parka konsultatīvās padomes nolikums".

² 15.12.1992. Likums "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām" ar grozījumiem līdz 31.03.2004.

³ Eiropas reģiona "Ezeru zeme" attīstības stratēģija 2008. – 2013. gadam. 2007. LPR. LR AM finansēts projekts "Ezeru zeme 2012".

⁴ Eiropas reģiona "Ezeru zeme" lauku tūrisma attīstības stratēģija. 2004. "Landkreis Bautzen". ES Tacis programmas finansēts projekts "Ezeru zeme" – lauku tūrisma attīstība un mārketinga".

⁵ Eiropas reģiona "Ezeru zeme" tūrisma mārketinga stratēģija 2006. – 2010. gadam. 2005. Eiropas reģionālā tūrisma institūts. Interreg III B Kaimiņattiecību programmas finansēts projekts "Iepazīsti ezeru zemi".

Reģiona tūrisma mārketinga stratēģijā kā galvenie tūrisma attīstības virzieni minēti kultūras, aktīvā, lauku, veselības un darījumu tūrisma attīstība. Kā prioritārie tūrisma produktu veidošanas uzdevumi – dabas taku, pārgājienu, velo, ūdens un auto tūrisma maršrutu ierīkošana, ziemas, aktīvā, dziednieciskā un kultūras tūrisma piedāvājumu veidošana.

Minēto plānošanas dokumentu realizēšanai, biedrība savas pastāvēšanas laikā, sadarbībā ar citām reģiona tūrisma organizācijām, realizējusi vairākus tūrisma attīstībai nozīmīgus projektus, kuru ietvaros radīti jauni tūrisma produkti un palielināta reģiona atpazīstamība. Kaut neviens no šiem projektiem nav tieši saistīts ar RNP, vairākas to aktivitātes iesniedzas parka teritorijā. Nozīmīgākie no tiem ir:

- *PHARE* programmas projekts “Latgale CUSINE” (2003./2004. g.) un tam sekojošs Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas projekts “Iepazīsti Ezeru zemi” jeb “Kulinārā mantojuma kā reģionālā tūrisma tīkla un attīstības metodes attīstīšana Eiropas reģionā „Ezeru zeme” (2005./2006. g.), kura ietvaros izveidota Latgales kulinārā mantojuma datubāze, izdota tradicionālo Latgales ēdienu recepšu grāmata, izstrādāts Latgales kulinārā tūrisma maršruts, sagatavots pieteikums Latgales dalībai Eiropas reģionālajā kulinārā mantojuma tīklā¹, kā arī realizēti vairāki mārketinga pasākumi Latgales kulinārā mantojuma tīkla atpazīstamības veicināšanai;
- Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas projekts „Aizraujošs velosipēdistu maršrutu tīkls Baltijas Ezeru zemē” ((2005./2007. g.) realizēts sadarbībā ar valsts a/s “Latvijas Valsts meži” un 16 Latvijas un Lietuvas pašvaldībām), kura ietvaros izstrādāti 36 velo maršruti (t.sk., pieci RNP teritorijā), sagatavota velomaršrutu labiekārtojuma infrastruktūra (maršruta norādes, ceļa zīmes, informācijas stendi, velo statīvi, atpūtas vietas u.c.) un noorganizēta reklāmas kampaņa jaunizveidoto maršrutu popularizēšanai.

Latgales reģiona tūrisma asociācija “Ezerzeme”

Latgales reģiona tūrisma asociācija “Ezerzeme” (LRTA) ir Latgales novada tūrisma uzņēmēju biedrība, kas apvieno vairāk nekā 60 tūrisma uzņēmējus, privātpersonas, valsts un izglītības iestādes. Tā dibināta 1994. gadā, lai uzlabotu sadarbību un informācijas apmaiņu starp Latgales tūrisma uzņēmējiem, pašvaldībām, reģiona un valsts institūcijām, nodrošinātu reģiona uzņēmēju interešu pārstāvniecību nacionālā līmeņa organizācijās un darba grupās, realizētu vienotas tūrisma mārketinga aktivitātes, attīstītu un veidotu tūrisma produktus un tūrisma infrastruktūru, veicinātu investīciju piesaisti un sekmētu ar tūrisma saistītas uzņēmējdarbības aktivizēšanu².

Sadarbībā ar LRAA, LPR un TAVA, LRTA nodrošina Latgales reģiona pārstāvniecību starptautiskās tūrisma izstādēs un realizē dažādus reģiona tūrisma attīstībai nozīmīgus projektus (“Iepazīsti Ezeru zemi”, “Aizraujošs velosipēdistu maršrutu tīkls”, “Jaunu tūrisma galamērķu radīšana” u.c.). Sadarbībā ar TAVA un Vidzemes reģiona tūrisma asociāciju – organizē Latgales un Vidzemes tūrisma konferenci. Latgales tūrisma uzņēmēju konkurētspējas paaugstināšanai, LRTA organizē lekcijas, kursus un apmācības, kā arī popularizē biedru tūrisma piedāvājumu biedrības mājas lapā www.latgaletourism.lv u.c.

Rēzeknes, Krāslavas un Ludzas rajona partnerības

Rēzeknes rajona kopienu partnerība, Krāslavas rajona partnerība un Ludzas rajona partnerība ir nevalstiskas organizācijas, kuras dibinātas, lai sekmētu lauku teritoriju sociālo un ekonomisko attīstību, aktivizētu vietējos iedzīvotājus līdzdarboties tiem nozīmīgu problēmu risināšanā un sakoptas, labvēlīgas un radošas vides veidošanā.

Lai piesaistītu *ELFLA* finansējumu vietējo iedzīvotāju dzīves līmeņa uzlabošanai *LEADER* programmas ietvaros, rajonu partnerības ir izstrādājušas partnerību attīstības stratēģijas 2008. – 2013. gadam. Tajās noteiktas attīstības prioritātes un darbības lauku ekonomikas stiprināšanai, vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitātes, aktivitātes un līdzdalības paaugstināšanai, sakoptas, mūsdienīgas un radošas vides veidošanai, kurām konkursu kārtībā pieejams *LAP LEADER* programmas finansējums. Kaut tūrisms attīstības stratēģijās nav īpaši uzsvērts un tā attīstībai atbalsts paredzēts vienīgi ar zivsaimniecību un tūrisma saistītas maza mēroga infrastruktūras būvniecībai vai rekonstrukcijai Rēzeknes rajona partnerības teritorijā, uzlabojot iedzīvotāju brīvā laika pavadīšanas iespējas, sakopjot un labiekārtojot brīvā laika pavadīšanas vietas un kultūrvēsturiski nozīmīgus objektus, ierīkojot muzejus un pilnveidojot to ekspozīcijas, ieguvēji būs arī RNP viesi.

Lokālās NVO

Saskaņā ar Biedrību un nodibinājuma reģistra datiem³, RNP pagastos ir reģistrētas 42 NVO, t.sk. 14 draudzes, 10 mednieku un makšķerēju biedrības, 17 interešu kopas un aktīvu pagasta cilvēku apvienības (floristu un vēstures izpētes klubi, tehniskās jaunrades centri, izglītības, sporta, kultūras un jauniešu biedrības u.tml.). Pateicoties pašvaldību atbalstam un finansējuma piesaistes iespējām, lokālās NVO aktīvi iesaistās dažādās pagastu sabiedriskās dzīves norisēs, sporta, izglītības un kultūras aktivitāšu organizēšanā, apkārtnes sakopšanā un labiekārtošanā.

Nozīmīga loma RNP izveidē bija Lūznavas, Čornajas, Mākoņkalna un Kaunatas pagastu apvienībai “Pagastu attīstības centrs “Rāzna””. Kaut šobrīd biedrības darbība ir apstājusī, piesaistot jaunus biedrus un aktivizējot biedrības darbību, tā varētu kļūt par galveno RNP tūrisma galamērķa attīstītāju, vienotu RNP tūrisma aktivitāšu organizētāju un tūrisma produktu pārdošanas veicinātāju.

Izglītības iestādes

Nozīmīgu atbalstu nacionālā parka tūrisma nozares izpētē, apsaimniekošanā un labiekārtošanā sniedz izglītības iestādes – RNP teritorijā esošās skolas, Rēzeknes, Daugavpils un Vidzemes augstskolas un Latvijas Universitāte.

¹ Eiropas reģionālā kultūras mantojuma tīkla (*European Network of Regional Culinary Heritage*) mājas lapa www.culinary-heritage.com.

² Latgales tūrisma asociācijas mājas lapa www.latgaletourism.lv.

³ Biedrību un nodibinājuma reģistra dati *Lursoft* datubāzē www.lursoft.lv. Resurss aprakstīts 01.06.2010.

Kopš 2002. gada **Ezernieku vidusskolā** 10. – 12. klašu skolēniem tiek piedāvāts apgūt tūrisma uzņēmējdarbības pamatus. Mācību procesa noslēgumā skolēni izstrādā projekta darbus par dabas, kultūras, aktīvā, rekreācijas tūrisma un viesmīlības tematiku. Šobrīd skolēnu izstrādātie projekti kā eksāmenu darbi atbilstoši instrukcijām glabājas skolā, taču tajos netrūkst labas idejas parka tūrisma piedāvājuma dažādošanai. Zināmu ieguldījumu tūrisma attīstībā un tūristu apmierinātības ar RNP veidošanā veic arī **citu RNP teritorijā esošo skolu skolnieki**, piedaloties parka sakopšanas talkās.

Daugavpils Universitāte laikā no 2004. līdz 2009. gadam realizēja projektu "Sugu un biotopu aizsardzība dabas parkā "Rāzna"¹. Projekta ietvaros veikta Rāznes ezera niedru pļaušana, uzsākta sarkanvēdera ugunskrupja *Bombina bombina* reintrodukcija, uzstādīti informatīvie stendi, izdoti RNP bukleti un avīzes, noorganizēti vairāki semināri par saimniekošanu un tūrisma iespējām RNP. Sadarbībā ar Latvijas Dabas fondu izstrādāts RNP dabas aizsardzības plāns.

RNP tūrisma galamērķa attīstībā iesaistās arī **Latvijas Universitātes, Daugavpils Universitātes, Rēzeknes un Vidzemes augstskolas** studenti, izstrādājot zinātniskos darbus par dažādiem RNP tūrisma attīstības jautājumiem un izmantojot DAP RNP administrācijas piedāvātās studentu prakšu vietas. Ik gadu parka sakopšanā un dažādu infrastruktūras objektu ierīkošanā iesaistās vairāku Latvijas un ārvalstu studenti brīvprātīgā darba ietvaros.

Nākotnē parka teritorijā esošo skolu vecāko klašu skolēni un Latvijas un ārvalstu augstskolu studenti parka tūrisma attīstībai nozīmīgu aktivitāšu realizēšanā varētu iesaistīties plašāk – izstrādājot tūrisma maršrutus un sagatavojot to aprakstus, no mācībām brīvajā laikā sniedzot tūristu pavadonu pakalpojumus, iesaistoties RNP monitoringa aktivitātēs (uzņēmēju un ceļotāju aptaujas, foto monitorings u.c.), veicot RNP mājas lapas izveidi, papildināšanu un aktualizēšanu, izstrādājot zinātniskos pētījumus (par tūristu apmierinātību ar parka tūrisma piedāvājumu, tūrisma informācijas pieejamību un tās kvalitāti, par perspektīvajiem tūrisma produktu attīstības virzieniem un to avotiem, par iespējamiem tūrisma biznesa sadarbības partneriem potenciālajos avotiem u.tml.).

Tūrisma uzņēmēji

Tūrisma uzņēmēji ir tie, ka veido tūrisma produktus, ko piedāvāt ceļotājiem. Uzņēmēju loma ir ļoti būtiska, jo no to darbības kvalitātes un savstarpējās sadarbības, kā arī sadarbības ar pārējām tūrisma attīstībā iesaistītajām pusēm, ir atkarīgs, vai tūrisma attīstībai parka teritorijā būs nākotne.

Kaut atsevišķi uzņēmēji sava piedāvājuma daudzveidošanai sadarbojas ar citiem parka uzņēmējiem (galvenokārt apkārtnes amatniekiem un lauksaimniekiem), uzņēmēju sadarbības līmenis vērtējams kā zems. Lai RNP veidotu par konkurētspējīgu tūrisma galamērķi, parka uzņēmējiem daudz ciešāk jāsadarbības kopēju piedāvājumu veidošanā, daudz aktīvāk jāsadarbības ar tūrisma aģentūrām, kuras nodarbojas ar ienākošā tūrisma apkalpošanu.

Pastarpināti RNP tūrisma attīstības veicināšanā un tūrisma piedāvājuma popularizēšanā ir iesaistījušies arī citi Latvijas uzņēmēji. "Karšu izdevniecība Jāņa sēta" atainojusi RNP un tā populārākos apskates objektus dažādos uzņēmuma izdotajos ceļvežos un kartēs – Latvijas ceļvedī², Dienvidlatgales kartē (mērogā 1:200 000), Rēzeknes un Krāslavas rajonu kartēs (mērogā 1:100 000). Pēc DAP RNP pasūtījuma uzņēmums izdevis RNP karti mērogā 1:100 000. Populārākie parka apskates objekti un atsevišķi tūrisma piedāvājumi iekļauti a/s „Diena”, a/s „Lauku Avīze” un LLTA „Lauku ceļotājs” izdotajos tūrisma ceļvežos. Netieši RNP tūrisma objektu reklamēšanā ir iesaistījušās tūrisma aģentūras, kuras RNP apskates objektus iekļāvušas savos tūrisma maršrutos.

Amatnieki, folkloras kopu dalībnieki, zvejnieki, lauksaimnieki un vietējie iedzīvotāji

Nozīmīgi tūrisma produktu veidotāji ir amatnieki, zvejnieki, lauksaimnieki, pašdarbības kolektīvu dalībnieki un vietējie iedzīvotāji. Amatnieku darbnīcu un apskates saimniecību apmeklējums jau šobrīd ir viens no populārākajiem parka tūrisma piedāvājumiem. Pašdarbības kolektīvu dalībnieki, piedaloties RNP teritorijā notiekošajos kultūras pasākumos, veido tos interesantus ne tikai vietējiem, bet arī teritorijas viesiem. Zvejnieki un lauksaimnieki, kuri nenodarbojas ar tūrisma uzņēmējdarbību, RNP tūrisma pakalpojumu sniegšanā iesaistās maz. Taču attīstot jaunus tūrisma produktus to loma tūrisma piedāvājuma veidošanā varētu pieaugt. Arī folkloras kopas, etnogrāfiskie ansambļi u.c. pašdarbības kolektīvi, piedāvājot dažādas tematiskas programmas, priekšnesumus un apmācības, nākotnē parka tūrisma piedāvājuma bagātināšanā varētu iesaistīties plašāk.

Tūristi

Nozīmīga loma RNP tūrisma attīstībā ir arī tūristiem, kuri izvēloties apceļot RNP un tā apkārtni, sekmē turpmāku teritorijas attīstību. Ierakstot atsauksmes un ceļojuma iespaidus uzņēmēju viesu grāmatās, mājas lapās un tūrisma informācijas vietnēs, tie norāda pakalpojumu sniedzēju stiprās un vājās puses un palīdz uzņēmējiem pilnveidot savu piedāvājumu. Tūristu atstātā nauda ir ekonomisks stimuls tālākai tūrisma produktu un infrastruktūras attīstībai. Tūristu skaita dinamika ir sava veida reģiona tūrisma attīstības indikators.

Resursu izmantošanu, dabas vides un kultūras mantojuma saglabāšanu un uzņēmējdarbību uzraugošās institūcijas

Vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanu reglamentējošo normatīvo aktu ievērošanu kontrolē vairākas Vides aizsardzības un Reģionālās attīstības un Zemkopības ministru pārraudzībā esošas iestādes.

¹ ES LIFE–Daba programmas finansēts projekts LIFE/04/NAT/LV/000199 "Sugu un biotopu aizsardzība dabas parkā "Rāzna". Daugavpils Universitāte, 2004./2009. gads

² Turlajs J. 2004., Latvijas ceļvedis. Rīga, SIA Karšu izdevniecība Jāņa sēta.

Vides aizsardzību un dabas resursu izmantošanu reglamentējošo normatīvo aktu ievērošanu kontrolē **Valsts Vides dienests (VVD)**¹. Dienesta pārziņā ir vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas, t.sk., zvejas un makšķerēšanas noteikumu un aizsargjoslu likuma ievērošanas kontrole, dažādu dabas resursu izmantošanas atļauju un tehnisko noteikumu izdošana un saskaņošana.

Meža apsaimniekošanu un izmantošanu reglamentējošo normatīvo aktu ievērošanu uzrauga **Valsts meža dienests (VMD)**². Dienests savas kompetences ietvaros izsniedz ar mežu apsaimniekošanu, izmantošanu, transformāciju, medībām un to organizēšanu saistītas atļaujas, apliecības un apliecinājumus, pieņem lēmumus, sniedz atzinumus, sastāda aktus un protokolus par normatīvo aktu pārkāpumiem, kas saistīti ar meža apsaimniekošanu un izmantošanu, kā arī administrē valsts un ES finansētās mežsaimniecības atbalsta programmas.

Lauksaimniecības un lauku atbalsta politikas īstenošanu, kā arī normatīvo aktu uzraudzīšanu lauksaimniecības jomā realizē **Lauku atbalsta dienests (LAD)**³. Dienests administrē valsts un ES atbalstu lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības attīstībai, izsniedz atļaujas un apliecinājumus, nodrošina meliorācijas sistēmu ekspluatācijas uzraudzību u.c.

Latvijas Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības politikas īstenošanu, kultūras mantojuma apzināšanu, izpēti un aizsardzību realizē **Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija (VKPAI)**⁴. VKPAI uztur valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu reģistru, izsniedz atļaujas un saskaņojumus būvniecības, konservācijas, restaurācijas, remonta, rekonstrukcijas un citu saimniecisko darbību veikšanai kultūras pieminekļos vai to aizsardzības zonās, pieņem lēmumus par saimnieciskās darbības apturēšanu kultūras pieminekļī vai tā aizsardzības zonā, ja tiek pārkāpti kultūras pieminekļu aizsardzības noteikumi, organizē pasākumus, kas saistīti ar arhitektūras kvalitātes uzlabošanu kultūras pieminekļu teritorijās un to aizsardzības zonās un veic citus normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus.

Vēl tiešāk lauku tūrisma attīstību ietekmē virkne Finanšu, Zemkopības un Veselības ministru pārraudzībā esošas iestādes, kuras kontrolē uzņēmējdarbību un to reglamentējošo aktu ievērošanu – Valsts ieņēmumu dienests, Pārtikas un veterinārais dienests u.c.

¹23.11.2004. MK not. Nr. 962. "Valsts Vides dienesta nolikums" ar grozījumiem līdz 25.06.2009.

² 16.11.2004. MK not. Nr. 945. "Valsts meža dienesta nolikums" ar grozījumiem līdz 10.06.2008.

³ 06.04.2000. "Lauku atbalsta dienesta likums" ar grozījumiem līdz 12.06.2009. un 19.10.2004. MK not. Nr. 876. "Lauku atbalsta dienesta nolikums" ar grozījumiem līdz 12.05.2010.

⁴ 09.11.2004. MK not. Nr. 916. "Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas nolikums".

III RNP tūrisma galamērķa vērtējums

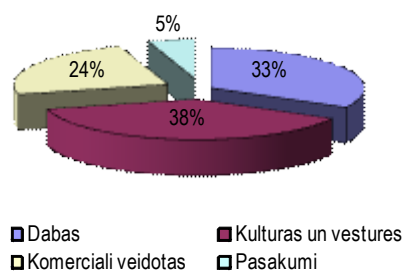
3.1. Tūrisma resursu vērtējums

Tūristu piesaistes ir pamatelements, kas motivē ceļotājus doties uz konkrētu galamērķi. Starp RNP tūristu piesaistēm dominē kultūras un vēstures piesaistes. Trešā daļa no parka tūristu piesaistēm ir saistītas ar dabas resursiem. Faktiski tūrismā iesaistīto dabas resursu skaits ir lielāks, tā kā tādas kultūras piesaistes kā pilskalni un kultakmeņi varētu tikt pieskaitīti arī dabas resursiem. Komerčiāli veidotās piesaistes ietver dažādu tūrisma mītņu piedāvājumus, kā arī vairākus ar ūdeņiem saistītus produktus – labiekārtotas peldvietas, laivu, ūdens motociklu noma u.c. (attēls Nr. 5.). Arī komerčiāli veidoto tūrisma piesaistu skaits faktiski ir lielāks, jo kā atsevišķas vienības netika uzskaitītas visas tūristu mītnēs, atpūtas vietās un peldvietās pieejamās izklaides un izziņas iespējas.

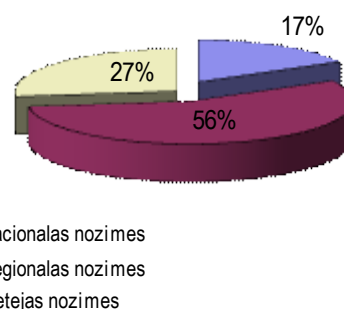
Dabas resursu ziņā tūrismā visvairāk izmantots ūdens. Tiešā ūdens tuvumā atrodas lielākā daļa tūristu pakalpojumu sniegšanas vietu. Pārējie dabas resursi tūrisma piedāvājumā iekļauti daudz mazāk. Līdz ar to, tie paver plašas attīstības iespējas. Kultūras piesaistu ziņā, atsevišķu resursu grupu dominānce nav vērojama. Tūrisma piedāvājumā ietverti gan atsevišķi senvēstures, gan viduslaiku, gan iepriekšējo gadsimtu un jaunāko laiku vēstures elementi. Liels potenciāls saistās ar RNP etniskajiem un cilvēku resursiem.

Vairāk nekā pusi no visām RNP tūristu piesaistēm veido reģionālas nozīmes piesaistes (attēls Nr. 8.). Nacionāla mēroga tūristu piesaistu potenciāls piemīt katrai sestajai tūrisma piesaistei. Daļa no tām (piem., Rāznas ezers, Ežezers, Mākoņkalns, Lielais Liepukalns, Latgales podniecības tradīcijas) jau šobrīd ir apmeklētāju iecienītas, nacionālā mērogā atpazīstamas, ar savu tūrisma tēlu un vēsturi. Citas par tādām vēl jāveido. Nacionāla mēroga piesaistu skaitu iespējams kāpināt, iedzīvinot atraktīvus pasākumus, izveidojot inovatīvus piedāvājumus, pilnveidojot reģionāla mēroga piesaistes u.tml. Vietējās nozīmes tūristu piesaistes pārsvarā veido nelieli elementi – akmeņi, dižkoki, ievērojamu cilvēku dzīves, atdusas un piemiņas vietas. RNP tūrisma piesaistu skaitu iespējams palielināt arī uz tuvākās apkārtnes rēķina, kas tieši neietilpst nacionālā parka teritorijā, taču pilnībā saistāmas ar šo tūrisma galamērķi.

Esošo un potenciālo nacionāla mēroga tūrisma piesaistu piemērotība tūrisma aktivitāšu organizēšanā vērtēta izmantojot 11 kritērijus (tabula Nr. 5.).

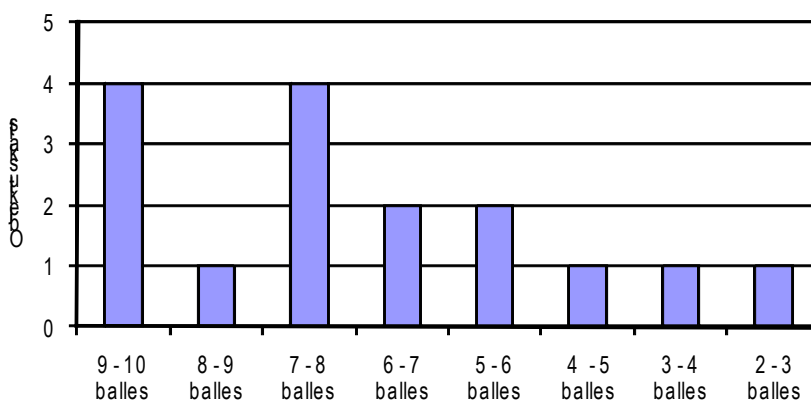
Attēls Nr. 5. Tūristu piesaistes Rāznas nacionālā parka teritorijā pēc to rakstura.

Attēls Nr. 8. Tūristu piesaistes Rāznas nacionālā parka teritorijā pēc to mēroga.

Tabula Nr. 5. Nacionāla mēroga tūrisma piesaistes un to tūrisma piemērotības vērtējums¹.

Tūrisma piesaiste	Plaša publicitāte	Viegli atrodamas	Viegli pieejams	Pieejams cilvēkiem ar īpašajām vajadzībām	Drošs	Labiekārtots	Apsaimniekots	Ir norādes	Kvalitatīva informācija uz vietas	Iesaistīts tūrisma produktā	Ainavisks	SUMMA
Rāznas ezers	1	1	0,75	0	1	0,5	0,75	0,5	0,5	0,75	1	7,75
Ežezers	1	1	0,5	0	1	0,5	1	0,5	0,5	0,75	1	7,75
Mākonkalns	1	1	1	0	0,75	1	1	1	1	0,75	1	9,5
Lielais Liepukalns	1	1	0,5	0	1	0	0,5	1	0,5	0	1	6,5
Pīļoru ozolu audze	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0,75	1	9,75
Andrupenes purvs	0,5	0,75	1	0	1	0,5	1	0,75	0	0,75	1	7,25
Latgales kulinārās tradīcijas un Muzejs "Andrupenes lauku sēta"	1	1	0,75	0	1	1	1	1	1	1	1	9,75
Latgales podniecības tradīcijas un E.Vasilevska podnieka darbnīca	1	1	0,75	0	1	0,75	1	1	1	1	1	9,5
Latgales zirgkopības tradīcijas un z/s „Rudo kumēļu paučuri”	0,75	1	0,5	0	1	0,75	1	1	1	1	1	9,0
Poļu muižniecības kultūras mantojums, Lūznavas, Zosnas muižas, sanatorijas "Rāzna" un to parki	0,5	1	0,5	0,5	1	0,5	0,75	1	0,5	0,5	1	7,75
Katolicisma tradīcijas Latgalē un Bukmuižas, Kaunatas, Andrupenes, Zosnas un Dukstīgala katoļu baznīcas un Jaundomes katoļu kapella	0,5	1	0,5	0	1	0,5	1	0,5	0	0	1	6,0
Krievu vecticībnieku kultūras mantojums, Bļižņevas, Lipušku, Ismeru, Rudušku un Rečeņu vecticībnieku lūgšanu nami	0	1	0,5	0	1	0,5	1	0	0	0	1	5,0
Latgalešu pagānisma tradīcijas, kultakmeņi, Lītaunieku Mēness akmens kalendārs	0,5	1	0,5	0	1	0,5	0,75	1	0,5	0,5	0,5	6,75
Pirts tradīcijas Latgalē un melnās dūmu pirts	0	0	0	0	1	0	0,5	0	0	0	0,5	2,0
Tradicionālā apbūves struktūra, koka arhitektūra	0	0,5	0,5	0,5	1	0	0,5	0	0	0	1	4,0
"Zilo ezeru zemes" ainava un tās vērošanas vietas	1	1	1	0,5	1	0	0,5	0	0	0	1	6,0

Attēls Nr. 9. Nozīmīgāko tūrisma piesaistu šī brīža piemērotība tūrisma produkta statusam (atbilstības vērtējums ballēs).

Pamata prasības tūrisma resursu iesaistei tūrisma produktā saistās ar to pieejamību, drošību un kvalitatīvu informāciju, ko var saņemt uz vietas. Daudzas RNP tūristu piesaistes balstās uz cilvēku entuziasmu un privātu iniciatīvu. Vairumam

¹ 1 – atbilst; 0,75 – drīzāk atbilst, jeb atbilst tikai atsevišķi piedāvājuma elementi; 0,5 – atbilst daļēji; 0 – neatbilst kritērijiem.

kultūras tūrisma objektu nav noteikta darba laika. Muižu un dievnamu iekštelpu apskates iespējas ir ierobežotas. Iepriekšējā pieteikšanās ne vienmēr ir iespējama un bieži nedarbojas nelielam cilvēku skaitam. Ne visur ir sakārtota infrastruktūra. Pat ja resurss ir pieejams, saistībā ar to trūkst organizētu pakalpojumu (regulāri pieejamas ekskursijas, līdzdarbošanās, suvenīru iegādes iespēja u.tml.), atbilstošas infrastruktūras (informācijas stendu, stāvvietu, atpūtas vietu u.tml.), vienota piedāvājuma vai atbilstošas reklāmas. Protams, ne vienmēr iespējams maksimums. Piemēram, Andrupenes muzejam diez vai izdosies "noslēpt" blakus esošo ūdens torni, vai visas pieejas parka ezeriem izveidot drošas, ērti pieejamas un viegli atrodamas. Taču uz augstāko kvalitāti jātiecas ikvienam tūrisma piedāvājumam.

3.2. Rāznas nacionālā parka tūrisma koncentrācijas zonas

RNP teritorija ir salīdzinoši liela un nevienmērīga. Tūrisma resursi un infrastruktūra nav vienmērīgi izplatīta visā parka teritorijā, bet gan koncentrējas atsevišķos areālos tā perifērijā un ap Rāznas ezeru. No tūrisma un rekreatīvā viedokļa neizmantota ir nacionālā parka centrālā, austrumu un ziemeļrietumu daļa, kurā šobrīd nav nedz valsts vai reģionāla mēroga tūristu interešu piesaistes vietu, nedz arī atbilstošs infrastruktūras nodrošinājums. No iepriekš minētā var secināt, ka nākotnē visdrīzāk nenotiks jaunu tūrisma areālu veidošanās un esošie areāli būtiski nepaplašināsies. Tomēr tas neizslēdz atsevišķu jaunu tūrisma objektu un produktu veidošanu arī kādā citā RNP daļā.

Šobrīd vislielākā parka apmeklētāju un tranzīta masa koncentrējas ap Rāznas ezeru un gar reģionālās nozīmes autoceļiem P55, P56 un P57 (tabula Nr. 6. un karte pielikumā Nr. 2.2.). Domājams, ka arī tuvāko gadu laikā šī situācija saglabāsies līdzīga. Taču, jāņem vērā, ka nacionālā parka statuss ilgtermiņā visdrīzāk piesaistīs aizvien lielāku apmeklētāju skaitu. Tādēļ jau šobrīd noslogotākajos areālos to dabas un kultūras vērtību saglabāšanas nolūkā maksimāli jāveicina visa veida „kompensējošās” infrastruktūras ierīkošana, kas mazina parka apmeklētāju negatīvo ietekmi uz parka dabas resursiem (tualetes, atkritumu urnas, dabas takas, stāvvietas, tūristus virzoši maršruti, informācija u.tml.).

Tabula Nr. 6. Rāznas nacionālā parka tūrisma areāli un to raksturojums.

Areāls	Areāla raksturojums	Iespējamais attīstības virziens
Rāznas ezers ar pieguļošo teritoriju – Mākoņkalns – Zosna – Veczosna – Kaunata	Areāls ar lielāko tūrisma un atpūtas infrastruktūras un sniegto pakalpojumu blīvumu. Rāznas ezers – visvairāk izmantotais RNP tūrisma un rekreatīvais resurss, kas līdz šim ir bijis un arī nākotnē būs pakļauts vislielākajai antropogēnai slodzei un visplašākajam ar to saistīto aktivitāšu un ietekmju spektram. Rāznas ezera tuvumā atrodas ~ 70 % RNP naktsmītnu piedāvājuma. Lielākā daļa no tiem koncentrējas ezera A – DA krastā ~ 10 km garā ezera piekrastes posmā. Areālā ietilpst arī viens no RNP un Latgales populārākajiem un noslogotākajiem tūrisma objektiem – Mākoņkalns. Areālā ietverta arī Zosna, Veczosna un Zosnas ezers. Gar areāla A malu robežojas nozīmīgākās RNP transporta artērijas (P55 un P56 autoceļi). Viena no retajām teritorijām, kas pieejama ar sabiedrisko transportu. Ar areālu saistīti trīs no pieciem RNP velomaršrutiem. Areālā atrodas vairākas RNP mērogā nozīmīgas apdzīvotas vietas: Čornaja, Kaunata, Lipuški, Zosna un Veczosna.	Kājinieku, velo, auto – moto, ūdenstūrisms, izjādes ar zirgiem, dabas vērošana, visa veida izklaides pie/uz/zem ūdens, kultūras, izziņas, ārstniecības tūrisms, makšķerēšana, sviniņas, semināri, pirts, dažādi sporta un izklaides pasākumi.
Ežezers ar pieguļošo teritoriju	Otrs populārākais un nākotnē, domājams, – otrs noslogotākais RNP tūrisma areāls. Areāla galvenā piesaiste ir līciem un salām bagātais Ežezers. Ezera krastā atrodas vairākas naktsmītnes. Areāla lielākajās apdzīvotās vietās – Ezerniekos un Andzeļos ierīkotas atpūtas vietas un peldvietas. Areāla perifērijā atrodas velomaršruts, kas to savieno ar nozīmīgu reģiona transporta mezglu – Dagdu. Liela areāla daļa atrodas dabas lieguma zonā, kas pakļauta salīdzinoši būtiskai antropogēnai ietekmei (ugunsgrāvis kurināšana, zaru laušana ugunsgrāvis kurināšanas vajadzībām, atkritumi u.tml.).	Līdzīgi kā iepriekšējā areālā.
Andrupene	Areāla fokusā atrodas trīs objekti – Andrupenes lauku sētas muzejs, Līvanīku Mēness akmens kalendārs un Andrupenes purva taka. Tā kā galvenie šobrīd izmantojamie resursi nav saistīti ar dabas tūrisma un Andrupenes purva laipa neierīkojamos starp populārākajiem parka apskates objektiem, apmeklētāju radītā ietekme uz vidi nav būtiska un vērā ņemams aspekts minētajā teritorijā.	Lauku, kultūras, dabas, izziņas, kulinārais tūrisms, atpūta pie ūdens, makšķerēšana, izjādes ar zirgiem u.c.
Lielais Liepukalns	Salīdzinoši neliels areāls, kura galvenā piesaiste ir Latgales augstienes un RNP augstākā virsotne – Lielais Liepukalns, kas pēc skatu torņa izbūves varētu kļūt par vēl populārāku apmeklētāju piesaistes vietu. Areāla fizisko pieejamību (īpaši – pavasara, ziemas sezonā) kavē grantēto un zemes ceļu sliktais stāvoklis. Kaut arī šejienes „centrālais resurss” atrodas dabas lieguma zonā. Izbūvējot kāpnes un radot atbilstošu infrastruktūru, domājams, ka apmeklētāju radītais ietekmju spektrs un slodze varētu palikt minimāla, jo visas aktivitātes koncentrēsies šaurā takas koridorā un lielpaugura virsotnē.	Dabas un izziņas tūrisms, ainavu vērošana, velotūrisms u.c.
Lūznava	Salīdzinoši neliels areāls, kura centrā atrodas Lūznavas ciems, Lūznavas muiža un parks. Iecienīts Rēzeknes rajona tūrisma objekts ar pārdomātu un reklamētu tūrisma piedāvājumu. Tā kā galvenie tūrisma izmantotie resursi nav saistīti ar dabas vērtībām, apmeklētāju radītā ietekme uz vidi šajā areālā nav būtiska.	Kultūras un izziņas tūrisms, kājinieku, velotūrisms u.c.
Valsts nozīmes autoceļi P55, P56 un P57	Galvenie transporta un RNP apmeklētāju pārvietošanās koridori, kas savieno visus iepriekšminētos areālus. Noslogotākais ir P 55 auto ceļš, kas savieno Latgales ģeogrāfiskos centrus – Rēzekni un Krāslavu. Areālā novērojamas visas tās antropogēnās ietekmes, kas saistītas ar autotransporta kustību – gaisa piesārņojums, troksnis u.tml. Labiekārtotu stāvlaukumu vai ceļa paplašinājumu automašīnu novietošanai trūkums, veicina ceļmalu veģetācijas izbraukāšanu.	Auto – moto, velotūrisms u.c.

3.3. Tūrisma ietekmes uz dabas resursiem vērtējums

Tā kā nozīmīga tūrismā izmantoto resursu daļa ir saistīta ar dabas vērtībām, kuru dēļ teritorijai piešķirts nacionālā parka statuss, savlaicīgi jādomā par minēto resursu ilgtspējīgu izmantošanu un adekvātu apsaimniekošanu, lai ilgtermiņā saglabātu tās vērtības, kuru dēļ tūristi uz šejieni brauc.

Tūrisma ietekmēm visvairāk pakļautie resursi ir:

- ezeri un to piekrastes (īpaši Rāznas ezers, tā austrumu un dienvidu daļas un Ežezera A daļa);
- ezeru salas (īpaši Rāznas un Ežezera salas);
- atsevišķu pauguru nogāzes (īpaši Lielā Liepukalna DR nogāze, Mākoņkalna virsotne un ZA nogāze);
- atsevišķi biotopi (Piļoru ozolu audze, Rāznas un Ežezera salu biotopi, nogāžu meži);
- atsevišķas savvaļas augu un dzīvnieku sugas, kas nākotnē varētu tikt izmantotas nepārdomātā un neilgtspējīgā tūrisma piedāvājumā;
- putnu sugas, kuras tiek traucētas to ligzdošanas laikā.

Noslogotākie RNP dabas objekti un tajos fiksēto antropogēno ietekmju piemēri norādīti tabulā Nr. 7. Antropogēno ietekmi raksturojošas fotogrāfijas pievienotas attēlā Nr. 10.

Tabula Nr. 7. Tūrisma radīto nozīmīgāko ietekmju piemēri.

Nr.	Tūrisma objekts	Tūrisma radīto ietekmju piemēri
1.	Rāznas ezers	Ūdens piesārņojums ar biogēniem elementiem, krastu un ūdens piesārņojums ar sadzīves atkritumiem, veģetācijas nomīdījums peldvietu un atpūtas vietu tuvumā, ugunsgrābu kurināšana nelabiekārtotās vietās, koku zaru laušana ugunsgrābu kurināšanas vajadzībām.
2.	Ežezers	Ūdens piesārņojums ar biogēniem elementiem, krastu, salu un ūdens piesārņojums ar sadzīves atkritumiem, traucējums mežos ligzdojošiem putniem, zemeszemes nomīdījums peldvietu un atpūtas vietu tuvumā, ugunsgrābu kurināšana nelabiekārtotās vietās, koku zaru laušana, kritālu aizvākšana ugunsgrābu kurināšanas vajadzībām.
3.	Mākoņkalns	Veģetācijas nomīdījums, ugunsgrābu kurināšana nelabiekārtotās vietās, pils drupu bojāšana, infrastruktūras bojājumi, piesārņojums ar sadzīves atkritumiem
4.	Lielais Liepukalns	Veģetācijas nomīdījums, ugunsgrābu kurināšana nelabiekārtotās vietās, koku zaru laušana, kritālu aizvākšana ugunsgrābu kurināšanas vajadzībām, bez ceļu braukšana ar dažādiem mehāniskā transporta līdzekļiem.
5.	Piļoru ozolu audze	Veģetācijas nomīdījums, ugunsgrābu kurināšanas nelabiekārtotās vietās, aizsargājama biotopa postījumi (kritālu aizvākšana un koku zaru laušana ugunsgrābu kurināšanas vajadzībām), traucējuma efekts, piesārņojums ar sadzīves atkritumiem
6.	Vecslobodas pilskalns	Veģetācijas nomīdījums

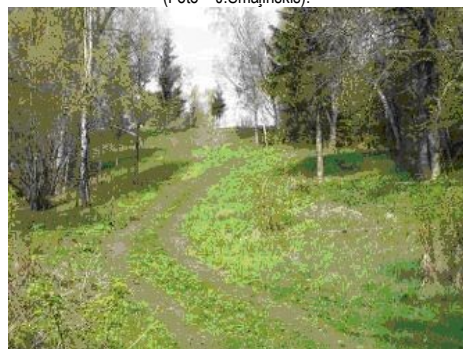
Veģetācijas nomīdīšana Piļoru ozolu audzē
(Foto – J.Smaļinskis).

Nelabiekārtota un neapsaimniekota atpūtas vieta Rāznas ezera krastā
(Foto – J.Smaļinskis).

Viena no divām stihiski izveidotām ugunsgrābu vietām Piļoru ozolu audzē
(Foto – J.Smaļinskis).

Nelabiekārtots un bez ceļu braucēju izmantots „ceļa” posms Lielajā Liepukalnā
(Foto – J.Smaļinskis).

Attēls Nr.10. Antropogēno ietekmi ilustrējoši attēli (Foto: Juris Smāļinskis)

Kā diskutējams dabas vērtību izmantošanas piemērs jāmin Piļoru ozolu audzē, kurā iekārtota atpūtas vieta. No vienas puses, šī vieta atpūtai tika izmantota arī pirms labiekārtošanas, no otras puses – pašlaik tā piesaista aizvien vairāk

apmeklētājus kā rezultātā dabas lieguma zonā iekļautajā aizsargājamā meža biotopā tiek pastiprināti nomīdīta veģetācija, ir redzamas četras jaunas (apmeklētāju stihiski veidotas) ugunsкура vietas, ir pastiprināts piesārņojums ar sadzīves atkritumiem u.c., t.sk. grūti fiksējamas ietekmes. Lai nepieļautu šī biotopa degradāciju, turpmāk nepieciešams sekot līdz antropogēnās slodzes pieaugumam un nepieciešamības gadījumā pārtraukt tā reklamēšanu tūrisma informācijas materiālos un interneta vidē.

Lai mazinātu tūristu radīto slodzi uz dabas un kultūras tūrisma un rekreatīvajiem resursiem, RNP teritorijā nepieciešams realizēt vairāku aktivitāšu kompleksu.

- Uzturēt esošo tūrisma infrastruktūru un veidot jaunus infrastruktūras elementus. Labiekārtotas atpūtas vietas un apskates objekti "koncentrē" tūristus konkrētā, šim mērķim labiekārtotā vietā, tādejādi mazinot ietekmi uz apkārt esošām dabas vērtībām, kā arī mazina "stihisku" un nelabiekārtotu atpūtas un ugunsкура kurināšanas vietu izveidi, kas ir pretrunā ar RNP aizsardzības un apsaimniekošanas principiem un noteikumiem.
- Izstrādāt jaunus un pilnveidot esošos tūrisma maršrutus. Tūrisma maršruti koncentrē apmeklētājus noteiktā vietā un ļauj novirzīt apmeklētāju plūsmu no saudzējamām vietām un jutīgu sugu dzīvotnēm.
- Veicināt vides gidu darbību. Arī vides gidi var novirzīt apmeklētāju plūsmas no jutīgākajiem dabas objektiem. Turklāt, gidu stāstījumā lielāku uzmanību var vērst uz atraktīvām, bet plaši sastopamām sugām un biotopiem, tādejādi mazinot noslodzi uz unikālākajām un jutīgākajām RNP dabas vērtībām.
- Veidot jaunus tūrisma piedāvājumus, kas piesaista apmeklētājus pavasara, rudens un ziemas sezonā, tādejādi izlīdzinot kraso apmeklējuma sezonālītāti.
- Veidot jaunus produktus, kas saistīti ar teritorijas bagātīgo kultūras mantojumu, novēršot fokusu no dabas resursiem.
- Tūrisma piedāvājumā vairāk iekļaut vietējo iedzīvotāju sniegtos pakalpojumus un saražotos produktus. Vietējie cilvēki, kuriem nacionālais parks ir ikdienas dzīves telpa un ienākumu gūšanas avots būs vairāk ieinteresēti teritorijas vērtību saglabāšanā.
- Realizēt dažādas sabiedrības izglītošanas aktivitātes – semināri, "zaļie" padomi, nacionālo parku dienas u.c., kas paaugstina vides apziņu visiem nacionālā parkā esošajiem „spēlētājiem” – uzņēmējiem, vietējiem iedzīvotājiem, pašvaldību pārstāvjiem, NVO u.c.
- Realizēt regulāru teritorijas izmantošanu reglamentējošo normatīvo aktu ievērošanas kontroli un regulāru tūrisma iesaistīto dabas un kultūras resursu uzraudzību.

Tā kā liela daļa RNP tūrisma resursi ir saistīti ar dabas resursiem, to izmantošana tūrisma piedāvājumā jāplāno īpaši rūpīgi un jebkura darbība jāaskaņo ar DAP RNP administrāciju. Nekādu tūrisma un rekreācijas aktivitāšu organizēšana nav pieļaujama dabas aizsardzībai nozīmīgākajās ezeru salās (2.2. pielikuma karte).

3.4. Rāznas nacionālā parka kā tūrisma galamērķa raksturojums

Galamērķis "Rāznas nacionālais parks"

Tūrisma vietas jēdzienu tirgvedībā vistiešāk saista ar galamērķi (*tourism destination*). Galvenās pazīmes, pēc kurām nosaka galamērķa kvalitāti ir tūristu piesaistes, piedāvātās ērtības un galamērķa pieejamība. Galamērķa konkurētspēja raksturo tā atpazīstamība, spēja organizēt kopējas mārketinga aktivitātes, nodrošināt kvalitatīvus un konkurētspējīgus tūrisma pakalpojumus un neaizmirstamu pieredzi, kas palielina tūristu tēriņus un pakalpojumu sniedzēju peļņu, uzlabo vietējo iedzīvotāju dzīves apstākļus un saudzīgi izmanto dabas un kultūras resursus¹. RNP atbilstība tūrisma galamērķa kritērijiem analizēta tabulā Nr. 8.

Tabula Nr. 8. Rāznas nacionālā parka atbilstība tūrisma galamērķa kritērijiem.

Tūrisma galamērķa kritēriji	RNP atbilstība tūrisma galamērķa kritērijiem
Tūrisma galamērķis ir lielāks par vienu apdzīvotu vietu.	RNP ietver plašu teritoriju Latgales vidienē.
Tūrisma galamērķis ir ainaviski vai kultūrvēsturiski vienota teritorija.	RNP statuss norāda uz teritorijas līdzību un unikalitāti.
Tūrisma galamērķim piemīt vietas tēls vai potenciāls tā attīstībai (unikāls raksturs vai apzināti veidots zīmols).	Kaut RNP tēls vēl nav izveidojies un tā identitāte ir fragmentēta, Latgales Zīlo ezeru zeme, Rāznas ezera un Ežezera apkārtnē ir teritorijas ar senām tūrisma tradīcijām un stabili vietu Latvijas tūrisma kartē.
Tūrisma galamērķis ietver daudzveidīgas tūrisma piesaistes.	Lai arī lielāko daļu no RNP tūristu piesaistēm nepieciešams pilnveidot un kopējo piesaistu skaitu nepieciešams palielināt, vasaras sezonas tūrisma piedāvājums ir pietiekami daudzveidīgs, lai ceļotāji RNP teritorijā pavadītu vairāk nekā vienu dienu.
Tūrisma galamērķis ietver savstarpēji saistītu tūrisma piedāvājumu.	Tūrisma uzņēmēji maz sadarbojas kopēju piedāvājumu veidošanā. Kopējās piedāvājuma paketēs esošās tūrisma piesaistes ir sasaistītas maz.

¹Hall C. M. 2000. Tourism Planning. Policies, Processes and Relationships, Pearson Education Limited, Singapore.; UNWTO, 2007. A Practical guide to tourism destination management. Madrid.; UNEP: <http://www.unep.fr/scp/tourism/events/iye/outcomes.htm>.

Tūrisma galamērķis un tā tūrisma piesaistes ir ērti pieejamas.	Novietojums starp lielākajām Latgales pilsētām un intensīvām satiksmes plūsmām RNP kā tūrisma galamērķim ir laba pozīcija. Parka teritorija ir labi sasniedzama, bet tā vide mazāk cieš no tranzīta plūsmām. Lai arī ceļu kvalitāti nepieciešams būtiski uzlabot, RNP šķērsojošo ceļu tīkls ir samērā blīvs un lielākā daļa tūrisma piesaistu ir pieejamas.
Tūrisma galamērķim piemīt potenciāls jaunu piesaistu veidošanai.	RNP teritorijā atrodas daudzveidīgi, tūrisma vēl maz izmantoti dabas un kultūras resursi, kurus iespējams iesaistīt ilgtspējīgā, kvalitatīvā tūrisma piedāvājumā ar augstu pievienoto vērtību.
Tūrisma galamērķī ir attīstīta tūrisma veicinoša infrastruktūra – ceļi, inženierkomunikācijas, dažādi uzņēmējdarbības un sociālie pakalpojumi, kas nepieciešami gan vietējo iedzīvotāju, gan tūrisma uzņēmēju un tūristu vajadzību apmierināšanai.	Tūrisma atbalstošā infrastruktūra RNP ir nepilnīga. Atsevišķi pakalpojuma veidi RNP teritorijā ir maz pieejami (ēdināšanas piedāvājums, interneta, bezskaidras naudas norēķinu izmantošanas iespēja u.c.).
Tūrisma galamērķī raksturo viesus uzņemoša vietējā sabiedrība.	Latgales viesmīlības tradīcijas ir zināmas visā Latvijā.
Tūrisma galamērķa cena ir atbilstoša izvēlētajai mērķauditorijai un salīdzināma ar konkurējošiem galamērķiem (cenu veido gan nokļūšanas, gan nakšņošanas, ēdināšana u.c. pakalpojumu izmaksas).	RNP tūrisma piedāvājuma cenas ir salīdzināmas ar vidējām cenām Latvijā.
Tūrisma galamērķī darbojas „galamērķa vadīšanas organizācija”, kurā pārstāvētas visas tūrisma attīstībā ieinteresētās puses un, kura spējīga realizēt tūrisma plānošanas, organizēšanas un mārketinga iniciatīvas.	Šobrīd RNP nedarbojas „galamērķa vadīšanas organizācija”. Līdzšinējās TIC, DAP RNP administrācijas, LPR un NVO realizētās galamērķa attīstības veicināšanas aktivitātes ir fragmentāras un neregulāras. Tomēr pieaugošā vietējo iedzīvotāju un NVO aktivitāte, ļauj cerēt uz šādas organizācijas izveidi tuvākajā nākotnē.
Aktīvs privātais sektors.	Tūrisma pakalpojumu sniegšanā 2008., 2009. gadā iesaistījās 39 uzņēmēji. Uzņēmēji samērā aktīvi iesaistās finansējuma piesaistē uzņēmējdarbības pilnveidošanai.

Kopumā RNP ar 700 gultavietām, samērā ērtu pieejamību, daudzveidīgām dabas un kultūras piesaistēm un aktīviem uzņēmējiem atbilst vienotam tūrisma galamērķim. Tomēr vienotas tirgvedības, pārvaldes un identitātes ziņā galamērķis ir fragmentēts. Plāna izstrādes laikā veiktā ceļotāju reģiona uztveres kartēšana¹ pierādīja, ka lielākā ceļotāju daļa spēj šo galamērķi identificēt kā vienotu. To veicina arī DAP RNP administrācijas aktivitātes. Tomēr parka atpazīstamība joprojām ir vāja un daudzus populārus tūrisma objektus ceļotāji bieži pat nesaista ar RNP. Arī uzņēmēju un pašvaldību savstarpējā sadarbība joprojām pārāk ietekmējās no administratīvā dalījuma un attāluma līdz novadu centriem.

Spriežot pēc plāna izstrādes laikā veiktajām ceļotāju aptaujām², ceļotāji kopumā ir apmierināti ar parka tūrisma piedāvājumu. Mutvārdu reklāmu raksturojošais NPS indekss, kurš raksturo iespējamību, ka šo galamērķi ceļotāji ieteiks arī saviem draugiem un radim, ir + 42,6 (no iespējamiem – 100 līdz +100). Pēc šī skaitļa var prognozēt, ka kopumā galamērķis savā attīstības ciklā ir sākuma stadijā un ilgtermiņā gaidāma galamērķa izaugsme un apmeklētāju plūsmas pieaugums. Tajā pat laikā ceļotāji norādīja uz dažādām nepilnībām infrastruktūrā vai nekvalitatīviem pakalpojumiem. To identificēšana un novēršana ir pozitīvas izaugsmes turpmāks priekšnoteikums.

Rāznas nacionālajā parkā realizētās tirgvedības aktivitātes

RNP minēšanas biežums interneta vidē

Pirmo priekšstatu par veiktajām aktivitātēm tirgvedības jomā var konstatēt pēc teritorijas nosaukuma „Rāznas nacionālais parks” pieminēšanas biežuma (latviešu valodā) pasaulē lielākajā meklēšanas sistēmā *Google*² (tabula Nr. 9). Salīdzinājumam attēlots arī informācijas kopējās plūsmas daudzums saistībā ar pārējiem Latvijas nacionālajiem parkiem un trim populārākajiem RNP tūrisma resursiem

Tabula Nr.9. Latvijas nacionālo parku un RNP populārāko tūrisma resursu minēšanas biežums *Google.lv* meklēšanas sistēmā (2008./2009. gads).

Vieta	Minēšanas biežums (latviešu val.) – 2008. g. septembris	Minēšanas biežums (latviešu val.) – 2009. g. septembris	Minēšanas biežums (angļu val.) – 2008. g. septembris	Minēšanas biežums (angļu val.) – 2009. g. septembris
Rāznas nacionālais parks	1150	6180	365	4780
Slīteres nacionālais parks	4760	12700	1190	4570
Ķemeru nacionālais parks	7740	15900	802	2920
Gaujas nacionālais parks	19600	566000	13900	3070000
Rāznas ezers	2310	23700	1090	6830
Ežezers	2940	4110	41	810
Mākoņkalns	10300	11700	4	2780

Izmantotais informācijas salīdzināšanas kritērijs neraksturo informācijas kvalitāti, taču zināmu priekšstatu tas dod. Īpaši par lielo atšķirību starp minēšanas biežumu latviešu un angļu valodā. Mākoņkalna vārda popularitāti latviešu valodā ietekmē tāda paša nosaukuma pagasts un otra tāda paša nosaukuma ģeogrāfiska vieta Ķekavas novadā.

¹ Auziņa B., Klepers A., Upīte M. RNP Ceļotāju aptauja, 2008./ 2009. g.

²Google.lv meklēšanas sistēma. Resurss aprakstīts 2008. gada 10. septembrī un 2009. gada 6. septembrī.

Kopumā informācijas apjoms pieaug lielā ātrumā. To labi raksturo ar gada starpību mērītie skaitļi. Plānveidīgas aktivitātes angļu valodas resursos RNP padarījušas populārāku par Slīteres un Ķemeru NP. Ārvalstu apmeklētāju skaita pieaugums un dalīšanās ceļojumu pieredzē dažādos blogos un forumos vairo RNP „vārda atpazīstamību”. Ņemot vērā faktu, ka arvien vairāk zūd iespēja kontrolēt publicēto saturu, primāri svarīga ir produktu kvalitāte un iespēja nodrošināt pozitīvas atsauksmes ikvienam ceļotājam. Ar sūdzībām un nepatiesu informāciju globālā tīmekļa vietnēs jāstrādā, sniedzot atbildes un skaidrojumus.

Kā vadošā lapa Google meklētājā uzrādās LIFE projekta mājas lapa¹. Tai seko brīvā tiešsaistes enciklopēdija Vikipēdija un atpūtas kompleksa “Rāznas gulbis” mājas lapa www.razna.lv². Līdz vienotas DAP mājas lapas izveidei 2010. gada martā, DAP RNP administrācijai bija sava mājas lapa www.rnpam.gov.lv. Kaut tūrisma informācija tajā bija nepilnīga un pieejama tikai Latviešu valodā, tajā bija apkopots samērā plašs informācijas klāsts par RNP dabas un kultūras vērtībām. Šobrīd apkopota informācija par RNP un tā tūrisma iespējām nav pieejama nevienā interneta vietnē. DAP mājas lapā www.daba.gov.lv nav ietverta informācija par RNP tūrisma iespējām. Rēzeknes, Dagdas un Ludzas novadu TIC mājas lapās tiek popularizēti tikai novadu teritorijā esošie objekti un pie tiem nav norādīts, ka tie atrodas RNP teritorijā. Arī lielākajā daļā uzņēmēju mājas lapu nav minēts, ka to uzņēmumi darbojas nacionālā parka teritorijā. Atbilstoša informācija angļu un krievu valodā pieejama vienīgi Latgales reģiona tūrisma portālos www.latgale.lv, www.balticlakes.com un atsevišķu tūristu mītnu mājas lapās (www.razna.lv, www.atputapieraznas.lv, www.raznaslicis.lv, www.osmany.lv).

RNP tūrisma informācijas mājas lapas trūkums ir viens no būtiskākajiem neizmantojamiem tirgvedības instrumentiem. Laikā, kad lielākā ceļotāju daļa informāciju meklē tieši internetā, vienotas, kvalitatīvas, mūsdienīgas un aktuālas RNP tūrisma mājas lapas izveide varētu būt viens no nozīmīgākajiem RNP atpazīstamības uzlabošanas instrumentiem.

Drukātie informācijas materiāli

Viens no precīzākajiem kritērijiem tūrisma galamērķa vienotas tirgvedības identificēšanai ir drukātie materiāli. Par Rēzeknes, Ludzas un Dagdas novadu (agrāk – Rēzeknes, Ludzas un Krāslavas rajonu) tūrisma piedāvājumu gandrīz ik gadu tiek izdoti dažādi tūrisma informācijas materiāli – tūrisma kartes, bukleti un brošūras. Līdz administratīvi teritoriālajai reformai, lielāko daļu no tiem izdeva rajonu TIC. Pēc reformas šo darbu turpina reformas laikā izveidoto novadu TIC. TIC izdotajos tūrisma informācijas materiālos publicēta rajona/novada tūrisma karte, sniegta informācija par apskates objektiem, naktsmītnēm, ēdināšanas iespējām u.c. pakalpojumiem. Materiāli izdoti latviešu, angļu un krievu valodās. Latgales reģiona tūrisma informatīvos materiālus ik gadu izdod TAVA. Plašs tematisku bukletu un brošūru klāsts sagatavots dažādu projektu ietvaros (velo maršruti, kulinārais mantojums, amatnieku darbnīcas u.tml.) Informatīvus bukletus un reklāmas lapiņas izdevuši arī vairāki RNP uzņēmēji (atpūtas komplekss “Rāznas Gulbis”, kempings “Selēna”, z/s “Rudo kumeļu pauguri” u.c.).

Diemžēl, nevienā no minētajiem tūrisma informācijas materiāliem nav akcentēts RNP tūrisma piedāvājums. Kaut dažādi Latvijas tūrisma tirgus pētījumi rāda, ka ceļotāji ceļošanas laikā pievērš maz uzmanības administratīvajām robežām, TIC, TAVA un dažādu projektu izdotajos materiālos tūrisma piedāvājumi lielākoties grupēti pēc administratīvās piederības pagastam vai novadam, nevis tūrisma galamērķim.

Vienīgā institūcija, kura izdod tieši ar RNP saistītus informācijas materiālus ir DAP RNP administrācija. Būtiska loma RNP tūrisma galamērķa atpazīstamības veicināšanā ir pēc DAP RNP administrācijas pasūtījuma karšu izdevniecības “Jāņa sēta” izdotajai RNP kartei mērogā 1:100 000. Karti papildina DAP RNP administrācijas izdotie bukleti, kuros sniegta informācija par RNP dabas un kultūras vērtībām, taču arī tajos pilnvērtīga tūrisma informācija par RNP netiek atspoguļota.

Diemžēl šobrīd RNP teritorijā vai tā apkārtnē nedarbojas institūcija, kura sekmīgi realizētu RNP kā vienota tūrisma galamērķa reklāmas aktivitātes. Rezultātā galamērķa atpazīstamības veicināšanas iespējas ir ierobežotas. Lai to atrisinātu nepieciešams izveidot spēcīgu NVO vai RNP TIC, kurš veiktu RNP popularizēšanu.

Turpmāk nav pieļaujama tūrisma veicināšanai domāta Dagdas vai Rēzeknes novada kartes un informācijas izdošana, ja RNP tajā pat nav pieminēts. Esošajā TIC struktūrā jārod iespēja vienotas informācijas plūsmas nodrošināšanai. Tādējādi tiktu strādāts uz tirgvedībā atpazīstama galamērķa, nevis vienas administratīvas teritorijas veicināšanu.

3.5. Tūrisma nozares stipro, vājo pušu un iespēju, draudu analīze

Nacionālā parka statuss un pārvalde

Stiprās puses	Vājas puses
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nacionālā parka statuss un vārda zīmola spēks, kas akcentē dabas un kultūras vērtības un norāda uz esošu/potenciālu tūrisma galamērķi. ▪ Apzināta teritorijas vērtība, uzsākta teritorijas izpēte, sekmēta teritorijas aizsardzība un plānota teritorijas attīstība – izstrādāti pašvaldību attīstības plāni, RNP dabas aizsardzības plāns, RNP individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, RNP ainavu ekoloģiskais plāns, RNP tūrisma attīstības plāns. ▪ Tūrisms ir izvirzīts par vienu no DAP RNP administrācijas, pašvaldību un Latgales plānošanas reģiona attīstības prioritātēm. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nacionālā parka statuss nosaka atsevišķu uzņēmējdarbības veidu ierobežojumus. ▪ Lielākā daļa RNP zemju pieder nelielu privāto zemju īpašniekiem, kas apgrūtina parka pārvaldi, tūrisma maršrutu izstrādi un to organizēšanu. Daļa no zemju īpašniekiem nedzīvo uz vietas (nav ar ko saskaņot tūrisma maršrutus, nav kas apsaimnieko konkrētos īpašumus u.tml.). ▪ Daudzi uzņēmēji un vietējie iedzīvotāji savu dzīves un darbošanās vietu neasociē ar RNP un nacionālā parka statusu neuztver kā priekšrocību.

¹ES LIFE – Daba programmas finansēts projekts LIFE/04/NAT/LV/000199 “Sugu un biotopu aizsardzība dabas parkā “Rāzna”. Daugavpils Universitāte, 2004./2009. gads <http://razna.dau.lv/>.

² Google.lv. meklēšanas sistēma. Resurss aprakstīts 2010. gada 1. jūnijā.

<ul style="list-style-type: none"> DAP RNP administrācijas, pašvaldību un plānošanas reģiona darbinieki ir ieinteresēti tūrisma attīstībā un realizē dažādas tūrisma attīstības iniciatīvas. 	<ul style="list-style-type: none"> RNP teritorijā nedarbojas stipra tūrisma NVO, kas realizētu kopīgas mārketinga aktivitātes, uzlabotu tūrisma attīstībā iesaistīto pušu sadarbību, plānotu un realizētu kopīgus tūrisma attīstības projektus.
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> Nacionālā parka statusu palielina pieejamo finansu avotu apjomu dažādu projektu realizācijai (piem., ERAF finansējums infrastruktūras attīstībai <i>Natura 2000</i> teritorijās, <i>LIFE-Daba</i> programmas finansējums u.tml.). Nacionālā parka statusu un tā sniegtā publicitāte ļauj RNP un tā tuvumā esošajiem uzņēmumiem izmantot papildus mārketinga līdzekļus klientu piesaistei. 	<ul style="list-style-type: none"> Neprognozējama situācija politikas, ekonomikas un sociālās jomās, kā rezultātā var samazināties gan dabas aizsardzībai un tūrisma attīstībai pieejamais finansējums, gan apmeklētāju skaits. DAP RNP administrācijas tieša atkarība no DAP centrālās struktūrvienības, kas ne vienmēr pārzina situāciju uz vietas un spēj pieņemt labākos lēmumus konkrētu jautājumu risināšanā. Ierobežojumu nevis stipro pušu un vērtību izmantošanas iespēju uzsēršana var sekmēt sabiedrības un vietējo uzņēmēju negatīvas attieksmes veidošanos pret RNP kā teritoriju, kurai nepieciešams aizsardzības statuss.

Atrašanās vieta un pieejamība

Stiprās puses	Vājas puses
<ul style="list-style-type: none"> RNP novietojums starp lielākajām Latgales pilsētām, valsts galvenajiem autoceļiem un starptautiskām dzelzceļa līnijām nosaka labu teritorijas pieejamību un palielina potenciālo apmeklētāju skaitu. RNP nešķērso valsts galvenie autoceļi ar augstu tranzīta plūsmu, kas ietekmētu vidi un veidotu traucējumu gan RNP dzīvojošām sugām, gan vietējiem iedzīvotājiem un ceļotājiem. Attālums līdz lielākajiem tūrisma tirgiem un transporta mezgliem (starptautiskām lidostām, dzelzceļa stacijām, ostām un autoostām) nosaka nepieciešamību teritorijā pavadīt ilgāku laiku (atrodas pietiekami tālu, lai teritorijas apskates laikā tās tuvumā būtu nepieciešams nakšņot). 	<ul style="list-style-type: none"> Slihta reģiona sasniedzamība un vairāku to objektu pieejamība – slihta ceļu kvalitāte (īpaši pavasara, rudens sezonā), nepietiekams sabiedriskā transporta nodrošinājums, nepietiekama informācija par esošajiem sabiedriskā transporta maršrutiem un autobusu kursēšanas laikiem. Attālums līdz nozīmīgākajiem tūrisma tirgiem un svarīgākajiem transporta mezgliem (lidostām, dzelzceļa stacijām, ostām un autoostām) samazina kopējo tūristu plūsmas apjomu. RNP atrodas trijās pašvaldībās, kas kavē RNP kā vienota tūrisma galamērķa attīstību.
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> RNP novietojums pierobežā rada iespēju īstenot pārrobežu sadarbības projektus un piesaistīt tūristus no Lietuvas, Krievijas un Baltkrievijas. RNP novietojums netālu no nozīmīgiem tūrisma galamērķiem (piem., Aglonas), ļauj piesaistīt šo galamērķu apmeklētājus. Veicinot RNP popularitāti Latgales pilsētās, RNP apceļošanai iespējams piesaistīt gan šo pilsētu iedzīvotājus, gan to viesus. RNP novietojums netālu no starptautiskām dzelzceļa līnijām rada iespēju izmantot salīdzinoši ērtu, lētu un videi draudzīgu teritorijas sasniedzamības veidu. 	<ul style="list-style-type: none"> Nepietiekams finansējums arī turpmāk var neļaut RNP ceļus uzturēt atbilstošā kārtībā. Ceļu kvalitāte samazina kopējo tūrisma plūsmas apjomu. Ceļotāji RNP vietā izvēlas ērtāk sasniedzamus galamērķus. Vīzu režīma un robežšķērsojošo jautājumu likumdošana arī turpmāk var ierobežot pārrobežu tūrisma attīstību un kavēt Krievijas un Baltkrievijas tūristu iecerēšanas iespējas.

Dabas un kultūras mantojums

Stiprās puses	Vājas puses
<ul style="list-style-type: none"> Gleznaina, daudzveidīga mozaīkveida ainava ar izciliem skatu punktiem un ainaviskiem ceļu posmiem. Liels ainavisku un rekreācijai piemērotu ezeru blīvums. Dabas vides kvalitāte, sugu un biotopu dažādība, dabas objekti ar augstu dabas tūrisma attīstības potenciālu. Latgaliešu un citu Latgalē dzīvojošo tautu identitāte un kultūras mantojums. Latgales kultūrvidē un kultūrainava, kas veido unikālu "vietas garu" un izceļ RNP citu nacionālo parku vidū. 	<ul style="list-style-type: none"> Minimāls atbalsts ainavas uzturēšanai. Maz instrumentu kultūrvides un kultūrainavas saglabāšanai. Trūkst informācijas un pētījumu par dabas un kultūras tūrisma objektu noslodzi un to vides kapacitāti. Ierobežotie finanšu līdzekļi apgrūtina pašvaldībām piederošos kultūras pieminekļus uzturēt pienācīgā kārtībā. Liela daļa nozīmīgo dabas un kultūras objektu atrodas uz privāto īpašnieku zemes, kas apgrūtina finansējuma piesaistes iespējas to labiekārtošanas projektu realizēšanai.
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> Dabas un kultūras resursu daudzveidība paver plašas iespējas dabas, kultūras, aktīvā un izziņas tūrisma attīstībai. Uzsverot tradicionālā dzīvesveida, nemateriālā kultūras mantojuma un arhitektūras nozīmību, iespējams sekmēt teritorijas unikālātes un tradīciju saglabāšanu. Labiekārtojot jaunas atpūtas vietas un apskates objektus, iespējams mazināt esošo tūrisma objektu noslodzi un palielināt teritorijas "atvērtību". 	<ul style="list-style-type: none"> Informācijas un labiekārtojuma trūkums var veicināt vides piesārņojumu un vērtīgo dabas objektu izpostīšanu. Neattīstoties pakalpojumiem, dabas un kultūras vērtības var tikt „patērētas” „bez maksas”, neveicinot teritorijas ekonomisko attīstību. Pieaugot ezeru piesārņojumam un eutrofīkācijai var būtiski samazināties ezeru rekreācijas vērtība un to tūrisma potenciāls. Ekstensīvās lauksaimnieciskās prakses panākuma rezultātā var strauji samazināties zālāju platības un būtiski izmainīties parka ainava.

	<ul style="list-style-type: none"> Nesaudzējot kultūrvides unikalitāti, tautas celtniecības tradīcijas un nemateriālo kultūras mantojumu var tikt zaudēta RNP reģiona identitāte.
--	--

Cilvēku resursi

Stiprās puses	Vājas puses
<ul style="list-style-type: none"> Viesmīlīgi un patriotiski noskaņoti uzņēmēji un vietējie cilvēki, kas rūpējas par teritoriju un uztur tradicionālo dzīves veidu un kultūras tradīcijas. Aktīvi tūrisma uzņēmēji – iesaistās produktu attīstībā un finansējuma piesaistē, līdzdarbojas dažādu pasākumu organizēšanā. Labā sadarbība Latgales plānošanas reģiona līmenī – saskaņotas rīcības un attīstības prioritātes. Labā sadarbība ar Lietuvas un Baltkrievijas pierobežas reģioniem. 	<ul style="list-style-type: none"> Maz apdzīvota teritorija, maz tūrisma uzņēmēju. Jauniešu un kvalificēta darbaspēka aizplūšana. Zema vietējā darbaspēka kvalifikācija. Vājas svešvalodu zināšanas. Nepietiekamas zināšanas mārketingā. Zems tūrisma uzņēmēju sadarbības līmenis – maz kopīgu tūrisma produktu, kopīgu pasākumu un vienotu tūrisma attīstību veicinošu darbību. Vāja dažādu organizāciju un iesaistīto pušu sadarbība RNP kā vienota galamērķa veidošanā un popularizēšanā. Neattīstīta sadarbība starp tūrisma produktu veidotājiem un to pārdevējiem (tūrisma aģentūrām).
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> Izmantojot pozitīvu uzņēmēju nosakņojumu turpmākai sadarbībai, RNP iespējams veidot par vienotu, unikālu un veiksmīgu tūrisma galamērķi ar daudzveidīgu tūrisma piedāvājumu. Labas krievu valodas zināšanas, ļauj piesaistīt tūristus no valstīm, kuru iedzīvotāji pārzina krievu valodu. Iesaistot vietējos iedzīvotājus, lauksaimniekus un ražotājus tūrisma piedāvājuma veidošanā, iespējams paaugstināt to dzīves kvalitāti un atbalstu RNP aizsardzībai un tā tūrisma attīstībai. 	<ul style="list-style-type: none"> Iedzīvotāju skaita samazināšanās, jauniešu un kvalitatīva darbaspēka aizplūšana, var ierobežot tūrisma produktu un pakalpojumu attīstības iespējas, samazināt teritorijas apsaimniekošanas intensitāti un ilgtermiņā izmainīt parka ainavu (pamestas viensētas, neapsaimniekoti lauki, neplautas ceļmalas u.tml.). Tūrisma uzņēmējiem nesadarbojoties var veidoties sadrumstalots, grūti pārskatāms un neizteiksmīgs piedāvājums, kā arī neefektīvi tērēti līdzekļi vienādu lietu un vietu atsevišķai popularizēšanai.

Tūrisma piedāvājums

Stiprās puses	Vājas puses
<ul style="list-style-type: none"> Nacionāla mēroga tūristu piesaistes objekti ar senām tūrisma tradīcijām un pozitīvu tūrisma tēlu – Rāznes ezers, Ežezers, Lielais Liepukalns, Mākoņkalns. Nozīmīgas kultūras tūrisma piesaistes ar augstu attīstības potenciālu – amatniecības, zirgkopības tradīcijas, latgaliešu, krievu vecniecību, katolicisma, poļu muižniecības kultūras mantojums u.c. Tūrisma aktivitāšu formu daudzveidība un augsts to attīstības potenciāls (atpūta pie/uz/zem/virs ūdens, aktīvā atpūta (dabas takas, pārgājienu un velo maršruti)), veselības kūres, ciemošanās pie amatniekiem un lauksaimniekiem u.c.) 	<ul style="list-style-type: none"> Maz nacionāla un Eiropas mēroga tūristu piesaistes objektu. Nepietiekams kvalitatīvu tūrisma produktu skaits. Latgales kultūrvide un kultūrainava maz tiek izmantota kā tūrisma produkts. Trūkst kompleksu tūrisma piedāvājumu. Esošais piedāvājums ir sadrumstalots. RNP nav izteikta "centra", kas kalpotu par RNP apceļošanas sākuma punktu. Vāji attīstīta ceļu atbalsta infrastruktūra – veikali, kafejnīcas, stāvlaukumi, tualetes u.tml. Nav pieejami RNP raksturojoši suvenīri.
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> Atraktīvi, līdz šim neizmantoti vai nepilnīgi izmantoti dabas un kultūras resursi ļauj veidot jaunus RNP dabas un kultūras tūrisma "magnētus". Klusa un mierīga atmosfēra lauku teritorijās (mazs iedzīvotāju blīvums, zema transporta intensitāte) ļauj attīstīt lauku tūrisma piedāvājumu. Kontinentālāks un pastāvīgāks klimats nekā lielākajā Latvijas daļā ļauj attīstīt ziemas tūrisma piedāvājumu. Labi resursi pasākumu un jaunu tradīciju aizsākšanai, t.sk., "ne sezonā". Izmantot aizvien pieaugošo ceļotāju interesi par lokālajiem produktiem, kultūras mantojuma daudzveidību un reģionālām atšķirībām. 	<ul style="list-style-type: none"> Citu tūrisma galamērķu atraktivitātes, popularitātes un konkurētspējas pieaugums var kavēt RNP tūrisma galamērķa attīstības iespējas. Zems apmeklētāju skaits, izteikta apmeklētāju sezonālitate. Pat pastāvot labam piedāvājumam, tūristi var nemainīt savus paradumus un turpināt ceļot tikai siltajā sezonā. Autentiski kultūras tūrisma produkti var tikt pārāk komercializēti, zaudējot savu šarmu un ekskluzivitāti.

Tūrisma informācija

Stiprās puses	Vājas puses
<ul style="list-style-type: none"> Informācija par RNP un tā apskates objektiem ir pieejama dabā – RNP robežzīmes, norādes un informācijas stendi. DAP RNP administrācija realizē dažādas RNP mārketinga aktivitātes – izdota RNP karte un bukleti, regulāra informācija reģionālajos masu medijos. 	<ul style="list-style-type: none"> RNP nav apmeklētāju un informācijas centra, kurš nodarbotos ar RNP apmeklētāju informēšanu, RNP tūrisma iespēju reklamēšanu un kompleksu RNP apceļošanas piedāvājumu sagatavošanu. Trūkst apkopotas informācijas par RNP apskates iespējām, tajā pieejamajiem tūrisma pakalpojumiem un tūrisma aktualitātēm. Trūkst gidu un tūrisma pavadoņu. Informācija par to piedāvājumu

<ul style="list-style-type: none"> Regulāra dalība tūrisma izstādēs DAP vai Latgales novada standā. RNP tūrisma produkti tiek popularizēti novadu un Latgales reģiona tūrisma mājas lapās un informācijas materiālos. 	<p>nav plaši pieejama.</p> <ul style="list-style-type: none"> Novadu un Latgales reģionu tūrisma informācijas sniedzēji neakcentē, ka to popularizētie RNP objekti atrodas nacionālā parka teritorijā. RNP ir nepietiekami atpazīstams Latvijas mērogā. Populārākos tūrisma objektus (Rāznas ezeru, Mākoņkalnu, Lielo Liepukalnu, Ežezaru) ceļotāji bieži nesaista ar RNP.
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> Latgales reģiona, pašvaldību un tūrisma uzņēmēju mājas lapas iespējams izmantot kā platformu RNP kā vienota tūrisma galamērķa reklamēšanai. Sadarbībā ar Vidzemes augstskolas tūristu gidu studiju programmu un mūžizglītības centru VITILU iespējams veicināt vietējo iedzīvotāju un uzņēmēju turpmāku izglītošanos. 	<ul style="list-style-type: none"> RNP tēls var saglabāties vāji atpazīstams, bez fiziskām izpausmēm neklātienē.

3.6. Tūrisma piedāvājuma salīdzinošā analīze

Tā kā Latvijā ir četri nacionālie parki, kas savstarpēji konkurē Rīgas, Latvijas un ārvalstu tūristu piesaistē, katram nacionālajam parkam nepieciešams akcentēt tieši sev īpašo un raksturīgo. Tūrisma kontekstā būtiskākās nacionālo parku savstarpējās atšķirības izvērtētas tabulā Nr.10.

10.tabula. Latvijas nacionālo parku salīdzinājums.

Rāznas nacionālais parks	Ķemeru nacionālais parks	Slīteres nacionālais parks	Gaujas nacionālais parks
Stiprās puses			
<ul style="list-style-type: none"> Jauns nacionālais parks – īsā termiņā papildu aktualitāte apmeklējuma veicināšanai. Latgales novada kultūra, īpaši akcentējot Latgales podniecību, zirgkopību un nemateriālo kultūras mantojumu. Latgales augstienes paugurainā ainava ar daudzajiem (zivīm bagātajiem) ezeriem, t.sk., lielāko ezeru Latvijā (pēc tilpuma). Latgaliešu viesmīlība. Citu kultūru mijiedarbība – īpaši krievu vecticībnieku un poļu muižniecības tradīcijas. 	<ul style="list-style-type: none"> Viens no lielākajiem augstajiem purviem Latvijā, plaši mežu masīvi. Jūra un smilšaina pludmale Rīgas līča R piekrastē. Rīgas tuvums, laba pieejamība (labs ceļu tīkls, dzelzceļš). Kūrorta – atveseļošanās un dziedniecības tradīcijas Ķemeru. Vienīgā no teritorijām, kas mērķtiecīgi specializējas ārvalstu putnu vērotāju piesaistīšanā. 	<ul style="list-style-type: none"> Lībiešu kultūra (īpaši valoda, tradīcijas). Kolkas rags, „divu jūru satikšanās”. Smilšainas vientuļgas pludmales. Senais Baltijas ledus ezera krasts. Labākā Latvijas putnu vērošanas vieta pavasarī. Kurzeme, kuršu mantojums, zvejniecība, kulinārais mantojums. 	<ul style="list-style-type: none"> Gaujas senieleja – garākā Latvijas upe ar ainaviskām smilšakmens klintīm, stāviem pauguriem. Populārākā ūdens tūristu upe Latvijā. Senākais nacionālais parks ar stabilām tradīcijām, labu infrastruktūru un daudzveidīgu tūrisma piedāvājumu. Labā pieejamība. Sigulda un Cēsis, kas aktīvi pozicionējas kā daudzveidīgi tūrisma centri. Turaidas muzejrezervāts – populārākā tūristu vieta ārpus Vecrīgas. Īpašs akcents – Vidzemes lībiešu kultūra. Lielā uzņēmējdarbības aktivitāte.
Vājās puses			
<ul style="list-style-type: none"> Salīdzinoši lielāks attālums līdz Rīgai un grūtāka pieejamība. Tomēr vienlaikus tā ir priekšrocība, jo veicina ilgāku uzturēšanos – vairāk tūristu, mazāk vienas dienas apmeklētāju. Maz nacionāla mēroga tūristu piesaistes. Par maz daudzveidīgu un kvalitatīvu tūrisma produktu. Fragmentēts tūrisma piedāvājums, nepietiekoša sadarbība vienota galamērķa attīstībā. Trūkst izteikta nacionālā parka centra. 	<ul style="list-style-type: none"> Tūrisma produktā maz iesaistīts reģiona kultūras mantojums. Maz nacionālā parka mēroga kultūras tūrisma produktu. Pamests un neizmantots „padomju laika” mantojums Ķemeru. 	<ul style="list-style-type: none"> Salīdzinoši neliela un maz apdzīvota teritorija. Maz vietējo cilvēkresursu, kas iesaistās tūrisma piedāvājumu veidošanā. Maz tūrisma tradīciju, pasākumu un produktu. Proporcionāli liela rezervāta režīma zona un tradīcijas teritorijas kā rezervāta pārvaldīšanā. 	<ul style="list-style-type: none"> Fragmentēts tūrisma galamērķis. Daudzas tūristu piesaistes pat nepiemin, ka atrodas GNP. Salīdzinoši blīvā apdzīvotība, kas vietām ierobežo dabas vai aktīvā tūrisma produktu iespējas. Lielas apmeklētāju plūsmas, kas ietekmē vides kapacitāti un vietām traucē cits citu.

Bez nacionālajiem parkiem ir virkne citu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vai vērtīgu kultūrvēsturisku vietu, taču šajā salīdzinājumā tās nav ietvertas. Īpaši ienākošajā tūrisma tieši statusam „nacionālais parks” ir liela nozīme prioritāšu noteikšanā. Tā kā tradicionāli nacionālie parki koncentrē sevī konkrētām reģionam raksturīgās iezīmes, lai iepazītu etnogrāfisko novadu atšķirības ārvalstu viesi nereti apmeklē tieši nacionālo parku teritorijas.

Katrs no parkiem atrodas savā etnogrāfiskajā Latvijas novadā, tiem iespējams vēl vairāk uzsvērt tieši reģionālās atšķirības un kultūras mantojumu. Katrā no nacionālajiem parkiem ir kāds īpašs dabas elements, kas izceļ gan parka ainaviskumu, gan padara to atšķirīgu.

3.7. Tūrisma nozīme RNP teritorijas sociālekonomiskajā attīstībā

Tūrisma nozares attīstības iespējas ir cieši saistītas ar ekonomisko aktivitāšu dažādošanu, inovatīvu ideju īstenošanu, pakalpojuma kvalitātes līmeņa celšanu, infrastruktūras nodrošināšanu un uzlabošanu, gan no pašvaldību, gan DAP RNP un privātā sektora puses. Veiksmīga rezultāta sasniegšanai nepieciešama abpusēja sapratne, atbalsts un sadarbība. Lai tūrisma uzņēmēji varētu sekmīgi darboties, tiem ļoti būtiska ir sakārtota infrastruktūra, pieejama tūrisma vide, atbalstoša ekonomiskā un finansiālā politika, birokrātisko šķēršļu mazināšana. Savukārt, pašvaldībai ir svarīga ekonomiskā aktivitāte, sociālā labklājība un drošība. Atbalstot tūrisma uzņēmējus un nodrošinot tiem labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi, pašvaldības iegūš:

- jaunas darba vietas (pieaugot nodarbināto skaitam, palielinās ieņēmumi no iedzīvotāju ienākumu nodokļa iemaksām, samazinās pieprasījums pēc pabalstiem un citiem sociālā atbalsta veidiem, pieaug iedzīvotāju labklājības līmenis un pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem, kas savukārt veicina arī citu nozaru attīstību);
- augstāku novadu iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti (līdz ar apmeklētāju skaita pieaugumu, pieaug pieprasījums pēc citiem pakalpojumiem un produkcijas, kas veicina arī pārējo nozaru attīstību);
- sakārtotu un regulāri apsaimniekotu infrastruktūru (piemēram, peldvietu un aktīvās atpūtas vietu izveide, labiekārtošana un apsaimniekošana);
- augstāku zemes hipotekāro vērtību tūrisma attīstībai nozīmīgās vietās (piem., ezeriem piegulošajām zemēm).

Lai veiktu tūrisma nozares ietekmes izvērtējumu uz vietējo ekonomiku, nepieciešama precīza un daudzpusīga statistiskā informācija. Līdz šim precīza un pilnvērtīga RNP tūrisma nozares statistikas datu apkopošana un analīze nav veikta. Lielākā uzņēmēju daļa precīzus un strukturētus statistikas datus neapkopo. Centrālās statistikas pārvaldes apkopotie statistikas dati tūrisma jomā ir ļoti konsolidēti – pieejami tikai valsts mērogā. Turklāt, lai vidējos statistikas rādītājus par tūristu tēriņiem Latvijā izmantotu analizējot situāciju lauku apvidos, tos nepieciešams korigēt, tā kā tie aprēķināti iekļaujot datus par tēriņiem Rīgā un citās lielākajās pilsētās, kas būtiski atšķiras no tūristu tēriņiem laukos.

Lai radītu iespēju nākotnē objektīvi novērtēt tūrisma ietekmi uz RNP un tā novadu ekonomiku, turpmāk jāapkopo precīza un sistemātiska informācija par RNP apmeklētāju skaitu, to uzturēšanās ilgumu, nakšņošanas un ceļošanas veidu, ceļošanas iemesliem un izdevumiem, tūrisma uzņēmēju, pasākumu rīkotāju izdevumiem un ieņēmumiem (sīkāk skat. 1.7. pielikumā). Regulāras tūrisma statistikas veidošana ļautu ne tikai aprēķināt tūrisma ekonomiskos ieguvumus, bet arī mērķtiecīgi plānot turpmāko attīstību.

Uzmaksu – ieguvumu analīzes piemēri

Tā kā precīza informācija par uzņēmēju darbības finansiālajiem rādītājiem, kas izlietoti un gūti tieši tūrisma jomā, tāpat kā precīzi dati par tūristu apgrozījumu un tūristu tēriņiem konkrētos objektos nav pieejami, kopējo tūristu plūsmas atstāto ietekmi uz vietējo ekonomiku precīzi noteikt nevar, jo ir ļoti daudz mainīgo lielumu, kuri atkarīgi no daudziem faktoriem. Tomēr, lai gūtu priekšstatu par tiešajiem un netiešajiem ieguvumiem, projekta ietvaros sagatavota atsevišķu tūrisma piesaistu izmaksu – ieguvumu analīze.

Dažādu RNP pasākumu un projektu izmaksu – ieguvumu analīzes piemēros ir atšķirīgs izmaksu un/vai ieguldījumu un ieguvumu un/vai ieņēmumu risinājums. Ne visos gadījumos ir skaidri nosakāms tiešs un/vai pastarpināts finansiāls ieguvums. Tā vietā tajos ir lielāka sociāla, izglītojoša vai vidi saglabājoša ietekme.

1. piemērs. Plānotā Lielā Liepukalna infrastruktūras izveide

Izdevumu veidi	Izdevumi, latos
Kopējās investīcijas	
Autostāvvietas iekārtošana	54 800
Takas un ceļa izveide	16 100
Atpūtas vietu labiekārtošana	12 100
Skatu torņa izveide	59 000
Informatīvo stendu un norāžu uzstādīšana	1 200
Uzturēšana izdevumi gadā	
Atkritumu savākšana (atkritumu urnu noma gadā)	~ 500
Tualešu uzturēšana (tualešu noma gadā)	~ 1000
Teritorijas sakopšana, infrastruktūras labošana un atjaunošana	x

Ieguvumi:

- Uzbūvējot tūrisma taku, skatu torni un uzstādot izglītojošus stendus, tiktu iegūta nepieciešamā infrastruktūra teritorijas apmeklētāju un vietējo iedzīvotāju izglītošanai un informēšanai;
- Iekārtojot autostāvvietu, tualetes, atkritumu urnas, laipas un kāpnes tiktu samazināta tūrisma negatīvā ietekme uz Lielo Liepukalnu un tā apkārtni;

- Jauna apskates objekta ierīkošana sekmētu apmeklētāju pieplūdumu ne tikai Lielajā Liepukalnā, bet visā RNP teritorijā. Tas pagarinātu apmeklētāju uzturēšanās laiku un palielinātu pieprasījumu pēc pārtikas, ēdināšanas un nakšņošanas pakalpojumiem RNP vai tiešā tā tuvumā.

Neizmantotās iespējas:

- Vietējo uzņēmēju sniegtie pakalpojumi Lielā Liepukalna apkārtnē, piem., Dubuļos – suvenīri, vienkāršas kafējnīcas, "lauku labumu" iegādes un degustācijas iespējas, gidu un tūrisma pavadonu pakalpojumu piedāvājums u.tml.

2. piemērs. Divu dienu izbrauciens no Rīgas uz RNP

Braucēji: Ģimene (vecāki un divi bērni).

Brauciena mērķis: apskatīt interesantas vietas un atpūsties.

Maršruts: Rīga – Andrupene – Dagda – Ežezers – Lielais Liepukalns – Akminiši – Rāznas ezers – Rudo kumeļu pauguri – Mākonkalns – Rīga. Kopējais ceļa garums: 623 km ar automašīnu.

Izdevumu veidi	Izdevumi, latos	piezīmes
Kopējie izdevumi četriem cilvēkiem	186	
Degviela	54	Rīga, Viļāni
Pārtikas iegāde	12	Rīga
Kafējnīcas apmeklējums	18	Kafējnīca "Liepkalni" Pļaviņas
Kafējnīcas apmeklējums	16	Kafējnīca "Dīleri", Kaunatas pagastā
Pārtikas iegāde	16	Dagda, Kaunata
Naktsmājas	40	Viesu nama "Rāznas stāvkrasti"
Ieejas biļetes, aktivitātes	3	Muzejs "Andrupenes lauku sēta"
Vīzināšanās zirga pajūgā	15	z/s "Rudo kumeļu pauguri"
Suvenīri (keramikas izstrādājumi)	12	Podnieka E.Vasilevska dzīves un darba vieta

Ieguvumi:

- No pārdotās degvielas – Rīgas un Viļānu novada uzņēmēji, Rīgas un Viļānu pašvaldība, valsts budžets;
- No nakšņošanas – Rēzeknes novada uzņēmējs, Rēzeknes pašvaldība, valsts budžets;
- No ēdināšanas – Pļaviņu un Krāslavas novada uzņēmēji, Pļaviņu un Rēzeknes pašvaldība, valsts budžets;
- No pārtikas iegādes – Rīgas, Dagdas, Rēzeknes novada uzņēmēji, Rīgas, Dagdas un Rēzeknes pašvaldība, valsts budžets;
- No tūrisma piesaistu apmeklējuma – Rēzeknes novada uzņēmēji, Dagdas novada pašvaldība.

Neizmantotās iespējas:

- Interesantu un reģionam raksturīgu suvenīru piedāvājums;
- Daudzveidīgāks ēdināšanas piedāvājums, kas veicinātu vairāk izmantot vietējos ēdināšanas pakalpojumus, nevis Rīgas un Dagdas pārtikas veikalu piedāvājumu;
- Lielāks atraktīvu tūrisma piesaistu klāsts veicinātu ceļotāju parka teritorijā uzturēties lielāku dienu skaitu.

3. piemērs. Pajūgu vadīšanas sacensību organizēšana

Izdevumu veidi	Izdevumi, latos
Izdevumi kopā:	~ 2000
Balvu fonds, dalībnieku izmitināšana, zirgu transportēšana u.c.	x

Ieguvumi:

- Popularizētas Latgales zirgkopības tradīcijas, uzlabota RNP publicitāte;
- Amatnieku tirdziņu, folkloras kopu un etnogrāfisko ansambļu priekšnesumu laikā popularizēts Latgales nemateriālais kultūras mantojums;
- Lauksaimnieku saražotās produkcijas, amatnieku izgatavoto mākslas darbu pārdošana pasākuma ietvaros organizētā tirdziņa laikā;
- Piesaistīti apmeklētāji (tūrisma mītni, ēdināšanas uzņēmumu un pārtikas veikalu klienti).

Neizmantotās iespējas:

- Uzlabojot pasākuma publicitāti, varētu piesaistīt lielāku apmeklētāju skaitu;
- Citiem RNP uzņēmējiem sniedzot atbalstu pasākuma rīkošanā, iespējams izmantot pasākuma sniegtās reklāmas iespējas, pasākumu apmeklētāju piesaisti saviem tūrisma uzņēmumiem u.tml.

4. piemērs. Ezeru krastu sakopšanas talkas akcija "Vēlos tīru ezeru!" sadarbībā ar skolām un pašvaldībām

Izdevumu veidi	Izdevumi, latos
Kopējie izdevumi	~ 400
gumijas cimdi un atkritumu maisi, atkritumu transports, pikniks ar desinām, tēju un pīrāgiem	x

leguvumi:

- Izglītoti skolēni (pastarpināti arī viņu vecāki un radnieki), veicināta to atbildības sajūta par dabas vērtību saglabāšanas un teritorijas sakopšanas nepieciešamību;
- Audzināti jauni un apzinīgi cilvēki, kuriem ir svarīgas ētiskas un estētiskas vērtības;
- Sakopti ezeru krasti, uzlabotas ainavu vērošanas iespējas;
- Stiprināta vietējo skolu skolēnu, skolotāju, pašvaldību un DAP RNP administrācijas darbinieku sadarbība.

Tūristu izdevumu novērtējums

Lai gūtu priekšstatu par ceļotāju tēriņiem RNP teritorijā, tika aptaujāti 23 individuālie ceļotāji, kas braucienā pavadīja no 1 līdz 7 dienām ar mērķi atpūsties, apskatīt Latgali, tās dabu un kultūras pieminekļus un 33 dalībnieku liela tūristu grupa, kas RNP teritorijā pavadīja 2 dienas. 23 individuāli ceļojošie kopumā RNP uzturējās 50 dienas un 28 naktis¹ (tabula Nr.11.).

Tabula Nr.11. Rāznas nacionālā parka apmeklētāju izdevumi 2009. gadā (n=55)

	Individuāli ceļojošais tūrists, Ls			Grupas tūrists, Ls			Individuālie un grupas tūristi kopā, Ls		
	Vidēji dienā	Vidēji visā braucienā	Aptaujāto grupa kopā	Vidēji dienā	Vidēji visā braucienā	Aptaujāto grupa kopā	Vidēji dienā	Vidēji visā braucienā	Aptaujāto grupa kopā
Ēdināšana	9,8	21,3	491,0	6,5	13,0	429,0	7,8	17,2	920
Billetes	1,3	2,8	63,6	2,5	5,0	165,0	2,0	3,9	229
Nakšņošana	0,6	1,2	28,5	12,0	12,0	396,0	6,5	6,6	429
Suvenīri	1,1	2,5	56,5	1,0	2,0	66,0	1,1	2,2	123
Kopā	12,8	27,8	639,6	22,0	32,0	1056,0	17,5	29,9	1696

Secinājumi:

- Neskatoties uz RNP pavadīto dienu skaitu, grupā ceļojošie brauciena laikā vidēji iztērēja 32 latus, individuālie ceļotāji – 28 latus;
- Grupā ceļojošie brauciena laikā ēšanai iztērēja vidēji 7 latus dienā. Individuāli ceļojošie – gandrīz 10 latus. Tomēr katrs ceturtais individuālais ceļotājs ēšanai naudu netērēja;
- Katrs grupā ceļojošais brauciena laikā naksmajām iztērēja 12 latus. No 23 aptaujātajiem individuālajiem ceļotājiem katrs ceturtais RNP teritorijā bija ieradies uz vienu dienu un nakšņošanas pakalpojumus neizmantoja. Par naksmajām maksāja tikai katrs ceturtais ceļotājs, maksājot vidēji 6 latus par nakti. Pārējie viesojās pie radiem un draugiem vai nakšņoja ārpus RNP teritorijas;
- Katrs grupas tūrists iegādājās suvenīru 2 latu vērtībā, turklāt, to darīja visa grupa. No 23 individuāli ceļojošiem suvenīrus iegādājās tikai katrs ceturtais ceļotājs, toties suvenīru iegādei atvēlēja vidēji 9 latus.

Neizmantotās iespējas:

- Lielākā tūristu daļa RNP teritorijā neveica nekādus pirkumus, tā kā RNP teritorijā pieejams ierobežots citu preču vai pakalpojumu klāsts;
- Suvenīrus iegādājās tikai daļa tūristu, tā kā suvenīru iegādes iespējas RNP ir ierobežotas;
- Ēdināšanas pakalpojumus izmantoja tikai daļa individuāli ceļojošie tūristi, tā kā ēdināšanas piedāvājums RNP ir visai ierobežots.

Ekonomiskās ietekmes aprēķini

Pēc iepriekš veiktā novērtējuma, RNP teritoriju 2008. gadā apmeklēja vairāk nekā 60 000 cilvēku, no kuriem 24 712 nakšņoja kādā no viesu namiem. Ņemot vērā apkopoto informāciju par naksmāju cenām un ceļotāju interviju laikā sniegto informāciju par ceļojuma tēriņiem, vidējā cena par nakšņošanu vienam cilvēkam ir 5,6 lati, kas indikatīvi 2008. gadā nodrošināja vietējiem uzņēmējiem ienākumus 138 387 latu apjomā par nakšņošanas pakalpojumu sniegšanu.

Spriežot pēc plāna izstrādes ietvaros veiktajām ceļotāju intervijām², ceļojuma laikā ēšanai vidēji tiek tērēti 8 lati dienā (tabula Nr. 11.). Ja šie astoņi lati tiktu tērēti RNP ēdināšanas uzņēmumos, kopējie ēdināšanas pakalpojumu ieņēmumi tikai no ceļotājiem, kuri nakšņo kādā no RNP tūrisma mītnēm, varētu būt 197 696 lati gadā. Tomēr, zinot RNP ēdināšanas pakalpojumu pieejamību, skaidrs, ka lielākā daļa šīs summas tiek tērēta RNP apkārtnes pārtikas veikalos vai Rēzeknes u. c. apkārtnes pilsētu ēdināšanas uzņēmumos.

Zināms finansiāls atbalsts vietējiem amatniekiem varētu būt suvenīru un dažādu vietējo ražojumu pārdošana, kas varētu veicināt ekonomisko aktivitāti un sniegt papildus ienākumus. Piemēram, ja katrs Andrupenes muzeja apmeklētājs iegādātos latu vērtu suvenīru, tad kopējie ieņēmumi no suvenīru pārdošanas būtu 3 000 lati gadā.

Diemžēl pilnīgas statistiskās informācijas (par uzņēmējdarbības formu, nodarbināto skaitu, pakalpojumu izmaksu struktūru u.c.) trūkuma dēļ nav iespējams noteikt šo izdevumu precīzu ietekmi uz valsts un pašvaldību budžetiem, iedzīvotāju

¹ M.Upīte, B.Auziņa, A.Klepers, 2008./2009. RNP ceļotāju aptauja.

² M.Upīte, B.Auziņa, A.Klepers, 2009. RNP ceļotāju aptauja.

un uzņēmumu ieņēmumiem (kāda summa tiek novirzīta nodokļiem, kāda – norēķiniem par precēm un pakalpojumiem un kāda veido atalgojumu un peļņu vai zaudējumus). Tomēr skaidrs, ka papildus ieņēmumi nodrošinātu lielākas dabas algas, lielākus nodokļu maksājumus, preču un pakalpojumu apgrozījuma pieaugumu, kas, savukārt, saistās ar citu uzņēmēju atbalstu.

Pēc TIC un DAP RNP apkopotajām ziņām, 2008. un 2009. gadā RNP tūrisma pakalpojumu sniegšanā bija iesaistīti 106 darbinieki. Pieņemot, ka darbiniekiem tika maksāta vismaz minimālā mēnešalga – 180 latī, tad kopumā aptuveni rēķinot valsts budžetā tika ieskaitīti 6 314 latī sociālais nodoklis (33,09% 2009. gadā) un 2 936 latī iedzīvotāju ienākumu nodoklis (2009. gadā – 23%), no kuriem 83% jeb 2 437 latī ieskaitīti pašvaldību budžetā un 499 latī – valsts budžetā.

Lai turpmāk veiktu pamatotākus analītiskus situācijas izvērtējumus par tūrisma saistītu pakalpojumu sniegšanu un to ekonomisko ietekmi, jāveic pilnīgāka statistiskās informācijas apkopošana gan uzņēmējiem, gan individuālajiem darbu veicējiem.

IV RNP Tūrisma attīstības stratēģija

4.1. Tūrisma attīstības vīzija, attīstības virzieni un nosacījumi

Attīstības vīzija

Ieviešot RNP tūrisma attīstības stratēģiju, turpmāko desmit gadu laikā RNP kļūs par Baltijas mēroga dabas, kultūras, izziņas un aktīvā tūrisma galamērķi ar kvalitatīvu un apsaimniekotu vides, tūrisma un sociālo infrastruktūru, pievilcīgām, Latgali un Rāznes nacionālo parku reprezentējošām tūristu piesaistēm, daudzveidīgu un kvalitatīvu tūrisma produktu piedāvājumu, veiksmīgiem tūrisma uzņēmējiem un ar dzīvi apmierinātiem, par teritoriju lepniem vietējiem iedzīvotājiem, kuri iesaistās tūrisma piedāvājuma veidošanā un gūst no tā ekonomisku labumu. Tūrisma nozare ne tikai palīdzēs saglabāt RNP dabas un kultūras vērtības, bet sekmēs to pieaugumu ilgtermiņā. RNP apmeklēs izglītoti un "zaļi" domājoši tūristi, kuri respektēs RNP dabas vērtības un tradicionālo Latgales kultūrvidi.

Attīstības nosacījumi

Veiksmīgas tūrisma attīstības nodrošināšanai, ieviešot stratēģiju un tās aktivitāšu kopumu nepieciešams ievērot vairākus nosacījumus. RNP tūrisma attīstība mērķtiecīgi jābalsta uz dabas un kultūras resursiem ar vislielāko potenciālu piesaistīt potenciālo teritorijas apmeklētāju uzmanību:

- Rāznes ezers un Ežezers;
- Mākoņkalns un Lielais Liepukalns;
- Latgales ainava;
- Muzejs "Andrupenes lauku sēta";
- Latgales podniecības, zirgkopības un kulinārās tradīcijas;
- Latgaliešu un dažādu Latgalē dzīvojošo tautu kultūras mantojums;
- Pārdomāti pasākumi, kas ietver Latgales dabas un kultūras vērtību popularizēšanu.

Plānojot RNP tūrisma attīstību un realizējot tūrisma attīstības pasākumus un projektus jāpatur prātā galvenie ilgspējīgas attīstības principi, kuriem jābūt līdzsvarā:

- vides aizsardzība, dabas daudzveidības saglabāšana un to vērtību paaugstināšana;
- kultūras mantojuma saglabāšana un popularizēšana;
- vietējo iedzīvotāju sociālās un ekonomiskās labklājības celšana;
- dabas aizsardzības un vietējās uzņēmējdarbības interešu sabalansēšana;
- pārdomāta ilgtermiņa tūrisma attīstības plānošana.

Attīstības virzieni

RNP tūrisma attīstība mērķtiecīgi jābalsta uz sekojošu mērķu sasniegšanu:

- RNP dabas, kultūras un ainavisko vērtību saglabāšanu un palielināšanu;
- Latgales novadu un RNP reprezentējošu, kvalitatīvu, konkurētspējīgu un tūrisma nozares attīstības tendencēm atbilstošu tūrisma produktu veidošanu;
- Kvalitatīvas un aktuālas tūrisma informācijas nodrošināšanu;
- Mērķtiecīgu RNP kā tūrisma galamērķi virzīšanu Latvijas un Baltijas tūrisma tirgū;
- Mērķtiecīgu tūrisma attīstībā iesaistīto un ieinteresēto pušu sadarbību;
- Tūrisma uzņēmēju konkurētspējas paaugstināšanu;
- Tūrisma atbalstošās infrastruktūras pilnveidošanu;
- Regulāru tūrismā iesaistīto resursu uzraudzību un apsaimniekošanu.

Visas minētās aktivitātes ir savstarpēji saistītas un atkarīgas viena no otras, tādēļ tās ir jāievieš kompleksi, neizlaižot nevienu šīs ķēdes posmu.

4.2. Tūrisma attīstības mērķi

DABAS, KULTŪRAS UN AINAVISKO VĒRTĪBU SAGLABĀŠANA UN PALIELINĀŠANA

ilgtermiņa mērķis:

1. Nodrošināta RNP dabas, kultūras un ainavisko vērtību saglabāšana un sekmēta to vērtību pieaugums ilgtermiņā.

Īstermiņa mērķi:

- 1.1. Ieviest RNP dabas aizsardzības un ainavu ekoloģisko plānu.
- 1.2. Nodrošināt RNP ezeru un to zivju resursu apsaimniekošanu.
- 1.3. Sekmēt RNP kultūras mantojuma un identitātes saglabāšanu.
- 1.4. Pilnveidot RNP iedzīvotāju, tūrisma uzņēmēju un ceļotāju vides izglītību.
- 1.5. Pilnveidot RNP tūrisma infrastruktūru, mazinot negatīvo tūrisma ietekmi uz RNP dabas un kultūras vērtībām.

TŪRISMA ATTĪSTĪBĀ IESAISTĪTO UN IEINTERESĒTO PUŠU SADARBĪBAS UZLABOŠANA

ilgtermiņa mērķis:

2. Mērķtiecīga sadarbība starp tūrisma sektorā iesaistītajām pusēm nodrošina RNP tūrisma galamērķa attīstību.

Īstermiņa mērķi:

- 2.1. Uzlabot uzņēmēju, lauksaimnieku un amatnieku sadarbību RNP tūrisma piedāvājumu veidošanā.
- 2.2. Nodrošināt tūrisma uzņēmēju, pašvaldību, NVO un DAP RNP administrācijas sadarbību RNP kā vienota tūrisma galamērķa attīstībā.

RNP REPREZENTĒJOŠU, KONKURĒTSPĒJĪGU UN KVALITATĪVU TŪRISMA PRODUKTU VEIDOŠANA

ilgtermiņa mērķis:

3. RNP pieejams daudzveidīgs un kvalitatīvs RNP un Latgales reģionu reprezentējošs tūrisma piedāvājums.

Īstermiņa mērķi:

- 3.1. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošos dzīvnieku vērošanas un dabas procesa izziņas piedāvājumus.
- 3.2. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošos izzinošu pastaigu, daudzveidīgu pārgājienu, nūjošanas un slēpošanas piedāvājumus.
- 3.3. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošos ūdens tūrisma piedāvājumus.
- 3.4. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošos velo tūrisma piedāvājumus.
- 3.5. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošās peldvietas un atpūtas vietas ezeru krastos.
- 3.6. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošos ainavu vērošanas piedāvājumus.
- 3.7. Uzlabot apskatei piemērotu dabas un kultūras objektu pieejamību.
- 3.8. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošos tūrisma piedāvājumus, kuros iekļauti tradicionālo amatu demonstrēšanas un apmācības elementi.
- 3.9. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošos tūrisma piedāvājumus, kuros iekļauti Latgales zirgkopības tradīciju elementi.
- 3.10. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošos tūrisma piedāvājumus, kuros iekļauti ezeru zvejniecības tradīciju elementi.
- 3.11. RNP un tā tuvākajā apkārtnē nodrošināt pastāvīgu Latgales kulinārā mantojuma ēdienu pieejamību.
- 3.12. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošos tūrisma piedāvājumus, kuros iekļauti dziedniecības un rehabilitācijas elementi.
- 3.13. RNP un tā tuvākajā apkārtnē veidot jaunus un pilnveidot esošos tūrisma piedāvājumus, kuros iekļauti inovatīvi, RNP raksturojoši elementi.

TŪRISMA ATBALSTOŠĀS INFRASTRUKTŪRAS PILNVEIDOŠANA

ilgtermiņa mērķis:

4. Pilnveidota tūrisma atbalstošā infrastruktūra.

Īstermiņa mērķi:

- 4.1. Uzlabot RNP tūrisma objektu pieejamību.
- 4.2. Uzlabot interneta pieejamību.

KVALITATĪVAS UN AKTUALAS TŪRISMA INFORMĀCIJAS NODROŠINĀŠANA

ilgtermiņa mērķis:

5. RNP un tā tūristu piesaistes vietās pieejama daudzpusīga, aktuāla un kvalitatīva tūrisma informācija.

Īstermiņa mērķi:

- 5.1. RNP teritorijā nodrošināt ērtu tūrisma informācijas pieejamību, izveidojot jaunas tūrisma informācijas sniegšanas vietas un nodrošinot to darbību.
- 5.2. Uzlabot vietējo gidu, tūristu pavadonņu un instruktoru sniegto pakalpojumu pieejamību.
- 5.3. Tūristu piesaistes vietās nodrošināt aktuālas tūrisma informācijas pieejamību, uzstādot trūkstošos tūrisma informācijas standus un norādes.

MĒRĶTIECĪGA RNP KĀ TŪRISMA GALAMĒRĶA VIRZĪŠANA LATVIJAS UN BALTIJAS TŪRISMA TIRGŪ

ilgtermiņa mērķis:

6. RNP kā tūrisma galamērķis mērķtiecīgi tiek virzīts Latvijas un Baltijas tūrisma tirgū.

Īstermiņa mērķi:

- 6.1. Uzlabot RNP atpazīstamību.
- 6.2. Veikt RNP kā vienota tūrisma galamērķa popularizēšanu.
- 6.3. Uzlabot sadarbību, RNP atpazīstamības veicināšanai.

TŪRISMA UZŅĒMĒJU KONKURĒTSPĒJAS UN KVALIFIKĀCIJAS PILNVEIDOŠANA

ilgtermiņa mērķis:

7. RNP tūrisma pakalpojumu sniedzēji ir konkurētspējīgi ar citu Latvijas reģionu piedāvājumu

Īstermiņa mērķi:

- 7.1. Paaugstināt tūrisma sektorā strādājošo konkurētspēju.
- 7.2. Ieviest tūrisma pakalpojumu kvalitātes vērtēšanas sistēmu.

TŪRISMA NOZARES ATTĪSTĪBAS TENDENCĒM ATBILSTOŠU PIEDĀVĀJUMU SAGATAVOŠANA

ilgtermiņa mērķis:

8. Pilnveidota RNP izpēte un nodrošināta tūrisma arhīva veidošana.

Īstermiņa mērķi:

- 8.1. Veikt regulāru RNP tūrisma aktualitāšu apzināšanu un tūrisma arhīva veidošanu.
- 8.2. Veikt tūrisma attīstības tendenču apzināšanu, jaunu, tendencēm atbilstošu piedāvājumu veidošanas iespēju nodrošināšanai.

REGULĀRU TŪRISMĀ IESAISTĪTO RESURSU UZRAUDZĪBA UN APSAIMNIEKOŠANA

ilgtermiņa mērķis:

9. Nodrošināta regulāra tūrisma resursu, tūrisma infrastruktūras un tūrisma ietekmju uzraudzība, savlaicīgu negatīvo tūrisma ietekmju novēršanas iespēju nodrošināšanai.

Īstermiņa mērķi:

- 9.1. Izveidot RNP apmeklētāju plūsmas reģistrēšanas un uzskaites sistēmu.
- 9.2. Nodrošināt RNP apmeklētāju radīto ietekmju fiksēšanu un izpēti.
- 9.3. Nodrošināt regulāru teritorijas apsaimniekošanu, tūrisma infrastruktūras atjaunošanu un apmeklētāju negatīvo ietekmju seku novēršanu.

4.3. Tūrisma mārketinga vadlīnijas

Tūrisma marketinga ir instruments ar, kura palīdzību sasniegt tūrisma plānā izvirzītos mērķus un nodrošināt līdzsvarotu ilgtermiņa attīstību. Pareizi noteiktas mērķauditorijas un prasmīga komunikācijas politika ļauj teritorijai piesaistīt tūristus, kuri spēj novērtēt vietas dabas un kultūras unikalitāti. Šādi tūristi nodrošina uzņēmējiem ienākumus un rada papildus motivāciju sargāt galvenās vērtības, kuru dēļ ceļotāji šeit ir ieradušies – ainavu, dabas daudzveidību, Latgalei raksturīgo kultūras mantojumu un tradīcijas.

Tūrisma attīstības tendences

Lai nodrošinātu sekmīgu tūrisma attīstību un ļautu efektīvāk izmantot pieejamos mārketinga līdzekļus, svarīgi apzināt tūrisma attīstības tendences, kas iezīmējas gan Latvijas, gan Eiropas galamērķos¹. Tās jāņem vērā plānojot gan atsevišķu tūrisma objektu, gan RNP kā tūrisma galamērķa attīstību.

- Ekonomiskas recesijas laikā priekšroka tiek dota tuvākiem ceļojumiem, kas rada papildu priekšrocības vietējā tūrisma veicināšanai.
- Lietuvā saglabājas stabils ceļotāju skaits uz Latviju ar nelielu samazinājumu 2009. gada 1.ceturksnī².
- Ceļojumi kļūst īsāki, taču biežāki.
- Palielinās vecāka gadagājuma ceļotāju īpatsvars.
- Samazinās grupu ceļojumu ar autobusiem īpatsvars.
- Palielinās individuāli organizēto ceļojumu skaits.
- Paaugstinās pirms ceļojuma pieejamas informācijas apjoms un kvalitāte.
- Samazinās ceļojumu plānošanas laiks. Rezervācijas tiek veiktas tuvu izbraukšanas datumam.
- Pieaugot informācijas tehnoloģiju attīstībai, strauji pieaug informācijas un rezervēšanas sistēmu un dažādu e-pakalpojumu pieejamība. Pakalpojumu rezervēšana ar interneta palīdzību kļūst aizvien vienkāršāka. Internets kļūst par galveno tūrisma informācijas un pakalpojumu pārdošanas kanālu. Aizvien plašāk tiek izmantotas mobilo sakaru un GPS tehnoloģiju sniegtās priekšrocības.
- Pieaug tūrisma produktu individualizācija konkrētajiem klientiem. Palielinās iespēja iesaistīties un līdzdarboties. Palielinās interese par piedzīvojumu brīvdienām.
- Cilvēki meklē īstas, neviltotas vērtības un oriģinalitāti. Papildus produktu racionālajam pielietojumam augsti tiek vērtētas sajūtas, ko tās rada.
- Klimata izmaiņas, piesārņojums, pieaugošais sociālās atbildības līmenis rada pieprasījumu pēc videi draudzīgiem un ilgtspējīgiem tūrisma piedāvājumiem. Pieaugošā interese par veselīgu un aktīvu dzīves veidu rada pieprasījumu pēc dabiskiem, veselīgiem un ekoloģiski sertificētiem produktiem. Uzņēmēji, kuri veido ilgtspējīgus tūrisma produktus, iegūst jaunu konkurētspējas priekšrocību.
- Pieaug starpnozaru sadarbība tūrisma galamērķu konkurētspējas uzlabošanā. Veidojas alianse, apvienības un sadarbības organizācijas.

Tūrisma mārketinga vadlīnijas

Mērķa tirgu svarīguma noteikšana

Šobrīd RNP apmeklē visdažādākie ceļotāji – lielākā daļa no Rīgas, apkārtējām pilsētām un citām Latvijas vietām, mazāk no Lietuvas, Igaunijas, Krievijas un citām ārvalstīm. Lai skaidri noteiktu darbības prioritātes un ierobežotas kapacitātes un finanšu resursu apstākļos atvieglotu lēmuma pieņemšanu, veicama mērķauditoriju prioritizēšana.

Pamatojoties uz līdzšinējo ceļotāju plūsmu izvērtējumu, tūrisma attīstības tendencēm, stratēģijas mērķiem, tūrisma tirgus tuvumu un potenciālu, tiek noteiktas trīs mērķtirgus grupas:

prioritāri

- Rīga;
- Vidzeme, Kurzeme, Zemgale;
- Latgale;

sekundāri

- Lietuva;
- Polija (attāluma, pieejamības, kopējās vēstures un ceļošanas aktivitātes dēļ, lai arī līdzšinējā statistika to vairāk raksturo kā „perspektīvu”);

¹ Klepers A. & Vidzemes Augstskolas Tūrisma un Viesmīlības vadības fakultātes studenti, 2009. Ceļotāju aptauja Valmiera (n=292). Latvijas Tūrisma mārketinga stratēģija 2010. – 2015. gadam. TAVA, 2010. Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. RAPLM, 2010.

² Statistics Lithuania, Database of Indicators (www.stat.gov.lt).

perspektīvi

- Krievija, Igaunija un citi ārvalstu tirgi. Ierobežota finansējuma apstākļos perspektīvo tūrisma tirgu ceļotāju piesaistei izmantojamās pasīvas metodes – angļu, krievu un citās svešvalodās sagatavojot tūrisma informācijas materiālus un nodrošinot to pieejamību interneta vidē, tūrisma informācijas mājas lapās izveidojot informācijas sadaļas angļu un krievu valodā.

Lai identificētu vēlamās mērķauditorijas konkrētajos mērķtirgos, izmantojami vairāki kritēriji.

- Ceļojuma mērķis – dabas baudīšana un izzināšana, aktīvā, kultūras mantojuma iepazīšana.
- Ceļotāja vajadzības, motivācija un labumi pēc kā tiek ties – saturīga atpūta dabā, dabas un kultūras izzināšana, „bēgšana” no ikdienas, pilsētas vai trokšņa, tradicionālās dzīvesziņas apguve.
- Demogrāfiskais rādītājs – mērķauditoriju vecums un dzimums nav noteicošais, tomēr svarīgi to ņemt vērā produktu veidošanā, paredzot atbilstošus piedāvājumus ģimenēm, skolēnu vai pensionāru grupām, jauktu vecumu ceļotājiem. Svarīgi pozicionēt ģimeni kā vērtību. Nav atbalstāmi ģimeniskās vērtības noniecinoši piedāvājumi.
- Psihogrāfiskais raksturojums – apmeklētāji, kurus raksturo augsta vides un kultūras apziņa, spēja novērtēt ainavas un tradīciju vērtības. Baudīšana un nesteidzīgums pretstatā steigai un paviršai apskatei. Pretstats atpūtai – „iedzeršana pie dabas” vienai kur. „Lēnā tūrisma” filozofijas piekritēji.
- Cena – pēc pirktspējas apmeklētāji raksturojami kā maksātspējīgi, jo lai atbrauktu no izvēlētajiem mērķtirgiem, jābūt vidējam vai tuvu vidējam ienākumu līmenim. Svarīgi pozicionēt produktus arī pēc dažādām cenu kategorijām – visvairāk tas attiecas uz nakšņošanas iespējām. Cenas ziņā jāspēj nodrošināt kultūras un dabas piedāvājuma pieejamību ikvienam Latvijas iedzīvotājam, veidojot atbilstošus piedāvājumus tūrisma neaktīvajā sezonā.

Jebkuru jaunu tūrisma produktu veidot konkrētai mērķauditorijai. Censties iespējami sīkāk izprast mērķauditorijas intereses, vajadzības, ceļošanas veidu (sabiedriskais transports, auto, velo, tūristu autobuss) un labumus pēc kā tie tiecas. Viens no šādas informācijas avotiem ir katra tūrisma pakalpojuma sniedzēja viesu grāmata. Viesu rakstītajās atsauksmēs atspoguļojas arī pašu rakstītāju vērtības, intereses un stereotipi, ko veiksmīgi iespējams izmantot turpinot produktu attīstību un uzlabojot to reklāmu.

Lai sekmīgāk piesaistītu vēlamās ceļotāju grupas, jāapzinās galvenie lēmuma pieņēmēji un to pamatvajadzības.

- Organizētas tūristu grupas. Galvenie lēmumu pieņēmēji ir ceļojumu konsultanti, kas organizē maršrutus, veicina jaunu programmu izveidi un par saviem līdzekļiem tos reklamē gan internetā, gan uzņēmumu katalogos. Svarīgi īstajā brīdī (septembrī, oktobrī) ceļojumu konsultantus informēt par nākošā gada pasākumiem un tūrisma piedāvājumiem.
- Skolēnu grupas. Lēmuma pieņēmēji – skolotāji un ārpusklases darba organizētāji. Svarīgs atraktīvu vietējo gidu piedāvājums.
- Ģimenes ar bērniem. Lēmuma pieņēmēji visticamāk – vecāki. Lai vecāki ar ceļojumu būtu apmierināti svarīgi it visā ietvert atraktīvus piedāvājumus gan vecākiem, gan arī bērniem. Ja vecāki ar ceļojumu būs apmierināti, tie iespējams atgriezīsies kā darījumu tūristi vai atpūtas braucienos ar kolēģiem vai draugiem.
- Draugu kompānijas. Lēmumus visbiežāk pieņem kopā. Svarīgi laicīgi nodrošināt ērti pieejamu un precīzu informāciju par tematiski grupētu un sezonāli aktuālu piedāvājumu.
- Individuālie ceļotāji vai tematiski noskaņoti ziņkārīgie. Tie lielākoties meklē autentiskas un unikālas lietas un vietas. Nereti sajūsmā par lietām un vietām, kas ir “nost no tūrisma takas”.
- Citi lēmuma pieņēmēji – atkarībā no situācijas.

Konkurētspējas priekšrocības

Rāznas nacionālais parks no tūrisma tirgvedības aktivitāšu viedokļa ir ērta teritorija, jo:

- teritorijai piešķirts nacionālā parka statuss, kas akcentē dabas un kultūras vērtības un norāda uz esošu vai potenciālu tūrisma galamērķi;
- teritorijai piešķirts nacionālas un starptautiskas (*Natura 2000*) nozīmes īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statuss, kas sekmē teritorijas dabas, kultūras un ainavisko vērtību saglabāšanu ilgtermiņā;
- ir liela teritoriāla vienība, kura skar vairākas pašvaldības;
- daudz tūrisma attīstībā iesaistītās un ieinteresētās puses;
- izmantojama gan vietējam tūrismam, gan tūrisma eksportam;
- ir vēsturiski mantotas tūrisma tradīcijas;
- piemīt pozitīvs tūrisma tēls attiecībā uz Latgales dabu, vietējo iedzīvotāju viesmīlību un kultūras tradīcijām.

RNP konkurētspējas priekšrocības raksturo pats vārds „Nacionālais parks”. Turklāt, RNP ir vienīgais tāda veida vērtību nesējs Latgales novadā, kas izceļ novadam raksturīgākās dabas un kultūras vērtības. Sākotnēji pozicionējumam var tikt izmantots arī statuss „jaunākais nacionālais parks Latvijā”. Ilgtermiņā konkurētspējas pamatā noteikti būs vietējie cilvēkresursi un to iniciatīva, uzņēmējdarbības gars, vides izpratne un spēja ieviest jauninājumus pakalpojumu sniegšanā.

Pozicionēšana

Pozicionēšana tiek veikta ar atbilstošu vārdu, teikumu vai citātu, konkrētai mērķauditorijai norādot gan RNP, gan katra tā tūrisma produkta piedāvājumu.

Daži raksturvārdi, ko var izmantot pozicionēšanai dažādos mērķtirgos:

- Rīga – daba un ainava, klusums, viesmīlība, tradīcijas, makšķerēšana u.c.;
- Vidzeme, Kurzeme, Zemgale – vienīgais nacionālais parks Latgalē, viesmīlība, Latgales augstiene, Lielākais Latvijas ezers, Latgales augstākie kalni, Zilo ezeru zeme, Latgales jūra, Mākoņkalns, melnās pirts tradīcijas;
- RNP apkārtnē un Latgale – vērtība, ko novērtē citur pasaulē, mūsu dabas un kultūras bagātības, tradīciju spēka izziņāšana;
- Lietuva, Polija – senās kopīgās vēstures tradīcijas;
- citi ārvalstu tirgi – nacionālais parks, Latvijas etnogrāfiskā novada tradīcijas, mazskarta daba u.c.

Produktu veidošana un attīstīšana

Plānojot produktu attīstību un jaunu produktu veidošanu, svarīgi saglabāt skaidru fokusu un prioritātes.

- RNP nepieciešama **tūrisma piedāvājuma dažādošana**, veidojot daudzveidīgu un kvalitatīvu dabas un kultūras tūrisma piedāvājumu. Svarīgi palielināt labiekārtoto apskates objektu, pasākumu, kultūras un dabas izziņas un aktīvās atpūtas piedāvājumu. Īpaši jāakcentē **autentiski, RNP dabas un kultūras vērtības izceļoši piedāvājumi**, kas sniedz gan atpūtu, gan izziņu. Autentiskuma elementi iekļaujami ikvienā jaunā un jau esošā piedāvājumā. Priekšroka dodama aktivitātēm, kuras mazina apmeklētāju sezonālītāti un palielina teritorijā pavadīto laiku.
- Daudz vairāk RNP nepieciešams attīstīt produktus **ar augstu pievienoto vērtību** un mazu tiešo dabas resursu patēriņu, t.i., produktus, kuru vērtību veido cilvēks ar savām zināšanām un profesionalitāti. Izglītoti vides gidī, tematiski pasākumi, dziedniecības un rehabilitācijas piedāvājums ir tikai daži piemēri. Produkti ar augstu pievienoto vērtību sniedz ne tikai lielāku finansiālo atdevi, bet arī palielina teritorijā pavadīto laiku un palielina pieprasījumu pēc citiem pakalpojumiem (ēdināšana, naktsmītnes, veikali u.tml.). Īpaši svarīgi individuālus un augstas pievienotas vērtības produktus veidot ekoloģiski jutīgākās teritorijās. No vidi degradējošām aktivitātēm vajadzētu izvairīties visā parka teritorijā.
- Piedāvājuma veidošanā tiek iesniegti izmantot Latvijai, Latgalei vai RNP **inovatīvus piedāvājumus**, izmantojot dabas un kultūras resursus, kas tiek akcentētas kā RNP vērtības – klusums, miers, maz pārveidota daba, "zilo ezeru zeme", "Latgales jūra", Latgaliešu un citu Latgalē dzīvojošu tautu tradīcijas u.tml.
- Ikvienam esošam un jaunam tūrisma produktam jātiecas izmantot produktu **personalizēšanas**, tūristu **iesaistīšanas** un **jaunas pieredzes gūšanas iespēju**. Jebkuru piedāvājumu nepieciešams pielāgot konkrētās mērķauditorijas pieredzei, interesēm un vajadzībām. Kur vien iespējams ļaut apmeklētājiem pašiem līdzdarboties, iesaistīties, piedalīties, gūt jaunu, nebijušu pieredzi un pozitīvas emocijas. Tā vietā, lai stāstītu kā dzīvo Latgalē, rādīt, ļaut piedzīvot un sajūst. Ikvienā esošā un jaunā tūrisma produktā iesaistīt piemiņlietas (suvenīrus), kas kalpo par taustāmu piedzīvojuma pierādījumu.
- Ikvienā esošā un jaunā tūrisma produktā jānodrošina maksimāli iespējamā **kvalitāte**. Tieši piedāvājuma kvalitāte un viesmīlība ir noteicošais kritērijs, lai ceļotāji RNP atgrieztos un parka apmeklējumu rekomendētu arī citiem. Rekomendācijas un ieteikumi ir viens no efektīvākajiem mūsdienu mārketinga komunikāciju elementiem. Kvalitātes uzlabošana ietver arī uzņēmēju un darbinieku apmācības, kas ļauj uzlabot pakalpojumu kvalitāti un gūt lielāku finansiālo atdevi.
- RNP nepieciešams veidot par **Ilgtspējīgu tūrisma galamērķi**, ko raksturo spēja palielināt tūristu tēriņus, nodrošināt tiem neaizmirstamu pieredzi un kvalitatīvus pakalpojumus, vienlaikus saglabājot dabas un kultūras resursus, palielinot pakalpojumu sniedzēju peļņu un uzlabojot vietējo iedzīvotāju dzīves apstākļus (darba vietas, produkcijas noiets, sakārtota infrastruktūra u.tml.). Ilgtspējīgas attīstības principi jāietver ikvienā esošā un jaunā tūrisma piedāvājumā.
- Tūristu mītnēm svarīgi **niansēt esošo piedāvājumu**, kāpināt to kvalitāti un konkurētspēju, uzlabot sadarbību un tikai tad veidot papildus piedāvājumus. Svarīgi paust savu pozicionējumu – uzsvērt atšķirību un unikālītāti citu RNP pakalpojumu sniedzēju vidū.
- Bez dziļās iesaistīšanās tirgū (tradicionālu tūrisma piedāvājumu kvalitātes kāpināšana un niansēšana) RNP nepieciešams pilnveidot esošos un attīstīt jaunus **Nišu produktus** – uz šaurām mērķauditorijām orientētus piedāvājumus. No šī brīža RNP piedāvājumiem nišas produktu grupā iekļaujas latgaļu paleoastronomijas zināšanu iepazīšana Andrupenes pagasta Lītaunīkos, skijoringa "Rudo kumeļu pauguros", vizināšanās ar PSRS laika automašīnām u.c.
- RNP produktu piedāvājumā **iesaistīt tuvākās apkārtnes tūrisma uzņēmējus**. Aktīva apkārtnējo uzņēmēju iesaistīšana var daļēji atslogot arī apmeklētāju plūsmas nākotnē, lai neizraisītu draudus vides pārmērīgai noplicināšanai.
- Lai veicinātu efektīvāku tūristu piesaisti, tūrisma uzņēmējiem jāveido savstarpēji **savietoti tūrisma piedāvājumi un tīklveida piedāvājuma struktūra**. Piemēram, laivu nomniekiem sadarbojoties ar tūrisma

mītnu saimniekiem, ēdināšanas un transporta pakalpojumu sniedzējiem jāpiedāvā kopīgs Rāznas ezera ūdens tūrisma maršruts. Tādejādi tūristi tiktu piesaistīti uz ilgāku laiku un gūti papildus ienākumi vietējai ekonomikai.

Palielinoties galamērķu konkurencei tūrisma attīstībā iesaistītajām pusēm daudz aktīvāk jāsadarbomas un jāmeklē jaunus un radošas pieejas ceļotāju piesaistē. Tieši sadarbībā iespējams panākt lielāku efektivitāti un sasniegt kopīgus mērķus. Esošais administratīvais dalījums neatbilst RNP galamērķim, tāpēc dažādu līmeņu sadarbība kļūs kritiski nozīmīga RNP kā tūrisma galamērķa pastāvēšanai ilgākā laika posmā.

Cenu politika

Rāznas nacionālais parks neveido vienotu cenu politiku – tā atkarīga no katra uzņēmēja. Taču svarīgi vienoties par kopīgu cenu politiku vietējām skolām un reģiona iedzīvotājiem, lai radītu ciešāku saikni ar vietējo sabiedrību un veicinātu savu kultūras un dabas vērtību audzināšanu. Cenu politikas noteikšanai uzņēmējiem ieteicams saglabāt cenas un kvalitātes samērību kā galveno principu.

Izplatīšanas politika

Plānot vienotu uzņēmēju iekļaušanos kopējā galamērķa tūrisma pakalpojumu rezervēšanas sistēmā, kas būtu veidota vienotā mājas lapā, šobrīd vēl ir pārāgi. Tā vietā uzņēmējiem pašiem jāizvērtē dažādu nacionālo vai starptautisko izplatīšanas kanālu iespējas, lai pieņemtu lēmumu veiksmīgākai produkta pārdošanai. Lai pietuvotos vienotai RNP tūrisma piedāvājuma izplatīšanas iespējai un paaugstinātu galamērķa kopējo konkurētspēju, šobrīd stratēģiski svarīgi ir sasaitīt visu RNP uzņēmēju mājas lapas vienotā RNP tūrisma informācijas vietnē.

Komunikāciju politika, zīmolveidība

RNP zīmolveidība jābalsta uz vairākiem principiem.

- **RNP tūrisma informācijas mājas lapai jāklūst par galveno RNP tūrisma piedāvājuma atpazīstamības veidošanas instrumentu.** Mājas lapā jāietver kvalitatīvas fotogrāfijas, interaktīva tūrisma karte, ērti pārskatāma, latviešu, angļu un krievu valodā precīzi segmentēta, saistoša un aktuāla informācija par RNP dabas, kultūras un aktīvā tūrisma aktualitātēm, apskates objektiem un to pieejamību, tūrisma maršrutiem, tūrisma pakalpojumiem (t.sk., gidu un tūristu pavadonu pakalpojumi, tūrisma un aktīvās atpūtas inventāra noma, RNP audzētu un ražotu produktu iegādes iespēja). Tā kā rekomendācijas un ieteikumi ir viens no efektīvākiem mūsdienu mārketinga komunikācijas elementiem, būtiski veidot atgriezenisko saiti, sniedzot iespēju apmeklētājiem diskutēt un komentēt. Labs paraugs ir Mozeles ieleja Vācijā. Tā galamērķa mājas lapā www.moselle.de pieejama visa nepieciešamā informācija ceļojuma plānošanai.
- Mūsdienās viens no veiksmīgākajiem ziņas nodošanas un komunikācijas veidiem ir **netradicionālā mārketinga metodes un sabiedriskās attiecības.** Tās nodrošina nekomerciāla jeb „ziņas rakstura” informācijas plūsmu par notikumiem un aktualitātēm, tādejādi informējot un „ieintrīgējot” potenciālos apmeklētājus. Jau šobrīd sabiedriskās attiecības sekmīgi izmanto DAP RNP administrācijas darbinieki, sadarbojoties ar reģionālajiem un vietējiem masu medijiem. Turpmāk sabiedrisko attiecību iespējas aktīvāk jāizmanto arī citām RNP tūrisma attīstībā iesaistītajām pusēm.
- **Mērķtiecīgi jāizmanto sociālie tīkli** RNP un tā tūrisma piedāvājuma reklamēšanā, tādejādi pastiprinot kvalitatīvas informācijas apriti dažādās tematiski atbilstošajās interešu grupās globālajā tīmeklī. Īpaši nozīmīgi sociālos tīklus izmantot veicinot RNP tūrisma piedāvājumu ārvalstu mērķtirgos.
- Lai uzlabotu RNP atpazīstamību Eiropas mērogā, jāveicina RNP līdzdalība starptautiskos projektos un dažādos ĪADT tīklos.
- **Drukātiem materiāliem** jāietver precīza kartogrāfiska informācija, kvalitatīvas, raksturīgas un pozicionējumu precīzi attēlojošas fotogrāfijas. Ikvienam izdevumam jābūt uz videi draudzīga papīra – bez hlora balināšanas izmantošanas – vēlams no otrreizēji pārstrādāta vai nebalināta papīra. Ierobežotu finanšu līdzekļu apstākļos tipogrāfiski sagatavotu informācijas materiālu vietā iespējams izmantot kvalitatīvas informācijas materiālu elektroniskās versijas, kuras pieejamas interneta vidē un, kuras nepieciešamības gadījumā iespējams izdrukāt vajadzīgajā skaitā. Īpaši tas attiecas uz informācijas materiāliem svešvalodās, kuru noiets nav tik liels, taču to pieejamība ir svarīga, īpaši vietās, kur nav pieejami gidu pakalpojumi svešvalodās.
- **RNP zīmols jāattīsta izmantojot Rāznas ezera vārdu.** Rāznas ezers atspoguļots RNP nosaukumā un logo. Turpmāk nepieciešams izvērst tā jēdzienisko nozīmi un pielietojumu skaidrojumā ar vizuālo identitāti un logo.
- **Mērķtiecīgi jāuzlabo iesaistīto pušu sadarbība un jāveido savstarpēji saistītu ķēdes produktu piedāvājums,** lai veicinātu kopējo galamērķa popularitāti, efektīvāku tirgvedībai tērēto līdzekļu atdevi un nedublētu līdzīgus pakalpojumus ar augstiem sākotnējiem ieguldījumiem tiešā ģeogrāfiskā tuvumā. Tas uzlabotu arī RNP tūrisma piedāvājuma konkurētspēju un veicinātu ilgāku apmeklētāju piesaisti galamērķim.
- Lai pilnveidotu RNP konkurētspēju, RNP uzņēmējiem, pašvaldībām, NVO, DAP RNP administrācijai un citām ieinteresētām pusēm **daudz ciešāk jāsadarbomas vienotu mārketinga aktivitāšu realizēšanā.** Lai uzlabotu finansējuma piesaistes iespējas, tūrisma attīstībā iesaistītajām pusēm nepieciešams formalizēties NVO statusā. Lai uzlabotu RNP galamērķa popularizēšanas iespējas, RNP nepieciešams izveidot RNP tūrisma informācijas un uzņēmējdarbības atbalsta centru, kas kalpotu arī par RNP apceļošanas sākumpunktu.
- RNP nav iedomājams bez cilvēkiem, kas tajā dzīvo un strādā. Lai veicinātu atbalstu tūrisma attīstībai, tūrisma piedāvājuma veidošanā vietējie un tuvākās apkārtnes iedzīvotāji jāiesaista daudz ciešāk.

4.4. Tūrisma attīstības rīcības plāns

RNP tūrisma attīstības mērķu realizēšanai izstrādāts rīcības plāns tuvākajiem 10 gadiem (tabula Nr.12). Rīcības izstrādātas, pamatojoties uz situācijas analīzi un definētajiem tūrisma attīstības mērķiem un uzdevumiem. Rīcību prioritātes vērtētas sekojoši: I – augstāka prioritāte, III – zemāka prioritāte. Pasākumu īstenošanas novērtēšanai izmantojamie indikatori norādīti 5.2. nodaļā.

Tabula Nr.12. RNP tūrisma attīstības rīcības plāns.

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
1. Nodrošināta RNP dabas, kultūras un ainavisko vērtību saglabāšana un sekmēts to vērtību pieaugums ilgtermiņā.					
1.1. Ieviests RNP dabas aizsardzības un ainavu ekoloģiskais plāns.	1.1.1. Nodrošināt RNP dabas aizsardzības plāna ieviešanu.	Realizēt RNP dabas aizsardzības plāna apsaimniekošanas pasākumus.	DAP, pašvaldības, uzņēmēji, zemju īpašnieki un apsaimniekotāji.	I, 2019	skat. RNP Dabas aizsardzības plānu.
	1.1.2. Nodrošināt RNP ainavu ekoloģiskā plāna ieviešanu.	Ievērot RNP ainavu ekoloģiskajā plānā norādītās ainavu izmantošanas un apsaimniekošanas vadlīnijas.	DAP, pašvaldības, zemju īpašnieki un apsaimniekotāji.	I, regulāri	
1.2. Nodrošināta RNP ezeru un zivju resursu apsaimniekošana.	1.2.1. Nodrošināt RNP ezeru zivju resursu apsaimniekošanu.	Nodrošināt zivsaimnieciski nozīmīgāko ezeru zivsaimnieciskās ekspluatācijas noteikumu un/vai licencētās makšķerēšanas nolikumu izstrādi. Ezeru un zivju resursu apsaimniekošanu deleģēt pašvaldību iestādēm, NVO vai uzņēmējiem.	Pašvaldības.	I, 2020	
		Nodrošināt ezeru apsaimniekošanu un zivju resursu atjaunošanu atbilstoši ezeru zivsaimnieciskās ekspluatācijas noteikumiem un/vai licencētās makšķerēšanas nolikumiem.	Ezeru apsaimniekotāji.	I, regulāri	
1.3. Sekmēta RNP kultūras mantojuma un identitātes saglabāšana.	1.3.1. Sekmēt nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu un nodrošināt tā popularizēšanu.	Izmantot latgaļu valodu tūrisma produktu nosaukumos, maršrutos, ēdienkartēs, suvenīros, visa veida informācijas nesējos, tūristu gidu un pavadonu sniegtajos pakalpojumos.	TIC, NVO, gidi, tūristu pavadoni, uzņēmēji u.c.	I, regulāri	Tūrisma piedāvājumu un info. materiālu sagatavošanas izmaksu ietvaros.
		Apkopot teikas, leģendas un nostāstus. Nodrošināt apkopotās informācijas pieejamību un izmantošanu tūrisma maršrutos, produktos, suvenīros un visa veida informācijas nesējos.	TIC, uzņēmēji, gidi un tūrisma pavadoni, sadarbībā ar vietējiem iedzīvotājiem, izglītības iestādēm, NVO.	I, regulāri	Tūrisma piedāvājumu sagatavotāju un info. materiālu izdevēju līdzekļi, F14 ¹ .
		Veicināt Latgalē dzīvojošo tautu tradicionālā kulināra mantojuma saglabāšanu, turpināt receptu apzināšanu, apkopošanu un popularizēšanu.	Muzeja "Andrupenes lauku sēta" darbinieki, sadarbībā ar vietējiem iedzīvotājiem, NVO, izglītības iest.	I, regulāri	Muzeja, F14 un NVO piesaistīti līdzekļi.
		Atbalstīt pašdarbības kolektīvu, amatnieku, NVO darbību, to organizētos pasākumus un apmācības.	Pašvaldības	I, regulāri	Pašvaldību līdzekļi.
	1.3.2. Pilnveidot RNP teritorijā organizētos pasākumus un tradicionālos svētkus.	Nodrošināt pagastu tautas namu un muzeju darbību.	Pašvaldības	I, regulāri	Pašvaldību līdzekļi.
		Organizēt ikgadējus pasākumus un svētkus, RNP kultūras vērtību akcentēšanai un popularizēšanai.	Pašvaldības, NVO, uzņēmēji sadarbībā ar pašdarbības kolektīviem u.c.	I, katru gadu	Pašvaldību, uzņēmēju, NVO piesaistīti līdzekļi.
Sniegt finansiālu un organizatorisku atbalstu svētku organizēšanā un pasākumu organizēšanai nepieciešamās infrastruktūras pilnveidošanā.		Pašvaldības, DAP, tūrisma uzņēmēji, NVO	I, katru gadu	Pašvaldību, DAP, uzņēmēju, F5, NVO piesaistīti līdzekļi.	
	Savlaicīgi izstrādāt ikgadējo pasākumu kalendāru un nodrošināt regulāru tā aktualizēšanu.	TIC sadarbībā ar pasākumu rīkotājiem.	I, katra gada beigās	TIC darbības ietvaros.	
	Nodrošināt RNP teritorijā organizēto pasākumu kalendāra pieejamību.	TIC sadarbībā ar tūrisma informācijas mājas lapu uzturētājiem.	I, regulāri	TIC darbības un mājas lapu uztur. izmaksu ietvaros.	

¹ šeit un turpmāk pasākuma realizēšanai pieejamie 1.8.pielikumā minētie finansējuma avoti

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
		Uzlabot RNP teritorijā organizēto pasākumu publicitāti (ziņas un raksti novadu, DAP, potenciālajā RNP mājas lapā u.c.).	Pasākumu rīkotāji sadarbībā ar TIC, DAP RNP, žurnālistiem, NVO.	I, regulāri	
		Veicināt jaunu festivālu un svētku iedzīvināšanu īpaši pavasara, rudens un ziemas sezonā.	Pašvaldības, tautas un kultūras nami, NVO, uzņēmēji u.c.	I, 2015	
	1.3.3. Veidot jaunus muzejus, ekspozīcijas un apskates saimniecības , RNP kultūras mantojuma, tradicionālā dzīves un saimniekošanas veida liecību saglabāšanai. Pilnveidot esošo muzeju un apskates saimniecības darbību.	Izveidot vecdicībnieku amatniecības brīvdabas muzeju, vecdicībnieku kultūras mantojuma saglabāšanas veicināšanai.	Uzņēmēji sadarbībā ar pašvaldību, NVO un nozares speciālistiem.	I, 2020	Uzņēmēju, F5, F14, NVO piesaistīti līdzekļi.
		Izveidot Latgales senvēstures brīvdabas muzeju (Latgaļu pils, apmetne u.c.).	Uzņēmēji sadarbībā ar pašvaldību, NVO un nozares speciālistiem.	I, 2020	Uzņēmēju, F5, F14, NVO piesaistīti līdzekļi.
		Izveidot apskates saimniecības, interaktīvas novadpētniecības ekspozīcijas vai nelielus muzejus ("Zvejnieku sēta", "Zirgs lauku sēta", "Siera sēta", "Alus nams" u.tml.), tradicionālā dzīves un saimniekošanas veida liecību saglabāšanai.	Uzņēmēji, lauksaimnieki, zvejnieki sadarbībā ar pašvaldībām, NVO u.c.	II, 2020	Uzņēmēju, F5, F6, F14, NVO piesaistīti līdzekļi.
		Pilnveidot RNP muzeju un apskates saimniecību darbību, papildināt to ekspozīcijas, uzlabot līdzdarbošanās iespējas u.tml.	Muzeju un apskates saimniecību darbinieki.	I, 2020	Muzeju, pašvaldību, F4, F5, F14 līdzekļi.
	1.3.4. Nodrošināt RNP kultūras pieminekļu saglabāšanu.	Nodrošināt arhitektūras pieminekļu – parka muižu un dievnamu-apsaimniekošanu un saglabāšanu.	Ēku īpašnieki un apsaimniekotāji.	I, regulāri	Ēku īpašnieku līdzekļi ¹ .
		Nodrošināt Lūznavas, Zosnas, Bukmuižas, Andzeļu, Žogotu un Jaundomes muižu un sanatorijas "Rāzna" parku inventarizāciju, sakopšanu un atjaunošanu.	Parku īpašnieki un apsaimniekotāji.	II, 2015	Pašvaldību, zemju īpašnieku, F5 līdzekļi.
	1.3.5. Veicināt tautas celtniecības tradīciju saglabāšanu un tās elementu izmantošanu esošo ēku rekonstrukcijā un jaunu ēku būvniecībā.	Sagatavot tradicionālās apbūves vadlīnijas (ēku izvietojums, apdares materiāli, krāsu risinājums, jumtu segumi, dekoratīvie elementi, žogi u.tml.).	Izglītības iestādes, pašvaldības vai NVO sadarbībā ar nozares ekspertiem.	I, 2013	Pašvaldību, F5, NVO piesaistīti līdzekļi.
		Nodrošināt apbūves vadlīniju pieejamību.	Vadlīniju izstrādātāji sadarbībā ar novadu mājas lapu uzturētājiem.	I, 2013	Mājas lapu uzturēšanas izdevumu ietvaros.
		Sagatavot informatīvus materiālus ēku īpašniekiem ar praktiskiem padomiem par ēku labošanu, uzturēšanu un siltināšanu, nemazinot to kultūras vērtību.	Pašvaldības, NVO u.c.	II, 2015	Pašvaldību, NVO piesaistīti līdzekļi.
		Apbūves vadlīniju elementus iekļaut novadu apbūves noteikumos.	Pašvaldības.	I, 2015	Pašvaldību līdzekļi.
		Apzināt meistarus. Organizēt aroda demonstrēšanu un apguvi.	Muzeji, NVO u.c.	II, 2015	Pašvaldību, NVO piesaistīti līdzekļi.
		Organizēt arhitektu plenērus, seminārus u.tml. pasākumus, Latgales koka arhitektūras vērtību apzināšanai, dokumentēšanai un jaunāko koka ēku saglabāšanas tendenču un metožu apzināšanai.	Pašvaldības	III, 2020	Pašvaldību līdzekļi.
1.4. Pilnveidota RNP iedzīvotāju, tūrisma uzņēmēju un ceļotāju izglītība , sekmējot saudzīgu to dabas resursu izmantošanu.	1.4.1. Popularizēt videi draudzīgas saimniekošanas un ceļošanas principus .	Informāciju par videi draudzīgas un ilgtspējīgas saimniekošanas principiem, novitātēm, praktiskiem padomiem un piemēriem publicēt vietējos un reģionālajos laikrakstos un pašvaldību mājas lapās.	DAP, pētnieki, NVO sadarbībā ar reģionālo laikrakstu žurnālistiem un mājas lapu uzturētājiem.	I, regulāri	DAP, NVO līdzekļi.
		Videi draudzīgas ceļošanas principus (skat. LLTA "Lauku ceļotājs" mājas lapā) norādīt tūrisma informācijas sniedzēju mājas lapās.	Tūrisma informācijas mājas lapu uzturētāji.	I, regulāri	Mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros.
		Videi draudzīgas ceļošanas principus norādīt tūrisma informācijas stendos un tūrisma informācijas materiālos.	Tūrisma informācijas stendu un informatīvo materiālu sagatavotāji.	I	Info. materiālu sagatavošanas izmaksu ietvaros.

¹ Ēkās ierīkotas saietas namus un iedzīvotāju brīvā laika pavadīšanas vietas, ēku rekonstrukcijai pieejami F3 līdzekļi.

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
		Apzināt un popularizēt "labos" dabas resursu izmantošanas piemērus.	NVO.	I, regulāri	NVO piesaistīti līdzekļi.
	1.4.2. Organizēt izglītojošus pasākumus dabas procesu un kultūras mantojuma iepazīšanai un izpratnei.	Organizēt seminārus par dažādiem videi draudzīgas un ilgtspējīgas saimniekošanas un dabas un kultūras mantojuma izziņas jautājumiem.	DAP vai NVO sadarbībā ar pētniekiem, izglītības un dabas aizs. iestādēm, dabas un tūrisma NVO.	I, reizi gadā	400 – 500 LVL DAP, pašvaldību, NVO piesaistīti līdzekļi.
		Organizēt ikgadējas nacionālo parku, ūdens, putnu dienas, RNP dabas vērtību akcentēšanai un popularizēšanai.	DAP sadarbībā ar NVO, pašvaldībām, uzņēmējiem.	I, katru gadu	DAP, uzņēmēju, NVO līdzekļi.
		Uzlabot DAP RNP administrācijas izstrādāto vides izglītības programmu publicitāti un pieejamību.	DAP sadarbībā ar TIC un tūrisma informācijas mājas lapu uzturētājiem.	I, 2011	Mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros.
1.5. Pilnveidota RNP tūrisma infrastruktūra , mazinot negatīvo tūrisma ietekmi uz RNP dabas un kultūras vērtībām.	1.5.1. Pilnveidot popularizēto, plaši vai publiski izmantoto peldvietu labiekārtojumu .	Pilnveidot peldvietu labiekārtojumu atbilstoši 1.6. pielikumā uzskaitītajām peldvietu labiekārtojuma prasībām. Prioritāri nepieciešams pilnveidot Vilkakroga, Zosnas, Andzeļu peldvietu labiekārtojumu.	Peldvietu ierīkotāji vai apsaimniekotāji	I, 2013	Peldvietu apsaimniekotāju, F2, F3, F5, F6 līdzekļi.
	1.5.2. Pilnveidot popularizēto, plaši vai publiski izmantoto atpūtas vietu labiekārtojumu .	Pilnveidot atpūtas vietu labiekārtojumu atbilstoši 1.6. pielikumā uzskaitītajām atpūtas vietu labiekārtojuma prasībām.	Atpūtas vietu ierīkotāji vai apsaimniekotāji	I, 2013	Atpūtas vietu apsaimniekotāju, F5, F6 līdzekļi.
	1.5.3. Pilnveidot popularizēto, plaši vai publiski izmantoto laivu piestātņu un laivu ielaišanas vietu labiekārtojumu .	Pilnveidot laivu piestātņu un laivu ielaišanas vietu labiekārtojumu atbilstoši 1.6. pielikumā uzskaitītajām laivu piestātņu labiekārtojuma prasībām. Prioritāri nepieciešama Strodu laivu vietas labiekārtošana.	Ezeru apsaimniekotāji, laivu nomnieki.	I, 2013	Ezeru un laivu piestātņu apsaimniekotāju., F2, F5, F6 līdzekļi.
	1.5.4. Pilnveidot Ežezera ūdens tūrisma maršrutu . Nodrošināt tā labiekārtošanu.	Pilnveidot Ežezera ūdens tūrisma maršrutu, maršruta aprakstā norādot salas, kurās atpūtas vietu un apmetņu ierīkošana nav pieļaujama.	Maršruta izstrādātāji.	I, 2011	Uzņēmuma darbības ietvaros.
		Nodrošināt Ežezera ūdens tūrisma maršruta labiekārtojumu atbilstoši 1.6. piel. uzskaitītajām ūdens tūrisma maršruta labiekārtojuma prasībām.	Maršruta izstrādātāji, ezera apsaimniekotāji.	I, 2013	Maršruta izstrādātāju, ezera apsaimniekotāju līdzekļi.
	1.5.5. Pilnveidot apmeklētāju iecienītāko apskates objektu labiekārtojumu .	Pilnveidot Mākoņkalna labiekārtojumu – veikt vairogmūra konservāciju, pilnveidot pils plakanuma takas segumu, uzlabot skatu vietu segumu, uzstādīt soliņus, uzbūvēt skatu platformu, atjaunot estrādes infrastruktūru un pielāgot to vides izglītības pasākumu organizēšanas vajadzībām, pils plakanumā uzstādīt norādes zīmes un informācijas stendu ar informāciju par pils nozīmi, pils plānu un atsevišķu to objektu nozīmi), nodrošināt iespēju pilskalnu apmeklēt ģimenēm ar maziem bērniem un cilvēkiem ar kustību traucējumiem (pielāgot šim nolūkam D puses uzbraucamo ceļu), uzstādīt velo statīvus pilskalna piekājes stāvlaukumā.	Zemes īpašnieki, nomnieki vai apsaimniekotāji sadarbībā ar pašvaldību.	I, 2015	Mākoņkalna apsaimniekotāju, pašvaldību, F5, F10 līdzekļi.
		Pilnveidot Piļoru ozolu audzes labiekārtojumu – uzstādīt nojumi malkas glabāšanai.	Zemes apsaimniekotāji.	I, 2013	DAP līdzekļi.
		Nodrošināt Lielā Liepukalna labiekārtošanu – uzbūvēt skatu torni, ar tualetēm, atkritumu urnām aprīkoti stāvlaukumu, ierīkot kāpnes, atpūtas un ugunsкура vietas, nojumi malkas glabāšanai, nostiprināt takas segumu, uzstādīt soliņus, velo statīvus, automašīnu kustību ierobežojošās barjeras, informācijas stendus un norādes.	Zemes īpašnieki, nomnieki vai apsaimniekotāji.	I, 2013	Lielā Liepukalna apsaimniekotāju, F5, F10 līdzekļi.
		Pilnveidot Lūznavas muižas parka labiekārtojumu – ierīkot ar tualeti un atkritumu urnām aprīkoti stāvlaukumu, uzstādīt informācijas stendus un norādes, atjaunot ceļiņu segumu, atpūtas vietas un soliņus.	Muižas apsaimniekotāji.	I, 2013	Pašvaldības, F5 līdzekļi.
		Pilnveidot sanatorijas "Rāzna" parka labiekārtojumu – uzstādīt info. stendus un norādes zīmes, labiekārtot atpūtas vietu Zosnas ezera krastā.	Muižas apsaimniekotāji.	II, 2013	LNRC, F5 līdzekļi.

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots	
		Pilnveidot Zosnas muižas parka labiekārtojumu – atjaunot ceļu segumu, uzstādīt informācijas standus, norādes un nojumi malkas glabāšanai, ierīkot stāvlaukumu.	Muižas apsaimniekotāji.	II, 2013	Pašvaldību, F5, F6 līdzekļi.	
		Pilnveidot Lītaunieku mēness akmens teritoriju – ierīkot ar tualeti un atkritumu urnu aprīkotu stāvlaukumu, uzstādīt informācijas standus.	Zemes īpašnieks sadarbībā ar DAP, NVO vai pašvaldību.	II, 2013	DAP, pašvaldības, NVO piesaistīti līdzekļi.	
2. Mērķtiecīga sadarbība starp tūrisma sektorā iesaistītajām pusēm nodrošina RNP kā tūrisma galamērķa attīstību.						
2.1. Uzlabota uzņēmēju, lauksaimnieku un amatnieku sadarbība RNP tūrisma piedāvājumu veidošanā.	2.1.1. Stiprināt esošo un sekmēt jaunu sadarbības tīklu veidošanos.	Veidot kopīgus piedāvājumus. Attīstīt tīklveida piedāvājuma struktūru. Tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietās veicināt RNP amatnieku izstrādājumu, RNP audzētās un saražotās produkcijas noietu.	Uzņēmēji Uzņēmēji	I, regulāri I, regulāri	Uzņēmumu darbības ietvaros Uzņēmumu darbības ietvaros	
	2.1.2. Organizēt ikgadējus pieredzes apmaiņas braucienus , labāko RNP un reģiona tūrisma produktu iepazīšanai un jaunu sadarbības projektu iniciēšanai.			TIC, NVO	I, reizi gadā	Pašvaldību, NVO piesaistīti līdzekļi.
2.2. Veicināt tūrisma uzņēmēju, pašvaldību, NVO un DAP RNP sadarbību RNP kā vienota tūrisma galamērķa attīstībā.	2.2.1. Izveidot tūrisma uzņēmēju, pašvaldību, NVO u.c. RNP tūrisma attīstībā iesaistīto partnerību, biedrību vai asociāciju , vai aktivizēt esošas NVO darbu. Nodrošināt aktīvu tās līdzdalību RNP tūrisma galamērķa veidošanā.	Izveidot jaunu vai aktivizēt esošas NVO darbību. Piesaistīt biedrus (DAP RNP, NVO, uzņēmējus, vietējos iedzīvotājus u.c.) un finansējumu biedrības darbības nodrošināšanai. Plānot un organizēt kopīgas tūrisma aktivitātes. Izstrādāt kopīgus tūrisma maršrutus, tūrisma piedāvājuma paketes un brīvdienu piedāvājumus. Realizēt kopīgas mārketinga aktivitātes. Uzlabot sadarbību ar ienākošā tūrisma apkalpojošām aģentūrām.	Pašvaldības, DAP, TIC, uzņēmēji, NVO u.c. RNP tūrisma attīstībā ieinteresētie. Potenciālā RNP tūrisma NVO sadarbībā ar uzņēmējiem, TIC, DAP u.c.	I, 2011 I, regulāri	Pašvaldību, DAP, F5, F8 līdzekļi NVO piesaistīti līdzekļi	
	2.2.2. Organizēt ikgadējas RNP uzņēmēju informācijas dienas.	Organizēt ikgadējas RNP informācijas dienas, RNP un uzņēmēju jaunumu, tūrisma attīstības problēmu apzināšanai un to risinājumu meklēšanai, RNP TAP ieviešanas gaitas izvērtēšanai, nozares aktualitāšu pārrunāšanai.	Potenciālā RNP tūrisma NVO sadarbībā ar pašvaldībām, uzņēmējiem, TIC, DAP u.c.	I, reizi gadā	Pašvaldību, NVO piesaistīti līdzekļi	
	3. RNP pieejams daudzveidīgs un kvalitatīvs RNP un Latgales reģionu reprezentējošs tūrisma piedāvājums.					
3.1. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas plašas dzīvnieku vērošanas un dabas procesu izziņas iespējas.	3.1.1. Uzbūvēt putnu vērošanas torni un uzstādīt atbilstošu infrastruktūru.	Identificēt un saskaņot piemērotāko putnu vērošanas torņa vietu (Rāznes ezera Zosnas vai Dukstīgala līcī, uz Andrupenes pagasta Bižas ezera pussalas vai citviet RNP teritorijā). Izstrādāt un saskaņot torņa projektu. Realizēt torņa būvniecību. Sagatavot un uzstādīt informācijas standus par biežāk novērojamām putnu sugām. Labiekārtot apkārtni.	DAP, pašvaldības vai NVO.	I, 2015	Ls 15 000 – 20 000 F5, F10, NVO piesaistīti līdzekļi.	
	3.1.2. Organizēt ikgadējas putnu vērošanas sacensības.		DAP sadarbībā ar NVO un uzņēmējiem.	I, reizi gadā	DAP, NVO, uzņēmēju līdzekļi.	
	3.1.3. Izstrādāt dzīvnieku vērošanas un dabas izziņas piedāvājumus.	Apkopot informāciju par potenciālajiem gidu un tūristu pavadoņiem. Ņemot vērā pieejamo gidu un tūristu pavadoņu zināšanas, izstrādāt dzīvnieku vērošanas un dabas izziņas "ekspedīciju" piedāvājumu. Sagatavot pieejamo ekspedīciju kalendāru.	NVO sadarbībā ar DAP speciālistiem, dabas ekspertiem, mežsargiem, medniekiem u.c.		I, 2013	NVO piesaistīti līdzekļi
	3.1.4. Nodrošināt informācijas pieejamību par dzīvnieku vērošanas un dabas izziņas iespējām RNP.	Sagatavot detālus dzīvnieku vērošanas un dabas izziņas piedāvājuma aprakstus, ietverot informāciju par gidu pakalpojumu pieejamību, biežāk novērojamām sugām, to sezonālo sastopamību, atpazīstamību (uzvedība, pēdas u.c.), sezonālajiem izziņas ekspedīciju piedāvājumiem, tematiskajiem pasākumiem u.c.	Piedāvājuma veidotāji sadarbībā ar TIC vai NVO.		I, 2013	Piedāvājumu plānošanas un sagatavošanas izmaksu ietvaros.

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
3.2. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas plašas izzinošu pastaigu, pārgājienu, nūjošanas un slēpošanas iespējas.	3.2.1. Pilnveidot dabas taku, pastaigu, pārgājienu un nūjošanas maršrutu tīklojumu , izstrādājot jaunus dabas taku, dažāda garuma un sarežģītības pakāpes pastaigu, pārgājienu un nūjošanas maršrutus.	Izstrādāt jaunas dabas procesu izziņas takas, pārgājienu un nūjošanas maršrutus apskatei piemēroto augu un dzīvnieku sugu, biotopu, pauguru, pilskalnu, dižkoku, laukakmeņu u.c. objektu iepazīšanai. Izstrādāt pastaigu maršrutus RNP ciemu, nozīmīgāko ēku un to vēstures iepazīšanai.	Uzņēmēji, NVO, DAP sadarbībā ar izglītības iestādēm (maršrutu plānošana, testēšana). NVO, gidu, tūristu pavadoņi sadarbībā ar izglītības iestādēm (maršrutu plānošana, testēšana).	I, 2013	Uzņēmēju, DAP, NVO piesaistīti līdzekļi.
		Izstrādāt garākus pārgājienu un nūjošanas maršrutus ainaviskāko RNP vietu iepazīšanai, nodrošinot iespēju interesentiem doties dienas vai vairāku dienu garos pārgājienos.	NVO, gidu, tūristu pavadoņi sadarbībā ar izglītības iestādēm (maršrutu plānošana, testēšana).	I, 2013	NVO piesaistīti līdzekļi
	3.2.2. Nodrošināt dabas taku, pastaigu un pārgājienu maršrutu labiekārtojumu .	Nodrošināt dabas taku, pastaigu un pārgājienu maršrutu labiekārtojumu atbilstoši 1.6. pielikumā uzskaitītajām dabas taku, pārgājienu un pastaigu maršrutu labiekārtojuma prasībām.	Uzņēmēji, NVO, DAP u.c.	I, 2013	Uzņēmēju, DAP, F5, F2, NVO piesaistīti līdzekļi.
	3.2.3. Nodrošināt distanču slēpošanas trašu ierīkošanu un uzturēšanu.		Uzņēmēji, NVO.	II, katru ziemu	Uzņēmēju, NVO piesaistīti līdzekļi u.c.
	3.2.4. Nodrošināt slēpošanas un nūjošanas inventāra nomas iespējas .		Uzņēmēji, NVO.	III, 2020	Uzņēmēju, F2, F5 līdzekļi.
3.2.5. Nodrošināt informācijas pieejamību par pastaigu, pārgājienu, nūjošanas un distanču slēpošanas iespējām RNP.	Sagatavot detālas dabas taku, pastaigu, pārgājienu un distanču slēpošanas maršrutu shēmas un aprakstus, ietverot informāciju par slēpošanas un nūjošanas inventāra nomas iespējām, gidu, tūristu pavadoņu un instruktoru pakalpojumu pieejamību u.tml.	Taku ierīkotāji, maršrutu izstrādātāji sadarbībā ar TIC, NVO un izglītības iestādēm	I, 2013	Taku un maršrutu plānošanas un ierīkošanas izmaksu ietvaros.	
3.3. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas plašas ūdens tūrisma iespējas.	3.3.1. Pilnveidot ūdens tūrisma maršrutu tīklojumu .	Izstrādāt ūdens tūrisma maršrutus Rāznes u.c. ezeru apskates iespēju nodrošināšanai.	Uzņēmēji, laivu nomnieki, ezeru apsaimniekotāji, NVO.	I, 2015	Uzņēmēju, ezeru apsaimniekotāju, NVO piesaistīti līdzekļi.
	3.3.2. Nodrošināt ūdens tūrisma maršrutu labiekārtojumu .	Nodrošināt ūdens tūrisma maršrutu labiekārtojumu atbilstoši 1.6. pielikumā uzskaitītajām laivu maršrutu labiekārtojuma prasībām.	Laivu nomnieki, ezeru apsaimniekotāji, uzņēmēji u.c.	I, 2015	Uzņēmēju, laivu nomnieku, ezeru aps., F5 līdzekļi.
	3.3.3. Pilnveidot ūdens transporta līdzekļu nomas iespējas .	Ierīkot jaunus ūdens transporta līdzekļu nomas punktus (Rāznes ezera R piekrastē, Ezezerā u.c.).	Uzņēmēji, ezeru apsaimniekotāji.	II, 2015	Uzņēmēju, ezeru apsaimniekotāju, F2, F5 līdzekļi.
	3.3.4. Daudzveidot ūdens tūrisma piedāvājumu , attīstot inovatīvas ziemas un vasaras aktīvās atpūtas iespējas.	Izvērtēt <i>snorkelēšanas, veikborda, kaitborda</i> , ziemas un vasaras burāšanas, slidošanas u.tml. aktivitāšu organizēšanas iespējas un sagatavot atbilstošus piedāvājumus.	Uzņēmēji, ezeru apsaimniekotāji.	III, 2020	Uzņēmēju, ezeru apsaimniekotāju, F2 līdzekļi.
	3.3.5. Nodrošināt informācijas pieejamību par ūdens tūrisma iespējām RNP.	Sagatavot detālas ūdens tūrisma maršrutu shēmas un aprakstus, ietverot informāciju par maršrutos ietvertajiem apskates objektiem un atpūtas vietām, laivu nomas iespējām, gidu, tūristu pavadoņu un instruktoru pakalpojumu pieejamību.	Maršrutu izstrādātāji, piedāvājumu veidotāji sadarbībā ar TIC, NVO un izglītības iestādēm.	I, 2015	Maršrutu plānošanas un ierīkošanas izmaksu ietvaros.
3.4. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas plašas velo tūrisma iespējas.	3.4.1. Pilnveidot velo maršrutu tīklojumu , izstrādājot jaunus dažāda garuma un sarežģītības pakāpes velo maršrutus.	Izstrādāt velo maršrutus, kuri ved pa ainaviskākajām RNP lauku ceļiem (Andrupene – Brīveri – Krievu Vīrauda – Andrupene, Andrupene – Brīveri – Rešetņiki – Andzeļi – Adrupene, apkārt Rāznes ezeram u.c.). Izstrādāt velo maršrutu, kurš sasaista RNP ar Rēzeknes dzelzceļa staciju.	TIC, NVO sadarbībā ar izglītības iestādēm (maršrutu plānošana, testēšana).	II, 2015	TIC, NVO piesaistīti līdzekļi.
	3.4.2. Nodrošināt velo maršrutu labiekārtojumu .	Nodrošināt velo maršrutu labiekārtojumu atbilstoši 1.6. pielikumā uzskaitītajām velo maršrutu labiekārtojuma prasībām.	Maršrutu izstrādātāji (TIC, NVO, pašvaldības).	I, 2015	Pašvaldību, F5, NVO piesaistīti līdzekļi.
	3.4.3. Pilnveidot velo nomas un nodrošināt velo servisa piedāvājumu.		Uzņēmēji	III, 2020	Uzņēmēju, F2, F5 līdzekļi.

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
	3.4.4. Riteņbraucēju drošības uzlabošanai, gar valsts 1.šķirtas autoceļiem ierīkot velo celiņus.	Izbūvēt velo celiņu gar valsts 1.šķirtas autoceļiem Rēzekne – Krāslava (P55) un Malta – Kaunata (P56).	Pašvaldība sadarbībā ar valsts a/s "Latvijas Valsts ceļi".	III, 2020	Auto ceļu fonda, F3 līdzekļi.
	3.4.5. Nodrošināt informācijas pieejamību par velo tūrisma iespējām RNP.	Sagatavot detālas velo maršrutu shēmas un aprakstus, ietverot informāciju par velo maršrutu grūfības pakāpi, maršrutu marķējuma zīmēm, velo nomas un velo servisa iespējām, gidu un tūristu pavadoņu pakalpojumu pieejamību u.tml.	Maršrutu izstrādātāji sadarbībā ar TIC, NVO, izglītības iestādēm.	I, 2015	Maršrutu plānošanas un ierīkošanas izmaksu ietvaros.
3.5. RNP ezeru krastos pieejamas drošas peldvietas un daudzveidīgas atpūtas iespējas.	3.5.1. Izveidot valsts nozīmes peldvietu prasībām atbilstošas peldvietas.	Nodrošināt Lamašu, Tilišu, Malukštas, Astiču, Zosnas, Andzeļu un Ezernieku peldvietu labiekārtošanu atbilstoši valsts nozīmes peldvietu prasībām ¹ .	Peldvietu apsaimniekotāji sadarbībā ar pašvaldībām.	I, 2015	Uzņēmēju, pašvaldību, F2, F5 līdzekļi.
		Nodrošināt ūdens kvalitātes kontroli pašvaldību teritorijas plānos norādītajās un atbilstoši valsts nozīmes peldvietu prasībām labiekārtotajās peldvietās. Noslogotākajās peldvietās vismaz brīvdienās un svētku dienās nodrošināt glābšanas dienestu darbu.	Pašvaldības.	I, 2015	Pašvaldību līdzekļi.
	3.5.2. RNP ezeru krastos ierīkot jaunas atpūtas vietas un pilnveidot esošo atpūtas vietu pie ūdens labiekārtojumu.	Nodrošināt jaunu atpūtas vietu pie ūdens ierīkošanu un esošo atpūtas vietu labiekārtojuma pilnveidošanu atbilstoši 1.6. pielikumā uzskaitītajām atpūtas vietu labiekārtojuma prasībām. Prioritāri jaunas atpūtas vietas ierīkojamās Rāznas ezera R piekrastē starp Lipuškiem un Zosnu.	Zemju īpašnieki, apsaimniekotāji, uzņēmēji, NVO.	III, 2020	Pašvaldību, uzņēmēju, F2, F5, NVO piesaistīti līdzekļi
	3.5.3. Pilnveidot peldvietu tuvumā pieejamo pakalpojumu klāstu.		Uzņēmēji.	III, 2020	Uzņēmēju līdzekļi.
	3.5.4. Nodrošināt informācijas pieejamību par labiekārtotajām RNP peldvietām un atpūtas vietām	Tūrisma informācijas materiālos norādīt labiekārtotās RNP peldvietas un atpūtas vietas.	Tūrisma informācijas materiālu sagatavotāji.	I, regulāri	Tūrisma info. materiālu sagatavošanas izmaksu ietvaros.
3.6. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas plašas ainavu vērošanas iespējas.	3.6.1. Uzbūvēt ainavā iederīgus skatu torņus vai skatu platformas, ainavu vērošanas iespēju nodrošināšanai.	Identificēt piemērotāko Ežezera skatu torņa vietu. Izstrādāt un saskaņot skatu torņu vai skatu platformu projektus. Realizēt skatu torņu vai skatu platformu būvniecību. Sagatavot un uzstādīt informācijas standus. Labiekārtot apkārtni.	DAP, pašvaldības vai NVO.	II, 2015	Ls 15 000 – 20 000 F5, F10, NVO piesaistīti līdzekļi.
	3.6.2. Nodrošināt vizuāli augstvērtīgāko skatu vietu labiekārtošanu.	Labiekārtot vizuāli augstvērtīgākās skatu vietas atbilstoši 1.6.pielikumā uzskaitītajām skatu vietu labiekārtojuma prasībām.	Pašvaldības, NVO.	II, 2015	Pašvaldību, NVO piesaistīti līdzekļi.
	3.6.3. Izstrādāt RNP auto tūrisma maršrutu , ietverot ainaviskākos parka ceļus.		TIC, NVO	II, 2013	TIC, NVO piesaistīti līdzekļi
	3.6.4. Nodrošināt informācijas pieejamību par ainavu vērošanas iespējām RNP.	Tūrisma informācijas materiālos iezīmēt vizuāli augstvērtīgākos skatu punktus, gleznainākos ceļus, labiekārtotās skatu vietas un skatu torņus.	Tūrisma informācijas materiālu sagatavotāji.	I, regulāri	Tūrisma info. materiālu sagatavošanas izmaksu ietvaros.
3.7. Apskatei piemērotie dabas un kultūras objekti ir pieejami apmeklētājiem.	3.7.1. Pilnveidot arhitektūras pieminekļu apskates iespējas.	Izstrādāt muižu kompleksu apskates maršrutus, ietverot muižu iekštelpu apskates iespējas.	TIC, NVO, gidi, tūrisma pavadoņi sadarbībā ar izglītības iestādēm un muižu apsaimniekotājiem.	I, 2013	TIC, muižu apsaimniekotāju, NVO piesaistīti līdzekļi u.c.
		Izstrādāt dievnamu apskates maršrutus, ietverot dievnamu iekštelpu apskates iespējas (vismaz svētdienās un svētku dienās).	TIC, NVO, tūrisma gidi, izglītības iestādes, sadarbībā ar dievnamu apsaimniekotājiem.	I, 2013	TIC, NVO piesaistīti līdzekļi u.c.

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
	3.7.2. Labiekārtot apskatei piemērotus dabas un kultūras objektus.	Nodrošināt apskatei piemēroto dabas un kultūras objektu (muižu parkus, apskatei piemērotos paugurus, pilskalnus, dižkokus, laukakmeņus u.c.) labiekārtojumu atbilstoši 1.6.pielikumā uzskaitītajām tūrisma objektu labiekārtojuma prasībām un DAP ieteikumiem.	Teritoriju apsaimniekotāji, sadarbībā ar NVO., pašvaldību, DAP RNP u.c.	III, 2020	Pašvaldību, objektu apsaimniekotāju, DAP, F5, NVO piesaistīti līdzekļi
	3.7.3. Nodrošināt informācijas pieejamību par RNP kultūras pieminekļu un labiekārtoto dabas objektu apskates iespējām.	Sagatavot saistošus dabas un kultūras objektu aprakstus un to apskates maršrutu shēmas, ietverot informāciju par gidu un tūristu pavadonu pakalpojumu pieejamību un arhitektūras pieminekļu iekštelpu apskates iespējām.	Objektu labiekārtotāji un maršrutu izstrādātāji sadarbībā ar TIC, NVO un izglītības iestādēm	I	Maršrutu plānošanas un objektu labiekārtošanas izmaksu ietvaros.
3.8. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejami tūrisma piedāvājumi, kuros iekļauti tradicionālo amatu demonstrēšanas un apmācības elementi.	3.8.1. Sagatavot jaunus tūrisma piedāvājumus, kuros iekļauta tradicionālo amatu, lauku un zvejas darbu demonstrēšana un aktīva līdzdarbošanās iespēja.		Uzņēmēji, NVO sadarbībā ar amatniekiem, zvejniekiem un lauksaimniekiem.	I, 2015	Uzņēmēju, lauksaimnieku, zvejnieku, NVO piesaistīti līdzekļi
	3.8.2. Organizēt ikgadējas amatu dienas.		NVO sadarbībā ar pašvaldībām, uzņēmējiem, DAP u.c.	II, 2015	Pašvaldību, uzņēmēju, NVO, DAP līdzekļi
	3.8.3. Nodrošināt info. pieejamību par RNP tūrisma piedāvājumā iekļautajiem tradicionālo amatu iepazīšanas piedāvājumiem.	Sagatavot saistošus Latgales amatniecības tradīciju un ar tām saistīto tūrisma piedāvājumu aprakstus, ietverot aktuālu informāciju par to pieejamību.		Piedāvājumu veidotāji sadarbībā ar TIC, NVO un izglītības iestādēm.	I, 2011
3.9. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejami tūrisma piedāvājumi, kuros iekļauti Latgales zirgkopības tradīciju elementi.	3.9.1. Pilnveidot izjāžu, pajūgu, kamanu un skijoringa maršrutu tīklojumu.		Uzņēmēji, zirgu īpašnieki, NVO	I, 2015	Uzņēmēju, zirgu īpašnieku, NVO piesaistīti līdzekļi
	3.9.2. Sagatavot tūrisma piedāvājumu "Ceļojums pa RNP zirga pajūgā".		Uzņēmēji, zirgu īpašnieki, NVO	II, 2015	Uzņēmēju, zirgu īpašnieku, NVO piesaistīti līdzekļi
	3.9.3. Ierīkot pajūgu skriešanās un pajūgu vadīšanas sacensību laukumus.		Uzņēmēji, zirgu īpašnieki, NVO	I, 2015	Uzņēmēju, pašvaldību, F2, F5, NVO piesaistīti līdzekļi
	3.9.4. Organizēt ikgadējas kamanu un pajūgu vadīšanas sacensības.		NVO sadarbībā ar zirgu īpašniekiem, DAP, pašvaldībām, uzņēmējiem u.c.	I, divas reizes gadā	NVO, pašvaldību, uzņēmēju, DAP līdzekļi
	3.9.5. Nodrošināt informācijas pieejamību par Latgales zirgkopības tradīcijām un RNP tūrisma piedāvājumā iekļautajiem zirgkopības elementiem.	Sagatavot saistošus Latgales zirgkopības tradīciju un ar tām saistīto tūrisma piedāvājumu aprakstus, ietverot informāciju par gidu un instruktoru pakalpojumu pieejamību.		Piedāvājumu veidotāji sadarbībā ar TIC, NVO un izglītības iestādēm.	I, 2011
		Sagatavot saistošus kamanu un pajūgu vadīšanas sacensību aprakstus, ietverot informāciju par sacensību norises laikiem.	Sacensību organizētāji sadarbībā ar TIC	I	Sacensību rīkošanas izmaksu ietvaros
3.10. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejami tūrisma piedāvājumi, kuros iekļauti ezeru zvejniecības tradīciju elementi.	3.10.1. Sagatavot tūrisma piedāvājumus, kuros iekļauti izbraucieni ar zvejnieku laivu, līdzdalība ziemas un vasaras zvejā, nozvejoto zivju pagatavošana un degustācija.		Uzņēmēji, NVO sadarbībā ar vietējiem zvejniekiem	II, 2015	Uzņēmēju, zvejnieku, F2, NVO piesaistīti līdzekļi
	3.10.2. Iekļaut RNP ezeru zivju ēdienus RNP ēdināšanas uzņēmumu ēdienkartēs.		Uzņēmēji sadarbībā ar vietējiem zvejniekiem	I, 2011	Ēdināšanas uzņēmumu darbības ietvaros
	3.10.3. Nodrošināt RNP ezera zivju iegādes un zivju ēdienu degustācijas iespējas.		Zvejnieki, uzņēmēji u.c.	I, 2013	
	3.10.4. Organizēt ikgadējus zvejnieku svētkus.		Pašvaldības, to iestādes vai NVO, sadarbībā ar zvejniekiem, amatniekiem, folkloras kolektīviem u.c.	II, 2015	Pašvaldību, uzņēmēju, DAP, NVO piesaistīti līdzekļi

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
	3.10.5. Nodrošināt informācijas pieejamību par ezera zvejniecības tradīcijām un RNP tūrisma piedāvājumā iekļautajiem ezeru zvejniecības elementiem.	Sagatavot saistošus Latgales ezeru zvejniecības tradīciju un ar tām saistīto tūrisma piedāvājumu aprakstus, ietverot informāciju par to pieejamību un ezera zivju iegādes un degustācijas iespējām.	Piedāvājumu veidotāji sadarbībā ar TIC, NVO un izglītības iestādēm.	I, 2011	Piedāvājumu veidošanas izmaksu ietvaros
3.11. RNP un tā tuvākajā apkārtnē nodrošināta pastāvīga Latgales kulinārā mantojuma ēdienu pieejamība.	3.11.1. RNP teritorijā un tā tuvumā uzlabot ēdināšanas pakalpojumu pieejamību.		Uzņēmēji	I, 2013	Uzņēmēju, F2 līdzekļi
	3.11.2. Iekļaut Latgales kulinārā mantojuma ēdienus RNP ēdināšanas uzņēmumu ēdienkartēs.		Uzņēmēji	I, 2011	Ēdināšanas uzņēmumu darbības ietvaros
	3.11.3. Pilnveidot Latgales kulinārā mantojuma ēdienu degustācijas un iegādes iespējas.		Muzeja "Andrupenes lauku sēta" darbinieki, uzņēmēji, lauksaimnieki u.c.	I, 2013	
	3.11.4. Nodrošināt informācijas pieejamību par Latgales kulinārā mantojuma tradīcijām un gastronomiskā tūrisma iespējām RNP.	Sagatavot saistošus Latgales kulinārā mantojuma un ar tām saistīto tūrisma piedāvājumu aprakstus, ietverot informāciju par kulinārā mantojuma ēdienu iegādes un degustācijas iespējām. Tūrisma info. materiālos norādīt ēdināšanas uzņēmumus, kuru ēdienkartēs iekļauti Latgales kulinārā mantojuma ēdieni un informācija par Latgales kulinārā mantojuma ēdienu degustācijas un iegādes iespējām.	Muzeja "Andrupenes lauku sēta" darbinieki sadarbībā ar TIC un NVO Tūrisma informācijas materiālu sagatavotāji.	I, 2011 I, regulāri	Piedāvājumu veidošanas izmaksu ietvaros. Tūrisma info. materiālu sagatavošanas izmaksu ietvaros.
3.12. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas kvalitatīvas dziedniecības un rehabilitācijas iespējas.	3.12.1. Pilnveidot esošos un sagatavot jaunus dziedniecības tūrisma piedāvājumus (rehabilitācijas programmas, pirts rituāli, pāršānās procedūras, veselību stiprinošas zāļu tējas u.c.).		Uzņēmēji	II, 2020	Uzņēmēju, F2, F5 līdzekļi
	3.12.2. Nodrošināt informācijas pieejamību par dziedniecības un rehabilitācijas iespējām RNP.	Sagatavot dziedniecības un rehabilitācijas piedāvājumu aprakstus, ietverot detaļu informāciju par to pieejamību.	Piedāvājuma veidotāji.	I, 2011	Piedāvājumu veidošanas izmaksu ietvaros
3.13. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejami inovatīvi, RNP raksturojoši tūrisma piedāvājumi.	3.13.1. Plānot un realizēt inovatīvus tūrisma piedāvājumus, izmantojot dabas un kultūras elementus, kas tiek akcentētas kā RNP vērtības.	Plānot un realizēt inovatīvus tūrisma piedāvājumus, izmantojot klusumu, mieru, mazskartu dabu, svaigu gaisu u.tml. vienkāršus un brīvi pieejamus elementus, kas tiek akcentētas kā RNP vērtības.	Uzņēmēji, NVO	III, 2020	Uzņēmēju, NVO piesaistīti līdzekļi
		Plānot un realizēt inovatīvus tūrisma piedāvājumus, kuros iekļauti sēņošana, ogošana, zāļu tēju lasīšana u.tml. darbību elementi (no atpazīšanas līdz pagatavošanai un pielietošanai).	Uzņēmēji, vides gidi, NVO	III, 2020	Uzņēmēju, NVO piesaistīti līdzekļi
		Plānot un realizēt inovatīvus tūrisma piedāvājumus, izmantojot PSRS mantojumu (kolhozs, ferma, veikals u.c.), atainojot RNP dzīvojošo tautu dzīvi gadsimtu gaitā, organizējot "večerinkas", arheoloģijas pieminekļu labiekārtošanā izmantojot kultūras pieminekļu rekonstrukcijas elementus.	Uzņēmēji, NVO	III, 2020	Uzņēmēju, NVO piesaistīti līdzekļi
	3.13.2. Nodrošināt informācijas pieejamību par inovatīviem RNP tūrisma piedāvājumiem.	Sagatavot saistošus inovatīvo tūrisma piedāvājumu aprakstus, ietverot informāciju par to pieejamību.	Piedāvājuma veidotāji sadarbībā ar TIC un NVO	I	Piedāvājumu sagatavošanas izmaksu ietvaros
4. Pilnveidota tūrisma atbalstošā infrastruktūra.					

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots	
4.1. Uzlabota RNP tūrisma objektu pieejamība.	4.1.1. Pilnveidot RNP ceļu seguma kvalitāti.	Nodrošināt regulāru ceļu seguma uzturēšanu. Nepieciešamības gadījumā veikt ceļu rekonstrukciju.	Valsts a/s "LVC", pašvaldības	I, regulāri	Valsts un pašvaldību autoceļu fonda, F3 līdzekļi	
	4.1.2. Pilnveidot RNP ceļu tīklu.	Rekonstruēt Lipušku ciema apvedceļu, Lipušku ciema rekreācijas tūrisma attīstības iespēju nodrošināšanai.	Pašvaldība sadarbībā ar valsts a/s "Latvijas Valsts ceļi"	III, 2020	Valsts autoceļu fonda līdzekļi	
	4.1.3. Nodrošināt RNP tūrisma piesaistu pieejamību, pie pakalpojumu sniegšanas vietām, apskates objektiem, skatu vietām un ezeriem ierīkot stāvlaukumus vai ceļa paplašinājumus automašīnu novietošanai.	Ierīkot stāvlaukumus vai ceļa paplašinājumus automašīnu novietošanai atbilstoši 1.6. pielikumā norādītajām dabas un kultūras objektu labiekārtojuma prasībām.	Pašvaldības sadarbībā ar ceļu un objektu apsaimniekotājiem un zemes īpašniekiem	I, 2015	Valsts un pašvaldību autoceļu fonda līdzekļi	
	4.1.4. Popularizēt sabiedriskā transporta izmantošanu.	Sabiedriskā transporta pieturvietās izvietot autobusu kustības sarakstus.	Pašvaldības, Pasažieru pārvadājumu organizētāji	III, 2015	Pašvaldību, pasažieru pārvadājumu organizētāju līdzekļi	
			Tūrisma informācijas mājas lapās ievietot sabiedriskā transporta maršrutu shēmas, informāciju par maršrutu kustības laikiem un to kombinēšanas iespējām.	Tūrisma informācijas mājas lapu uzturētāji	II, 2011	Esošo mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros
4.1.5. Nodrošināt tūrisma objektu un pakalpojumu pieejamību cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.	Plānojot objektu ierīkošanu, labiekārtošanu un atjaunošanu, iespēju robežās objekta labiekārtošanā izmantot visiem pieejamas vides standartus (skat. www.pieejamavide.lv)	Tūrisma objektu īpašnieki un apsaimniekotāji	I	Objektu apsaimniekotāju, F2 līdzekļi		
4.2. Uzlabota interneta pieejamība.	4.2.1. Uzlabot publiski pieejamu interneta punktu pieejamību.	Nozīmīgākajās apmeklētāju pulcēšanās vietās (TIC, TIP, muzeji u.c.) ierīkot publiskus interneta pieejas punktus.	Tūrisma objektu apsaimniekotāji sadarbībā ar tūr. info. sniedzējiem un tūr. mājas lapu uzturētājiem	LPR, Pašvaldības u.c.	I, regulāri	TIC, TIP darbības un mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros
		Apmeklētāju pulcēšanās vietās un interneta vidē nodrošināt brīvi pieejamu informāciju par tūrisma objektiem, kuri labiekārtoti atbilstoši visiem pieejamas vides standartiem.	Tūrisma objektu apsaimniekotāji	I, regulāri	TIC, TIP darbības un mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros	
4.2. Uzlabota interneta pieejamība.	4.2.1. Uzlabot publiski pieejamu interneta punktu pieejamību.	Apmeklētāju pulcēšanās vietās un interneta vidē nodrošināt brīvi pieejamu informāciju par interneta pieejas punktiem un to izmantošanas iespējām.	Interneta pieejas punktu apsaimniekotāji sadarbībā ar tūrisma info. sniedzējiem un tūrisma mājas lapu uzturētājiem	I, regulāri	TIC, TIP darbības un mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros	
		5. RNP un tā tūristu piesaistes vietās pieejama daudzpusīga, aktuāla un kvalitatīva tūrisma informācija.				
5.1. RNP teritorijā nodrošināta ērta tūrisma informācijas pieejamība, izveidojot jaunas tūrisma informācijas sniegšanas vietas un nodrošinot to darbību.	5.1.1. Izveidot daudzfunkcionālu RNP apmeklētāju un uzņēmējdarbības atbalsta centru un nodrošināt tā darbību.		DAP sadarbībā ar NVO vai uzņēmējiem un pašvaldībām (publiskā – privātā partnerībā)	I, 2015.	DAP, uzņēmēju, pašvaldību vai NVO piesaistīti līdzekļi	
	5.1.2. Nozīmīgākajās apmeklētāju pulcēšanās vietās ierīkot jaunus tūrisma informācijas punktus un nodrošināt to darbību.	Ierīkot tūrisma informācijas punktu muzejā "Andrupenes lauku sēta" un nodrošināt tā darbību.	Muzeja "Andrupenes lauku sēta" darbinieki sadarbībā ar TIC, NVO un uzņēmējiem	I, 2013.	Pašvaldību, muzeja, F5 līdzekļi	
		Ierīkot tūrisma informācijas punktu Ezerniekos un nodrošināt tā darbību.	Pašvaldība sadarbībā ar TIC, NVO un uzņēmējiem	I, 2013.	Pašvaldību līdzekļi	
5.1.3. Pilnveidot esošo tūrisma informācijas punktu darbību.		Pašvaldība sadarbībā ar TIC, NVO un tūrisma uzņēmējiem	I, 2013.	Pašvaldību līdzekļi		
5.2. Uzlabota gidu, tūrisma pavadoņu un instruktoru	5.2.1. Sagatavot kvalificētus tūristu gidus.	Sagatavot jaunus gidus un tūristu pavadoņus. Nodrošināt esošo gidu tālāk izglītošanās iespējas, ietverot arī svešvalodu apmācību.	Pašvaldības sadarbībā ar VITILU, reģionālajām augstskolām u.c.	I, 2015.		
	5.2.2. Uzlabot gidu, tūristu pavadoņu un	Apkopot informāciju par pieejamajiem gidu pakalpojumiem	TIC	I, 2011.	TIC darbības ietvaros	

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
sniegto pakalpojumu pieejamība.	dažādu aktīvās atpūtas veidu instruktoru sniegto pakalpojumu pieejamību.	Apmeklētāju pulcēšanās vietās un interneta vidē nodrošināt brīvi pieejamu informāciju par gidu, tūristu pavadoņu un instruktoru pakalpojumu pieejamību	TIC, tūrisma informācijas mājas lapu uzturētāji	I, 2011.	TIC darbības un mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros
5.3. Tūristu piesaistes vietās nodrošināta aktuālas tūrisma informācijas pieejamība, uzstādot trūkstošos tūrisma informācijas standus un norādes.	5.3.1. Tūristu piesaistes vietās (apskates objekti, pakalpojumu sniegšanas vietas, peldvietas, atpūtas vietas, laivu piestātnes, stāvvietas u.c.) uzstādīt trūkstošos tūrisma informācijas standus.	Nodrošināt RNP stenda maketa pieejamību un sekmēt tā izmantošanu. Identificēt trūkstošo informācijas stendu uzstādīšanas vietas. Saskaņot plānotās stendu izvietojuma vietas ar zemju īpašniekiem un valsts a/s "LVC". Stenda maketu saskaņot ar DAP RNP. Nodrošināt trūkstošo stendu izgatavošanu un uzstādīšanu atbilstoši 1.6. pielikumā minētajiem ieteikumiem.	DAP Uzņēmēji, objektu apsaimniekotāji	I, 2011. II, 2013.	~ Ls 600 viena stenda sagatavošanai un uzstādīšanai DAP, uzņēmēju, pašvaldību vai NVO piesaistīti līdzekļi
	5.3.2. Nodrošināt tūristu piesaistes vietu (apskates objekti, pakalpojumu sniegšanas vietas, peldvietas, atpūtas vietas, laivu piestātnes, stāvvietas) iezīmēšanu ar RNP vai ĪADT norāžu stilam vai ceļa zīmju valsts standartam LVS 77 atbilstošam norādes zīmēm.	Nodrošināt RNP norāžu maketa pieejamību un sekmēt tā izmantošanu. Identificēt trūkstošās norādes zīmes. Saskaņot plānotās norāžu izvietojuma vietas ar zemju īpašniekiem, valsts a/s "LVC" un DAP. Nodrošināt trūkstošo norāžu izgatavošanu un uzstādīšanu.	DAP Uzņēmēji, objektu apsaimniekotāji	I, 2011. I, 2013.	Uzņēmēju, pašvaldību vai NVO piesaistīti līdzekļi
	5.3.3. Nodrošināt dabas taku, pārgājienu, nūjošanas, laivu un velo maršrutu iezīmēšanu atbilstoši 1.6. pielikumā sniegtajiem ieteikumiem.		Taku un maršrutu ierīkotāji un apsaimniekotāji	I, 2013.	DAP, uzņēmēju, pašvaldību vai NVO piesaistīti līdzekļi
	5.3.4. Vietās, kur pājūgu un velo maršruti šķērso valsts 1. šķiras autoceļus, uzstādīt brīdinājuma zīmes vai ātruma ierobežojumus.		Maršrutu ierīkotāji vai apsaimniekotāji, sadarbībā ar pašvaldībām un valsts a/s "LVC"	II, 2015.	
	5.3.5. Nodrošināt novecojošo vai bojāto stendu un norāžu aizvākšanu vai to informācijas aktualizēšanu.	Veikt uzstādīto stendu un norāžu inventarizāciju. Apzināt to uzstādīšanas, aizvākšanas un atjaunošanas nosacījumus. Nodrošināt bojāto vai neaktuālo stendu un norāžu aizvākšanu vai atjaunošanu.	Pašvaldības, TIC vai NVO	I, 2011	Stendu un norāžu uzstādītāju, pašvaldību vai NVO piesaistīti līdzekļi.
6. RNP kā tūrisma galamērķis mērķtieciīgi tiek virzīts Latvijas un Baltijas tūrisma tirgū.					
6.1. Uzlabota RNP galamērķa atpazīstamība.	6.1.1. Izveidot vienotu RNP tūrisma informācijas mājas lapu un nodrošināt regulāru tās uzturēšanu un aktualizēšanu.	Izveidot RNP tūrisma informācijas mājas lapu atbilstoši 4.3. nodaļā sniegtajiem ieteikumiem. Nodrošināt regulāru RNP tūrisma mājas lapas uzturēšanu un aktualizēšanu.	NVO. NVO, sadarbībā ar DAP, TIC un uzņēmējiem.	I, 2011. I, regulāri	lapas dizaina izstrādāšanas un maketa sagatavošanas ... ¹ Ls 60–120/gadā (maksā par servera vietas izmantošanu). ²
	6.1.2. Pilnveidot RNP tūrisma uzņēmēju, novadu un Latgales reģiona tūrisma informācijas mājas lapas.	Nodrošināt regulāru tūrisma uzņēmēju mājas lapu atjaunošanu. Norādīt, ka uzņēmums darbojas RNP teritorijā. Reklamējot RNP objektus norādīt, ka tie atrodas RNP teritorijā.	Uzņēmēji Novadu un reģiona tūrisma informācijas mājas lapu uzturētāji	I, regulāri I, regulāri	Mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros Mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros
	6.1.3. Nodrošināt RNP dabas un kultūras	Nodrošināt suvenīru izgatavošanu (t.sk., keramikas izstrādājumi,	Amatnieki, lauksaimnieki, NVO u.c.	I, regulāri	Amatnieku, lauksaimnieku

¹ ... izmaksas (iespējams izmantot RNP administrācijas mājas lapu, papildinot to ar jaunām informācijas sadaļām, vai internetā pieejamas bezmaksas interneta lapu sagataves), Informācijas ievietošanas un aktualizācijas izmaksas (pasākumu iespējams realizēt sadarbojoties ar TIC un piesaistot brīvprātīgos).

² ... Ls 8,7/gadā (maksā par lapas nosaukuma (domēna) izmantošanu). Maksimāli vienkāršojot informācijas atjaunošanas iespēju, sadarbojoties ar TIC, TIP un pakalpojumu sniedzējiem, informācijas atjaunošanu iespējams realizēt esošo darbu un budžetu ietvaros.

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
	vērtību raksturojošu suveniru pieejamību .	atbilstoši noformētas RNP plāvās lasītas zāļu tējas, RNP mežos lasītu ogu ievārijumi u.tml.).			līdzekļi. Uzņēmēju, pašvaldību līdzekļi (pasūtīt suveniru izgatavošanu).
		Nodrošināt suveniru iegādes iespējas nozīmīgākajās apmeklētāju pulcēšanās vietās un tūrisma informācijas sniegšanas vietās.	Uzņēmēji, tirgotāji, TIC, TIP u.c.	I, regulāri	
	6.1.4. Nodrošināt RNP logo izmantošanu dabai draudzīgu un ilgtspējīgu tūrisma produktu un pakalpojumu reklamēšanai.	Izstrādāt kritērijus kvalitatīvu, ilgtspējīgu un RNP "draudzīgu" pakalpojumu sniedzējiem (piemēru skat. www.naturensbasta.se). Veicināt RNP logo izmantošanu kritērijiem atbilstošu pakalpojumu un ražoto produktu reklamēšanā.	NVO sadarbībā ar DAP, uzņēmējiem un pašvaldībām NVO, DAP, pašvaldības	II, 2011. II, regulāri	
6.2. Veikta RNP kā vienota tūrisma galamērķa popularizēšana .	6.2.1. Sagatavot un izdot RNP tūrisma ceļvedi latviešu, krievu un angļu valodā.		NVO, DAP vai TIC sadarbībā ar tūrisma uzņēmējiem	I, 2015.	Pašvaldību, NVO piesaistīti līdzekļi.
	6.2.2. Iekļaut informāciju par RNP Latvijas un Baltijas Nacionālo parku tūrisma ceļvežos.		TIC, NVO un uzņēmēji sadarbībā ar ceļvežu izstrādātājiem.	I, 2020.	—
	6.2.3. Organizēt ikgadējas RNP ceļotāju dienas , RNP tūrisma iespēju popularizēšanai.	Organizēt ikgadējas ceļotāju dienas iekļaujot dažādas ekskursijas un ekspedīcijas, atvērto durvju dienas, amatnieku, zemnieku un zvejnieku tirdziņus, radošās darbnīcas, folkloras kopu priekšnesumus u.tml. aktivitātes. Īpašu uzmanību veltīt RNP tūrisma jaunumiem.	Pašvaldības vai NVO sadarbībā ar NVO, TIC, DAP, uzņēmējiem, amatniekiem, folkloras kopām u.c.	II, reizi gadā	Pašvaldību, uzņēmēju un NVO piesaistīti līdzekļi.
	6.2.4. Apmeklētāju pulcēšanās vietās un interneta vidē nodrošināt aktuālas RNP tūrisma informācijas un tūrisma piedāvājumu aprakstu pieejamību .		Piedāvājuma veidotāji sadarbībā ar tūrisma informācijas sniedzējiem, uzņēmējiem un tūrisma mājas lapu uzturētājiem	I, regulāri	TIC, TIP darbības un mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros.
6.3. Uzlabota sadarbība RNP atpazīstamības veicināšanai .	6.3.1. Nodrošināt regulāru sadarbību ar masu medijiem , RNP kā tūrisma galamērķa reklamēšanai.	Sagatavot preses relīzes un informācijas apkopojumus par RNP un RNP tūrisma jaunumiem. Organizēt "mēdiju braucienus", žurnālistu iepazīstināšanai ar RNP un RNP tūrisma jaunumiem.	TIC, DAP, NVO, pašvaldības. TIC, NVO.	I, regulāri II, reizi gadā.	DAP, NVO un pašvaldību sabiedrisko attiecību izdevumu ietvaros. Pašvaldību, NVO piesaistīti līdzekļi.
	6.3.2. Pilnveidot sadarbību novadu TIC starpā , RNP kā vienota tūrisma galamērķa reklamēšanā.	Izdoti kopīgi tūrisma informācijas materiāli. Sasaistīt Rēzeknes, Dagdas un Ludzas novadu mājas lapu tūrisma informācijas sadaļas.	TIC TIC	I, regulāri I, 2011	Pašvaldību līdzekļi. Mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros.
	6.3.3. Nodrošināt RNP pārstāvniecību Baltijas reģiona tūrisma izstādes DAP un Latgales reģiona stendu ietvaros .		DAP, TIC, NVO, sadarbībā ar LRAA, LRTA un TAVA.	I, regulāri	
7. RNP tūrisma pakalpojumu sniedzēji ir konkurētspējīgi ar citu Latvijas reģionu piedāvājumu.					
7.1. Paaugstināta tūrisma sektorā strādājošo konkurētspēja .	7.1.1. Organizēt regulāras tūrisma uzņēmēju, darbinieku, gidu, tūristu pavadonju, instruktoru un citu tūrisma pakalpojumu sniedzēju apmācības .	Organizēt izglītojošus seminārus par lauku sētās biežāk sastopamām augu un dzīvnieku sugām, dabas procesiem un jauniegūto zināšanu interpretācijas iespējām. Organizēt izglītojošus seminārus par tūrisma produktu veidošanu, kvalitātes pilnveidošanu, mārketingu, normatīvajām prasībām tūrisma uzņēmumu darbā u.tml. Nodrošināt mūžizglītības pieejamību, ietverot valodu, mārketinga, tūrisma produktu veidošanas, vides gidu u.tml. prasmju apguves iespējas.	DAP, dabas un tūrisma NVO sadarbībā ar pētniekiem, VITILU u.c. Pašvaldības, LRTA sadarbībā ar uzraudzības un izglītības iestādēm Pašvaldība	I, reizi gadā I, reizi gadā I, regulāri	400 – 500 LVL DAP vai NVO piesaistīti līdzekļi 400 – 500 LVL Pašvaldību vai NVO piesaistīti līdzekļi Pašvaldību, F5 līdzekļi
	7.1.2. Organizēt regulāru Latgales reģiona		LRTA sadarbībā ar TAVA	I, reizi gadā	TAVA, LRTA piesaistīti

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots līdzekļi
	tūrisma forumu , sekmējot informācijas apmaiņu un informācijas par nozares aktualitātēm izplatīšanu.				
	7.1.3. Organizēt konkursus uzņēmēju aktivitātes, izdomas un uzņēmumu attīstības veicināšanai.	Veicināt lauku tūrisma mītnu pakalpojumu sniedzējus aktīvai dalībai konkursa „Sējējs” ekotūrisma nominācijā, kas ir augstākais valsts apbalvojums šajā jomā. Organizēt konkursus uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšanai – “Labākais tūrisma uzņēmējs”, “Inovātīvākais tūrisma produkts” u.tml.	Pašvaldības, NVO Pašvaldības	III III	 Pašvaldību līdzekļi
7.2. Ieviesta tūrisma pakalpojumu kvalitātes vērtēšanas sistēma.	7.2.1. Izstrādāt tūrisma pakalpojumu kvalitātes vērtēšanas sistēmu un nodrošināt tās ieviešanu.	Izstrādāt ceļotāju aptaujas anketas, apmeklētāju viedokļa par RNP tūrisma piedāvājumu izziņāšanai. Nodrošināt anketu pieejamību visās tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietās. Veikt ceļotāju intervēšanu ārpus pakalpojumu sniegšanas vietām (apskates objekti, peldvietas u.c.) Veikt anketu apkopošanu un izvērtēšanu.	TIC, NVO, izglītības iestādes Tūrisma uzņēmēji sadarbībā ar TIC un NVO TIC, NVO sadarbībā ar izglītības iestādēm TIC sadarbībā ar izglītības iestādēm	I, 2011 I, regulāri II, reizi 2, 3 gados I, reizi gadā	 Uzņēmēju, TIC, NVO piesaistīti līdzekļi Pašvaldību, NVO piesaistīti līdzekļi TIC darbības ietvaros
	7.2.3. Veicināt RNP tūrisma pakalpojumu sniedzējus izmantot Latvijā izmantotās tūrisma mītnu kvalitātes kategorijas un kvalitātes vērtēšanas sistēmas.	Veicināt Latvijā izmantoto tūrisma mītnu kategorizācijas un tūrisma pakalpojumu kvalitātes sistēmu ieviešanu (Q–Latvia, LVS 200). Organizēt izglītojošus seminārus par kvalitātes sistēmu ieviešanas ieguvumiem un to iegūšanas procedūru. Veicināt Zaļā sertifikāta ieviešanu parka tūrisma mītnēs. Organizēt izglītojošus seminārus par “Zaļās sertifikāta” ieguvumiem, sertifikāta iegūšanas procedūru un pieejamo finansējumu uzņēmumu pielāgošanai “Zaļā sertifikāta” prasībām.	TAVA, NVO NVO	II II	TAVA, NVO piesaistīti līdzekļi NVO piesaistīti līdzekļi
	7.2.2. Veikt regulāru tūrisma uzņēmumu apsekošanu to piedāvājuma, jaunumu un apkalpošanas kvalitātes apzināšanai.		Tūrisma informācijas sniedzēji	I, reizi gadā	TIC līdzekļi
8. Pilnveidota RNP izpēte un nodrošināta tūrisma arhīva veidošana.					
8.1. Veikt regulāru RNP tūrisma aktualitāšu apzināšanu un tūrisma arhīva veidošanu.	8.1.1. Veidot RNP tūrisma informācijas arhīvu. 8.1.2. Veidot RNP fotogrāfiju datu bāzi, kvalitatīvu informācijas stendu un tūrisma informācijas materiālu izdošanas iespēju nodrošināšanai.	Apkopot publikācijas un informatīvos materiālus par RNP un tā tūrisma piedāvājumu.	TIC TIC vai NVO sadarbībā ar fotogrāfiem, organizējot fotogrāfiju konkursus u.tml.	II, regulāri II	TIC darbības ietvaros Pašvaldību, NVO piesaistīti līdzekļi
8.2. Veikt tūrisma attīstības tendenču apzināšanu, jaunu, tendencēm atbilstošu piedāvājumu veidošanas iespēju nodrošināšanai.	8.2.1. Sekmēt RNP tūrisma nozares izpēti. 8.2.2. Apkopot informāciju par RNP un citviet Latvijā veiktajiem tūrisma pētījumiem.	Sekmēt vecāko klašu skolnieku un studentu pētniecisko darbu izstrādi par RNP aktuālām tēmām. Darbu rezultātus publiskot potenciālās RNP tūrisma informācijas mājas lapas profesionālās informācijas sadaļā. Uzkrāt un analizēt informāciju par RNP un citviet Latvijā veiktajiem tūrisma pētījumiem. Pētījumu rezultātus publiskot potenciālajā RNP tūrisma mājas lapas profesionālās informācijas sadaļā	DAP, TIC un NVO sadarbībā ar izglītības iestādēm TIC, NVO	III, regulāri III, regulāri	DAP, TIC, NVO darbības ietvaros TIC, NVO darbības ietvaros
9. Nodrošināta regulāra tūrisma resursu, tūrisma infrastruktūras un tūrisma ietekmju uzraudzība, savlaicīgu negatīvo tūrisma ietekmju novēršanas iespēju nodrošināšanai.					

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
9.1. Izveidota RNP apmeklētāju plūsmas uzskaites sistēma.	9.1.1. Ieviest vienotu apmeklētāju uzskaites sistēmu, atbilstoši 1.7. pielikumā sniegtajām vadlīnijām.	Nodrošināt regulāru apmeklētāju uzskaiti visās tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietās.	Uzņēmēji	I, regulāri	Ikdienas darbu ietvaros
		Populārākajos apskates objektos un tūrisma maršrutos veikt apmeklētāju klātienē uzskaites.	NVO sadarbībā ar izglītības iestādēm	II, 4 – 6 dienas gadā	NVO piesaistīti līdzekļi
		Noslogotākajos RNP apskates objektos uzstādīt elektroniskās apmeklētāju uzskaites aparāturu. Nodrošināt iegūto datu apkopošanu un analīzi.	DAP	III, 2020	~ Ls 10 000 (aparātūras iegādei un uzstādīšanai)
		Nodrošināt apmeklētāju uzskaites datu apkopošanu. Apmeklētāju uzskaites rezultātus publicēt novadu, DAP un potenciālajā RNP tūrisma informācijas mājas lapā.	TIC sadarbībā uzņēmējiem, NVO un DAP RNP	I	TIC darbības un mājas lapu uzturēšanas izmaksu ietvaros.
9.2. Nodrošināta RNP apmeklētāju radīto ietekmju fiksēšana un izpēte.	9.2.1. Ieviest apmeklētāju ietekmes novērtēšanas sistēmu, atbilstoši 1.7. pielikumā sniegtajām vadlīnijām.	Nodrošināt visu tūrisma iesaistīto resursu, tūrisma maršrutu un ierīkotās tūrisma infrastruktūras stāvokļa uzraudzību (vizuālo monitoringu).	NVO sadarbībā ar izglītības iestādēm	I, vismaz 2 reizes gadā	NVO piesaistīti līdzekļi
		Populārākajos RNP dabas objektos realizēt foto monitoringu.	NVO sadarbībā ar izglītības iestādēm	I, reizi gadā	NVO piesaistīti līdzekļi
		RNP tūrisma maršrutos veikt negatīvo apmeklētāju ietekmju uzskaiti.	NVO sadarbībā ar izglītības iestādēm	I, reizi gadā	NVO piesaistīti līdzekļi
		Noslogotākajos RNP dabas objektos realizēt parauglaukumu monitoringu.	DAP	II	Teritorijas uzraudzības izmaksu ietvaros
		Nodrošināt ietekmes monitoringa datu apkopošanu un analīzi. Monitoringa rezultātus publicēt DAP un potenciālajā RNP mājas lapā.	DAP sadarbībā ar NVO un izglītības iestādēm	I, reizi gadā	DAP, NVO piesaistīti līdzekļi
		Izstrādāt priekšlikumus konstatēto negatīvo ietekmju novēršanai.	DAP RNP sadarbībā ar objektu apsaimniekotājiem	I, reizi gadā	Teritorijas apsaimniekošanas izmaksu ietvaros
9.3. Nodrošināta regulāra teritorijas apsaimniekošana, tūrisma infrastruktūras atjaunošana un tūrisma radīto negatīvo ietekmju un seku novēršana.	9.3.1. Realizēt regulāru tūrisma iesaistīto resursu apsaimniekošanu, atbilstoši 1.7. pielikumā sniegtajām vadlīnijām.		Objektu apsaimniekotāji	I, regulāri	Objektu apsaimniekotāju līdzekļi
		9.3.2. Nodrošināt optimālu atkritumu urnu izvietošanu un regulāru to apsaimniekošanu.	Nodrošināt optimālu atkritumu urnu skaita izvietošanu un regulāru atkritumu izvešanu.	Objektu apsaimniekotāji sadarbībā ar atkritumu apsaimniekotājiem	I, regulāri
		Sniegt atbalstu valsts nozīmes peldvietu prasībām labiekārtotu peldvietu apsaimniekotājiem (labvēlīgi nosacījumi papildus atkritumu urnu uzstādīšanai vasaras sezonā u.tml.).	Pašvaldības sadarbībā ar atkritumu apsaimniekotājiem	I, 2011	Pašvaldību līdzekļi
		Atrisināt atkritumu apsaimniekošanas jautājumus problemātiskās RNP vietās (zemes īpašnieku neapsaimniekotās peldvietās un atpūtas vietās, mazdārziņu teritorijās u.c.).	Pašvaldības	I, 2011	Pašvaldību līdzekļi
	9.3.3. Realizēt nepieciešamos infrastruktūras (t.sk. informācijas stendu un norāžu) objektu remonta un atjaunošanas darbus.		Objektu apsaimniekotāji	I	Pēc novēršamo ietekmju apjoma – apsaimniekotāja jeb dažādu projektu līdzekļi
	9.3.4. Realizēt nepieciešamās darbības konstatēto tūrisma negatīvo ietekmju novēršanai un seku mazināšanai.		Objektu apsaimniekotāji	I	Pēc novēršamo ietekmju apjoma – apsaimniekotāja jeb dažādu projektu līdzekļi
	9.3.5. Koordinēt brīvprātīgo darbu RNP sakopšanā, labiekārtošanā un infrastruktūras atjaunošanā.		DAP RNP, pašvaldības	I	DAP, pašvaldību līdzekļi
	9.3.6. Rast iespēju DAP RNP un pašvaldību labiekārtotos objektus nodot apsaimniekošanā privātajiem uzņēmējiem vai		Pašvaldības, DAP RNP sadarbībā ar uzņēmējiem un NVO	III, 2020	

Mērķis	Uzdevums	Rīcības	Iespējamie īstenotāji	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamās izmaksas un finansējuma avots
	NVO, kuri objekta teritorijā vai to tuvumā sniedz maksas pakalpojumus.				

V RNP tūrisma attīstības plāna ieviešana un atjaunošana

5.1. Plāna ieviešanas novērtējums

Plāna ieviešanas novērtēšanai, katram īstermiņa mērķim izvēlēti indikatori, kurus izmantot novērtējot pasākuma izpildi (tabula Nr. 13.).

Tabula Nr.13. RNP tūrisma attīstības plāna ieviešanas indikatori.

Īstermiņa mērķi	Mērķu sasniegšanas indikatori
1. Nodrošināta RNP dabas, kultūras un ainavisko vērtību saglabāšana un sekmēta to vērtību pieaugums ilgtermiņā	
1.1. Ieviests RNP dabas aizsardzības un ainavu ekoloģiskais plāns.	skat. RNP dabas aizsardzības un ainavu ekoloģisko plānu.
1.2. Nodrošināta RNP ezeru un to zivju resursu apsaimniekošana.	Noslēgto ezeru apsaimniekošanas līgumu skaits. Ielaisto zivju mazuļu skaits.
1.3. Sekmēta RNP kultūras mantojuma un identitātes saglabāšana.	Tūrisma piedāvājumu skaits, kuros izmantota latgaļu valoda, teikas, nostāsti, leģendas. Amatnieku, pašdarbības kolektīvu, NVO skaits, kuras iesaistās RNP kultūras dzīvē. RNP organizēto kultūras pasākumu, to organizēšanā iesaistīto organizāciju un pasākumu apmeklētāju skaits. Kultūras pasākumu norisi atspoguļojošo rakstu, ziņu skaits. Muzeju, apskates saimniecību un izstāžu zāļu skaits. Atbilstoši apsaimniekotu kultūras pieminekļu skaits. Izstrādātas apbūves vadlīnijas.
1.4. Pilnveidota RNP iedzīvotāju, tūrisma uzņēmēju un ceļotāju vides izglītība.	Publikāciju skaits par dažādiem vides draudzīgus un ilgtspējīgus saimniekošanas aspektiem. Organizēto semināru un semināru dalībnieku skaits. RNP dabas vērtību popularizējošu pasākumu un to apmeklētāju skaits. Vides izglītības programmu un to dalībnieku skaits.
1.5. Pilnveidota RNP tūrisma infrastruktūra, mazinot negatīvo tūrisma ietekmi uz RNP dabas un kultūras vērtībām.	Pilnveidots Ezezers tūrisma maršruts. Pilnvērtīgi labiekārtoti peldvieti, atpūtas vietas, laivu piestātņu un laivu ielaišanas vietu skaits. Pilnveidots Mākoņkalna, Piļoru ozolu audzes, Lielā Liepukalna, Andrupenes purva, Lūznavas, Zosnas muižas un sanatorijas "Rāzna" parka un Lītavniķu mēness akmens kalendāra labiekārtojums.
2. Mērķtiecīga sadarbība starp tūrisma sektorā iesaistītajām pusēm nodrošina RNP kā tūrisma galamērķa attīstību.	
2.1. Uzlabota uzņēmēju, lauksaimnieku un amatnieku sadarbība RNP tūrisma piedāvājumu veidošanā.	Uzņēmēju piedāvāto tīklveida piedāvājumu skaits. Pieredzes apmaiņas braucienu un to dalībnieku skaits.
2.2. Nodrošināta tūrisma uzņēmēju, pašvaldību, NVO un DAP RNP administrācijas sadarbība, RNP kā vienota tūrisma galamērķa attīstībā.	Izveidota RNP tūrisma NVO, kuras mērķis ir RNP kā vienota tūrisma galamērķa attīstība un popularizēšana. RNP tūrisma NVO realizēto piedāvājuma veidošanas un mārketinga aktivitāšu skaits. Organizēto RNP uzņēmēju informācijas dienu un to dalībnieku skaits.
3. RNP pieejams daudzveidīgs un kvalitatīvs RNP un Latgales reģionu reprezentējošs tūrisma piedāvājums.	
3.1. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas plašas dzīvnieku vērošanas un dabas procesu izziņas iespējas.	Labiekārtotu putnu vērošanas vietu skaits. Organizēto putnu dienu un putnu vērošanas sacensību un to dalībnieku skaits. Izstrādātu dzīvnieku vērošanas piedāvājumu un to apmeklētāju skaits. Izstrādāto putnu un dzīvnieku vērošanas aprakstu skaits.
3.2. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas plašas izziņošu pastaigu, daudzveidīgu pārgājienu, nūjošanas un slēpošanas iespējas.	Labiekārtoto dabas taku un pārgājienu maršrutu garums. Izstrādāto pastaigu maršrutu skaits. Distanču slēpošanas trašu skaits un garums. To apmeklētāju skaits. Slēpju un nūjošanas nomas vietu un pieejamā inventāra vienību skaits. Izstrādāto dabas taku un pārgājienu maršrutu aprakstu skaits.
3.3. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas plašas ūdens tūrisma iespējas.	Izstrādāto un labiekārtoto ūdens tūrisma maršrutu skaits. Laivu nomas punktu un tajos pieejamo laivu skaits. Izstrādāto ūdens tūrisma maršrutu un laivu nomu piedāvājumu skaits.
3.4. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas plašas velo tūrisma iespējas.	Izstrādāto un labiekārtoto velo tūrisma maršrutu skaits. Ierīkoto velo ceļiņu garums. Velo nomas punktu un tajos pieejamo velosipēdu skaits. Izstrādāto velo maršrutu aprakstu skaits.
3.5. RNP ezeru krastos pieejamas drošas peldvietas.	Labiekārtoto peldvietu skaits.
3.6. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas plašas ainavu vērošanas iespējas.	Labiekārtoto ainavu vērošanas vietu skaits. Uzbūvēto skatu torņu skaits. Izstrādāto auto tūrisma maršrutu un tajos ietvertu vizuāli augstvērtīgu skatu vietu skaits.
3.7. Apskatei piemērotie RNP un tuvākās apkārtnes dabas objekti un kultūras pieminekļi ir pieejami apmeklētājiem.	Izstrādāto arhitektūras pieminekļu apskates maršrutu skaits. Labiekārtoto apskatei piemērotu dabas objektu un kultūras pieminekļu skaits. Izstrādāto dabas un kultūras objektu apskates maršrutu aprakstu skaits.
3.8. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejami tūrisma produkti, kuros iekļauti amatu demonstrēšanas un apmācības elementi.	Tūrisma piedāvājumu skaits, kuros ietverti tradicionālo amatu, lauku un zvejas darbu demonstrēšana un līdzdarbošanās iespēja. Organizēto amatu dienu un to apmeklētāju skaits.
3.9. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejami tūrisma piedāvājumi, kuros iekļauti Latgales zirgkopības tradīciju elementi.	Izjāžu, pajūgu, kamanu un skijoringa maršrutu skaits. Ierīkoto pajūgu skriešanās un pajūgu vadīšanas sacensību laukumu skaits. Organizēto pajūgu vadīšanas sacensību un to dalībnieku skaits. Izstrādāto Latgales zirgkopības tradīciju iepazīšanas piedāvājumu aprakstu skaits.
3.10. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejami tūrisma	Tūrisma piedāvājumu skaits, kuros iekļauti izbraucieni ar zvejnieku laivām un

Īstermiņa mērķi	Mērķu sasniegšanas indikatori
produkti, kuros iekļauti ezeru zvejniecības tradīciju elementi.	līdzdalība ezeru zvejā. Latgales ezeru zivju iegādes un degustācijas piedāvājumu skaits.
3.11. RNP un tā tuvākajā apkārtnē nodrošināta pastāvīga Latgales kulinārā mantojuma ēdienu pieejamība.	RNP ēdināšanas piedāvājumu skaits. Ēdināšanas uzņēmumu skaits, kuros pieejami Latgales kulinārā mantojuma ēdieni. Latgales kulinārā mantojuma ēdienu degustācijas vietu skaits. Kulinārā mantojuma ēdienu pagatavošanas apmācību piedāvājumu skaits. Izstrādāto Latgales kulinārā mantojuma ēdienu pagatavošanas apguves piedāvājumu skaits.
3.12 RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejamas kvalitatīvas dziedniecības un rehabilitācijas iespējas.	Dziedniecības un rehabilitācijas piedāvājumu un to izmantotāju skaits.
3.13. RNP un tā tuvākajā apkārtnē pieejami inovatīvi un RNP raksturojoši tūrisma produkti.	Inovatīvu tūrisma piedāvājumu skaits.
4. Pilnveidota tūrisma atbalstošā infrastruktūra.	
4.1. Uzlabota RNP tūrisma objektu pieejamība.	Uzturēto un rekonstruēto ceļu kopgarums. Ierīkoto stāvlaukumu un ceļa paplašinājumu automašīnu novietošanai skaits. Visiem pieejamas vides standartiem pielāgotu tūrisma objektu skaits.
4.2. Uzlabota interneta pieejas punktu pieejamība.	Publiski pieejamu interneta pieejas punktu skaits, to darba laiks.
5. RNP un tā tūristu piesaistes vietās pieejama daudzpusīga, aktuāla un kvalitatīva tūrisma informācija	
5.1. RNP teritorijā nodrošināta tūrisma informācijas pieejamība, izveidojot tūrisma informācijas centrus un nodrošinot to darbību.	Ierīkoto TIC un TIP skaits, to darba laiks. Tajos pieejamās tūrisma informācijas apjoms. Apkalpoto klientu skaits.
5.2. Uzlabota gidu, tūristu pavadonju un instruktoru sniegto pakalpojumu pieejamība.	Pieejamais kvalificētu gidu, tūristu pavadonju un dažādu sporta un aktīvās atpūtas veidu instruktoru skaits.
5.3. Tūristu piesaistes vietās nodrošināta aktuālas tūrisma informācijas pieejamība, uzstādot trūkstošos tūrisma informācijas standus un norādes.	Sagatavoto un uzstādīto vienota stila tūrisma informācijas standu un norāžu skaits. Atjaunoto, laboto un aizvāktu neaktuālo vai bojāto standu skaits.
6. RNP kā tūrisma galamērķis mērķtiecīgi tiek virzīts Latvijas un Baltijas tūrisma tirgū.	
6.1. Uzlabota RNP atpazīstamība.	Izveidota RNP tūrisma informācijas mājas lapa. Mājas lapā ievietoto ziņu skaits. Lapas apmeklētāju skaits. Mājas lapu skaits, kurās reklamēti RNP tūrisma objekti. Mājas lapu skaits, kurās reklamējot RNP tūrisma objektus norādīts, ka ir atrodas RNP teritorijā. Sagatavoto suvenīru veidu skaits, to pārdošanas apjoms un tirgošanas vietu skaits. Pakalpojumu un produktu skaits, kuru reklāmā izmantota RNP simbolika.
6.2. Veikta RNP kā vienota tūrisma galamērķa popularizēšana.	Izdoto ceļvežu skaits, kuros iekļauta informācija par ceļojumu galamērķi RNP. RNP popularizēšanas pasākumu un to apmeklētāju skaits. RNP tūrisma piedāvājumu aprakstu, to izplatīšanas vietu skaits un izplatīšanas apjoms.
6.3. Uzlabota sadarbība, RNP atpazīstamības veicināšanai.	Publikāciju par RNP un tā tūrisma piedāvājumu skaits. Rēzeknes, Dagdas un Ludzas TIC kopīgi realizēto aktivitāšu skaits. Tūrisma izstāžu skaits, kurās pieejama informācija par RNP un tā tūrisma piedāvājumu.
7. RNP tūrisma pakalpojumu sniedzēji ir konkurētspējīgi ar citu Latvijas reģionu piedāvājumu.	
7.1. Paaugstināta tūrisma sektorā strādājošo konkurētspēja.	Notikušo semināru, apmācību un tūrisma forumu skaits. Uzņēmējdarbības attīstības veicināšanas konkursu skaits, izvērtēto pieteikumu skaits.
7.2. Ieviesta tūrisma pakalpojumu kvalitātes vērtēšanas sistēma.	Aizpildīto ceļotāju anketu skaits. Uzņēmēju skaits, kuros izmanto Latvijā vai Eiropā izmantotās tūrisma pakalpojumu sniedzēju kvalitātes kategorijas un sertifikātus.
8. Pilnveidota RNP izpēte un nodrošināta tūrisma arhīva veidošana.	
8.1. Veikta regulāra RNP tūrisma aktualitāšu apzināšana un tūrisma arhīva veidošana.	Ierakstu skaits RNP tūrisma informācijas arhīvā. Fotografiju skaits RNP foto arhīvā.
8.2. Veikta tūrisma attīstības tendenču apzināšana, jaunu, tendencēm atbilstošu piedāvājumu veidošanas iespēju nodrošināšanai.	RNP tūrisma pētījumu skaits. Publiskoto pētījumu rezultātu skaits.
9. Nodrošināta regulāra tūrisma resursu, tūrisma infrastruktūras un tūrisma ietekmju uzraudzība.	
9.1. Izveidota RNP apmeklētāju plūsmas uzskaites sistēma.	Vietu skaits, kurās tiek veikta regulāra apmeklētāju uzskaitē. Uzstādīto elektronisko apmeklētāju uzskaites ierīču skaits. Kopējais apmeklētāju skaits.
9.2. Nodrošināta RNP apmeklētāju radīto ietekmju fiksēšana un izpēte.	Vietu skaits, kurās tiek veikts regulārs apmeklētāju ietekmes monitorings. Fiksēto negatīvo ietekmju skaits.
9.3. Nodrošināta regulāra teritorijas apsaimniekošana, tūrisma infrastruktūras atjaunošana un tūrisma radīto negatīvo ietekmju un seku novēršana.	Atjaunoto un laboto tūrisma infrastruktūras objektu skaits. Uzstādīto publiski izmantojamo atkritumu urnu skaits. Izvesto atkritumu daudzums. Teritoriju sakopšanas talku laikā, salasīto atkritumu daudzums. Apmeklētāju negatīvo ietekmju un seku novēršanas gadījumu skaits. NVO un uzņēmējiem apsaimniekošanai nodoto objektu skaits.

5.2. Plāna ieviešanas un aktualizācijas priekšlikumi

Lai sekmīgi veiktu RNP tūrisma attīstības plāna ieviešanu, nepieciešams izveidot rīcībspējīgu NVO, kura uzņemtos atbildību par parka tūrisma attīstības veicināšanu, koordinēšanu, vienotu tūrisma piedāvājumu sagatavošanu un mārketinga aktivitāšu realizēšanu.

Plāna aktualizācija veicama 2020. gadā, vai ātrāk, ja strauja apstākļu maiņa nosaka ātrāku plāna atjaunošanas nepieciešamību. Reizi divos gados veikt plāna ieviešanas inventarizāciju un nepieciešamības gadījumā – rīcību un uzdevumu maiņu. Plāna aktualizēšanu un ieviešanas inventarizāciju veikt RNP tūrisma NVO. Izmaiņas rīcības plānā saskaņot ar DAP, pašvaldībām, NVO, uzņēmējiem un vietējiem iedzīvotājiem.

Izmantotie informācijas avoti

Plānošanas dokumenti

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. RAPLM, 2010.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013. gadam. RAPLM, 2006.

Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2009. – 2015. gadam.

Latvijas tūrisma mārketinga stratēģija 2010. – 2015. gadam. TAVA, 2010.

Valsts Kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015. gadam. KM, 2006.

Latgales attīstības plāns. LR Finanšu Ministrija, 2000.

Latgales reģiona telpiskās struktūras plāns. 2004.

Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006. – 2026. gadam. LRAA, 2006.

Latgales reģiona attīstības programma 2007. – 2013. gadam.

Andrupenes pagasta teritorijas plānojums 2006. – 2018. gadam.

Andrupenes pagasta attīstības programma 2008. – 2020. gadam.

Čomajas pagasta teritorijas plānojums 2007. – 2019. gadam.

Ezernieku pagasta teritorijas plānojums 2007. – 2019. gadam.

Ezernieku pagasta attīstības programma 2007. – 2019. gadam.

Kaunatas pagasta teritorijas plānojums 2007. – 2019. gadam.

Lūznavas pagasta teritorijas plānojums 2007. – 2019. gadam.

Lūznavas pagasta attīstības programma 2006. – 2011. gadam.

Mākoņkalna pagasta teritorijas plānojums 2008. – 2020. gadam.

Rāzņas Nacionālā parka dabas aizsardzības plāns. Latvijas Dabas fonds, 2009.

Rāzņas nacionālā parka ainavu ekoloģiskais plāns. SIA "ELLE", 2009.

Eiropreģiona "Ezeru zeme" attīstības stratēģija 2008. – 2013. gadam. LPR, 2008.

Eiropreģiona "Ezeru zeme" lauku tūrisma attīstības stratēģija. "Landkreis Bautzen", 2004.

Eiropreģiona "Ezeru zeme" tūrisma mārketinga stratēģija 2006. – 2010. gadam. Eiropas reģionālā tūrisma institūts.

Biedrības "Rēzeknes rajona kopienu partnerība" attīstības stratēģija 2008. – 2013. gadam.

Biedrības "Krāslavas rajona partnerība" attīstības stratēģija 2009. – 2013. gadam.

Biedrības "Ludzas rajona kopienu partnerība" attīstības stratēģija 2009. – 2013. gadam.

Mākoņkalna pilskalna saglabāšanas un attīstības koncepcija. Blūms P., 2010.

Normatīvie akti

12.02.1992. Likums "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" ar grozījumiem līdz 28.10.2010.

15.12.1992. Likums "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām" ar grozījumiem līdz 31.03.2004.

02.03.1993. Likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ar grozījumiem līdz 16.12.2010.

19.05.1994. Likums "Par Pašvaldībām" ar grozījumiem līdz 16.12.2010.

12.04.1995. "Zvejniecības likums" ar grozījumiem līdz 01.12.2009.

05.02.1997. "Aizsargjoslu likums" ar grozījumiem līdz 14.05.2009.

17.09.1998. "Tūrisma likums" ar grozījumiem līdz 10.12.2009.

06.04.2000. "Lauku atbalsta dienesta likums" ar grozījumiem līdz 12.06.2009.

21.03.2002. "Reģionālās attīstības likums" ar grozījumiem līdz 16.12.2010.

22.05.2002. "Teritorijas plānošanas likums" ar grozījumiem līdz 16.12.2010.

02.11.2006. "Rāzņas nacionālā parka likums" ar 25.01.2007., 14.06.2007., 30.04.2009. un 16.12.2010. grozījumiem.

08.05.2008. "Attīstības plānošanas sistēmas likums" ar 11.03.2010., 28.10.2010. un 16.12.2010. grozījumiem.

- 29.10.1998. KM rīkojums Nr. 128. „Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu” ar grozījumiem līdz 10.11.1998.
- 26.08.2003. MK not. Nr.474 "Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju, valsts pirkuma tiesībām un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu" ar 06.04.2010. grozījumiem.
- 19.10.2004. MK not. Nr. 876. "Lauku atbalsta dienesta nolikums" ar grozījumiem līdz 12.05.2010.
- 09.11.2004. MK not. Nr. 916. "Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas nolikums".
- 16.11.2004. MK not. Nr. 936. "Tūrisma attīstības valsts aģentūras nolikums".
- 23.11.2004. MK not. Nr. 962. "Valsts Vides dienesta nolikums" ar grozījumiem līdz 25.06.2009.
- 07.06.2005. MK not. Nr. 402. "Noteikumi par reklāmas vai informācijas objektu izvietojumu gar ceļiem, kā arī kārtību, kādā reklāmas vai informācijas objektu izvietojuma saskaņojama".
- 18.04.2006. MK not. Nr. 264 "Par ilgtermiņa pamatnostādņēm "Valsts Kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015. gadam" ar grozījumiem līdz 03.12.2008.
- 27.03.2007. MK not. Nr. 210. "Rāznes nacionālā parka konsultatīvās padomes nolikums".
- 26.06.2007. MK noteikumi Nr. 447 „Rāznes nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” ar 23.11.2010. grozījumiem.
- 02.06.2009. MK not. Nr. 507 "Dabas aizsardzības pārvaldes nolikums" ar grozījumiem līdz 21.12.2010.
- 22.12.2009. MK not. Nr. 1498. "Makšķerēšanas noteikumi".
- 06.04.2010. MK not. Nr. 341. "Peldvietu izveidošanas un uzturēšanas kārtība".
- 26.05.2010. Dagdas novada saistošie noteikumi Nr. 10. "Par licencēto makšķerēšanu Ežezērā".
- 26.05.2010. Dagdas novada saistošie noteikumi Nr. 11. "Licencēto zemūdens medību nolikums Ežezeram".
- Literatūra un publikācijas**
- Aboltiņš O. 1995. Latgales augstiene. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 3. sēj. Rīga, Latvijas Enciklopēdija.
- Beunder N. 2002. PAN Parks manual For Sustainable Tourism & Development. Practical Guidelines for The Formulation Of A Sustainable Tourism Development Strategy For Protected Areas And Their Regions. Budapest, PAN Parks Foundation in Hungary & WWF.
- Dabas aizsardzības pārvalde. 2007. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotais stils.
- Dambacher C. (ed.). 2006. TourBench Guest Survey on Camping Sites – General European Report. Konstanz, ECO-CEMPING e.V.
- Drumm A., Moore A. 2002. Ecotourism Development. A Manual for Conservation Planners and Managers. Arlington, The Nature Conservancy.
- Dunsdorfs E. 1991. Skaistā Latgale. Melburna, Kārļa Zariņa fonds.
- Eipurs I. 1995. Ežezers. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija.
- Font X., Cochrane J., Tapper R. 2004. Tourism for Protected Area Financing: Understanding Tourism Revenues for Effective Management Plans. Leeds, Leeds Metropolitan University.
- Gebhard K., Meyer M., Roth S. 2006. Eight Steps Towards a Tourism Management Plan. Bonn, ETE & UNESCO MaB.
- Gebhard K. et. al. 2007. Sustainable Tourism management Planning in Biosphere Reserves. Bonn, ETE & UNESCO.
- Gebhard K. et. al. 2007. Sustainable Tourism. Training the Trainers Programme. Bonn, ETE & UNESCO MaB.
- Gutierrez E., Lamoureux K. et. al. 2005. Linking Communities, Tourism & Conservation. Washington, Conservation International & The George Washington University.
- Hajdu K. (ed.). 2008. How Local Agenda 21 Can Change Your Community. Warsaw, CEEweb.
- Hall C. M. 2000. Tourism Planning. Policies, Processes and Relationships. Singapore, Pearson Education Limited.
- Kajala L., Almik A., et. al. 2007. Visitor Monitoring in Nature Areas – A Manual Based on Experiences from The Nordic and Baltic Countries. Stockholm, Swedish Environmental Protection Agency & Nordic Council of Ministers.
- Kalniņa A. 1995. Klimatiskā rajonēšana. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija.
- Klepers A., Rozīte M., Smajinskis J. 2009. Spatial Structures of Tourism in the Rāzna National Park and Planning for Sustainable Development. – Sustainable Planning Instruments and Biodiversity Conservation. Rīga, University of Latvia Press.
- Krūmiņš A. 2003. Latgales koka baznīcas. Rīga, grāmatu apgāds "Jumava".
- LR Ekonomikas ministrija. 2008. Tūrisma un viesmīlības terminu skaidrojošā vārdnīca.
- Lūrmans H. 1997. Rāznes ezers. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 4.sēj. Rīga, Latvijas Enciklopēdija.
- Maldups A. 1937. Apriņķu un pagastu apraksti. Rīga, Valsts statistikas pārvalde.
- Markots A. 1994. Dagdas pauguraine. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 1. sēj. Rīga, Latvijas Enciklopēdija.
- Markots A. 1995. Maltas pazeminājums. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 3. sēj. Rīga, Latvijas Enciklopēdija.

- Markots A. 1997. Rāznavas pauguraine. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 4. sēj. Rīga, Latvijas Enciklopēdija.
- Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.
- Sabiedrisko Lietu Ministrijas Tūrisma nodaļa. 1937. Tūristu apmetņu saraksts. Rīga, "Latviju Kultūras" spiestuve.
- Smāļinskis J. 2007. Velo ceļvedis pa aizsargājamām dabas teritorijām. Rīga, LLTA "Lauku ceļotājs".
- Smāļinskis J., 2007. Vadlīnijas videi/tūristiem draudzīga un ilgtspējīga velotūrisma maršrutu plānošanā un izveidē īpaši aizsargājamās dabas un NATURA 2000 teritorijās. Rīga, LLTA "Lauku ceļotājs".
- Stankey G. H., Cole D. N., et. al. 1985. The Limits of Acceptable Change System for Wilderness Planning. Ogden, US Department of Agriculture.
- Turlajs J. (red.). 2004. Latvijas ceļvedis. Rīga, SIA "Karšu izdevniecība Jāņa sēta".
- UNWTO. 2007. A Practical guide to tourism destination management. Madrid,
- Vanags K. 1939. Ceļvedis pa Dzimto zemi. Tūristu ceļojumu maršruti Latvijā. Nr.7. Rēzekne – Latgales sirds. Rīga, Sabiedrisko lietu ministrijas Tūrisma nodaļa.
- Vētra K., Eglīte P. 1968. Putešestvijs po Latviskoj CCP. Po rodnim prostoram. Minska, Izdatelstvo – Fizkultura I Sport.
- Žigurs E. 1957. Brīvā Daugava. - Tūrisma maršruti I. Rīga, Latvijas PSR Izglītības ministrijas Republikāniskā bērnu ekskursiju un tūrisma stacija.

Interneta avoti

- Biedrības "Latvijas ezeri" izveidotā Latvijas ezeru datu bāze www.ezeri.lv
- Čornajas pagasta mājas lapa www.cornaja.lv
- Dabas aizsardzības pārvaldes Rāznavas nacionālā parka administrācijas mājas lapa www.raznasnpa.gov.lv¹
- Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapa www.daba.gov.lv
- Dagdas novada mājas lapa www.dagda.lv
- DU realizētā LIFE–Daba projekta "Sugu un biotopu aizsardzība dabas parkā „Rāzna” mājas lapa <http://razna.dau.lv/>
- Eiropas reģionālā kultūras mantojuma tīkla mājas lapa www.culinary-heritage.com
- Kaunatas pagasta mājas lapa www.kaunata.lv
- Latgales mākslas un amatniecības centra mājas lapa www.latgalesamatnieki.lv
- Latgales plānošanas reģiona informācijas portāls www.latgale.lv
- Latgales tūrisma asociācijas mājas lapa www.latgaletourism.lv
- Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes mājas lapa www.csb.gov.lv
- Latvijas Kultūras fonda kopas "Pūdņiku skūļa" mājas lapa www.pudnikuskula.viss.lv
- Latvijas Lauku tūrisma asociācijas "Lauku ceļotājs" mājas lapa www.celotajs.lv
- Latvijas oficiālais tūrisma portāls www.latviatourism.lv
- Latvijas Piļu un muižu asociācijas mājas lapa www.pilis.lv
- Latvijas reģionu attīstības portāls www.latreg.lv
- Latvijas Velo informācijas portāls www.bicycle.lv
- Latvijas Zirgaudzētāju mājas lapa www.petnet.lv/horses/
- Ludzas amatnieku centra mājas lapa www.ludzasamatnieki.lv
- Ludzas novada mājas lapa www.ludzaspils.lv
- Lursoft datu bāze www.lursoft.lv
- Lūznavas pagasta mājas lapa www.luznava.lv
- Nodarbinātības valsts aģentūras mājas lapa <http://cvp.nva.gov.lv>
- Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes mājas lapa www.pmlp.gov.lv
- Rēzeknes novada mājas lapa www.rezeknesnovads.lv
- TAVA un Eiropas Komisijas organizētā konkursa "Eiropas izcilākie tūrisma galamērķi" mājas lapa www.edenineurope.eu
- Tūrisma informācijas mājas lapa www.celtaka.lv, www.etaka.lv, www.redziruna.lv, www.vietas.lv
- Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas mājas lapa www.mantojums.lv
- Valsts akciju sabiedrības "Latvijas Valsts ceļi" mājas lapa www.lvceli.lv
- RNP tūrisma uzņēmumu mājas lapa:
www.laivaslatgale.lv	www.lnrc.lv	www.selena.lv
www.razna.lv	www.atputapieraznas.lv	www.raznaslicis.lv
www.osmany.lv	www.raznastavkrasti.lv	www.baltkrasts.lv

¹ Lapa slēgta līdz ar vienotas DAP mājas lapa www.daba.gov.lv izveidi 01.03.2010.

Pielikumi

1. pielikums. APRAKSTI UN TABULAS

1.1. pielikums. Rāznas nacionālā parka pagastu/novadu sociālekonomiskie rādītāji

ledzīvotāju skaits RNP teritorijā esošajos novados (avots: PMLP, NVA)

Novads/pagasts	01.01.2000.		01.01.2010.		01.12.2007.	01.12.2008.	01.12.2009.
	ledzīvotāju skaits	ledzīvotāju blīvums	ledzīvotāju skaits	ledzīvotāju blīvums	Bezdarba līmenis, %	Bezdarba līmenis, %	Bezdarba līmenis, %%
Rēzeknes novads			31 876		16,4	17	32,7
Čomajas pagasts	1680	11,2	1419	9,5	–	–	–
Lūznavas pagasts	1352	18,2	1119	15,2	–	–	–
Kaunatas pagasts	1550	9,2	1350	8,1	–	–	–
Mākoņkalna pagasts	873	5,3	726	4,5	–	–	–
Dagdas novads			9 396		10,6	10,2	25,0
Andrupenes pagasts	1657	12,2	1390	10,4	–	–	–
Andzeļu pagasts	824	8,5	695	7,2	–	–	–
Ezernieku pagasts	1156	9	930	7,4	–	–	–
Ludzas novads			15 844		13,9	13,9	28,3
Rundēnu pagasts	800	6,4	602	5,1	–	–	–
valstī kopā	2 381 715	36,9	2 254 653	35,0	4,8	6,1	16,0

ledzīvotāju skaits galvenajās vecuma grupās RNP teritorijā esošajos pagastos/novados (avots: CSP)

Novads/pagasts	01.01.2000			01.10.2010		
	ledzīvotāji līdz darba spējas vecumam, %	ledzīvotāji darbības vecumā, %	ledzīvotāji pēc darbības vecuma, %	ledzīvotāji līdz darba spējas vecumam, %	ledzīvotāji darbības vecumā, %	ledzīvotāji pēc darbības vecuma, %
Rēzeknes novads				14	66	20
Čomajas pagasts	21	57	22	15	66	19
Lūznavas pagasts	17	60	23	12	67	21
Kaunatas pagasts	18	54	28	13	65	22
Mākoņkalna pagasts	17	52	31	11	64	25
Dagdas novads				13	65	22
Andrupenes pagasts	21	53	26	13	66	21
Andzeļu pagasts	20	54	26	14	65	21
Ezernieku pagasts	17	57	27	12	64	24
Ludzas novads				12	66	22
Rundēnu pagasts	17	50	33	8	64	28
valstī kopā				14	66	20

RNP teritorijā esošo pagastu/novadu iedzīvotāju nacionālais sastāvs (01.01.2010.) (avots: PMLP)

Novads/pagasts	Latvieši, %	Krievi, %	Baltkrievi, %	Poļi, %	Ukraiņi, %	Citi, %
Rēzeknes novads	58	37	1	1	x	2
Čomajas pagasts	40	54	x	1	2	1
Lūznavas pagasts	55	38	4	2	x	1
Kaunatas pagasts	67	29	1	1	x	1
Mākoņkalna pagasts	62	32	1	x	3	1
Dagdas novads	61	26	7	4	x	2
Andrupenes pagasts	60	29	7	4	x	0
Andzeļu pagasts	52	41	4	3	x	x
Ezernieku pagasts	55	37	5	3	x	1
Ludzas novads	54	39	3	1	1	1
Rundēnu pagasts	31	66	1	x	1	1
valstī kopā	59	28	4	2	2	5

1.2. pielikums. Rāznas nacionālā parka tūrisma piedāvājums

Tūrisma informācijas sniedzēji

Nr.	Nosaukums	Adrese	Interneta adrese	Telefons	Darba laiks
Rāznas nacionālā parka teritorijā					
1.	Kaunatas TIP	Kaunatas pagasta pārvalde, Kaunata		64667002	- ¹
Ārpus Rāznas nacionālā parka					
1.	Rēzeknes pilsētas, novada un Viļānu novada TIC	Atbrīvošanas aleja 98, Rēzekne	www.rezekne.lv	64605005	Ot.–Tr. 10:00 – 18:00 Ce.–Pk. 10:00 – 19:00 Se. 10:00 – 16:00
2.	Dagdas novada TIC	Daugavpils iela 8, Dagda	www.dagda.lv	65681420	
3.	Ludzas novada TIC	Baznīcas iela 42, Ludza	www.turisms.ludza.lv	65707203	
4.	LRTA "Ezerzeme"	Somersētas iela 34, Aglona	www.latgaletourism.lv	–	– ²
5.	LRAA	Saules iela 15a, Daugavpils	www.latgale.lv	–	– ²
6.	Eiropa reģions „Ezeru zeme”	Brīvības iela 13, Krāslava	www.ezeruzeme.lv	–	– ²

Muzeji, ekspozīcijas, radošās darbnīcas, apskates saimniecības

Nr.	Nosaukums	Adrese	Telefons	Darba laiks
Rāznas nacionālā parka teritorijā				
1.	Muzejs „Andrupenes lauku sēta”	Andrupene, Andrupenes pagasts	26458876	Pi.–Pk. 8:00 – 17:00; Se. 10:00 – 14:00
2.	Apskats saimniecība “Rudo kumeļu pauguri”	Šjakoti, Kaunatas pagasts	29184286	Iepriekš piesakoties
3.	Podnieka Evalda Vasilevska dzīves un darba vieta	Akmiņi, Kaunatas pagasts	29230805	Iepriekš piesakoties
4.	Andra Platača gravīru un stikla gleznu izgatavošanas darbnīca	Ezernieki, Ezernieku pagasts	29164771	Iepriekš piesakoties
5.	Koktēlnieka Viktora Ivanova darbnīca	Andrupene, Andrupenes pagasts	65659339	Iepriekš piesakoties
6.	20. gs. 1. puses automašīnu un dekoratīvo augu kolekcijas apskate z/s “Upmalas”	Mākoņkalna pagasts	29491945	Iepriekš piesakoties
Ārpus Rāznas nacionālā parka				
1.	Latgales Kultūrvēstures muzejs	Atbrīvošanas aleja 102, Rēzekne	64622464	Ot.–Pk. 10:00 – 17:00; Se. 10:00 – 16:00
2.	Ludzas amatnieku centrs	Tālavijas iela 27a, Ludza	65707203	Iepriekš piesakoties
3.	Maltas 2.vsk. muzejs	Sporta iela 5, Malta	64634355	Pi.–Pk. 9:00 – 16:00
4.	Maltas Vēstures muzejs	Parka 8, Malta	29477761	Pi.–Pk. 9:00 – 17:00
5.	Pušas pagasta muzejs	Puša, Pušas pagasts	26189569	Iepriekš piesakoties
6.	Latgales lauku sēta “Mežmalas”	Dītlīvi, Pušas pagasts	64645215	Iepriekš piesakoties
7.	Baldas ūdensdzirnavas	Balda, Pušas pagasts		Iepriekš piesakoties
8.	Podnieka Staņislava Viļuma darba un dzīves vieta	Bekši, Ozolaines pagasts	29106193	Iepriekš piesakoties
9.	Podnieka Andra Ušpeļa darba un dzīves vieta	Pocelujevka, Griškānu pagasts	64625370	Iepriekš piesakoties
10.	Podnieka Viktora Ušpeļa darba un dzīves vieta	Pocelujevka, Griškānu pagasts	28214013	Iepriekš piesakoties
11.	Podnieka Aivara Ušpeļa un gleznotājas Vēsmas Ušpeles darba un dzīves vieta	Garkalni, Maltas pagasts	29466372	Iepriekš piesakoties

Nozīmīgākie apskates objekti

Nr.	Nosaukums	Adrese	Piezīmes
Pauguri, pilskalni			
1.	Mākoņkalns	Mākoņkalna pagasts	Ierīkotas kāpnes, skatu stīga, atpūtas vieta u.c.
2.	Lielais Liepukalns	Kaunatas pagasts	Uzstādīts informācijas stends, norādes
3.	Milkas pilskalns	Mākoņkalna pagasts	Uzstādīta dievmātes statuļa, ierīkotas kāpnes u.c.
4.	Grumušku pilskalns	Andzeļu pagasts	Ierīkots pārgājienu maršruts
5.	Stalidzānu Svīlušais kalns	Andrupenes pagasts	Sākta pārgājienu maršruta ierīkošana
Meži, purvi			
6.	Pīļoru ozolu audze	Ezernieku pagasts	Ierīkota atpūtas vieta
7.	Andrupenes purvs	Andrupenes pagasts	Ierīkota dabas taka
Kultakmeņi			
8.	Lītavnieku Mēness akmens kalendārs	Andrupenes pagasts	Uzstādīts informācijas stends, norāde
9.	Jaunstaļu Velnakmens	Mākoņkalna pagasts	Ierīkots pārgājienu maršruts, uzstādītas norādes
10.	Plakanais akmens	Mākoņkalna pagasts	Ierīkots pārgājienu maršruts, uzstādītas norādes
11.	Āžmuguras akmens	Mākoņkalna pagasts	Ierīkots pārgājienu maršruts, uzstādītas norādes
12.	Juguļu akmens	Kaunatas pagasts	Uzstādīta norāde

¹ Sniedz tikai telefonisku informāciju

² Sniedz tūrisma informāciju interneta vidē.

Nr.	Nosaukums	Adrese	Piezīmes
Muižas			
13.	Lūznavas muiža un parks	Lūznavas pagasts	Iespējama muižas un parka apskate, uzstādītas norādes u.c.
14.	Sanatorija "Rāzna" un tās parks	Lūznavas pagasts	Iespējama muižas un parka apskate, uzstādītas norādes u.c.
15.	Zosnas muiža un parks	Lūznavas pagasts	Iespējama muižas un parka apskate, uzstādītas norādes u.c.
16.	Andzeļu muiža un parks	Andzeļu pagasts	Ierīkota atpūtas vieta
17.	Bukmuižas parks	Ezernieku pagasts	Ierīkota atpūtas vieta
Dievnami			
18.	Ismeru vec ticībnieku lūgšanu nams	Lūznavas pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
19.	Bļiņņevas vec ticībnieku lūgšanu nams	Rundēnu pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
20.	Lipušku vec ticībnieku lūgšanu nams	Mākoņkalna pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
21.	Rudušku vec ticībnieku lūgšanu nams	Andzeļu pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
22.	Rečeņu vec ticībnieku lūgšanu nams	Čornajas pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
23.	Vertulovas pareizticīgo baznīca	Rundēnu pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
24.	Jaundomes katoļu kapella	Ezernieku pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
25.	Dukstīgala Sv. Jaunavas Marijas Romas katoļu baznīca	Čornajas pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
26.	Zosnas Sv. Ercenģeļa Miķeļa katoļu baznīca	Lūznavas pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
27.	Kaunatas Sv. Jaunavas Marijas Romas katoļu baznīca	Kaunatas pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
28.	Bukmuižas Sv. Ludviga Romas katoļu baznīca	Mākoņkalna pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
29.	Andrupenes Romas katoļu baznīca	Andrupenes pagasts	Apskatāma tikai no ārpusē
Cienu vēsturiskie centri			
30.	Andrupenes ciema vēsturiskā daļa	Andrupenes pagasts	
31.	Kaunatas ciema vēsturiskā daļa	Kaunatas pagasts	
32.	Lipušku ciema vēsturiskā daļa	Mākoņkalna pagasts	
33.	Zosnas ciema vēsturiskā daļa	Lūznavas pagasts	

Dabas takas, pārgājienu, nūjošanas un velo maršruti

Nr.	Nosaukums	Adrese	Raksturojums
Dabas takas un pārgājienu maršruti			
1.	Andrupenes purva taka	Andrupenes pagasts	Ierīkota laipa, kāpnes, uzstādītas norādes, info. stends
2.	Pārgājienu maršruts "Salājs – Asreits – Dubleits"	Andrupenes pagasts	Uzstādītas norādes
3.	Pārgājienu maršruts "Akmeņi – pagātnes liecinieki"	Mākoņkalna pagasts	Uzstādītas norādes, informācijas stends
4.	Pārgājienu maršruts "Zīli ezeri zaļos mežos"	Mākoņkalna pagasts	Uzstādītas norādes
5.	Grumušku pilskalnu taka	Andzeļu pagasts	Uzstādītas norādes, informācijas stends
6.	Stalidzānu Svīlušā kalna taka	Andrupenes pagasts	Uzstādītas norādes
Velo maršruti			
1.	"Ežezera noslēpumi"	Ezernieku pagasts	Uzstādītas norādes, info. stends, ierīkotas atp. v.
2.	"Latgales virsotnē"	Kaunatas pagasts	Uzstādītas norādes
3.	"Kulta vietas Mākoņkalna apkārtnē"	Mākoņkalna pagasts	Uzstādītas norādes
4.	"Mākoņkalna akmeņu leģendas"	Mākoņkalna pagasts	Uzstādītas norādes
5.	"Zosnas muižas apkārtnē"	Lūznavas pagastā	Uzstādītas norādes

Ēdināšanas uzņēmumi

Nr.	Nosaukums	Adrese	Telefons	Darba laiks
Rāznas nacionālā parka teritorijā				
1.	Vasaras kafejnīca "Dīleri"	Kempinga "Jaunais Dinamietis" teritorijā	29277171	
2.	Kafejnīca „Ezerkrasti”	Atpūtas kompleksa „Ezerkrasti” teritorijā	26450437	Iepriekš vienojoties
3.	Muzejs „Andrupenes lauku sēta”	Andrupene, Andrupenes pagasts	26458876	Piedāvājums apmeklētāju grupām iepriekš vienojoties
Ārpus Rāznas nacionālā parka				
1.	Kafejnīca "Kornerstone"	Rīgas iela 4, Dagda	29766513	Pi.–Ce. 11:00 – 17:00; Pk.–Se. 11:00 – 17:00, 19:00 – 3:00
2.	Kafejnīca "Papardes zieds"	Alejas iela 29, Dagda	29519410	Iepriekš vienojoties
3.	Dagdas arodvidusskolas ēdnīca	Brīvības iela 3, Dagda	65681158	Pi.–Pk. 8:00 – 16:30

Naktsmītnes

Nr.	Nosaukums	Adrese	Interneta adrese	Telefons	Istabu skaits	Vietu skaits
Rāznas nacionālā parka teritorijā						
Dagdas novads						
1.	Atpūtas komplekss "Obiteļa"	Upmaļi, Andzeļu pagasts		29152078	8	25 + 5
2.	Ciema māja „Papeles”	Ezernieki, Ezernieku pagasts		26127161	2	6
3.	Brīvdienu māja „Pinti”	Grabova, Andrupenes pagasts		26410859	4	12 + 2
4.	Brīvdienu māja „Runčuki”	Vigori, Andrupenes pagasts		28375881	2	5 + 5
5.	Ciema māja „Savaži”	Andzeļi, Andzeļu pagasts		28797802	3	7
6.	Brīvdienu māja “Vuciņi”	Vuciņi, Andzeļu pagasts			3	10 + 3
7.	Brīvdienu māja „Zundi”	Zundi, Andrupenes pagasts		29134246	3	6
Rēzeknes novads						
8.	Brīvdienu māja „Albatross”	Rogos, Kaunatas pagasts		64667229	6	18 + 2
9.	Pirts „Dana”	Mākoņkalna pagasts		64621001	6	35 + 5
10.	Atpūtas komplekss “Ezerkrasti”	Dukstīgals, Čornajas pagasts	www.raznaslicis.lv	26411207	22	75
11.	Kempings „Jaunais Dinamietis”	Rogos, Kaunatas pagasts	atpustiespieraznas.lv	26409809	35	200 + 100
12.	Brīvdienu māja „Laukmalas”	Strodi, Kaunatas pagasts		26437778	2	4 + 2
13.	Lūznavas prof. v–sk. dien. viesnīca	Lūznavā, Lūznavas pagasts		64607441	4	10 + 80
14.	Brīvdienu māja „Osmany”	Dvarči, Mākoņkalna pagasts	www.osmany.lv	29483600	7	14 + 6
15.	Brīvdienu māja “Pie Rāznas”	Rāznas iela 66, Kaunata	www.hotelzalasala.lv	29373015	4	8 + 2
16.	Vasaras māja “Pie Rāznas”	Vilkakrogs, Kaunatas pagasts		29373015	2	6
17.	Kempings „Priedes”	Rogos, Kaunatas pagasts		26566558	20	53
18.	Latgales novada rehabilitācijas centrs „Rāzna”	Veczosna, Lūznavas pagasts	www.lnrc.lv	64646495	10	15
19.	Atpūtas komplekss “Rāznas Gulbis”	Astīči, Kaunatas pagasts	www.razna.lv	29994444	22	50
20.	Atpūtas komplekss „Rāznas Pērle”	Malukšta, Mākoņkalna pagasts		29364196	11	18 + 12
21.	Atpūtas komplekss “Rāznas Stāvkrasti”	Lesinski, Kaunatas pagasts	raznasstavkrasti.lv	29141134	20	32
22.	Kempings „Selēna”	Astīči, Kaunatas pagasts		29179338	7	40 + 20
23.	Brīvdienu māja “Vecziedi”				2	5 + 3
24.	Brīvdienu māja „Vītoli”	Astīči, Kaunatas pagasts	www.hotelvitoli.lv	29117570	5	12 + 3
25.	Atpūtas komplekss “Zīdu kalns”	Zīdi, Čornajas pagasts	www.baltkrasts.lv	26453309	4	8 + 2
Ārpus Rāznas nacionālā parka						
Aglonas novads						
1.	Brīvdienu mājas „Ezersētas”	Murančiki, Kastuļiņas pagasts	www.laivaslatgale.lv	29166259	6	12
2.	Brīvdienu māja „Pie Okras ezera”	Vecokra, Andrupenes pagasts		26473072	4	10 + 2
3.	Brīvdienu māja „Zemeņu krastiņi”	Kastuļiņas pagasts	zemenukrastini.viss.lv	29185234	7	27 + 4
Dagdas novads						
4.	Viesnīca “Avotiņš”	Brīvības iela 3, Dagda		65681161	5	7
5.	Dagdas arod. v–sk. dien. viesnīca	Brīvības iela 3, Dagda		65681158	10 ¹	30
6.	Dagdas v–sk. dienesta viesnīca	Mičurina iela 3a, Dagda		65681523	10	40 + 50
7.	Lauku māja „Tinēji”	Beitāni, Dagdas pagasts	www.tineji.lv	26832249	4	15
8.	Brīvdienu māja „Vējrozēs”	Beitāni, Dagdas pagasts		28758771	4	8 + 2
Rēzeknes novads						
9.	Brīvdienu māja „Baldas ūdensdzirnavas”	Balda, Pušas pagasts	www.atputa-latgale.lv	64645248	2	4 + 6
10.	Brīvdienu māja „Dīķi”	Grumuži, Lūznavas pagasts		26175505	5	14
11.	Brīvdienu māja „Kazupes”	Rikopole, Stojerovas pagasts		26382851	3	5
12.	Brīvdienu māja „Leiči”	Leiči, Pušas pagasts	www.uzlatgali.lv	26378000	13	30 + 20
13.	Malta 2 v–sk. dienesta viesnīca	Sporta iela 5, Malta		26317032	16	30 + 70
14.	“Ūdensrozēs”	Putriši, Čornajas pagasts.		26529872	5	70
15.	Brīvdienu māja “Vēžu sala”	Gaidulji, Ozolaines pagasts		29468183	3	12
16.	Brīvdienu māja „Vilniši V”	Ozolaines pagasts		26725256	3	14

¹ Darbojas tikai vasaras sezonā.

Telts vietas

Nr.	Nosaukums	Adrese	Telefons	Telts vietu skaits
Rāznas nacionālā parka teritorijā				
Dagdas novads				
1.	Telts vieta "Gulbju krasti" Ežezera krastā	Ostrovļāni, Ezernieku pagasts	65681421	20
2.	Telts vieta "Lilitas" Ežezera krastā	Altīnīki, Ezernieku pagasts	26175588	12
3.	Telts vieta pie ciema mājas „Papeles” Ežezera krastā	Ezernieki, Ezernieku pagasts	26127161	15
4.	Telts vieta brīvdienu mājas „Pinti” teritorijā Oloveca krastā	Grabova, Andrupenes pagasts	26410859	
5.	Telts vieta brīvdienu mājas „Runčuki” teritorijā Oloveca krastā	Vīgori, Andrupenes pagasts	28375881	20
6.	Telts vieta pie ciema mājas „Savaži” Ežezera krastā	Andzeļi, Andzeļu pagasts	28797802	20
7.	Telts vieta brīvdienu mājas „Vuciņi” teritorijā	Vuciņi, Andzeļu pagasts		2
8.	Telts vieta brīvdienu mājas „Zundi” teritorijā Zundu ezera krastā	Zundi, Andrupenes pagasts	29134246	
Rēzeknes novads				
9.	Telts vieta brīvdienu mājas „Albatross” teritorijā Rāznas ez. krastā	Rogos, Kaunatas pagasts	64667229	
10.	Telts vieta atpūtas bāzes „Dana” teritorijā Salāja krastā	Milka, Mākoņkalna pagasts	64621001	
11.	Telts vietas „Eko punkts” Lamašu peldvietā		29139331	
12.	Telts vietas atpūtas kompleksa „Ezerkrasti” ter. Tilīšu peldvietā	Dukstīgals, Čornajas pagasts	26411207	
13.	Telts vietas kempingā „Jaunais Dinamietis” Rāznas ezera krastā	Rogos, Kaunatas pagasts	26409809	
14.	Telts vieta „Jaunliepiņas”	Škrabji, Mākoņkalna pagasts	27876016	
15.	Telts vieta „Līdaciņas” Pārtovas ezera krastā	Kaunatas pagasts	29252998	5
16.	Telts vieta „Mežāres”	Dukstīgals, Čornajas pagasts	20203335	
17.	Telts vieta brīvdienu mājas „Osmany” teritorijā Rāznas ezera krastā	Dvarči, Mākoņkalna pagasts	29483600	
18.	Telts vieta „Pakuļmājas”	Dukstīgals, Čornajas pagasts	26451063	5
19.	Telts vietas pie vasaras mājas „Rāznas ezera krastā”	Vilkakrogs, Kaunatas pagasts	29373015	
20.	Telts vietas viesu nama „Rāznas Pērle” ter. Malukštas peldvietā	Malukšta, Mākoņkalna pagasts	29364196	30
21.	Telts vietas atpūtas kompleksa „Rāznas Stāvkrausti” teritorijā	Lesinski, Kaunatas pagasts	29141134	
22.	Telts vietas kempingā „Selēna” pie Rāznas ezera	Astici, Kaunatas pagasts	29179338	15
23.	Telts vieta „Tauriņi” Rāznas ezera krastā	Kaunatas pagasts		
Ārpus Rāznas nacionālā parka				
Aglonas novads				
1.	Brīvdienu mājas „Ezersētas”	Murančiki, Kastuļinas pagasts	29166259	20
2.	Brīvdienu māja „Zemeņu krastiņi”	Kastuļinas pagasts	29185234	20
Dagdas novads				
3.	Telts vieta „Mīlestības krasti”	Vecokra, Andrupenes pagasts		100
4.	Telšu vieta brīvdienu mājas „Pie Okras ezera” teritorijā	Vecokra, Andrupenes pagasts	26473072	10
5.	Telšu vieta brīvdienu mājas „Tinēji” teritorijā Galšūna krastā	Beitāni, Dagdas pagasts	26832249	10
6.	Telšu vieta brīvdienu māja „Vējrozes” teritorijā Galšūna krastā	Beitāni, Dagdas pagasts	28758771	10
Rēzeknes novads				
7.	Telšu vietas brīvdienu mājas „Balda ūdensdzirnavas”	Balda, Pušas pagasts	64645248	
8.	Telšu vietas brīvdienu mājas „Kazupes” teritorijā	Rikopole, Stoļerovas pagasts	26382851	
9.	Telšu vietas brīvdienu mājas „Leiči” teritorijā Pušas ezera krastā	Leiči, Pušas pagasts	26378000	
10.	Telšu vietas lauku sētā „Mežmalas”	Dītlōvi, Pušas pagasts,	26402687	10
11.	Telšu vietas brīvdienu mājas „Vilniši V” teritorijā Gaiduļa krastā	Pleikšņi, Ozolaines pagasts	26725256	

Semināru telpas

Nr	Nosaukums	Adrese	Telefons	Vietu skaits
Rāznas nacionālā parka teritorijā				
Dagdas novads				
1.	Muzejs „Andrupenes lauku sēta”	Andrupene, Andrupenes pagasts	26458876	40
2.	Andrupenes pagasta pārvalde	Andrupene, Andrupenes pagasts	65681681	200
3.	Atpūtas komplekss „Obīteļa”	Upmaļi, Andzeļu pagasts	29152078	50
Rēzeknes novads				
4.	Atpūtas komplekss „Ezerkrasti”	Dukstīgals, Čornajas pagasts	26411207	30 + 40
5.	Kaunatas pagasta pārvalde	Kaunata, Kaunatas pagasts		50
6.	Latgales novada rehabilitācijas centrs „Rāzna”	Veczosna, Lūznas pagasts	64646495	35
7.	Atpūtas komplekss „Rāznas Stāvkrausti”	Lesinski, Kaunatas pagasts	29141134	50
Ārpus Rāznas nacionālā parka				
Aglonas novads				
1.	Brīvdienu māja „Zemeņu krastiņi”	Vortiki, Kastuļinas pagasts	29185234	50

Nr	Nosaukums	Adrese	Telefons	Vietu skaits
2.	Dagdas arodvidusskola	Brīvības iela 3, Dagda	65681158	20 + 50
3.	Dagdas v-sk. dienesta viesnīca	Mičurina iela 3a, Dagda	65681523	100
4.	Dagdas novada domes semināru zāle	Alejas 4, Dagda	65681436	20
5.	Dagdas tautas nams	Alejas 29, Dagda	65653265	20 + 300

Pirtis

Nr.	Nosaukums	Adrese	Telefons	Pirts veids	Vietu skaits	Pasākumu rīkošanas iespējas
Rāznas nacionālā parka teritorijā						
Dagdas novads						
1.	Atpūtas komplekss "Obiteļa"	Upmaļi, Andzeļu pagasts	29152078	krievu	15	50
2.	Ciema māja „Papeles”	Ezernieki, Ezernieku pagasts	26127161	somu	2	–
3.	Brīvdienu māja „Pinti”	Grabova, Andrupenes pagasts	26410859	krievu	6	25
4.	Brīvdienu māja „Runčuki”	Vigori, Andrupenes pagasts	28375881	krievu	6	20
5.	Ciema māja „Savaļi”	Andzeļi, Andzeļu pagasts	28797802	krievu	10	–
6.	Brīvdienu māja „Vuciņi”	Vuciņi, Andzeļu pagasts		krievu		–
7.	Brīvdienu māja „Zundi”	Zundi, Andrupenes pagasts	29134246	krievu	10	–
Rēzeknes novads						
8.	Brīvdienu māja „Albatross”	Rogos, Kaunatas pagasts	64667229	krievu	4	30
9.	Pirts „Dana”	Mākoņkalna pagasts	64621001	somu		20 + 100
10.	Atpūtas komplekss „Ezerkrasti”	Dukstīgals, Čornajas pagasts	26411207	krievu + somu	15 + 15	15 + 100
11.	Kempings „Jaunais Dinamietis”	Rogos, Kaunatas pagasts	26409809	somu + melnā	10 + 10	50
12.	Brīvdienu māja „Laukmalas”	Strodi, Kaunatas pagasts	26437778	krievu		–
13.	Brīvdienu māja „Osmany”	Dvarči, Mākoņkalna pagasts	29483600	sauna		–
14.	“Pakuļmājas”	Dukstīgals, Čornajas pagasts	26451063	krievu		–
15.	Brīvdienu māja „Pie Rāznas”	Rāznas iela 66, Kaunata	29373015	krievu		–
16.	Vasaras māja Rāznas ezera krastā	Vilkakrogs, Kaunatas pagasts	29373015	krievu		–
17.	LNRC „Rāzna”	Veczosna, Lūznavas pagasts	64646495	krievu		–
18.	Atpūtas komplekss „Rāznas Pērle”	Malukšta, Mākoņkalna pagasts	29364196	somu	4	60
19.	Atpūtas k. „Rāznas Stāvkrausti”	Lesinski, Kaunatas pagasts	29141134	somu	15	20 + 60
20.	Kempings „Selēna”	Astici, Kaunatas pagasts	29179338	somu		50
21.	“Ūdensrozes”	Putriši, Čornajas pagasts	29255622	krievu	20	60
22.	Brīvdienu māja „Vecziedi”			krievu		–
23.	Brīvdienu māja „Vītoli”	Astici, Kaunatas pagasts	29117570	somu	12	35
24.	Atpūtas komplekss „Zīdu kalns”	Zīdi, Čornajas pagasts	26453309	somu	10	60
Ārpus Rāznas nacionālā parka						
Aglonas novads						
1.	Brīvdienu mājas „Ezersētas”	Murančiki, Kastuļinas pagasts	29166259	melnā + krievu	10	
2.	Brīvdienu māja „Zemeņu krastiņi”	Kastuļinas pagasts	29185234	krievu		15
Dagdas novads						
3.	Brīvdienu māja „Pie Okras ezera”	Vecokra, Andrupenes pagasts	26473072	krievu	9	12
4.	Lauku māja „Tinēji”	Beitāni, Dagdas pagasts	26832249	melnā + krievu	4 + 4	20
5.	Brīvdienu māja „Vējrozes”	Beitāni, Dagdas pagasts	28758771	somu	4	–
Rēzeknes novads						
6.	Br. māja „Baldas ūdensdzirnavas”	Balda, Pušas pagasts	64645248	krievu		60
7.	Brīvdienu māja „Dīķi”	Grumuži, Lūznavas pagasts	26175505	krievu		20
8.	Brīvdienu māja „Kazupes”	Rikopole, Stoļerovas pagasts	26382851	krievu		–
9.	Brīvdienu māja „Leiči”	Leiči, Pušas pagasts	26378000	latgalieši	20	50
10.	Brīvdienu māja „Vilniši V”	Gaiduļi, Ozolaines pagasts	26725256	krievu		–

Aktīvās atpūtas iespējas

Nr.	Nosaukums	Adrese	Peldvieta	Laivu noma	Makšķe-rēšana	Atpūtas vieta	Velo noma	cits
Rāznas nacionālā parka teritorijā								
Dagdas novads								
1.	Telts vieta "Gulbju krasti"	Ostrovļāni, Ezemnieku pag.	Ežezērā	x	x	x		
2.	Telts vieta "Lilītas"	Alīnīki, Ezemnieku pagasts	Ežezērā	x	x	x		rotāju laukums
3.	Atpūtas k. "Obiteļa"	Upmaļi, Andzeļu pagasts	baseins	x	x	x	x	hokeja, tenisa, rotaļu laukumi
4.	Ciema māja „Papeles”	Ezemieki, Ezemnieku pagasts	Ežezērā	x	x	x		sporta laukums, ūdens motociklu noma u.c.
5.	Brīvdienu māja „Pinti”	Grabova, Andrupenes p.	Olovecas	x	x	x		sporta, rotaļu laukumi
6.	Brīvdienu māja „Runčuki”	Vigori, Andrupenes pagasts	Olovecas ez	x	x	x		sporta laukumi, ogošana, sēņošana, dalība medībās
7.	Ciema māja „Savaļi”	Andzeļi, Andzeļu pagasts	Ežezērā	x	x	x	x	sporta laukums, sēņošana, ogošana
8.	Brīvdienu māja "Vuciņi"	Vuciņi, Andzeļu pagasts	Vuciņu ez,	x	x	x		ūdens motociklu, sniega motociklu noma
9.	Brīvdienu māja „Zundi”	Zundi, Andrupenes pag.	Zundu ez.	x	x	x	x	sporta laukums, izjādes
Rēzeknes novads								
10.	Brīvdienu māja „Albatross”	Rogos, Kaunatas pagasts	Rāznas ez.	x	x	x		sporta laukums
11.	z/s "Ciruļkalni"	Kaunatas pagats						peintbols
12.	Pirts „Dana”	Mākoņkalna pagasts	Salāja ez.	x	x	x		sporta laukums
13.	Atpūtas komplekss "Ezerkrasti"	Dukstīgals, Čomajas pagasts	Rāznas ez.	x	x	x		sporta, rotaļu laukumi, vēja dēļu noma
14.	Kempings „Jaunais Dinamietis”	Rogos, Kaunatas pagasts	Rāznas ez.	x	x	x		sporta, rotaļu laukumi, pasta u.c. ūdens transporta līdzekļu noma
15.	Atp. vieta "Jaunliepiņas"	Škrjabi, Mākoņkalna pag.	Rāznas ez.	x	x	x		
16.	Brīvdienu m. „Laukmalas”	Strodi, Kaunatas pagasts	Rāznas ez.	x	x	x	x	
17.	Atpūtas vieta "Lidaciņas"	Kaunatas pagasts	Pārtovas ez.	x	x	x		ūdens motociklu, ūdensslēpju noma un transportēšana
18.	Telts vieta "Mežāres"	Dukstīgals, Čomajas pag.	Rāznas ez.	x	x	x		
19.	Brīvdienu māja „Osmany”	Dvarči, Mākoņkalna pagasts	Rāznas ez.	x	x	x	x	sporta, rotaļu laukumi, zemledus makšķerēšana
20.	Telts vieta "Pakuļmājas"	Dukstīgals, Čomajas pagasts		x	x			pastaigu taka, sēņošana, ogošana
21.	Kempings „Selēna”	Astīci, Kaunatas pagasts			x	x	x	sporta, rotaļu laukumi
22.	Brīvdienu māja „Pie Rāznas”	Rāznas iela 66, Kaunata				x		sporta, rotaļu laukums, sēņošana, ogošana
23.	Kempings „Priedes”	Rogos, Kaunatas pagasts	Rāznas ez.	x	x	x		sporta, rotaļu laukumi
24.	LNRC „Rāzna”	Veczosna, Lūznavas pag.	Zosnas ez.	x	x	x		
25.	V. m. Rāznas ezera krastā	Vilkakrogs, Kaunatas pag.	Rāznas ez.	x	x	x		
26.	Atpūtas komplekss "Rāznas Gulbis"	Astīci, Kaunatas pagasts	Rāznas ez.	x	x	x	x	sporta, rotaļu laukumi, dažādu ūd. transporta līdzekļu noma
27.	Atpūtas komplekss „Rāznas Pērle”	Malukšta, Mākoņkalna pagasts	Rāznas ez.	x	x	x		sporta, rotaļu laukumi, pastaigu taka
28.	Atpūtas komplekss "Rāznas Stāvkrastrī"	Lesinski, Kaunatas pagasts	Rāznas ez.	x	x	x		sporta, rotaļu laukumi, batuts, ogošana, sēņošana
29.	z/s "Rudo kumeļu pauguri"	Šjakoti, Kaunatas pagasts						izjādes, vizināšanās kamanās, skijorings u.c.
30.	Treuhu šautuve	Treuhi, Čomajas pagasts						šautuve
31.	Telts vieta "Tauriņi"	Šjakoti, Kaunatas pagasts	Rāznas ez.	x	x	x		
32.	Atpūtas vieta "Upmalas"	Mākoņkalna pagasts				x		vizināšanās ar padomju laiku automašīnām
33.	Brīvdienu māja "Vecziedi"	Čomajas pagasts				x		sporta, rotaļu laukumi
34.	Brīvdienu māja „Vītolī”	Astīci, Kaunatas pag.	Rāznas ez.	x	x	x		
35.	Atpūtas k. "Zīdu kalns"	Zīdi, Čomajas pagasts	Rāznas ez.	x	x	x		sporta, rotaļu laukumi

Nr.	Nosaukums	Adrese	Peldvieta	Laivu noma	Makšķe-rēšana	Atpūtas vieta	Velo noma	cits
Ārpus Rāznes nacionālā parka								
Aglonas novads								
1.	Brīvdienu mājas „Ezersētas”	Murančiki, Kastuļinas pagasts	Užuņa ez.	x	x	x		sporta laukumi, laivu braucieniem nepieciešamā inventāra noma un transportēšana
Nr.	Nosaukums	Adrese	Peldvieta	Laivu noma	Makšķe-rēšana	Atpūtas vieta	Velo noma	cits
2.	Brīvdienu māja „Zemeņu krastiņi”	Vortņiki, Kastuļinas pagasts	Ilzas ez.	x	x	x		pastaiņu takas, sporta, rotaļu laukumi, batuts, sēņošana, ogošana
Dagdas novads								
3.	Telts v. ”Mīlestības krasti”	Vecokra, Andrupenes pag.	Okras ez.	x	x	x		
4.	Brīvdienu māja „Pie Okras ezera”	Vecokra, Andrupenes pagasts	Okras ez.	x	x	x		sporta, rotaļu laukumi, sēņošana, ogošana
5.	Lauku māja „Tinēji”	Beitāni, Dagdas pagasts	Galšūna ez.	x	x	x	x	sporta, rotaļu laukums, ogošana, sēņošana
6.	Brīvdienu māja „Vējrozes”	Beitāni, Dagdas pagasts	Galšūna ez.	x	x	x	x	sporta, rotaļu laukumi, sēņošana, ogošana
Rēzeknes novads								
7.	Brīvdienu māja „Balda, Pušas pagasts	Balda, Pušas pagasts	Dzīnavu dīķi	x	x	x		sporta, rotaļu laukumi, bebru vērošana
8.	Brīvdienu māja „Dīķi”	Grumuži, Lūznavas pagasts	Dīķi	x	x			peintbols, kvadracikli, vizināšanās ar kamanām, stresu noņemšanas istaba.
9.	Brīvdienu māja „Kazupes”	Rikopole, Stojerovas pagasts	Dīķi	x	x			pastaiņu, sēņošanas, ogošanas vietas
10.	Brīvdienu māja „Leiči”	Leiči, Pušas pagasts	Pušas ez.	x	x	X		sporta, rotaļu laukumi, sēņošana, ogošana, putnu vērošana
11.	Lauku sēta “Mežmalas”	Dīļovi, Pušas pagasts				x		pastaiņu taka, sēņošana, ogošana
12.	Brīvdienu māja “Vīlnīši V”	Gaiduļi, Ozolaines pagasts	Gaiduļu ez.	x	x	x		kvadraciklu noma

1.3. pielikums. Ikgadējie pasākumi Rāznes nacionālajā parkā un tā apkārtnē

Ikgadējie pasākumi Rāznes nacionālajā parkā

Norises laiks	Pasākums	Norises vieta	Organizators	Piezīmes
marts	Ziemas sporta spēles	Lipuški	Mākonkalna tautas nams	64646741
marts	Kamanu vadīšanas sacensības “Tautas draivings”	z/s “Rudo kumeļu pauguri”	Lauku klubs “Latgales rikšotājs” sadarbībā ar zirgu īpašniekiem, uzņēmējiem, pašvaldībām, DAP RNP	28745654
marts	Starptautiskā ūdens diena	RNP administrācijas telpas Lipuškos	RNP administrācija	64605860
aprīlis	Ezeru krastu sakopšanas talkas	dažādas RNP vietas	RNP administrācija, pašvaldības	
aprīlis	Lieldienu pasākums	Pagastu tautas nami	Pagastu tautas nami	
aprīlis	Putnu dienas	dažādas RNP vietas	RNP administrācija	64605860
maijs	Tautas muzikantu saiets “Saspēle”	Andrupenes tautas nams	Andrupenes tautas nams	D.Platacis, 29254747
maijs	Nacionālo parku diena	RNP administrācijas telpas Lipuškos	RNP administrācija	64605860
jūnijs	Bērnu svētki	Pagastu tautas nami	Pagastu tautas nami	
jūnijs	Līgo svētki	Muzejs “Andrupenes lauku sēta”; Andzeļu, Ezernieku, Kaunatas, Čomajas, Lipušku, Lūznavas ciemi	Muzejs “Andrupenes lauku sēta”; Pagastu tautas nami, pašvaldības	
jūnijs	Latgales novada muzikantu saiets	Muzejs “Andrupenes lauku sēta”	Andrupenes kultūras nams	D.Platacis, 29254747
jūnijs	Pajūgu vadīšanas sacensības “Tautas draivings”	z/s “Rudo kumeļu pauguri”	Lauku klubs “Latgales rikšotājs” sadarbībā ar zirgu īpašniekiem, uzņēmējiem, pašvaldībām, DAP RNP	28745654

Norises laiks	Pasākums	Norises vieta	Organizators	Piezīmes
jūlijs	Iļjas gadatirgus	Kaunata	Kaunatas kultūras nams	N.Vasiljeva, 64667003
jūlijs	Annas dienas	atpūtas bāze "Dana"	Mākoņkalna tautas nams sadarbībā ar RNP administrāciju un atpūtas bāzes saimniekiem	64605860
jūlijs	Pils svētki	Mākoņkalns	Mākoņkalna tautas nams	S.Beitāne, 64648642
augusts	Sadancis "Vēlreiz"	Andrupenes tautas nams	Andrupenes tautas nams	D.Platacis, 29254747
augusts	Mākslinieku plenērs "Akminiši"	Akminiši	LKF kopa "Pūdnīku skūļa" sadarbībā RNP administrāciju	29230805
augusts	Deju mūzikas festivāls "Summer House"	Kaunata	Kaunatas kultūras nams Edgars Bulis, Sergejs Košeļovs	N.Vasiljeva, 64667003
augusts	Ludviga gadatirgus Bukmuižā	Ezernieki	Ezernieku tautas nams	A.Vītāne, 65653127
septembris	Miķeļdienas gadatirgus	Lipušku ciems Muzejs "Andrupenes lauku sēta"	Mākoņkalna tautas nams Andrupenes tautas nams	D.Platacis, 29254747
oktobris	Putnu dienas	Dažādas vietas RNP	DAP RNP	64605860
novembris	Mārtiņdienas svinības	Lipuški	RNP administrācija sadarbībā ar z/s "Rudo kumeļu pauguri" un Mākoņkalna pagasta folkloras kopu.	64605860
novembris	Radošās darbnīcas un darinājumu izstāde "Ziemassvētku noskaņas"	RNP administrācijas telpas Lipuškos	RNP administrācija	64605860
decembris	Ziemassvētku pasākumi, Jaunā gada svinības	Pagastu tautas nami	Pagastu tautas nami	

Nozīmīgākie pasākumi Rāznes nacionālajā parka apkārtnē

Norises laiks	Pasākums	Norises vieta	Organizators	Piezīmes
janvāris	Starptautiskais krievu tautas dziesmu festivāls „Častuška”	Malta	Maltas KN	E.Prusaka, 64632065
februāris	Džeza mūzikas dienas	Rēzekne		rezeknesnovads.lv
februāris	Meterndienas jampadracis	Ludza	Ludzas amatnieku centrs	ludzasamatnieki.lv
marts	Lauku kapelu un ansambļu festivāls	Malta	Maltas kultūras nams	E.Prusaka, 64632065
marts	Folkloras kopu sadziedāšanās festivāls	Malta	Maltas kultūras nams	E.Prusaka, 64632065
marts	Jāzepa dienas tirgus	Ludza	Ludzas amatnieku centrs	ludzasamatnieki.lv
aprīlis	Latgales podnieku dienas	dažādas vietas Latgales novadā	Latgales kultūrvēstures muzejs, TLMS "Rēzeknes apriņķa podnieki", LKF "Pūdnīku skūļa" u.c.	I.Pleikšne, 64607199
aprīlis	Latgaliešu galda dziesmu festivāls	Dagda	Dagdas TN	S.Pliviča, 65653265
aprīlis	Garīgās mūzikas festivāls	Malta	Maltas kultūras nams	E.Prusaka, 64632065
aprīlis	Mākslas dienas	Rēzekne	Latgales kultūrvēstures muzejs	rezeknesnovads.lv
aprīlis	Lieldienu zaļais tirgus	Ludza	Ludzas amatnieku centrs	ludzasamatnieki.lv
maijs	Vasaras sezonas atklāšanas svētki	Rēzekne		rezeknesnovads.lv
maijs	Starptautiskais tautas mūzikas festivāls „Mana tautasdziesma”	Malta	Maltas kultūras nams	E.Prusaka, 64632065
maijs	Vasarsvētku tirgus	Ludza	Ludzas amatnieku centrs	ludzasamatnieki.lv
jūnijs	Dagdas novada tūrisma diena – apceļo Dagdas novadu!	Dagdas novada	Dagdas TIC	dagda.lv
jūnijs	Lielais Latgaļu tirgus	Ludzas pilskalns	Ludzas amatnieku centrs	ludzasamatnieki.lv
jūlijs	Dagdas pilsētas svētki	Dagdas pilsētas parks	Dagdas TN	S.Pliviča, 65653265
jūlijs	Arodu dienas Ludzas pilsētas svētkos	Ludza	Ludzas amatnieku centrs	ludzasamatnieki.lv
augusts	Svētās Jaunavas Marijas debesis uzņemšanas svētki	Aglona		www.aglona.lv
augusts	Rēzeknes pilsētas svētki	Rēzekne	Rēzeknes kultūras pārvalde	rezeknesnovads.lv
septembris	Latgaliešu kultūras diena	Malta	Maltas kultūras nams	E.Prusaka, 64632065
septembris	Baroka mūzikas dienas	Rēzekne	Rēzeknes kultūras pārvalde	rezeknesnovads.lv
septembris	Starptautiskais teātru festivāls "Soli pa solim"	Rēzekne	Rēzeknes kultūras pārvalde	
septembris	Latgaliešu kultūras diena	Malta	Maltas kultūras nams	E.Prusaka, 64632065
septembris	Miķeļdienas gadatirgus	Rēzekne		rezeknesnovads.lv
oktobris	Miķeļa tirgus	Ludza	Ludzas amatnieku centrs	ludzasamatnieki.lv
oktobris	Jāņa Ivanova mūzikas dienas	Rēzekne		
oktobris	„Pieturpunkti Zirgu pasta ceļā Sanktpēterburga – Varšava”	Malta	Maltas kultūras nams	E.Prusaka, 64632065
novembris	Latgales mākslinieku darbu izstāde "Rudens"	Rēzekne	Rēzeknes kultūras pārvalde	rezeknesnovads.lv
decembris	Latgaļu ziemassvētku tirgus	Ludza	Ludzas amatnieku centrs	ludzasamatnieki.lv
decembris	Jaunā gada sagaidīšana	Rēzeknes Festivāla parks		rezeknesnovads.lv

1.4. pielikums. Sabiedriskā transporta kustības grafiks

a/s "Pasažieru vilciens" organizētie pasažieru pārvadājumi (www.ldz.lv)¹

maršruts	atiešanās laiks no galapunkta (pienākšanas laiks Rēzeknē)	maršruts	atiešanās laiks no Rēzeknes (pienākšanas laiks galapunktā)
Rīga – Rēzekne – Zilupe	10:28 (14:12)	Zilupe – Rēzekne – Rīga	4:39 (8:30)
Rīga – Rēzekne	11:27 (14:29)	Sanktpēterburga – Rēzekne – Rīga	6:35 (9:35)
Rīga – Rēzekne – Zilupe	16:45 (21:45)	Maskava – Rēzekne – Rīga	9:02 (12:05)
Rīga – Rēzekne – Maskava	18:10 (21:24)	Rēzekne – Rīga	15:00 (18:00)
Rīga – Rēzekne – Sanktpēterburga	19:30 (22:27)	Zilupe – Rēzekne – Rīga	16:55 (20:40)
Vilņa - Sanktpēterburga	18:18 (22:48)	Sanktpēterburga - Vilņa	05:38 (09:15)

Starppilsētu autobusu kustības grafiks (www.1188.lv)¹

maršruts	atiešanās laiks	maršruts	atiešanās laiks
Rīga – Rēzekne	7:50; 12:50; 14:40; 15:25; 16:25; 19:05; 21:20; 21:25 (uz Sanktpēterburgu); 23:00	Rēzekne – Rīga	2:00; 2:45; 3:50; 5:10 (no Sanktpēterburgas); 5:40; 7:55; 11:45; 14:00; 17:20 (V, VII)
Rīga – Dagda	16:25 (caur Rēzekni, Čornaju, Kaunatu, Ezerniekiem); 18:20 (caur Aglonu)	Dagda – Rīga	1:35 (caur Rēzekni, Čornaju, Kaunatu, Ezerniekiem); 3:45 (caur Aglonu)
Dagda – Rēzekne	1:35; 5:50; 7:40; 10:40; 11:20; 13:45; 14:50; 15:30	Rēzekne – Dagda	7:35; 7:55; 10:10; 12:30; 16:15; 17:30; 21:40
Daugavpils – Rēzekne	7:10; 11:10; 12:10; 13:10; 16:00; 16:40	Rēzekne – Daugavpils	6:50; 7:45; 9:10; 10:30; 12:50; 16:55
Daugavpils – Dagda	10:10 (caur Krāslavu); 12:25 (caur Aglonu); 15:50 (caur Krāslavu)	Dagda – Daugavpils	7:00 (caur Krāslavu); 10:10 (caur Krāslavu); 14:50 (caur Krāslavu)
Krāslava – Dagda	7:05; 9:30; 9:55; 11:25; 14:15; 15:30; 17:05; 18:45	Dagda – Krāslava	7:00; 8:15; 8:20; 10:10; 11:30; 12:30; 14:20; 14:50; 17:15
Krāslava – Rēzekne	7:00 (caur Aglonu)	Rēzekne – Krāslava	15:00 (caur Aglonu)
Ludza – Rēzekne	3:20; 7:00; 9:05; 10:10; 10:44; 11:40; 13:40; 13:55; 15:15; 16:10; 17:27; 18:40; 19:10	Rēzekne – Ludza	6:55; 7:55; 9:25; 9:50; 11:25; 12:00; 13:10; 14:15; 16:40; 16:55; 17:35; 18:00; 18:20
Zilupe – Rēzekne	9:55	Rēzekne – Zilupe	7:55

Sabiedriskā transporta kustības grafiks lielākajos RNP ciemos (www.1188.lv)¹

Autobusa pienākšanas laiks Andrupenes ciemā	Autobusa pienākšanas laiks Lūznava ciemā
6:12 (Dagda – Andrupene – Zundi – Puša – Malta – Rēzekne – Čornaja – Ezernieki – Dagda) (I–V)	6:38 (Rēzekne – Vertūkšņa – Lūznava – Vertūkšņa – Rēzekne) (I–V)
7:31 (Andrupene – Dagda) (I–V no 01.09 līdz 15.06)	8:01 (Rēzekne – Lūznava – Zosna – Lipuški – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (II, IV)
8:27 (Dagda – Andrupene) (I–V no 01.09 līdz 15.06)	8:05 (Rēzekne – Vrtukšņa – Lūznava – Vertūkšņa – Rēzekne) (I–VI)
8:54 (Rēzekne – Puša – Zundi – Andrupene – Dagda) (I–VII)	8:37 (Lazareva – Malta – Lūznava – Ismeri – Bratova – Rēzekne) (V)
11:41 (Dagda – Andrupene – Zundi – Patmalnieki – Puša – Balda – Malta – Rēzekne) (I–VII)	8:55 (Rēzekne – Ismeri – Lūznava – Ismeri – Rītiņi – Rēzekne) (II, VII)
13:38 (Dagda – Ezernieki – Čornaja – Rēzekne – Malta – Puša – Zundi – Andrupene – Dagda) (–VII)	12:00 (Rēzekne – Vertūkšņa – Lūznava – Vertūkšņa – Malta) (V)
15:32 (Andrupene – Zundi – Andrupene)	12:29 (Malta – Vertūkšņa – Lūznava – Vrtukšņa – Rēzekne) (V)
15:51 (Andrupene – Dagda)	14:25 (Rēzekne – Ismeri – Lūznava – Ismeri – Rēzekne) (VII)
15:52 (Dagda – Andrupene – Zundi – Puša – Malta – Rēzekne – Čornaja – Ezernieki – Dagda) (I–VII)	14:41 (Rēzekne – Ismeri – Lūznava – Malta)
16:52 (Dagda – Andrupene) (I–V no 1.09 līdz 15.06)	15:11 (Malta – Vertūkšņa – Lūznava – Ismeri – Bratova – Rēzekne) (I–V)
17:23 (Dagda – Ezernieki – Čornaja – Rēzekne – Malta – Puša – Zundi – Andrupene – Dagda) (–VII)	16:15 (Rēzekne – Vertūkšņa – Lūznava – Vertūkšņa – Rēzekne) (I–V, VII)
	18:22 (Rēzekne – Lūznava – Malta – Rēzekne) (I–V, VII)

Autobusa pienākšanas laiks Andzeļu ciemā	Autobusa pienākšanas laiks Lipušku ciemā
7:06 (Dagda – Andzeļi – Rešetņiki – Ruduški) (I–VII)	7:04 (Rēzekne – Čornaja – Malukšta – Lipuški – Rukmaņi – Zosna – Malta – Rēzekne) (I–VI)
7:47 (Ruduški – Rešetņiki – Andzeļi – Dagda) (I–VII)	8:49 (Rēzekne – Ismeri – Lūžnava – Malta – Zosna – Dvarči – Lipuški – Malukšta – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (II, IV)
11:36 (Dagda – Andzeļi – Rešetņiki – Ruduški) (V)	13:51 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata – Malukšta – Lipuški – Dvarči – Zosna – Malta – Rēzekne) (I–VII)
12:09 (Ruduški – Rešetņiki – Andzeļi – Dagda) (V)	16:04 (Rēzekne – Malta – Zosna – Rukmaņi – Lipuški – Malukšta – Čornaja – Rēzekne) (I–VII)
15:31 (Dagda – Andzeļi – Rešetņiki – Ruduški) (I–VII)	
16:09 (Ruduški – Rešetņiki – Andzeļi – Dagda) (I–VII)	

Autobusa pienākšanas laiks Kaunatas ciemā	Autobusa pienākšanas laiks Čornajas ciemā
2:13 (Dagda – Ezernieki – Kaunata – Čornaja – Rēzekne – Rīga) (I–VII)	2:24 (Dagda – Ezernieki – Čornaja – Rēzekne – Rīga) (I–VII)
6:26 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–V)	5:50 (Dagda–Andrupene – Rēzekne – Čornaja – Ezernieki – Dagda) (I–VII)
7:39 (Rēzekne – Vecsloboda – Kaunata – Vecsloboda – Rēzekne) (VI, VII)	6:06 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata) (I–V)
8:11 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–VII)	6:49 (Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–V)
9:10 (Rēzekne – Ismeri – Lūžnava – Malta – Zosna – Dvarči – Lipuški – Malukšta – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (II, IV)	6:26 (Rēzekne – Čornaja – Lipuški – Zosna – Malta – Rēzekne) (I–VI)
12:11 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–VII)	7:40 (Dagda – Ezernieki – Čornaja – Rēzekne) (I–V)
13:30 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata – Malukšta – Lipuški – Dvarči – Zosna – Malta – Rēzekne) (I–VII)	7:51 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata) (I–VII)
15:06 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–VII)	8:34 (Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–VII)
15:42 (Rēzekne – Vecsloboda – Kaunata – Vecsloboda – Rēzekne) (I–V)	7:56 (Dagda–Andrupene–Rēzekne – Čornaja – Ezernieki – Dagda) (I–VII)
15:51 (Dubuļi – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–VII)	8:45 (Dagda – Ezernieki – Čornaja – Rēzekne) (I–V)
15:55 (Kaunata – Vecsloboda – Rēzekne) (VI, VII)	9:29 (Rēzekne – Ismeri – Lūžnava – Lipuški – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (II, IV)
17:46 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–VI)	10:31 (Rēzekne – Čornaja – Ezernieki – Dagda) (I–V)
19:06 (Ezernieki – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (VII)	11:39 (Dagda – Ezernieki – Čornaja – Rēzekne – Andrupene–Dagda) (I–VII)
22:09 (Rīga – Rēzekne – Čornaja – Kaunata – Ezernieki – Dagda) (I–VII)	11:51 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata) (I–VII)
	12:30 (Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–VII)
	13:13 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata – Lipuški – Zosna – Rēzekne) (I–VII)
	14:46 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata) (I–VII)
	15:29 (Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–VII)
	15:30 (Dagda–Andrupene–Rēzekne – Čornaja – Ezernieki – Dagda) (I–VII)
	16:39 (Rēzekne – Malta – Zosna – Lipuški – Čornaja – Rēzekne) (I–VII)
	17:26 (Rēzekne – Čornaja – Kaunata) (I–VI)
	18:09 (Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (I–VI)
	17:51 (Dagda – Andrupene – Malta – Rēzekne – Čornaja – Ezernieki)
	19:26 (Ezernieki – Kaunata – Čornaja – Rēzekne) (VII)
	20:29 (Rēzekne – Malta – Zosna – Lipuški – Čornaja – Rēzekne) (II, IV)
	21:58 (Rīga – Rēzekne – Čornaja – Kaunata – Ezernieki – Dagda) (I–VII)

1.5. pielikums. RNP individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un to grozījumu projekts

Rāznas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumu¹ punkti uzskaitīti izmantojot Arial Narrow Normal fontu. RNP dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros sagatavotie noteikumu papildinājumi – izmantojot ZILU ARIAL NARROW fontu. To stāšanās spēkā un apstiprināšana Ministru Kabinētā šobrīd nav zināma. Spēkā esošo noteikumu normas, kuras noteikumu grozījumu projektā paredzētas dzēst ir **pārsvītrotas**.

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka:
 - 1.1. Rāznas nacionālā parka (RNP) aizsardzības un izmantošanas kārtību;
 - 1.2. RNP apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas kārtību;
 - 1.3. RNP esošo dabas pieminekļu – aizsargājamo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu un aizsargājamo koku – aizsardzības un izmantošanas kārtību.
2. RNP teritorijā nav spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.
3. RNP robežas dabā apzīmē ar speciālām informatīvām zīmēm. Informatīvās zīmes paraugs un lietošanas kārtība noteikta šo noteikumu 1.pielikumā.
4. RNP ārējo robežu un funkcionālo zonu robežu shēma un robežu apraksts noteikts RNP likumā.

II. Vispārīgie aprobežojumi visā RNP teritorijā

- 4¹. DAP, izsniedzot rakstisku atļauju vai saskaņojot noteikumos minētās darbības, izmanto DA plānā minēto informāciju un jaunāko pieejamo informāciju par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem NP teritorijā. Darbībām, kurām saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ietekmes uz vidi novērtējumu VVD izsniedz tehniskos noteikumus vai veic sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējumu, DAP atļauja nav nepieciešama.
5. Jebkāda veida reklāma ārpus apdzīvotajām vietām nacionālā parka teritorijā dabā izvietojama ar DAP rakstisku atļauju.
6. DAP nosaka ierobežotas pieejamības statusu informācijai par nacionālā parka teritorijā esošo īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu atrašanās vietu, ja tās atklāšana var kaitēt vides aizsardzībai. Šādu informāciju izplata tikai ar DAP rakstisku atļauju.
7. Būvniecība nacionālā parka teritorijā pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību un ierobežojumus.
8. Rāznas, Zosnas, Salāja, Olovecas ezerā, Ežezērā un Bižas ezerā, kas atrodas Rundēnu pagastā, aizliegts pārvietoties ar jebkādiem kuģošanas līdzekļiem, izmantojot iekšdedzes dzinēju, izņemot:
 - 8.1. valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu, kuras pilda dienesta pienākumus, pārvietošanos;
 - 8.2. ar DAP rakstisku atļauju:
 - 8.2.1. pārvietošanos zinātniskās izpētes nolūkos un zvejai īpašos nolūkos;
 - 8.2.2. ūdenstilpes nomnieka, licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas – organizētāja pārvietošanos ezera un zivju resursu apsaimniekošanas un uzraudzības pasākumu veikšanai, vienlaikus izmantojot ne vairāk kā divus kuģošanas līdzekļus;
 - 8.2.3. rūpnieciskās zvejas tiesību nomnieka vai privāto ūdeņu (ūdeņu daļas) īpašnieka pārvietošanos, ja viņam pieder zvejas tiesības:
 - 8.2.3.1. rūpnieciskās zvejas tiesību īstenošanai Rāznas ezerā, ja zvejas licencē noteiktais rūpnieciskās zvejas limits ir vismaz 1000 m zivju tīklu, uz katriem 1000 zivju tīklu metriem izmantojot vienu kuģošanas līdzekli ar iekšdedzes dzinēju, kura jauda nepārsniedz 7,46 kW (10 ZS);
 - 8.2.3.2. rūpnieciskās zvejas tiesību īstenošanai Salāja, Olovecas ezerā, Ežezērā un Bižas ezerā, kas atrodas Rundēnu pagastā, ja zvejas licencē noteiktais rūpnieciskās zvejas limits ir vismaz 750 m zivju tīklu, uz katriem 750 zivju tīklu metriem izmantojot vienu kuģošanas līdzekli ar iekšdedzes dzinēju, kura jauda nepārsniedz 7,46 kW (10 ZS);
 - 8.2.4. tūrisma pakalpojumu sniedzēja organizētu pārvietošanos, izmantojot vienu kuģošanas līdzekli, ja minētajam tūrisma pakalpojumu sniedzējam ir attiecīgajam ezeram pieguloša nekustamā īpašuma lietošanas tiesības un pārvietošanās notiek pa DAP rakstiski saskaņotu maršrutu. Pārvietošanās nav atļauta ar ūdens motocikliem.
 9. Ledus periodā Rāznas, Zosnas, Salāja, Olovecas ezerā, Ežezērā un Bižas ezerā, kas atrodas Rundēnu pagastā, aizliegts pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem un mopēdiem, izņemot:
 - 9.1. valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas, kuras pilda dienesta pienākumus;
 - 9.2. ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:
 - 9.2.1. zinātniskās izpētes nolūkos un zvejai īpašos nolūkos;
 - 9.2.2. ūdenstilpes nomnieka, licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas – organizētāja pārvietošanos ezera un zivju resursu apsaimniekošanas pasākumu un uzraudzības veikšanai, vienlaikus izmantojot ne vairāk kā divus mehāniskos transportlīdzekļus vai mopēdus;
 - 9.2.3. rūpnieciskās zvejas tiesību nomnieka vai privāto ūdeņu (ūdeņu daļas) īpašnieka pārvietošanos, ja viņam pieder zvejas tiesības:
 - 9.2.3.1. rūpnieciskās zvejas tiesību īstenošanai Rāznas ezerā, ja zvejas licencē noteiktais rūpnieciskās zvejas limits ir vismaz 1000 m zivju tīklu, uz katriem 1000 zivju tīklu metriem izmantojot vienu mehānisko transportlīdzekli vai mopēdu;
 - 9.2.3.2. rūpnieciskās zvejas tiesību īstenošanai Salāja, Olovecas ezerā, Ežezērā un Rundēnu pagasta Bižas ezerā, ja zvejas licencē noteiktais rūpnieciskās zvejas limits ir vismaz 750 m zivju tīklu, uz katriem 750 zivju tīklu metru izmantojot vienu mehānisko transportlīdzekli vai mopēdu.
 - 9¹. Rāznas ezera daļā – Zosnas, Dukstīgala un Čomajas līcī aizliegta jebkura veida makšķerēšana no laivām un citiem peldošiem transportlīdzekļiem laikposmā no 1.marta līdz 31.maijam.

10. Bez DAP rakstiskas atļaujas aizliegts jebkādā veidā būtiski pārveidot nacionālā parka teritorijā esošo dabisko virszemes ūdensobjektu (ezeru, upju un strautu) grunts reljefu, veidot mākslīgas salas, kā arī būvēt un izvietot peldošas konstrukcijas (izņemot laivu piestātnes un citas būves, kas paredzētas teritorijas plānojumā).
11. RNP teritorijā esošo dabisko virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās aizliegts pārveidot dabisko zemes reljefu, izņemot gadījumus, ja attiecīgās darbības paredzētas pašvaldības teritorijas plānojumā [UN TĀM IR VEIKTS IETEKMES UZ VIDI IZVĒRTĒJUMS, ATBILSTOŠI NORMATĪVO AKTU PRASĪBĀM](#).
12. 10m platā joslā ap Rāznas ezeru aizliegts izvietot un būvēt jebkādas ēkas un būves (tajā skaitā uz vecajiem pamatiem), izņemot hidrotehniskās būves, ūdens transportlīdzekļu piestātnes un uzpildes vietas, krastu nostiprināšanas būves un peldvietas, kas paredzētas teritorijas plānojumā.
13. Aizliegta jebkāda saimnieciskā darbība, kuras rezultātā mainās esošā Rāznas ezera krasta līnija.
14. Aizliegts būvēt un izvietot dabisko virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas ar filtrāciju gruntī, kā arī novadīt vidē neattīrītus ražošanas un sadzīves notekūdeņus un notekūdeņu dūņas.
15. Aizliegts atstāt neiekonservētus (neietamponētus) ūdensapgādes urbumus.
16. RNP teritorijā aizliegts ierīkot atkritumu poligonus, kā arī piesārņot un piegružot vidi ar atkritumiem un uzglabāt atkritumus tiem neparedzētās vietās.
 - [VISĀ RNP TERITORIJĀ KOPŠANAS CIRTES REZULTĀTĀ MEŽAUDZES VALDOŠĀS KOKU SUGAS KOKU VIDĒJAIS CAURMĒRS UN VIDĒJAIS AUGSTUMS NEDRĪKST KLŪT MAZĀKS PAR TO VALDOŠĀS KOKU SUGAS KOKU VIDĒJO AUGSTUMU UN VIDĒJO CAURMĒRU, KĀDS BIJA PIRMS CIRTES UZSĀKŠANAS.](#)
 - [VISĀ RNP TERITORIJĀ AIZLIEGTA TO PLATLAPJU KOKU CIRŠANA, KURU DIAMETRS PĀRSNIEDZ 40 CM, IZŅEMOT GADĪJUMUS, KAD KOKS APDRAUD CILVĒKUS, ĒKAS VAI INFRASTRUKTŪRAS OBJEKTU DROŠĪBU. PLATLAPJU KOKU CIRŠANA MEŽĀ UN NEMEŽĀ ZEMĒS PIELĀUJAMA TĪKAI AR DAP RAKSTISKU ATĻĀUJU.](#)
 - [VEICOT VISA VEIDA CIRTES RNP MEŽAUDZĒS, JĀSAGLABĀ VISMĀZ 10 KRITALAS UZ 1 HA, KURU VIDĒJAIS CAURMĒRS IR VIRS 30 CM VAI, JA TĀDU NAV, ATTIECĪGS SKAITS PĒC CAURMĒRA LIELĀKO KRITALU, SAGLABĀJOT CIRSMA VISAS ŠO KRITALU DAĻAS. PIELĀUJAMA KRITALU PĀRVIETOŠANA CIRSMA ROBEŽĀS, JA TĀS TRAUCĒ MEŽĀ ATJAUNOŠANAI.](#)
 - [VISĀ RNP TERITORIJĀ, ATJAUNOJOT UN KOPJOT MEŽAUDZES PĒC CIRTES VEIKŠANAS VAI CITU FAKTORU IETEKMES, SAGLABĀJAMI VISI IZCIRTUMĀ DABISKI ATJAUNOJUŠĪES PLATLAPJI, IZŅEMOT SKUJKOKU SAUSIENŪ MEŽOS – SILĀ, MĒTRĀJĀ, LĀNĀ, DAMAKSNĪ UN VĒRĪ.](#)
 - [VISĀ RNP TERITORIJĀ, ATJAUNOJOT VAI KOPJOT MEŽAUDZI PĒC CIRTES VEIKŠANAS VAI CITU FAKTORU IETEKMES, VEIDOJAMAS MISTRAUDZES \(MEŽAUDZES, KURU 1. STĀVĀ IR DIVU VAI VAIRĀKU KOKU SUGU PIEMISTROJUMS. CĪTAS KOKU SUGAS PIEMISTROJUMS IR LIELĀKS PAR 5 % NO 1. STĀVA KRĀJAS\).](#)
 - [MEŽAUDZĒS, KAS ATBILST DABISKU MEŽĀ BIOTOPU ATĻASES KRĪTERĪJIEM PIRMS CIRŠANAS APLIECINĀJUMA SAŅEMŠANAS VMD, JĀBŪT VEIKTAI MEŽĀ BIOTOPU EKSPERTĪZEI UN VALSTS MEŽĀ DIENESTĀ IESNIEGTAM MEŽĀ BIOTOPU EKSPERTA ATZINUMAM PAR TO, KA MEŽAUDZE NAV ATZĪSTAMA PAR DABISKU MEŽĀ BIOTOPU, KURAM VEIDOJAMS MIKROLIEGUMS AR MEŽSAIMNIECISKĀS DARBĪBAS AIZLIEGUMU.](#)
 - [VISĀ RNP TERITORIJĀ, IZŅEMOT NEITRĀLO ZONU, VEICOT KOKU CIRŠANU MEŽAUDZĒS AR VALDOŠO KOKU SUGU BALTALKSNIS, IR JĀIEVĒRO RNP DA PLĀNA 5.1. PIELIKUMĀ NOTEKTIĒ MINIMĀLIE UN KRITISKIE ŠĶĒRSĻAUKUMI. GALVENĀ CIRTE BALTALKŠŅA MEŽAUDZĒS IR ATĻAUTA, JA BALTALKSNIS IR SASNIEDZIS 41 GADU VECUMU ŪDENSTECŪ UN ŪDENSTILPJU AIZSARGJOSLĀS UN 31 GADU VECUMU PĀRĒJOS MEŽOS.](#)
 - [VISĀ RNP TERITORIJĀ AIZLIEGTA BŪVNIECĪBA UZ EZERU SALĀM, IZŅEMOT ATPŪTAS VIETU UN IZZIŅAS INFRASTRUKTŪRAS IERĪKOŠANU, KAS PAREDZĒTA RNP DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNĀ UN RAKSTISKI SASKAŅOTA AR DAP.](#)
 - [RĀZNAS EZERA SATECES BASEINĀ \(DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA 2.8. PIELIKUMS\), REKONSTRUĒJOT VAI IERĪKOJOT JAUNAS NOTEKŪDEŅU ATTĪRĪŠANAS IEKĀRTAS AR JAUDU VIRS 20 m³/DIENNAKTĪ, JĀPIELIETO TEHNOĻOĢIJAS FOSFORA REDUCĒŠANAI.](#)
17. Bez RNP administrācijas rakstiskas atļaujas aizliegts:
 - 17.1. veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu;
 - 17.2. veikt arheoloģiskās izpētes darbus.

III. Dabas lieguma zona

DABAS LIEGUMA ZONA IZVEIDOTA, LAI AIZSARGĀTU CILVĒKU DARBĪBAS MAZPĀRVEIDOTĀS EKOSISTĒMAS, SAGLABĀTU RETU UN IZZŪDOŠU SUGU ATRADNES, KĀ ARĪ SAGLABĀTU ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀS SUGAS UN BIOTOPUS.

18. Dabas lieguma zonā aizliegts:

- 18.1. lietot ūdensputnu medībās šāviņus, kas satur svīnu;
- 18.2. pļaut pļavas virzienā no lauka malām uz centru;
- 18.3. mainīt zemes lietošanas kategoriju. Ar DAP rakstisku atļauju zemes lietošanas kategoriju drīkst mainīt:
 - 18.3.1. biotopu atjaunošanas pasākumu veikšanai;
 - 18.3.2. šo noteikumu 18.27.2.apakšpunktā noteikto darbību veikšanai;
 - 18.3.3. publiski pieejamu dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektu (taku, telšu un atpūtas vietu, stāvlaukumu, tualešu, skatu torņu, apmeklētāju un informācijas centru) būvniecībai un ierīkošanai;
 - 18.3.4. dabiski apmežojušās vai pirms nacionālā parka izveidošanas apmežotas lauksaimniecības zemes lietošanas kategorijas maiņai uz kategoriju "mežs" vai "krūmājs";
- 18.4. _____
- 18.5. nosusināt purvus.
- 18.6. dedzināt sauso zāli un niedres, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanai un saņemta DAP un tās institūcijas rakstiska atļauja, kas atbild par ugunsdrošību un ugunsdzēsību;
- 18.7. cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē;
- 18.8. cirst kokus kopšanas cirtē (izņemot slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus saskaņā ar šo noteikumu 29.30.9. apakšpunktu), ja valdaudzes vecums pārsniedz:
 - 18.8.1. priežu un ozolu audzēm – 60 gadu;
 - 18.8.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadu;
 - 18.8.3. apšu audzēm – 30 gadu;
- 18.9. no 15.aprīļa līdz 31.jūlijam veikt mežsaimniecisko darbību, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bīstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu;

- 18.10. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu skatu punktu ierīkošanai un uzturēšanai, elektroliniju uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz ceļiem;
- 18.11. cirst nokaltušus kokus un izvākt kritušus kokus, kritalas vai to daļas, kuru diametrs resnākajā vietā ir lielāks par 25 cm (izņemot svaigos vēja gāztos ošus un egles, ja to apjoms pārsniedz 5 m³/ha un koku atstāšana mežaudzē var veicināt kaitēkļu masveida savairošanos, attiecīgo darbu veikšanu māju pagalmos, kā arī bīstamo koku novākšanu);
- 18.12. _____
- 18.13. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, mopēdiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību;
- 18.14. ierīkot nometnes, atpūtas vietas un celt teltis ārpus dabā īpaši norādītām vietām, izņemot pagalmus;
- 18.15. kurināt ugunscurus ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām (izņemot pagalmus, kā arī ciršanas atlieku sadedzināšanu saskaņā ar meža apsaimniekošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem);
- 18.16. rīkot autosacensības, motosacensības, ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;
- 18.17. ierīkot savvaļas augu, sēņu un dzīvnieku, kā arī to produktu pārdošanas un iepirkšanas punktus;
- 18.18. izmantot speciālas vākšanas palīgierīces savvaļas ogu un sēņu lasīšanai;
- 18.19. uzstādīt vēja ģeneratorus;
- 18.20. pieļaut suņu atrašanos brīvā dabā bez pavadas un uzpurņa, izņemot medības regulējošajos normatīvajos aktos noteiktos gadījumus un kārtību;
- 18.21. iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens ieguvi personiskajām vajadzībām;
- 18.22. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) palienu, terašu un meža pļavas un lauces, izņemot medijamo dzīvnieku piebarošanas lauces;
- 18.23. sadalīt zemes īpašumus zemes vienībās, kas mazākas par 10ha;
- 18.24. veikt darbības, kas izraisa augsnes eroziju;
- 18.25. ierīkot iežogotas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē;
- 18.26. celt un ierīkot jaunas hidrotehniskas būves un meliorācijas sistēmas, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams biotopu atjaunošanas pasākumu veikšanai un saņemta DAP rakstiska atļauja;
- VEIKT MEŽSAIMNIECISKO DARBĪBU DABISKAJOS MEŽA BIOTOPOS, IZŅEMOT DARBĪBAS, KAS NEPIECIEŠAMAS INFRASTRUKTŪRAS OBJEKTU UZTURĒŠANAI UN TŪRISMA VAJADZĪBĀM, SASKAŅOJOT TO AR DAP;
 - VEIKT MEŽSAIMNIECISKO DARBĪBU DABISKĀS GRAVĀS, JA TĀS DZĪLUMS VISMĀZ VIENĀ NO MĒRĪJUMU PUNKTIEM SASNIEDZ 5 M;
 - MEŽAUDZĒS, KAS IR SASNIEGUŠAS GALVENĀS CIRTES VECUMU UN ATRODAS UZ NOGĀZĒM, KURU SLĪPUMS IR LIELĀKS PAR 30 GRĀDIEM, PIRMS CIRŠANAS APLIECINĀJUMA SAŅĒMŠANAS VMD, JĀBŪT VEIKTAI MEŽA BIOTOPU EKSPERTĪZEI UN VMD IESNIEGTAM MEŽA BIOTOPU EKSPERTA ATZINUMAM PAR TO, KA MEŽAUDZE NAV ATZĪSTAMA PAR DABISKO MEŽA BIOTOPU, KURAM VEIDOJAMS MIKROLIEGUMS AR MEŽSAIMNIECISKĀS DARBĪBAS AIZLIEGUMU; NĀKOŠĀ MEŽSAIMNIECISKĀS DARBĪBAS APLIECINĀJUMA SAŅĒMŠANAI ATKĀRTOTA DABISKO MEŽA BIOTOPU INVENTARIZĀCIJA NAV NEPIECIEŠAMA;
- 18.27. bez DAP rakstiskas atļaujas:
- 18.27.1. organizēt brīvā dabā publiskus pasākumus ārpus tiem paredzētām un speciāli ierīkotām vietām;
- 18.27.2. veikt ceļu, inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju;
- 18.27.3. ierīkot izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus;
- 18.27.4. veikt biotopu apsaimniekošanas pasākumus;
- 18.27.5. atjaunot mežu stādot vai sējot un ieaudzēt mežu;
- 18.27.6. vākt dabas materiālus kolekcijām;
- 18.27.7. veikt zinātniskos pētījumus;
- 18.27.8. ierīkot jaunas un paplašināt esošās ūdenstransporta līdzekļu bāzes;
- 18.27.9. ierīkot purvos dzērveņu plantācijas;
- 18.27.10. PĻAUT NIEDRES RNP EZEROS BEZ IETEKMES UZ VIDI IZVĒRTĒJUMA, IZŅEMOT GADĪJUMUS, KAD NIEDRES TIEK PĻAUTAS VIENĀ JOSLĀ, KAS NAV PLATĀKA PAR 5M INDIVIDUĀLAS PELDVIETAS VAI LAIPAS IERĪKOŠANAI VIENĀ ZEMES ĪPAŠUMĀ AR NOSACĪJUMU, KA PĻAUŠANAS VIETA SAGLABĀJAS NEMAINĪGA.
- 18.28. bez VMD izsniegta apliecinājuma cirst slimību inficētus, kaitēkļu invadētus vai citādi bojātus kokus.

IV. Dabas parka zona

DABAS PARKA ZONA IZVEIDOTA, LAI NODROŠINĀTU ATPŪTAI UN TŪRISMAM PIEMĒROTAS VIDES SAGLABĀŠANU, DABU SAUDZĒJOŠU SAIMNIEKOŠANAS METOŽU PIELIETOJUMU, KĀ ARĪ LAI SAGLABĀTU DABAS AINAVU UN KULTŪRAINAVU UN SAMAZINĀTU ANTROPOGĒNO IETEKMI UZ DABAS LIEGUMA ZONU.

19. Dabas parka zonā aizliegts:

- 19.1. pļaut pļavas virzienā no lauka malām uz centru
- 19.2. nosusināt purvus
- 19.3. dedzināt sauso zāli un niedres, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanai un saņemta RNP administrācijas rakstiska atļauja;
- 19.4. cirst kokus rekonstruktīvajā cirtē;
- 19.5. cirst kokus kailcirtē LATGALES AUGSTIENES CENTRĀLAJĀ DAĻĀ, KAS NORĀDĪTA RNP DA PLĀNA 5.1. PIELIKUMĀ; PĀRĒJĀ PARKA ZONAS TERITORIJĀ AIZLIEGTS CIRST KOKUS KAILCIRTĒ, kuras platība ir lielāka par 1 ha, izņemot meža ciršanu līdz 50 m platās joslās;
- 19.6. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem un mopēdiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību;
- 19.7. kurināt ugunscurus ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām (izņemot pagalmus, kā arī ciršanas atlieku sadedzināšanu saskaņā ar meža apsaimniekošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem);
- 19.8. izmantot speciālas vākšanas palīgierīces savvaļas ogu un sēņu lasīšanai;
- 19.9. uzstādīt vēja ģeneratorus, UZSTĀDĪT VĒJA ĢENERATORUS VIRSZEMES ŪDENSOBJEKTU AIZSARGJOSLĀS; CITVIET DABAS PARKA ZONĀ AIZLIEGTS UZSTĀDĪT VĒJA ĢENERATORUS, KURU DARBA RATA DIAMETRS IR LIELĀKS PAR 2 M VAI AUGSTĀKAIS PUNKTS PĀRSNIEDZ 11 M AUGSTUMU; VĒJA ĢENERATORU UZSTĀDĪŠANA PIEĻAUJAMA INDIVIDUĀLAJĀM VAJADZĪBĀM UN NE VAIRĀK PAR VIENU VIENĀ ĪPAŠUMĀ;

- 19.10. pieļaut suņu atrašanos brīvā dabā bez pavadas un uzpurņa, izņemot medības regulējošajos normatīvajos aktos noteiktos gadījumus un kārtību;
- 19.11. sadalīt zemes īpašumus UN KOPĪPAŠUMU DOMĀJAMĀS DAĻAS zemes vienībās, kas mazākas par 40 5 HA, IZŅEMOT GADĪJUMUS, KAD ĪPAŠUMS SASTĀV NO VAIRĀKĀM KADAŠTRA VIENĪBĀM, KURAS NAV IZVIETOTAS BLAKUS VIENA OTRAI, ŠAJĀ GADĪJUMĀ NODALĪTĀ KADAŠTRA VIENĪBA VEIDO ATSEVIŠĶU ZEMES ĪPAŠUMU;
- 19.12. celt un ierīkot jaunas hidrotehniskas būves dabiskajos virszemes ūdensobjektos, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams biotopu atjaunošanas pasākumu veikšanai un saņemta DAP rakstiska atļauja;
- 19.13. veicot kopšanas cirti, izcirst valdošās koku sugas valdaudzes kokus (izņemot augšanā atpalikušos, slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus), ja valdošās koku sugas vecums pārsniedz:
- 19.13.1. priežu un ozolu audzēm—60 gadu;
- 19.13.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm—50 gadu;
- 19.13.3. apšu audzēm—30 gadu;
- VEIKT MEŽSAIMNIECISKO DARBĪBU DABISKAJOS MEŽA BIOTOPOS, IZŅEMOT DARBĪBAS, KAS NEPIECIEŠAMAS INFRASTRUKTŪRAS OBJEKTU UZTURĒŠANAI TŪRISMA VAJADZĪBĀM;
 - VEIKT MEŽSAIMNIECISKO DARBĪBU GRAVĀS, JA TĀS DZĪLUMS VISMĀZ VIENĀ NO MĒRĪJUMU PUNKTIEM SASNIEDZ 5 M;
 - MEŽAUDZĒS, KAS IR SASNIEGUŠAS GALVENĀS CIRTES VECUMU UN ATRODAS UZ NOGĀZĒM, KURU SLĪPUMS IR LIELĀKS PAR 30 GRĀDIEM, PIRMS CIRŠANAS APLIECINĀJUMA SAŅĒMŠANAS VMD, JĀBŪT VEIKTAI MEŽA BIOTOPU EKSPERTĪZEI UN VMD IESNIEGTAM MEŽA BIOTOPU EKSPERTA ATZINUMAM PAR TO, KA MEŽAUDZE NAV ATZĪSTAMA PAR DABISKU MEŽA BIOTOPU, KURAM VEIDOJAMS MIKROLIEGUMS AR MEŽSAIMNIECISKĀS DARBĪBAS AIZLIEGUMU; NĀKOŠĀ MEŽSAIMNIECISKĀS DARBĪBAS APLIECINĀJUMA SAŅĒMŠANAI ATKĀRTOTA DABISKO MEŽA BIOTOPU INVENTARIZĀCIJA NAV NEPIECIEŠAMA;
 - No 1. MAIJA LĪDZ 30. JŪNIJAM VEIKT MEŽSAIMNIECISKO DARBĪBU, IZŅEMOT MEŽA UGUNSDROŠĪBAS PASĀKUMUS, MEŽA ATJAUNOŠANU AR ROKAS DARBARĪKIEM UN BĪSTAMO KOKU (KOKU, KAS APDRAUD CILVĒKU DZĪVĪBU UN VESELĪBU, TUVMĀ ESOŠĀS ĒKAS VAI INFRASTRUKTŪRAS OBJEKTI) CIRŠANU UN NOVĀKŠANU, KĀ ARĪ DABAS STIHIJU SEKU LIKVIDĒŠANU;
 - VEIKT ĢEOLOĢISKO IZPĒTI DERĪGO IZRAKTEŅU IEGUVEI;
 - IEGŪT DERĪGOS IZRAKTEŅUS ĀRPUS DERĪGO IZRAKTEŅU ATRADNĒM, IZŅEMOT IEGUVI NEKOMERCIĀLIEM MĒRĶIEM, PAZEMES ŪDENS IEGUVI UN SAPROPEĻA IEGUVI PĒC IETEKMES UZ VIDĪ IZVĒRTĒJUMA ATBILSTOŠI NORMATĪVO AKTU PRASĪBĀM UN DAP RAKSTISKAS ATĻĀUJAS SAŅĒMŠANAS;
- 19.14. bez DAP rakstiskas atļaujas:
- 19.14.1. organizēt brīvā dabā publiskus pasākumus ārpus tam paredzētām vai speciāli ierīkotām vietām, ja šajos pasākumos piedalās vairāk nekā 100 cilvēku;
- 19.14.2. mainīt zemes lietošanas kategoriju;
- 19.14.3. veikt ceļu, inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju;
- 19.14.4. ierīkot izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus;
- 19.14.5. ierīkot iežogotas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē;
- 19.14.6. rīkot autosacensības, motosacensības, ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;
- 19.14.7. cirst kokus sanitārajā cirtē un galvenajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzīnuma.
- 19.14.8. PĻĀUT NIEDRES RNP EZEROS BEZ IETEKMES UZ VIDĪ IZVĒRTĒJUMA, ATBILSTOŠI NORMATĪVO AKTU PRASĪBĀM, IZŅEMOT GADĪJUMUS, KAD NIEDRES TIEK PĻAUTAS VIENĀ JOSLĀ, KAS NAV PLATĀKA PAR 5M INDIVIDUĀLAS PELDVIETAS VAI LAIPAS IERĪKOŠANAI VIENĀ ZEMES ĪPAŠUMĀ AR NOSACĪJUMU, KA PĻAUŠANAS VIETA SAGLABĀJAS NEMAINĪGA;
- 19.14.9. EZEROS AUDZĒT ZIVIS IEŽOGOTĀS PLATĪBĀS;
- 19.14.10. VEIKT JEBKĀDU DARBĪBU, KAS BŪTISKI VAI NEATGRIEZENISKI PĀRVEIDO REĢIONAM RAKSTURĪGO AINAVU, IZMAINA KULTŪRVĒSTURISKĀS VIDES ĪPATNĪBAS UN RAKSTURĪGOS AINAVU ELEMENTUS VAI SAMAZINA BIOLOĢISKO DAUDZVEIDĪBU UN EKOLOĢISKO STABILITĀTI;
- 19.14.11. BŪVĒT JAUNAS UN PAPLAŠINĀT ESOŠĀS BŪVES, KAS NIEIĶĻĀUJAS AINAVĀ UN IEŅĒM TĀM NEATBILSTOŠU DOMINĒJOŠU LOMU;
- 19.14.12. STĀDĪT KOKAUGUS, KAS AIZSEDZ SKATUS NO SKATU PUNKTIEM UZ VĒSTURES, KULTŪRAS UN AINAVAS VĒRTĪBĀM, KAS NORĀDĪTAS RNP DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA 3.2. PIELIKUMĀ;
- 19.15. bez Valsts meža dienesta izsniegta apliecinājuma cirst slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus.

DABAS PARKA ZONAS TERITORIJĀS JĀIEVĒRO SEKOJOŠAS PRASĪBAS:

- JEBKURU BŪVJU BŪVNIECĪBA PIELĀGOJAMA ESOŠĀS TERITORIJAS RAKSTURĪGAJAI ARHITEKTŪRAI UN AINAVAI;
- VIETĒJO PAŠVALDĪBU TERITORIJAS PLĀNOJUMOS JĀPAREDZ PRASĪBAS AINAVU AIZSARDZĪBAI, ŅEMOT VĒRĀ AINAVU VIZUĀLOS, KULTŪRVĒSTURISKOS UN EKOLOĢISKOS ASPEKTUS.

V. Ainavu aizsardzības zona

AINAVU AIZSARDZĪBAS ZONA IR IZVEIDOTA, LAI VEICOT ILGTSPĒJĪGU SAIMNIECISKO DARBĪBU, SAGLABĀTU RNP NEMEŽA ZEMES UN NODROŠINĀTU BUFERZONU DABAS PARKA ZONAS TERITORIJĀM.

- AINAVU AIZSARDZĪBAS ZONĀ AIZLIEGTS:
 - SADALĪT ZEMES ĪPAŠUMUS ZEMES VIENĪBĀS, KAS MAZĀKAS PAR 3 HA, IZŅEMOT GADĪJUMUS, KAD ĪPAŠUMS SASTĀV NO VAIRĀKĀM KADAŠTRA VIENĪBĀM, KURAS NAV IZVIETOTAS BLAKUS VIENA OTRAI, ŠAJĀ GADĪJUMĀ NODALĪTĀ KADAŠTRA VIENĪBA VEIDO ATSEVIŠĶU ZEMES ĪPAŠUMU;
 - NOBRAUKT NO CEĻIEM UN PĀRVIETOTIES AR MEHĀNISKĀJIEM TRANSPORTLĪDZEKĻIEM UN MOPĒDIEM PA MEŽA UN LAUKS. ZEMĒM, JA TĀS NAV SAISTĪTS AR ŠO TERITORIJU APSAIMNIEKOŠANU VAI UZRAUDZĪBU UN TŪRISMA AKTĪVITĀTĒM;
 - IZMANTOT SPECIĀLAS VĀKŠANAS PALĪGIERĪCES SAVVAĻAS OGU UN SĒŅU LASĪŠANAI;
 - UZSTĀDĪT VĒJA GENERATORUS, KURU DARBA RATA DIAMETRS IR LIELĀKS PAR 2 M VAI AUGSTĀKAIS PUNKTS PĀRSNIEDZ 11 M AUGSTUMU; VĒJA GENERATORU UZSTĀDĪŠANA PIELĀUJAMA INDUĀLĀJĀM VAJADZĪBĀM UN NE VAIRĀK PAR VIENU VIENĀ ĪPAŠUMĀ;
 - CELT UN IERĪKOT JAUNAS HIDROTEHNISKĀS BŪVES DABISKAJOS VIRSZEMES ŪDENSOBJEKTOOS, IZŅEMOT GADĪJUMUS, JA TĀS NEPIECIEŠAMS BIOTOPU ATJAUNOŠANAS PASĀKUMU VEIKŠANAI UN SAŅĒMTA RNP ADM. RAKSTISKA ATĻĀUJA;
 - VEIKT ĢEOLOĢISKO IZPĒTI DERĪGO IZRAKTEŅU IEGUVEI UN IEGŪT DERĪGOS IZRAKTEŅUS, IZŅEMOT TO IEGUVI PERSONĪSAJĀM VAJADZĪBĀM UN IEPRIEKŠ IZPĒTĪTĀJĀS VIETĀS (DERĪGO IZRAKTEŅU ATRADNĒS);
 - LIETOT ŪDENSPUTNU MEDĪBĀS ŠĀVIŅIUS, KAS SATUR SVĪNU;

- PĻAUT PĻAVAS VIRZIENĀ NO LAUKA MALĀM UZ CENTRU;
- NOSUSINĀT PURVUS;
- DEDZINĀT SAUSO ZĀLI UN NIEDRES, IZŅEMOT GADĪJUMUS, JA TĀS NEPIECIEŠAMS DABAS APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU VEIKŠANAI UN SAŅEMTA DAP UN TĀS INSTITŪCIJAS RAKSTISKA ATĻAUJA, KAS ATBILD PAR UGUNSDROŠĪBU UN UGUNSDZĒSĪBU;

oBez DAP RAKSTISKAS ATĻAUJAS AINAVU AIZSARDZĪBAS ZONĀ AIZLIEGTS:

- IERĪKOT IZZIŅAS, ATPŪTAS UN TŪRISMA INFRASTRUKTŪRAS OBJEKTUS;
- ORGANIZĒT BRĪVĀ DABĀ PUBLISKUS PASĀKUMUS ĀRPUS TAM PAREDZĒTĀM VAI SPECIĀLI IERĪKOTĀM VIETĀM, JA ŠAJOS PASĀKUMOS PIEDALĀS VAIRĀK NEKĀ 150 CILVĒKU;
- VEIKT ZEMES TRANSFORMĀCIJU UN MAINĪT ZEMES LIETOŠANAS KATEGORIJU;
- IERĪKOT IEŽOGOTAS PLATĪBAS SAVVAĻAS DŽĪVNIĒKU TURĒŠANAI NEBRĪVĒ;
- RĪKOT AUTOSACENSĪBAS, MOTOSACENSĪBAS, ŪDENS MOTOSPORTA UN ŪDENS SLĒPOŠANAS SACENSĪBAS, KĀ ARĪ RALLIUS, TREIŅBRAUCIENUS UN IZMĒĢINĀJUMA BRAUCIENUS;

VI. Neitrālā zona

NEITRĀLĀ ZONA IR IZVEIDOTA, LAI NODROŠINĀTU ILGTSPĒJĪGU ATTĪSTĪBU UN SAIMNIECISKO DARBĪBU RNP APDZĪVOTAJĀS VIETĀS.

20. Bez DAP un attiecīgās pašvaldības rakstiskas atļaujas aizliegts ierīkot izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus.

VII. Dabas pieminekļi

21. RNP ir šādi dabas pieminekļi:

- 21.1. aizsargājami ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi;
- 21.2. aizsargājami koki – vietējo un svešzemju sugu dižkoki (koki, kuru apkārtmērs 1,3 m augstumā no koka sakņu kakla vai augstums nav mazāks par noteikumu 7.pielikumā noteiktajiem izmēriem (skat. DAP mājas lapā);

22. Dabas pieminekļu teritorijā un 10 m rādiusā ap aizsargājamiem kokiem (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas) aizliegts:

22.1. veikt jebkādu saimniecisko vai cita veida darbību, kura bojā vai varētu bojāt vai iznīcināt dabas pieminekli vai mazināt tā dabisko estētisko nozīmi;

22.2. iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens ieguvi personiskajām vajadzībām;

22.3. ierīkot atpūtas vietas un celt teltis ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām (izņemot pagalmus);

22.4. bez DAP rakstiskas atļaujas:

22.4.1. veikt dabas pieminekļu apsaimniekošanas pasākumus to turpmākai saglabāšanai;

22.4.2. veikt tādu pazemes būvju celtniecību un ekspluatāciju, kuras nav saistītas ar derīgo izrakteņu ieguvi.

23. Papildus šo noteikumu 22.punktā noteiktajām prasībām aizs. ģeol. un ģeomorf. dabas pieminekļu teritorijā aizliegts:

23.1. rakstīt, zīmēt un gravēt uz dabas pieminekļiem un tos pārvietot;

23.2. cirst kokus kailcirtē;

23.3. bez DAP rakstiskas atļaujas:

23.3.1. tīrīt dabas pieminekļus;

23.3.2. rīkot nodarbības un sacensības klinšu kāpšanā;

23.3.3. cirst kokus galvenajā cirtē, kā arī galvenajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma saņemšanas.

24. Ja ģeoloģiskajam vai ģeomorfoloģiskajam dabas piemineklim piešķirts kultūras pieminekļa statuss, šo noteikumu 23.3.apakšpunktā minēto darbību veikšanai papildus nepieciešama Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas rakstiska atļauja.

25. Papildus šo noteikumu 39. punktā noteiktajām prasībām 10m rādiusā ap aizsargājamiem kokiem aizliegts:

25.1. veikt jebkādas darbības, kas var negatīvi ietekmēt aizsargājamo koku augšanu un dabisko attīstību;

25.2. apkraut aizsargājamus kokus;

25.3. mainīt vides apstākļus – ūdens un barošanās režīmu;

25.4. iznīcināt vai bojāt zemsedzi, izņemot krūmu un koku ciršanu saskaņā ar šiem u.c. normatīvajiem aktiem;

25.5. cirst kokus bez DAP rakstiskas atļaujas.

26. Aizsargājamā koka nociršana (novākšana) pieļaujama tikai gadījumos, ja tas kļuvis bīstams (apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) un saņemta DAP pārvaldes rakstiska atļauja.

1.6. pielikums. Dabas un kultūras objektu labiekārtojuma un uzturēšanas prasības

Dabas un kultūras objektu labiekārtojuma prasības

Lai mazinātu negatīvās tūrisma un rekreācijas ietekmes uz RNP dabas un kultūras vidi, popularizētos un reklamētos dabas un kultūras objektus nepieciešams labiekārtot, nodrošinot to ar zemāk minētajiem labiekārtojuma elementiem.

Labiekārtotas atpūtas vietas

Publiski izmantojamām atpūtas vietām jābūt aprīkotām ar sekojošu infrastruktūru:

- norāde;
- informācijas stends;
- ar galdu un soliēm aprīkota piknika vieta;
- atkritumu urna ar vāku (lai urnas saturs nebūtu pieejams dzīvniekiem) vai informācija par vietu, kur tuvākā atkritumu urna pieejama (piem., tuvākajā stāvlaukumā);
- tualete ar nodrošinātu notekūdeņu apstrādi uz vietas vai ar nodrošinātu notekūdeņu uzkrāšanu hermētiskā krāj tvertnē un izvešanu uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, ja atpūtas vieta atrodas vietā, kur iespējams piekļūt ar autotransportu;
- automašīnas novietošanas vieta atpūtas vietas tuvumā, ja atpūtas vieta atrodas vietā, kur iespējams piekļūt ar autotransportu;
- droša un ierīkota ugunsкура vieta, malka un nojume malkas uzglabāšanai vai informācija par vietu, kur malka pieejama (dabas lieguma un dabas parka zonā ugunscurus var kurināt tikai speciāli ierīkotās vietās¹);

Ja atpūta vieta atrodas dabas lieguma zonā, dabas pieminekļu teritorijā vai 10m rādiusā ap aizsargājamiem kokiem, tās vieta jāiezīmē ar informācijas zīmi, tā kā minētajās teritorijās ierīkot nometnes, atpūtas vietas un celt teltis var tikai dabā īpaši norādītās vietās¹. Uz ezera salām atpūtas vietas ļauts ierīkot vienīgi RNP dabas aizsardzības plānā norādītās vietās². Populārāko atpūtas vietu labiekārtojuma iespēju robežās veidot atbilstoši biedrības Apeirons izstrādātajiem visiem pieejamas vides standartiem (skat. www.videspieejamiba.lv), tādejādi radot iespēju tos apmeklēt cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, ģimenēm ar maziem bērniem u.c.

Labiekārtotas peldvietas

Publiski izmantojamām peldvietām jābūt aprīkotām ar sekojošu infrastruktūru:

- norāde;
- informācijas stends;
- gājēju celiņš, ja nepieciešams – kāpnes, laipas un pontoni, kas nodrošina ērtu pieeju ūdenim;
- bojās peldvietas un ūdens transporta līdzekļu izmantošanas zonas nodalīšanai, ja peldvietā tiek piedāvāta motorizēto ūdens transporta līdzekļu noma;
- pārgērbsšanās kabīne;
- atkritumu urna ar vāku (lai urnas saturs nebūtu pieejams dzīvniekiem);
- tualete ar nodrošinātu notekūdeņu apstrādi uz vietas vai ar nodrošinātu notekūdeņu uzkrāšanu hermētiskā krāj tvertnē un izvešanu uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām;
- soliņi;
- automašīnas novietošanas vieta peldvietas tuvumā.

Rāznas ezerā jaunas peldvietas var ierīkot tikai teritorijas plānojumos norādītās vietās¹. Populārāko peldvietu labiekārtojuma iespēju robežās veidot atbilstoši biedrības Apeirons izstrādātajiem visiem pieejamas vides standartiem (skat. www.videspieejamiba.lv), tādejādi radot iespēju tos apmeklēt cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, ģimenēm ar maziem bērniem u.c.

Labiekārtota laivu ielaišanas vieta un laivu piestātne

Publiski izmantojamām laivu ielaišanas vietām un laivu piestātnēm jābūt aprīkotām ar sekojošu infrastruktūru:

- norāde;
- informācijas stends;
- laipas un pontoni, kurus ik rudenī iespējams nomontēt;
- automašīnas novietošanas vieta laivu ielaišanas vietas tuvumā.

Pie plaši izmantotām laivu ielaišanas vietām ierīkot ar atkritumu urnām un tualetēm aprīkotas atpūtas vietas (skat. iepriekš). Jaunas laivu piestātnes var ierīkot tikai teritorijas plānojumos norādītās vietās¹.

¹ 26.06.2007. MK noteikumi Nr. 447 „Rāznas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” ar 23.11.2010. grozījumiem.

² Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns 2009. – 2019. gadam. LDF, 2009.

Labiekārtotas telšu vietas

Publiski izmantojamām telšu vietām jābūt aprīkotām ar sekojošu infrastruktūru:

- norāde;
- informācijas stends;
- līdzena telšu celšanas vieta;
- labiekārtota atpūtas vieta (skat. iepriekš).

Ja telšu vieta atrodas dabas lieguma zonā, dabas pieminekļu teritorijā vai 10 m rādiusā ap aizsargājamiem kokiem, tās vieta jāiezīmē ar informācijas zīmi, tā kā minētajās teritorijās ierīkot nometnes, atpūtas vietas un celt teltis var tikai dabā īpaši norādītās vietās¹.

Labiekārtoti apskates objekti

Labiekārtotiem un apskatei piemērotiem dabas un kultūras objektiem jābūt aprīkotiem ar sekojošu infrastruktūru:

- nepārprotamas norādes (izvietotas tā, lai vadoties pēc tām var nokļūt no pirmās norādes līdz meklētajam apskates objektam);
- informācijas stends;
- gājēju celiņš vai taka, ja nepieciešams – stāvākās vietās ierīkot koka kāpnes, mitrākās – izvietot laipas;
- automašīnas novietošanas vieta apskates objekta tuvumā vai takas sākumā.

Plašāk apmeklēto apskates objektu tuvumā nepieciešams ierīkot labiekārtotas atpūtas vietas (skat. iepriekš). Populārāko apskates objektu labiekārtojumu iespēju robežās veidot atbilstoši biedrības Apeironis izstrādātajiem visiem pieejamas vides standartiem (skat. www.videspieejamiba.lv), tādejādi radot iespēju tos apmeklēt cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, ģimenēm ar maziem bērniem u.c.

Labiekārtotas skatu vietas

Labiekārtotām skatu vietām jābūt aprīkotām ar sekojošu infrastruktūru:

- norāde;
- automašīnas novietošanas vieta skatu vietas tuvumā.

Plašāk apmeklētākajās skatu vietās, kur vērojama zemeszemes izmīnāšana, nepieciešams ierīkot skatu platformas, uzstādīt soliņu vai ierīkot labiekārtotas atpūtas vietas (skat. iepriekš).

Dabas takas, pārgājienu un nūjošanas maršruti

Dabas takām, pārgājienu un nūjošanas maršrutiem jābūt aprīkotiem ar sekojošu infrastruktūru:

- maršruta marķējuma zīmes (vienota stila marķējuma zīmes vai iekrāsotas atzīmes un koku stumbriem, akmeņiem un tml. elementiem);
- gājēju celiņš vai taka, kur nepieciešams – koka laipas un kāpnes;
- norādes, informācijas stendi ar izglītojošu informāciju pie maršrutā ietvertajiem dabas un kultūras objektiem;
- labiekārtotas atpūtas vietas (dabas takas vai maršruta sākumā, beigās un pie atsevišķiem apskates objektiem) (skat. iepriekš);
- automašīnu novietošanas vietas (dabas takas vai maršruta sākuma un/vai beigu vietā).

Velo maršruti

Velo maršrutiem jābūt aprīkotiem ar sekojošu infrastruktūru:

- maršruta marķējuma zīmes (vienota stila marķējuma zīmes vai iekrāsotas atzīmes un koku stumbriem, akmeņiem vai tml. elementiem);
- informācijas stendi (maršruta sākumā un pie maršrutā iekļautajiem apskates objektiem);
- velo statīvi pie maršrutos ietvertajiem apskates objektiem, atpūtas un tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietām;
- labiekārtotas atpūtas vietas (maršruta sākumā, beigās un vismaz reizi 15 – 20 km) (skat. iepriekš.);
- automašīnu novietošanas vietas (maršrutu sākuma un beigu vietā).

Tā kā esošie RNP velo maršruti marķēti ar vienota stila norādēm, jauno maršrutu iezīmēšanai vēlams izmantot tā paša stila marķējuma zīmes. Lai samazinātu norāžu izgatavošanas izmaksas, ierobežotu finansu līdzekļu apstākļos, norāžu uzstādīšanai var izmantot vienkāršākus norāžu stabus un grebuma vietā izmantot krāsojumu, saglabājot jau izmantoto riteņbraucēja siluetu.

Praktiski velo maršrutu ierīkošanas un labiekārtošanas padomi sniegti LLTA "Lauku ceļotājs" izstrādātajās velo tūrisma maršrutu plānošanas un izveides vadlīnijās¹, kuras pieejamas Lauku ceļotāja mājas lapā www.macies.celotajs.lv.

¹ Smajlinskis J., 2007. Vadlīnijas videi/tūristiem draudzīga un ilgtspējīga velotūrisma maršrutu plānošanā un izveidē īpaši aizsargājamās dabas un NATURA 2000 teritorijās. Rīga, LLTA "Lauku ceļotājs".

Laivu maršruti

Ūdens tūrisma maršrutiem jābūt aprīkoti ar sekojošu infrastruktūru:

- labiekārtota laivu ielaišanas vieta (maršruta sākumā un beigās) (skat. iepriekš);
- no ezera viegli pamanāmas norādes, laipas, pontoni un kāpnes, ja nepieciešams, pie maršrutā ietvertajiem apskates objektiem, atpūtas vietām un tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietām.

Atkritumu urnas uzstādīt tikai pie tām atpūtas vietām, kur iespējams piebraukt ar atpūtas vietas apsaimniekotāju transportu un nodrošināt regulāru atkritumu umu izvešanu. Citviet uzstādīt informācijas stendu vai zīmi ar informāciju par tuvākajām atkritumu izmešanas vietām.

Plānojot laivu maršrutus jāņem vērā, ka Rāznas, Zosnas, Salāja, Oloveca, Rundēnu pagasta Bižas ezerā un Ežezērā noteikti motorizēto ūdens transporta līdzekļu ar iekšdedzes dzinējiem lietošanas ierobežojumi (skat. 1.5. pielikumā). Atpūtas vietas un izziņas infrastruktūru ar DAP RNP administrācijas saskaņojumu drīkst ierīkot uz tām salām, kuras norādītas RNP dabas aizsardzības plānā¹.

Informācijas stendi

Informācijas stendos nepieciešams norādīt sekojošu informāciju:

- vietas nosaukums;
- galvenie fakti un saistoša informācija par objektu, pie kura stends ir uzstādīts;
- informācija, ka vieta atrodas Rāznas nacionālajā parkā;
- informatīvs tālruņa numurs, kur iespējams iegūt informāciju par vietas izmantošanas kārtību, papildus pakalpojumiem (naktsmītņu piedāvājumu, iespēju ieturēt maltīti u.tml.), kā arī saskaņot vietas apmeklējumu ar tās apsaimniekotāju, ja nepieciešams;
- karte vai shēma ar norādītu stenda atrašanās vietu, tuvākajiem apskates objektiem un pakalpojumu sniegšanas vietām, kas palīdz plānot tālāko ceļojuma maršrutu un labāk orientēties teritorijā;
- brīdinājumi, ja vietā ir apmeklētāju drošību apdraudoši apstākļi;
- labas uzvedības ieteikumi, vietas izmantošanas ierobežojumi un maksa, ja tāda noteikta;
- Informācijas kopsavilkums angļu un krievu valodā.

Papildus prasības stendiem, kuri uzstādīti peldvietās un laivu pietātnēs:

- informācija par izstrādātajiem laivu maršrutiem un laivu nomas iespējām;
- informācija par maksājamās ierobežošanas iespējām un vietu, kur iespējams iegādāties maksājamās ierobežošanas licenci, ja tāda nepieciešama;
- Informācija par alternatīvām atpūtas iespējām;
- operatīvo dienestu tālruņa numuri.

Papildus prasības stendiem, kuri uzstādīti dabas takās, pārgājienu vai nūjošanas maršrutos:

- Tsa informācija par takas vai maršruta izveides mērķi;
- informāciju par maršruta garumu, grūtības pakāpi, tā veikšanai nepieciešamo laiku, izmantoto marķējumu;
- dabas takas vai maršruta karte vai shēma ar norādītiem apskates, atpūtas un pakalpojumu sniegšanas vietām;
- informācija par maršrutā vai tā tuvumā esošajām apskates, atpūtas un pakalpojumu sniegšanas vietām;
- informācija par to, vai dabas taku vai maršrutu iespējams izbraukt ar bērnu ratiņiem, ratiņkrēslu, velo.

Papildus prasības stendiem, kuri uzstādīti velo vai ūdens tūrisma maršrutos:

- informācija par maršruta garumu, grūtības pakāpi un tā veikšanai nepieciešamo laiku;
- maršruta karte vai shēma ar norādītiem apskates objektiem, atpūtas un pakalpojumu sniegšanas vietām;
- informācija par velo un ūdens transporta inventāra nomas un servisa iespējām.

Informācijas stendus un norādes uzstādīt tikai pie labiekārtotiem, apskatei vai tūrisma aktivitātēm piemērotiem objektiem ar sakārtotu infrastruktūru.

Tā kā informāciju par īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm un īpaši aizsargājamiem biotopiem drīkst izplatīt tikai ar DAP rakstisku atļauju, stendu saturu nepieciešams saskaņot ar DAP RNP⁵. Ja norādes zīmes, informācijas stendi u.c. informācijas materiāli, t.sk. reklāma, tiek uzstādīti uz valsts vai pašvaldības ceļiem, informatīvo materiālu izvietošanas vietas nepieciešams saskaņot arī ar valsts a/s "Latvijas Valsts ceļi" un pašvaldību (ja informācijas materiāli tiek izvietoti pie pašvaldības ceļiem)².

Papildus padomi informācijas stendu un norāžu zīmju izgatavošanai un izvietošanai sniegti DAP izstrādātajā Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotajā stilā³, kurš pieejams DAP mājas lapā www.daba.gov.lv. Tajā ietverti stendu rāmju un norāžu zīmju rasējumi, stendu maketu sagataves, stendu rāmju un informācijas planšetu materiālu izvēles un informācijas

¹ Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns 2009. – 2019. gadam. LDF, 2009.

² 07.06.2005. MK not. Nr. 402. "Noteikumi par reklāmas vai informācijas objektu izvietošanu gar ceļiem, kā arī kārtību, kādā reklāmas vai informācijas objektu izvietošana saskaņojama".

³ Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotais stils. DAP, 2007.

noformēšanas ieteikumi (burtu lielums, krāsu izvēle, tekstu un attēlu proporcija u.tml.), kas var būtiski atvieglojot stendu izgatavošanas darbus.

Praktiski padomi tūrisma informācijas stendu satura sagatavošanā, stendu un norāžu izvietojumā apkopoti brīvdabas stendu sagatavošanas vadlīnijās¹, kuras pieejamas LLTA "Lauku ceļotājs" mājas lapā www.celotajs.lv.

Vispārējās dabas un kultūras objektu apsaimniekošanas prasības

Ikvienam popularizētam un reklamētam tūrisma objektam un maršrutam ir jābūt konkrētam apsaimniekotājam, kas plāno ar objekta vai maršruta izmantošanu saistītas aktivitātes, uztur infrastruktūru, uzrauga maršrutā ietverto dabas un kultūras resursu stāvokli un realizē nepieciešamos resursu stāvokļa uzlabošanas pasākumus.

Izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektos nepieciešams nodrošināt regulāru atkritumu izvešanu, apkārtnes un tualešu sakopšanu, infrastruktūras labošanu un malkas piegādāšanu, ja atpūtas vietā ir ierīkota ugunsкура vieta. Lai neveicinātu pastāvīgu ugunsкура kurināšanu nelabiekārtotās vietās, stihiski izveidotās ugunsкура vietās regulāri veicama augšnes uzirdināšana. Atpūta vietās, dabas takās un citviet, kur tas nepieciešams, jānodrošina regulāra zāles izpļaušana.

Stendu un norāžu uzstādītājiem jāuzņemas atbildība un jānodrošina to atjaunošana, ja stends vai norāde ir bojāta, aktualizēšana, ja tie satur novecojušu informāciju vai nojaukšanu, ja stends vai norāde vairs nav aktuāla. Vietās, kuras kļuvušas apmeklētājiem bīstamas, nepieciešamas uzstādīt brīdinošas zīmes.

Vispārējā tūrisma, atpūtas un izziņas infrastruktūras objektu ierīkošanas kārtība

Jebkāda veida jaunu dabas, izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektu ierīkošanu vai paplašināšanu nepieciešams saskaņot ar DAP². Tas novērsīs nejaūšu no dabas aizsardzības viedokļa nozīmīgu teritoriju degradāciju.

Lai atvieglotu saskaņošanas procedūru, DAP mājas lapā ir ievietota iesnieguma veidlapa "Atļauja izziņas/atpūtas/infrastruktūras objekta ierīkošanai", kurā jānorāda ierīkojamā objekta veids, to raksturojošie izmēri, objekta atrašanās vieta zemes gabala robežu plānā un transformējamās zemes, vai zemes, kurai nepieciešams mainīt zemes lietošanas mērķi, platība.

Ja objekta ierīkošanai nepieciešama zemes transformācija vai zemes lietošanas kategorijas maiņa, DAP RNP administrācijā jāiesniedz DAP mājas lapā pieejamā iesnieguma veidlapa "Atļauja zemes transformācijas/zemes lietošanas mērķa maiņai", kurā jānorāda zemes transformācijas vai zemes lietošanas mērķa maiņas pamatojums, transformējamā platība, sākotnējais zemes lietošanas veids pēc eksplikācijas un zemes lietošanas veids pēc transformācijas vai lietošanas mērķa maiņas.

Ja objekta ierīkošanai nepieciešama būvniecība, DAP RNP administrācijā jāiesniedz DAP mājas lapā pieejamā iesnieguma veidlapa "Būvniecības ieceres saskaņojums", kurā jānorāda plānoto būvju nosaukums, būvju skaits, būvniecības veids (jaunbūve, rekonstrukcija vai renovācija), būvju izmēri, būves atrašanās vieta eksplikācijā, transformējamās zemes, vai zemes, kurai nepieciešams mainīt zemes lietošanas mērķi, platība, kā arī plānoto ūdensapgādes, kanalizācijas, siltumapgādes, elektroapgādes un telekomunikāciju pieslēguma raksturojums.

Pēc iesnieguma saņemšanas noteiktajā kārtībā DAP savas kompetences ietvaros izsniedz transformācijas vai zemes lietošanas kategorijas maiņas atļauju, ja nepieciešams, Rēzeknes vai Daugavpils RVP – tehniskos noteikumus transformācijas veikšanai.

¹ Smalinskis J. 2009. Kā izstrādāt brīvdabas informācijas stendu. Vadlīnijas informācijas stendam. Rīga, LLTA "Lauku ceļotājs".

² 26.06.2007. MK noteikumi Nr. 447 „Rāznas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” ar 23.11.2010. grozījumiem.

1.7. pielikums. Tūrisma monitoringa vadlīnijas

Tūrisma monitoringa vadlīnijas ir ieteikumi tūristu un to darbības izpausmju fiksācijai un novērtēšanai, tūrismā iesaistīto dabas un kultūras objektu ilgtermiņa novērošanai un iegūto rezultātu izvērtēšanai. Iegūtie dati izmantojami ietekmju mazināšanas pasākumu noteikšanai.

Tūrisma monitoringa potenciālie veicēji var būt:

- dabas aizsardzības pārvalde;
- pašvaldības;
- dabaszinātņu un tūrisma nozares speciālisti, eksperti;
- izglītības iestāžu mācītāji un studenti;
- tūrisma uzņēmēji, objektu īpašnieki vai apsaimniekotāji;
- NVO biedri;
- vietējie iedzīvotāji.

Vietējos iedzīvotājus, mācītājus, vecāko klašu skolniekus un studentus monitoringa veikšanā iespējams iesaistīt izmantojot sabiedriskā monitoringa iespējas, kas veiksmīgi kopš 2006. gada tiek izmantotas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā.

Ieguvumi, īstenojot tūrisma monitoringu ir:

- dati, kas parāda tūrisma plūsmas telpiskos virzienus, dinamiku un tendences gan atsevišķos dabas, kultūras, infrastruktūras un pakalpojumu sniegšanas objektos, gan teritorijā kopumā;
- dati, kas nepieciešami un noder objekta vai teritorijas labiekārtojuma un tūrisma nozares plānotājiem;
- dati, kas vietējiem uzņēmējiem palīdz plānot un izvērtēt ar tūrismu saistītas aktivitātes ilgtermiņā.

Svarīgākie priekšnoteikumi tūrisma monitoringa veikšanai ir:

- visu tūrismā, dabas aizsardzībā un teritorijas ilgtermiņa attīstībā iesaistīto pušu ieinteresētība un izpratne par monitoringa nepieciešamību un tā īstenošanas ieguvumiem;
- vismaz minimāls finansējums atsevišķiem – prioritāriem monitoringa veidiem (ierobežota finansējuma apstākļos monitoringa veikšanā var iesaistīt studentus un brīvprātīgos, izmantojot sabiedriskā monitoringa metodes);
- visu monitoringā iesaistīto pušu sadarbība;
- monitoringa un tā rezultātā iegūto datu sistemātiska uzglabāšana un pieejamība ikvienam interesentam ilgtermiņā;
- monitoringa rezultātiem sekojošas rīcības, kas vērstas uz monitoringa laikā konstatētu problēmu saprātīgu un loģisku risinājumu;
- monitoringa veidiem ir jābūt izvēlētiem adekvāti esošajai situācijai, tiem ir jābūt pēc iespējas vienkāršākiem, viegli saprotamiem, viegli interpretējamiem un relatīvi lētiem.

Rāznas nacionālā parka apmeklētāju skaita novērtējums

Apmeklētāju klātienē uzskaitē tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietās

Tūrisma objektos, kuros apmeklētājs nonāk tiešā kontaktā ar pakalpojuma sniedzēju (tūristu mītnes, ēdināšanas uzņēmumi, inventāra nomas punkti, amatnieku sētas, lauku labumu saimniecības, tūrisma informācijas centri u.c.), iespējams veikt apmeklētāju klātienē uzskaites.

Apmeklētāju skaita datus vēlams vākt vairākos griezumos:

- gada kopējais apmeklētāju skaits;
- apmeklētāju skaits pa mēnešiem;
- apmeklētāju skaits, kas izmantojuši konkrētu tūrisma produktu;
- nomāto inventāra vienību skaits;
- pasākumu apmeklētāju skaits.

Uzskaiti veic objekta īpašnieki, apsaimniekotāji vai to nolīgti darbinieki, kuri atbild par klientu apkalpošanu. Apmeklētāju skaita monitoringu nepieciešams veikt pēc iespējas vairāk tūrismā iesaistīto pakalpojumu sniedzējiem, lai pēc iegūtajiem datiem var spriest par tūrisma plūsmām, to virzieniem un apjomiem.

Apmeklētāju klātienē uzskaites datus (dažādos griezumos) apkopo attiecīgo novadu TIC. Dati tiek savākti un apkopoti jaunajā gadā par iepriekšējo gadu, digitalizēti, vizualizēti un publicēti novadu, DAP, nivadu un potenciālajā RNP tūrisma informācijas mājas lapā.

Apmeklētāju klātienē uzskaitē apskates objektos un tūrisma maršrutos

Populārākajos apskates objektos un tūrisma maršrutos, piemēram, Mākoņkalnā, Piļoru ozolu audzē, Andrupenes purva laipu takā un citviet, vasaras sezonā noteiktu brīvdienu un darba dienu skaitu labos laika apstākļos veikt apmeklētāju klātienē uzskaites. Apmeklētāju uzskaitē iespējams iesaistīt dažādu izglītības iestāžu studentus, kuri iegūtos datus var izmantot pētījumu un zinātnisko darbu izstrādē. Datus apkopo attiecīgo novadu TIC.

Apmeklētāju elektroniskā uzskaitē

Noslogotākajos dabas tūrisma objektos (piem., Mākoņkalnā, Lielajā Liepukalnā, Pīloru ozolu audzē) ieteicams veikt apmeklētāju elektroniskās uzskaites. Metodes rezultātā tiek iegūta precīza informācija par apmeklētāju skaitu, ko var izmantot dažādu apsaimniekošanas pasākumu plānošanā.

Apmeklētāju elektronisko uzskaiti vēlams realizēt līdz ar apmeklētāju ietekmes novērtējumu, izmantojot zemāk minētās ietekmju fiksēšanas metodes. Tas radītu iespēju laicīgi meklēt risinājumus, nevēlamu tūrisma ietekmju seku novēršanai, plānot un virzīt tūristu plūsmas.

Rāznas nacionālā parka apmeklētāju ietekmes novērtējums

Objekta vizuālais monitoring

Jebkurā dabas vai kultūras objektā, kurš iekļauts tūrisma piedāvājumā, sezonas sākumā un beigās veikt objektu vizuālo monitoringu. Šī ir lētākā un vienkāršākā monitoringa metode, kuru var īstenot ikviens. Tā veikšanai nav nepieciešams speciāls inventārs. Metode piemērota, lai sekotu līdzī tūrisma infrastruktūras (t.sk. informācijas stendu un norāžu zīmju) stāvoklim. Tāpat, metode izmantojama, lai sekotu līdzī mazāk apmeklētu un ietekmētu tūrisma objektu stāvoklim. Lai novērojumu dati būtu salīdzināmi, novērojumu fiksēšanai izstrādāt novērojumu anketu.

Objekta foto monitoring

Noslogotākajos tūrisma objektos veikt objektu digitālo foto monitoringu. Foto monitoringa laikā nepieciešams fiksēt tūrisma infrastruktūras un tūrisma objektu apkārtnes stāvokli. Prioritāri foto monitoringu nepieciešams veikt populārākajos un visbiežāk apmeklētajos tūrisma objektos, noslogotākajās peldvietas un atpūtas vietas. Metode piemērota, lai ilgstošā laikā sekotu līdzī kāda objekta izmaiņām, piem., atpūtas vietas vai peldvietas stāvoklim, krasta erozijas pakāpei, nomīdījumam u.tml. Arī šī metode ir samērā lēta un vienkārša un tā veikšanai nav nepieciešams īpašs inventārs vai speciālas zināšanas. Paralēli foto monitoringam, objektā veikt klātienē uzskaites.

Parauglaukumu monitoring

Pie jutīgākajiem dabas objektiem vai biotopiem, kas iekļauti tūrisma piedāvājumā vai atrodas tiešā populāru tūrisma objektu tuvumā, ieteicams veikt parauglaukumu monitoringu. Metode piemērota nomīdījuma pakāpes un veģetācijas izmaiņu noteikšanai, sugu atradņu kontrolei u.tml. Prioritāri parauglaukumu monitoringu nepieciešams veikt noslogotākajās Ežezera salās, Pīloru ozolu audzē, Andrupenes purva laipu takā. Paralēli parauglaukuma monitoringam, objektā veikt klātienē uzskaites. Zinot vietas noslodzi, metode ļauj izdarīt secinājumus par vietas kapacitāti. Metodes rezultātus izmantot, plānojot citu objektu apsaimniekošanu un labiekārtošanu.

Negatīvo ietekmju uzskaitē dabas takās un tūrisma maršrutos

Metodes ietvaros aktīvā tūrisma sezonas beigās tūrisma maršrutos tiek uzskaitītas un fiksētas dažādas negatīvo tūrisma ietekmju izpausmes, piem., jaunas ugunsкура vietas, atkritumi, nocirsti koki, lauzti zari u.c. Paralēli negatīvo ietekmju uzskaitē, objektā veikt klātienē uzskaites.

Tūrisma pakalpojumu kvalitātes novērtējums

Ceļotāju anketēšana

Ceļotāju anketēšana ļauj noskaidrot ceļotāju apmierinātības līmeni, apzināt nozīmīgākās ceļotāju grupas, to intereses un nepieciešamības. Šāda informācija palīdz sagatavot konkurētspējīgāku tūrisma piedāvājumu. Ceļotāju anketēšanu veikt tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietās (lūdzot apmeklētājiem aizpildīt īsas anketas) un pie apskates objektiem (lūdzot apmeklētājiem atbildēt uz pāris jautājumiem).

Lai turpmāk varētu veikt precīzākus tūrisma ekonomiskās ietekmes aprēķinus, ceļotāju anketēšanas ietvaros nepieciešams noskaidrot apmeklētāju sadalījumu pēc uzturēšanās ilguma, nakšņošanas (viesu māja, dienesta viesnīca, kempings, telts, treileris, pie radiem u.c.) un ceļošanas veida (automašīna, sabiedriskais transports, velo u.c.), reālos un plānotos ceļojuma izdevumus.

Tūrisma nozarē iesaistīto intervēšana

Vismaz reizi divos – trijos gados nepieciešams veikt vietējo uzņēmēju, NVO, pašvaldības darbinieku un valsts iestāžu darbinieku, kā arī vietējo iedzīvotāju aptaujas un intervijas par problēmu jautājumiem, kas saistīti ar tūrisma aktivitāšu plānošanu un īstenošanu konkrētajā teritorijā.

Lai turpmāk varētu veikt precīzākus tūrisma ekonomiskās ietekmes aprēķinus, nepieciešams apkopot regulāru un sistemātisku informāciju par:

- ieņēmumiem no tūristu nakšņošanas, ēdināšanas, citu pakalpojumu sniegšanas (laivu, velosipēdu vai slēpju noma, gida pakalpojumi, suvenīru iegādes u.c.);
- RNP tūrisma un ar to saistītajās jomās nodarbināto skaitu, piedāvāto resursu un pakalpojuma dažādību un apjomiem;
- speciāli organizēto pasākumu apmeklētību, to izdevumiem un ieņēmumiem;
- netiešo tūrisma ietekmi (piem., pārtikas produktu tirdzniecība).

Regulāras tūrisma statistikas veidošana turpmāk nodrošinās iespēju objektīvi novērtēt tūrisma ietekmi uz RNP vietējo ekonomiku, kā arī mērķtiecīgi plānot turpmākās aktivitātes.

1.8. pielikums. Plāna ieviešanai pieejamais finansējums

Latvijas Lauku attīstības programma 2007.–2013. gadam (Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai)

3. ass. Dzīves kvalitāte lauku apvidos un lauku ekonomikas dažādošana

312. pasākums: Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai (F1).	
Mērķis	Pasākuma mērķis ir veicināt ar lauksaimniecību nesaistītu saimniecisko darbību vai nodarbinātību lauku teritorijā un dažādot ar lauksaimniecību nesaistītas aktivitātes, lai attīstītu alternatīvus ienākumu avotus un palielinātu ienākumu līmeni lauku reģionos.
Atbalstāmās aktivitātes	Jaunu mikro uzņēmumu radīšana, esošo uzņēmumu attīstība.
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus, kurus organizē LAD.
Atbalsta saņēmējs	Fiziska persona, kas vēlas dibināt jaunu mikro uzņēmumu, vai uzņēmums, kurš ražo lauksaimniecības produkciju, kurā strādā mazāk nekā 10 darbinieku un, kura gada apgrozījums nepārsniedz 2 milj. eiro.
Atbalsta apjoms	Kopējā attiecināmo izmaksu summa uzņēmumu radīšanai – līdz 35 000 LVL, esošo uzņēmumu attīstībai – līdz 70 000 LVL. Atbalsta intensitāte – 40 % no kopējās attiecināmo izmaksu summas.
Papildus informācija	09.02.2010. MK not. Nr. 132., www.lad.gov.lv
313. pasākums: Tūrisma aktivitāšu veicināšana (F2).	
Mērķis	Veicināt nelauksaimnieciskās aktivitātes lauku teritorijā, attīstot un pilnveidojot lauku tūrismu un ar tūrismu saistītos pakalpojumus un infrastruktūru.
Atbalstāmās aktivitātes	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Esošo tūristu mītnu (līdz 20 gultasvietām) rekonstrukcija un aprīkošana un jaunu tūrisma mītnu līdz 20 gultasvietām kā papildus piedāvājuma izveide un aprīkošana uzņēmumos, kas nodarbojas ar cita veida tūrisma pakalpojumu sniegšanu. ▪ Esošo tūristu mītnu ēdināšanas bloka būvniecība vai rekonstrukcija un nepieciešamā aprīkojuma iegāde. ▪ Esošo kempingu un jaunatnes tūrisma mītnu koplietošanas virtuves, ēdamtelpas, tualetes un dušas būvniecība, rekonstrukcija vai aprīkošana (neietverot pirts vai saunas būvniecību vai rekonstrukciju). ▪ Tūrisma pakalpojumu sniegšanas dažādošana (peldvietu izveide; dabas vai aktīvo atpūtas taku izveide vai pilnveidošana; atrakciju, zirgu izjāžu laukumu, distanču slēpošanas trašu, veloslienu izveide vai pilnveidošana; ūdens tūrisma apmetņu vietu izveide vai labiekārtošana; infrastruktūras pielāgošana personām ar funkcionāliem traucējumiem; inventārs tūrisma pakalpojuma nodrošināšanai; sporta laukumu un sporta un atpūtas būvju celtniecība; nojumes vai slēgtu telpu izveide vai paplašināšana inventāra glabāšanai, kas nepieciešams tūrisma pakalpojuma nodrošināšanai). ▪ Vides aizsardzības un energoefektivitātes paaugstināšanas investīcijas lauku tūristu mītnē.
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus, kurus organizē LAD.
Atbalsta saņēmējs	Tūrisma pakalpojumu sniedzēji (Komersanti, z/s, fiziskās personas, kuras veic saimniecisko darbību).
Atbalsta apjoms	Visā plānošanas periodā vienam atbalsta saņēmējam maksimālā attiecināmo izmaksu summa ir ~263 000 LVL. Viena projekta maksimālā attiecināmo izmaksu summa ir 70 000 LVL. Atbalsta intensitāte – 30 līdz 50%.
Papildus informācija	15.08.2008 MK not. Nr. 754., www.lad.gov.lv
321. pasākums: Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem (F3).	
Mērķis	Atbalstīt investīcijas publiskās infrastruktūras kvalitātes uzlabošanai lauku teritorijās, lai veicinātu apdzīvotības saglabāšanos.
Atbalstāmās aktivitātes	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldību ceļu būvniecība vai rekonstrukcija (neietverot uzturēšanu). ▪ Saietu namu, brīvā laika pavadīšanas, sporta un kultūras objektu būvniecība vai rekonstrukcija, kuri atrodas uz pašvaldībai piederošas vai ilgtermiņā nomātas zemes. ▪ Publiski pieejamu pašvaldībām piederošu vai ilgtermiņā nomātu teritoriju labiekārtošana, rekreācijas pakalpojumu nodrošināšanai pašvaldību teritorijās. ▪ Atjaunojamo energoresursu energoapgādes sistēmas būvniecība vai rekonstrukcija.
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus, kurus organizē LAD.
Atbalsta saņēmējs	Pašvaldības
Atbalsta apjoms	Visā plānošanas periodā vienam atbalsta saņēmējam maksimālā attiecināmo izmaksu summa ir 140 000 latu. Atbalsta intensitāte – 90% no kopējās attiecināmo izmaksu summas.
Papildus informācija	07.07.2008 MK not. Nr. 525., www.lad.gov.lv
323. pasākums: Lauku mantojuma saglabāšana un atjaunošana (F4).	
Mērķis	Pasākuma mērķis ir veicināt ar lauksaimniecības, mežsaimniecības, pārtikas ražošanas un apstrādes nozari saistītā kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, atjaunošanu un uzlabošanu, padarot to pieejamu sabiedrībai.
Atbalstāmās aktivitātes	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Muzeja darbības attīstība – ēku renovācija vai piemērošana muzeja funkciju veikšanai, muzeja priekšmetu restaurācija, muzeja norāžu un informācijas stendu izveide, interneta nodrošināšana, muzeja īpašumā vai valdījumā esošās teritorijas sakopšana vai labiekārtošana. ▪ Ar lauksaimniecības un mežsaimniecības, pārtikas ražošanas vai apstrādes nozari saistītu iekārtu, tehnikas, darbarīku restaurācija, izgatavošana, ekspozīcijas izveidei un demonstrēšanai darbībā.
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus, kurus organizē LAD.
Atbalsta saņēmējs	Ar lauksaimniecības, mežsaimniecības, amatniecības, pārtikas ražošanas vai apstrādes nozari saistīts akreditēts muzejs, pašvaldība vai institūcija, kuras iestāde vai struktūrvienība ir akreditēts muzejs.
Atbalsta apjoms	Visā plānošanas periodā vienam atbalsta saņēmējam maksimālā attiecināmo izmaksu summa ir 140 000 latu. Atbalsta intensitāte valsts un pašvaldību iestādēm – 100 % no projekta kopējās attiecināmo izmaksu summas, pārējiem – 75%.

4.ass. LEADER pieejas īstenošana

413. pasākums: Lauku ekonomikas dažādošana un dzīves kvalitātes veicināšana vietējo attīstības stratēģiju īstenošanas teritorijā (F5).	
Mērķis	Novadu iedzīvotāju sabiedrisko aktivitāšu dažādošana, ieskaitot tādu uzņēmēju, NVO, pašvaldību un sabiedrības projektu īstenošanu, kas vērsti uz iniciatīvas veicināšanu, aktīva un radoša brīvā laika pavadīšanas iespējām, kā arī iedzīvotāju izglītošanu, veselīga dzīvesveida aktivizēšanu un dzīves vides uzlabošanu.
Atbalstāmās aktivitātes	<p>Pasākuma ietvaros tiek atbalstītas aktivitātes, kuras ietvertas kopienu attīstības stratēģijās.</p> <p><u>Rēzeknes rajona teritorijā</u> pasākuma ietvaros tiek līdzfinansēti projekti, kuru rezultātā tiek:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzlabota vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitāte un vietējo iedzīvotāju aktivitāte, t.sk., uzlabota vietējo interešu kopu darbība, izveidotas jaunas interešu kopas un sniegts atbalsts to darbības uzsākšanai vai pilnveidošanai, uzlabota ārpuskolas aktivitāšu un mūžizglītības pakalpojumu kvalitāte, pieejamība un to tehniskais nodrošinājums, sakārtoti un aprīkoti lauku kultūras centri, uzlabota vietējiem iedzīvotājiem nozīmīgu sociālo un atpūtas pakalpojumu pieejamība; ▪ Labiekārtota un sakopta apkārtējā vide un dažādotas brīvā laika pavadīšanas iespējas, t.sk. sakopti kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti, izveidoti, rekonstruēti vai labiekārtoti lauku māju un sētu muzeji, sakoptas un labiekārtotas brīvā laika pavadīšanas vietas (parki, pludmales, atpūtas vietas, sporta un rotaļu laukumi, brīvdabas estrādes, kultūras nami, bibliotēkas u.c.). <p><u>Krāslavas rajona teritorijā</u> pasākuma ietvaros tiek līdzfinansēti projekti, kuru rezultātā tiek:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dažādotas vietējo iedzīvotāju brīvā laika pavadīšanas iespējas, veicināta iedzīvotāju izglītošana, veselīga dzīves veida aktivizēšana, dzīves vides uzlabošana, t.sk.: <ul style="list-style-type: none"> ○ labiekārtoti dabas un kultūras objekti vai pilnveidots to labiekārtojums (t.sk. dabas taku, pārgājienu, velo maršrutu, peldvietu u.tml. objektu ierīkošana), ○ izveidotas vai labiekārtotas brīvā laika pavadīšanas, sporta, interešu izglītības un interešu kopu vietas; veicināta kultūras mantojuma un tradīciju saglabāšana un attīstība; ▪ uzlabota vietējiem iedzīvotājiem nozīmīgu pakalpojumu kvalitāte un pieejamība. <p><u>Ludzas rajona teritorijā</u> pasākuma ietvaros tiek līdzfinansēti projekti, kuru rezultātā tiek:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ labiekārtotas sabiedrībai pieejamas ārtelpas, t.sk., parki, skvēri, bērnu laukumi, atpūtas vietas u.c. ▪ attīstīta kultūras infrastruktūra, veicināta kultūrvēsturiskās vides un tradīciju saglabāšana, t.sk., ierīkoti jauni vai uzlaboti esošie muzeji, izstāžu zāles un ekspozīcijas, izbūvētas vai rekonstruētas brīvdabas estrādes, sabiedriski un kultūrvēsturiski nozīmīgas ēkas, labiekārtota to teritorija, iegādāts pasākumu rīkošanai nepieciešamais inventārs; ▪ attīstīta sporta, tūrisma un atpūtas infrastruktūra, t.sk., ierīkotas un labiekārtotas peldvietas, dabas takas, tūrisma maršruti, izveidoti un aprīkoti sporta un tūrisma inventāra nomas punkti ▪ izveidoti, aprīkoti, celti vai remontēti interešu kopu, brīvā laika pavadīšanas, interešu izglītības centri ▪ uzlabota sociālā infrastruktūra un vietējiem iedzīvotājiem nozīmīgu pakalpojumu pieejamība, t.sk. sabiedrisko iestāžu un pakalpojumu pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. <p>Pasākuma ietvaros tiek atbalstītas darbības, kuras neatbilst LAP 1. un 3. ass pasākumu atbalsta saņemšanas nosacījumiem.</p>
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus, kurus organizē rajonu partnerības, kuru stratēģijas apstiprinātas ELAF 4.ass pasākumu saņemšanai.
Atbalsta apjoms	Maksimālā attiecināmo izmaksu summa vienam projektam variē no 2 000 līdz 14 000. Atbalsta apjoms – līdz 90% biedrībām un nodibinājumiem, līdz 75 % pašvaldībām, līdz 50 % citām juridiskām un fiziskām personām.
Pieteikšanās termiņš	Projektu konkursi tiek organizēti Rēzeknes, Ludzas un Krāslavas rajona attīstības stratēģijās norādītos laikos.
Atbalsta saņēmējs	NVO, pašvaldības, citas juridiskas un fiziskas personas.
Papildus informācija	13.01.2009. MK not. Nr. 33.; www.lad.gov.lv ; www.rezeknespartneriba.lv ; www.kraslavaspartneriba.lv ; www.ludzaspartneriba.lv .

Rīcības programma Eiropas Zivsaimniecības fonda (EZF) atbalsta ieviešanai Latvijā 2007. – 2013. gadam

401. pasākums: Teritoriju attīstības stratēģiju īstenošana (F6).	
Mērķis	Veicināt maza mēroga infrastruktūras, kā arī ar zivsaimniecību saistītās infrastruktūras kvalitātes uzlabošanu, kā arī nodarbošanās dažādošanu zivsaimniecībai nozīmīgajās teritorijās, apdzīvotības un teritoriju pievilcības saglabāšanai.
Atbalstāmās aktivitātes	<p>Pasākuma ietvaros tiek atbalstītas aktivitātes zivsaimniecībai nozīmīgās teritorijās (07.07.2008. MK not. Nr. 515.), kurām izstrādātas un LAD apstiprinātas kopienu attīstības stratēģijās. No RNP ietvertajiem novadiem atbalsts pieejams vienīgi Rēzeknes novadā.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. aktivitātes „Ciemu, kuros veic zivsaimniecības darbības, atjaunošana un attīstība” ietvaros līdzfinansēti projekti, kuru rezultātā tiek pilnveidots pašvaldības ceļu tīklojums un uzlabots to stāvoklis, rekonstruētas brīvā laika pavadīšanas vietas un veikta ciemu labiekārtošana (parku, ezeru krastu sakopšana un labiekārtošana, ierīkoti sporta un rotaļu laukumi, uzbūvēti velo celiņi u.tml.); 2. aktivitātes „Ar zivsaimniecību un tūrismu saistītās maza mēroga infrastruktūras un pakalpojumu attīstība” ietvaros līdzfinansēti projekti, kuru rezultātā tiek daudzveidoti tūrisma pakalpojumi, uzlabota to kvalitāte un izbūvēti maza mēroga infrastruktūras objekti (izveidotas dabas takas un pārgājienu maršruti, ar zirgu izjādēm

	<p>saistīti infrastruktūras objekti u.tml.);</p> <p>3. aktivitātes „Ekonomikas darbības rekonstruēšana, pārorietēšana un darbību dažādošana” ietvaros līdzfinansēti projekti, kuru rezultātā tiek izveidoti ar zivsaimniecību nesaistīti mikro uzņēmumi un dažādotā zivsaimniecības uzņēmumu darbība (mazumtirdzniecība, suvenīru ražošana, tūrisma pakalpojumu sniegšana u.tml.).</p> <p>Pasākuma ietvaros tiek atbalstītas darbības, kuras neatbilst LAP 3. ass pasākumu atbalsta saņemšanas nosacījumiem.</p>
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus, kurus organizē rajonu partnerības, kuru attīstības stratēģijas apstiprinātas LAD EZF saņemšanai.
Atbalsta saņēmējs	<p>1. aktivitātē – pašvaldība, komersants, biedrība vai nodibinājums.</p> <p>2. aktivitātē – uzņēmums, kura darbība ir saistīta ar tūrisma pakalpojumu sniegšanu, biedrība vai nodibinājums.</p> <p>3. aktivitātē – fiziska persona, kura pēdējo divu gadu laikā bijusi nodarbināta zivsaimniecībā un uzņēmums, kura darbība ir saistīta ar zivsaimniecību.</p>
Atbalsta apjoms	Maksimālā attiecināmo izmaksu summa vienam projektam ir līdz 14 000 LVL. Atbalsta apjoms – līdz 90% biedrībām un nodibinājumiem, līdz 75% pašvaldībām, līdz 50% citām juridiskām un fiziskām personām.
Papildus informācija	27.01.2009. MK not. Nr. 78., www.lad.gov.lv , www.rezeknespartneriba.lv

Eiropas Savienības struktūrfondu (2007.–2013. gadam) finansējums (ESF, ERAF)

1. programmas “Cilvēkresursi un nodarbinātība”

1.3.1.2. Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai (F7).	
Mērķis	Atbalsts tiek piešķirts saimnieciskās darbības uzsācējiem, sniedzot apmācības, konsultācijas un finansiālu atbalstu uzņēmējdarbība uzsākšanai.
Atbalstāmās aktivitātes	Konsultācijas biznesa plāna sagatavošanā un realizācijā. Finansiālais atbalsts saimnieciskās darbības uzsākšanai (aizdevumu piešķiršana, granta piešķiršana saimnieciskās darbības uzsākšanai, granta piešķiršana aizdevuma daļas dzēšanai)
Atbalsta saņēmējs	Personas, kuras vēlas uzsākt komercdarbību vai pašnodarbinātību, kā arī jaundibinātie komersanti, kuri ir reģistrējuši savu darbību ne ilgāk kā 3 gadus.
Pieteikšanās termiņš	Programmas darbības laiks 07.08.2009. – 01.06. 2015.
Papildus informācija	31.03.2009. MK not. Nr. 293., www.altum.lv , www.hipo.lv
1.5.2.2.2. NVO administratīvās kapacitātes stiprināšana (F8).	
Mērķis	Panākt aktīvu un kvalitatīvu nevalstiskā sektora līdzdalību lēmuma pieņemšanas procesā un publisko pakalpojumu sniegšanā, kā arī ES un ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu īstenošanā.
Atbalstāmās aktivitātes	Aktivitātes ietvaros finansē aktivitātes, kas atbalsta NVO līdzdalību politikas plānošanas procesos un sadarbības tīklos, uzlabo NVO sniegto publisko pakalpojumu kvalitāti, veicina inovatīvu pakalpojumu attīstību.
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta SIF organizējot atklātus projektu konkursus. Tuvākā projektu pieņemšanas kārtā – 2010. g. sept.
Atbalsta saņēmējs	NVO (biedrības vai nodibinājumi)
Atbalsta apjoms	Attiecināmo izmaksu summa – 1 000 līdz 25 000 LVL. Nepieciešamais līdzfinansējums – vismaz 7 % no kopējās attiecināmo izmaksu summas
Papildus informācija	25.11.2008. MK not. Nr. 963., www.lsf.lv

3. programmas “Infrastruktūra un pakalpojumi”

3.2.1.3.1. Satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās ārpus Rīgas (F9).	
Mērķis	Aktivitātes ietvaros tiek atbalstīti ielu renovāciju, gājēju pāreju, ietvju, velosipēdistu celiņu, sabiedriskā transporta pieturvietu izbūves projekti apdzīvotās vietās, kuri būtiski uzlabo satiksmes drošību vai transporta sistēmas organizāciju
Atbalstāmās aktivitātes	Aktivitātes ietvaros tiek atbalstīti ielu renovāciju, gājēju pāreju, ietvju, velosipēdistu celiņu, stāvlaukumu, sabiedriskā transporta pieturvietu izbūves projekti apdzīvotās vietās, kuri būtiski uzlabo satiksmes drošību vai transporta sistēmas organizāciju.
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus. Tuvākā projektu pieņemšanas kārtā – 2010. g. III cet.
Atbalsta saņēmējs	Pašvaldības
Atbalsta apjoms	ERAF līdzfinansējuma apmērs vienam projektam no projekta kopējām attiecināmajām izmaksām ir 10 000 – 700 000 LVL. Projekta iesniedzēja finansējums nav mazāks par 15 % no projekta kopējām attiecināmajām izmaksām
Papildus informācija	04.07.2008. MK not. Nr. 426., www.sam.gov.lv
3.4.1.2. aktivitāte: Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās (F10).	
Mērķis	Saglabāt Latvijas dabas vides kvalitāti atbilstoši Eiropas Savienības direktīvu prasībām, valsts starptautiskajām saistībām un vietējām vajadzībām.
Atbalstāmās aktivitātes	Atbalsts paredzēts infrastruktūras izveidei <i>Natura 2000</i> teritorijās, kurām izstrādāts dabas aizsardzības plāns, lai samazinātu antropogēno slodzi un nodrošinātu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Aktivitātes ietvaros tiek atbalstīti pasākumi, kas samazina augsnes eroziju, eitrofo piesārņojumu, optimizē apmeklētāju plūsmu, uzlabo <i>Natura 2000</i> teritoriju un informācijas par <i>Natura 2000</i> teritorijās izveidoto infrastruktūru pieejamību.
Atbalsta saņēmējs	Dabas aizsardzības pārvalde
Papildus informācija	15.09.2009. MK not. Nr.1059., www.vidm.gov.lv
3.4.3.2.aktivitāte: Sociālekonomiski nozīmīgu kultūras mantojuma objektu atjaunošana (F11).	

Mērķis	Atjaunot kultūras mantojuma objektus, lai palielinātu to ekonomisku un inovatīvu izmantošanu, kas var kalpot kā nozīmīgs faktors teritoriju ekonomiskajai reģenerācijai, to pievilcības palielināšanai, dzīvei, darbam un uzņēmējdarbībai labvēlīgu apstākļu nodrošināšanai.
Atbalstāmās aktivitātes	Atbalsts paredzēts kultūras mantojuma objektu saglabāšanai, kuriem piemīt augsts sociālekonomiskais potenciāls, piešķirts kultūras pieminekļa statuss vai kas atrodas kultūras pieminekļa aizsardzības zonā. Šie objekti saistās ar kopienas kolektīvo atmiņu, un to atjaunošana, uzturēšana un publiskas pieejamības nodrošināšana ir nozīmīga visiem sabiedrības locekļiem, neatkarīgi no to etniskās, sociālās, reliģiskās u.c. piederības. Īpaši atbalstāmi ir tādi kultūras mantojuma objekti, kuros projekta rezultātā tiks sniegti dažādi kultūras pakalpojumi sabiedrībai, nodrošinot informācijas, metodoloģisko u.c. profesionālo funkciju veikšanu.
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta atklātu projektu konkursu veidā, kurus organizē Kultūras ministrija. Tuvākā projektu pieņemšanas kārtā – 2010. gada III ceturksnis.
Atbalsta saņēmējs	Valsts un pašvaldību iestādes.
Atbalsta apjoms	ERAF līdzfinansējums vienam projektam – no 250 000 līdz 1 200 000 LVL. Projekta iesniedzēja līdzfinansējums – vismaz 15% no projekta kopējām attiecināmajām izmaksām.
Papildus informācija	25.05.2010. MK not. Nr. 477., www.km.gov.lv
3.4.3.3. Atbalsts kultūras pieminekļu privātpašniekiem kultūras pieminekļu saglabāšanā un to sociālekonomiskā potenciāla izmantošanā (F12).	
Mērķis	Nodrošināt tādu kultūras pieminekļu saglabāšanu, pieejamību sabiedrībai un sociālekonomisku izmantošanu, kas atrodas privātpašumā un nodrošina nozīmīgas publiskas funkcijas.
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus, kurus organizē Kultūras ministrija.
Atbalsta saņēmējs	Juridiska vai komercreģistrā reģistrēta fiziska persona, kuras īpašumā ir kultūras pieminekļi.
Papildus informācija	30.06.2009 MK not. Nr. 675., www.km.gov.lv

Valsts Kultūrkapitāla fonda finansējums

Latvijas reģiona kultūras programmu projektu konkursi (F13).	
Mērķis	Veicināt kultūras pieejamību sabiedrībai Latvijas reģionos, organizējot projektu konkursus Latvijas reģionu kultūras projektu atbalstam.
Atbalsta veids	Programma tiek īstenota VKKF ik gadu organizējot atklātus Latvijas reģionu kultūras programmu projektu konkursus. Programmu konkursā var piedalīties juridiskas personas, kuras pārstāv konkrētu Latvijas reģionu intereses. 2010. g. tiesības organizēt Latgales reģiona kultūras projektu konkursu ieguva LRAA, reģiona projektu programmā paredzot atbalstu juridisku personu realizētiem projektiem, kuri sekmē Latgales kultūrvides daudzveidības saglabāšanu un attīstību, tradicionālo amatu un prasmju attīstību un to integrācija tūrisma aktivitātēs, Latgaliešu valodas un rakstības saglabāšanu un attīstīšanu u.tml.
Atbalsta apjoms	Latgales kultūras programmas maksimālais finansējums vienam projektam nevar būt lielāks par 4 000 LVL.
Papildus informācija	www.kkf.lv , www.latgale.lv
Kultūras projektu konkursi (F14).	
Mērķis	Veicināt kultūras atjaunotnes un mākslas jaunrades procesu, kultūras nozares pētniecību u.tml.
Atbalsta veids	Programma tiek īstenota VKKF vairākas reizes gadā organizējot atklātus projektu konkursus sekojošās nozarēs: literatūra, mūzika, dejas, teātra, filmu un vizuālā māksla, kultūras mantojums un tradicionālā kultūra. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kultūras mantojuma programmā pieejams finansējums sabiedrībai pieejamu kultūras pieminekļu konservācijai un restaurācijai, tautas celtniecības objektu saglabāšanai, muzeju un arhīvu krājumu konservācijai un restaurācijai, pētnieciskajiem darbiem, t.sk., kultūras pieminekļu izpētei un inventarizācijai, pētnieciskajiem darbiem muzejos un arhīvos u.tml. ▪ Tradicionālās kultūras programmā pieejams finansējums tradicionālās kultūras vērtību popularizēšanai, organizējot tradicionālās kultūras skolas, meistardarbnīcas, mācību seminārus, nometnes un festivālus pasākumus, tradicionālo amatu un prasmju pārmantošanas veicināšanai, novadpētniecībai, t.sk., lauka pētījumu organizēšanai un pētījumu rezultātu apkopošanai, izglītojošu un tradicionālo kultūru popularizējošu materiālu veidošanai un publicēšanai.
Atbalsta saņēmējs	Fiziskas un juridiskas personas.
Papildus informācija	www.kkf.lv

Eiropas teritoriālās sadarbības veicināšanai pieejamais ES struktūrfondu finansējums 2007. – 2013. gadam

Latvijas – Lietuvas pārrobežu sadarbības programma 2007.–2013. gadam	
Mērķis	Veicināt ilgtspējīgu un vienlīdzīgu pierobežas reģiona sociālekonomisko attīstību, lai padarītu to konkurētspējīgu ekonomiskajai un uzņēmējdarbības attīstībai un pievilcīgu dzīvošanai un apmeklēšanai.
Projekta teritorijas	Vismaz 1 partneris no Latvijas (Latgale, Kurzeme, Zemgale) un viens no Lietuvas (Šauli, Telši, Paneveža, Utena).
Atbalstāmās aktivitātes	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uzņēmējdarbības, darba tirgus, pētniecības un tehnoloģiju attīstības veicināšana, pierobežas reģionu iekšējās un ārējās pieejamības uzlabošana (t.sk. uzņēmējdarbības atbalsta struktūru un sadarbības tīklu izveidei, mūžizglītības iestāžu un uzņēmumu sadarbības veicināšanai); 2. Sabiedrisko pakalpojumu, dabas un kultūras resursu kopīgas pārvaldīšanas uzlabošana un sabiedrības aktivizēšana (t.sk. kopīgu vides un ĪADT aizsardzības un apsaimniekošanas aktivitāšu un vides izglītības kampaņu realizēšanai, vides uzraudzības sistēmas ieviešanai, sabiedriski nozīmīgu kultūrvēsturiski nozīmīgu ēku rekonstrukcija)
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus. Tuvākā projektu pieņemšanas kārtā – 2010. g. IV cet.
Atbalsta saņēmējs	Valsts un pašvaldības iestādes, nevalstiskās organizācijas.
Atbalsta apjoms	no 20 000 līdz 1 miljonam eiro. Nacionālais līdzfinansējums 15 % apmērā ir jānodrošina projekta ieviešanai.

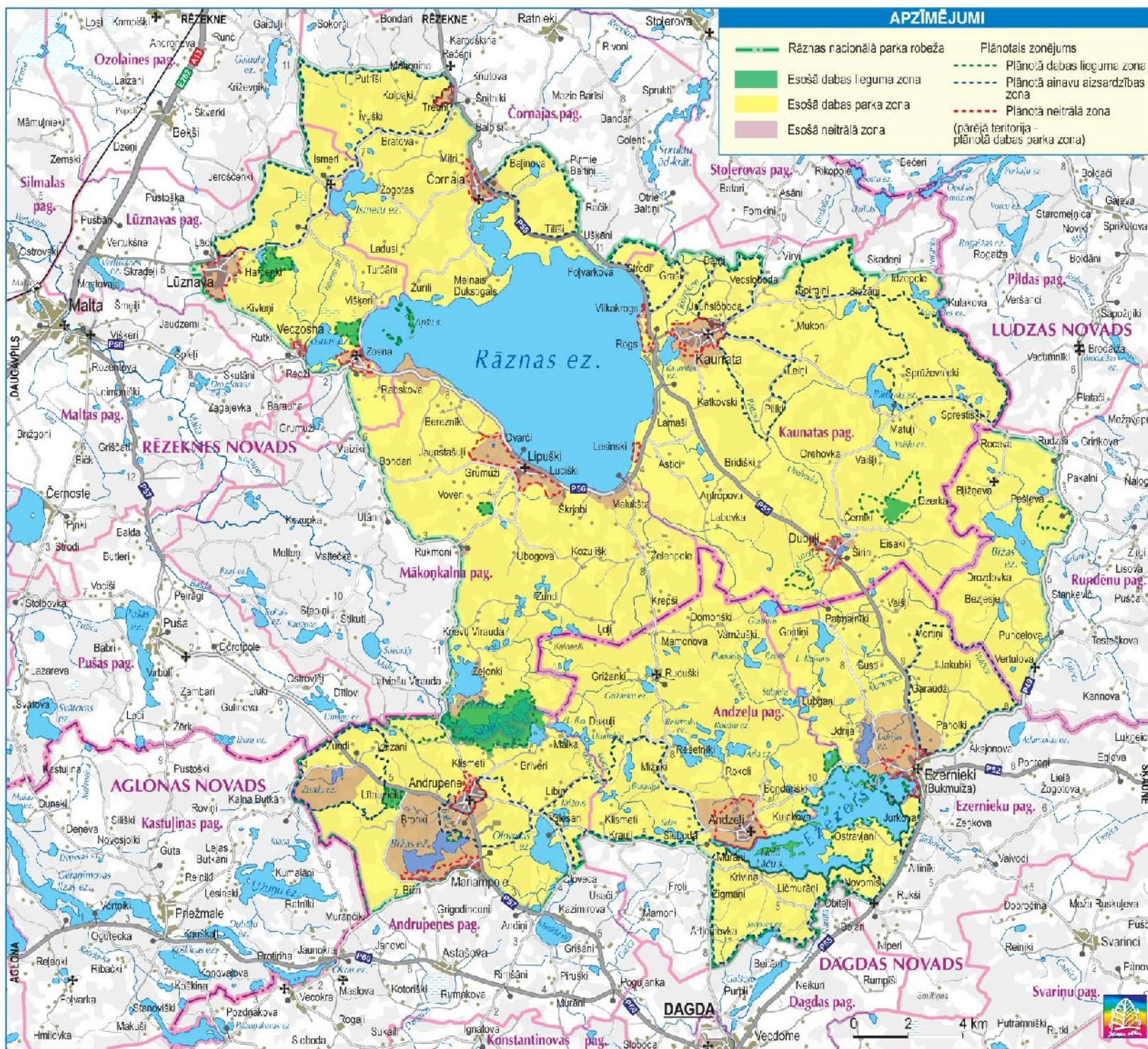
Papildus informācija	www.latlit.eu
Latvijas – Igaunijas – Krievijas pārrobežu sadarbības programma 2007.–2013. gadam	
Mērķis	Izmantot plašā pierobežas reģiona potenciālu reģiona ekonomikas attīstībai, piesaistot investīcijas, nodarbinātības un dzīves līmeņa celšanai.
Attiecināmās teritorijas	Latvija (Latgale, Vidzeme), Igaunija (Kirde–Eesti, Lōuna–Eesti, Kesk–Eesti), Krievija (Ļeņingradas, Pleskavas apgabals, Sanktpēterburga). Projektā ir jā piedalās vismaz 1 partnerim no Krievijas un vismaz 1 partnerim no Latvijas vai Igaunijas, kas ir reģistrēts programmas attiecināmajā teritorijā
Atbalstāmās aktivitātes	<ol style="list-style-type: none"> Sadarbības projektu realizēšana sociālekonomiskās, uzņēmējdarbības, biznesa, transporta, loģistikas, komunikāciju un tūrisma attīstības veicināšanai. Kopīgu vides un dabas resursu aizsardzības, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas un enerģijas efektivitātes uzlabošanas aktivitāšu realizēšanai. Sadarbības veicināšana, vietējo un reģionālo institūciju administratīvās kapacitātes celšana, sadarbības stiprināšana kultūras, sporta, sociālās un veselības aprūpes jomās.
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus.
Atbalsta saņēmējs	Valsts iestādes, vietējās un reģionālās iestādes vai to veidotas apvienības, nevalstiskās organizācijas, mazie vai vidējie uzņēmumi (tikai 1. prioritātes ietvaros).
Atbalsta apjoms	Nacionālais līdzfinansējums 10 % apmērā ir jānodrošina projekta ieviešanai.
Papildus informācija	http://www.estlatrus.eu/
Latvijas – Lietuvas – Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programma 2007.–2013. gadam	
Mērķis	Veicināt ilgtspējīgu un vienlīdzīgu pierobežas reģiona sociālekonomisko attīstību, lai padarītu to konkurētspējīgu ekonomiskajai un uzņēmējdarbības attīstībai un pievilcīgu dzīvošanai un apmeklēšanai
Attiecināmās teritorijas	Latvija (Latgale), Lietuva (Utena, Viļņa, Alytus), Baltkrievija (Grodņa, Vitebska, Minska). Projektā ir jā piedalās vismaz 1 partnerim no Baltkrievijas un vismaz 1 partnerim no Latvijas vai Lietuvas, kas ir reģistrēts programmas attiecināmajā teritorijā.
Atbalstāmās aktivitātes	<ol style="list-style-type: none"> Sadarbības projektu realizēšana kultūras mantojuma saglabāšanai un popularizēšanai, pārrobežu tūrisma attīstībai, mazo un vidējo uzņēmumu un biznesa attīstības un pārrobežu pieejamības uzlabošanai, kopienu iniciatīvu veicināšanai, sociālo un kultūras tīklu stiprināšanai, t.sk., kopīgu sporta un kultūras pasākumu organizēšanai. Kopīgu problēmu risināšana un robežu infrastruktūras attīstība, vides aizsardzības, dabas resursu pārvaldīšanas, dabas mantojuma aizsardzības, sociālās un veselības sistēmas attīstības, robežpunktu infrastruktūras un robežu administrēšanas darbu un muitu procedūru uzlabošanai.
Atbalsta veids	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus.
Atbalsta saņēmējs	Valsts iestādes, vietējās un reģionālās iestādes vai to apvienības, NVO.
Atbalsta apjoms	Nacionālais līdzfinansējums 10% apmērā ir jānodrošina projekta ieviešanai.
Papildus informācija	http://www.enpi-cbc.eu/
Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programma 2007.–2013. gadam	
Mērķis	Veicināt transnacionālo attīstību, lai izveidotu ilgtspējīgu, konkurētspējīgu un vienoto Baltijas jūras reģionu.
Attiecināmās teritorijas	Latvija, Lietuva, Baltkrievija, Polija, Igaunija, Dānija, Zviedrija, Somija, Norvēģija, atsevišķi Vācijas un Krievijas reģioni. Projektā ir jā piedalās vismaz 3 partneriem no vismaz 3 dalībvalstīm
Atbalstāmās aktivitātes	<ol style="list-style-type: none"> Sadarbības projektu realizēšana Baltijas jūras reģiona iekšējās un ārējās pieejamības uzlabošanai, transporta, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju jomā, tādējādi mazinot funkcionālās barjeras inovāciju izplatīšanai un satiksmes plūsmām. Sadarbības projektu realizēšana reģionu, pilsētu un lauku rajonu sadarbības veicināšanai, uzlabojot to konkurētspēju veiksmīgākai ekonomikas attīstībai, kā arī sekmējot to pievilcību iedzīvotājiem un investoriem.
Pieteikšanās termiņš	Programma tiek ieviesta, izmantojot atklātus projektu konkursus.
Atbalsta saņēmējs	Valsts, reģionālās un pašvaldību iestādes un apvienības, nevalstiskās organizācijas.
Atbalsta apjoms	Nacionālais līdzfinansējums 15 % apmērā ir jānodrošina projekta ieviešanai.
Papildus informācija	http://eu.baltic.net/

2. pielikums. KARTES

2.1. pielikums.

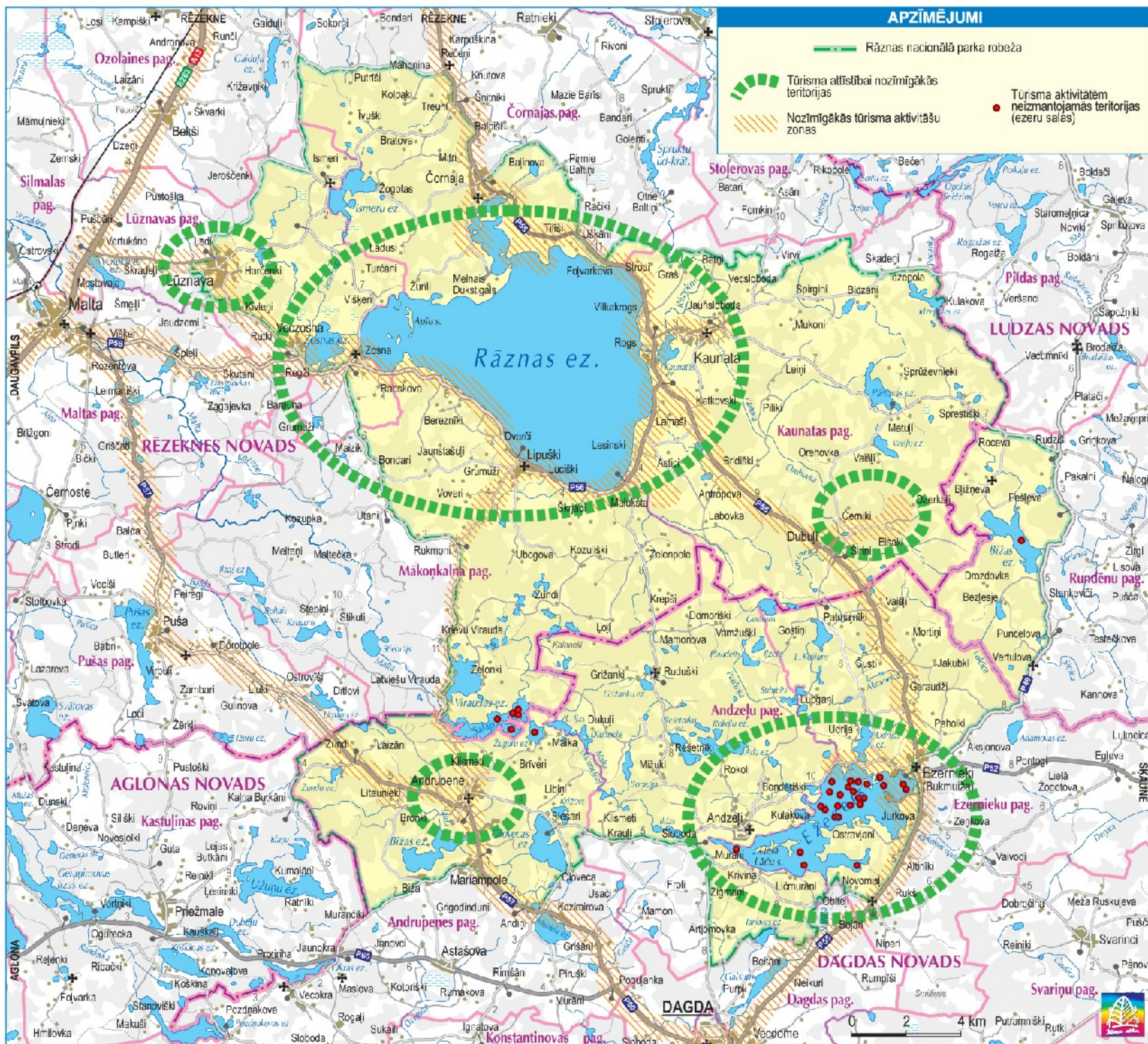
RNP zonējums

un dabas aizsardzības plānā
ierosinātās zonējuma
izmaiņas

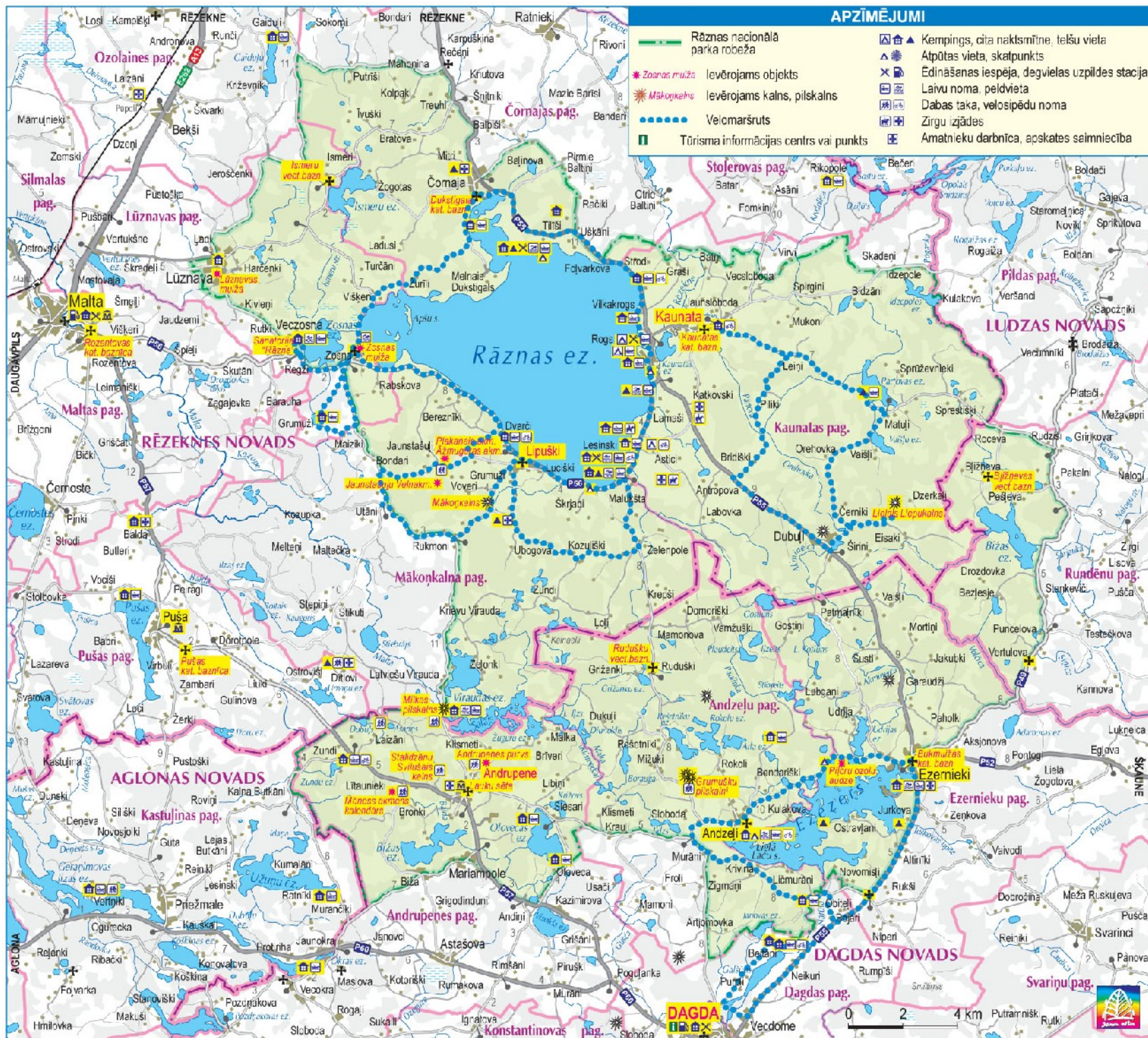
2.2. pielikums.

RNP tūrisma koncentrācijas zonas

2.3. pielikums.

RNP tūrisma piesaistes.

2.4. pielikums.
Plānotā tūrisma
infrastruktūra

